

CANTUS CANTORUM

SZERTARTÁSKÖNYV

KARNAGYOK, KÁNTOROK, ÉNEKESEK,
EGYHÁZZENÉSZNÖVENDÉKEK ÉS A
SZENTZENE MINDEN BARÁTJA SZÁMÁRA

SZERKESZTETTÉK

HARMAT ARTÚR és WERNER ALAJOS

MÁSODIK, TETEMESEN BŐVÍTETT KIADÁS

KIADJA

A SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST, 1958

Nihil obstat.
Dr. Nicolaus Töttössy
censor adioecesanus.

Imprimatur.
Nr. 2,585

Strigonii, die 19. Octobris 1956.

Dr. Andreas Hamvas
Eppus Csanadiensis,
Administrator apostolicus Strigoniensis.

Minden jog fenntartva, beleértve az utánnyomás jogát is.

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	5
Rövidítések	6

I. rész

ÁLTALÁNOS TUDNIVALÓK

1. A főbb egyházzenei rendeletek	7
(Az egyházi zene fő kellékei; az egyházi zene fajtái; a latin szöveg; a szoló-ének; az énekesek; az orgona; a hangszeres zene)	
2. A gregorián ének	10
(Rövid története; hangjegyzírása; háromféle stílusa; hangnemei; ritmusa; előadása)	
3. A gregorián ének orgonakísérete	15
4. A latin olvasás szabályai	17
5. Directorium (egyházi naptár)	18

II. rész

A SZENTMISE

1. Nagymise (<i>missa cantata</i>)	
Az énekes mise állandó és változó részei	
A színben mondott nagymise énekrendje	
Püspöki nagy mise	
Szenteltvízhintés (Asperges, Vidi aquam)	
Gregorián misék:	
a) Húsvéti mise	
b) De Angelis (Angyalok miséje)	
c) De Beata (Boldogasszony miséje)	
d) Euch. Kongresszusi mise	
I. Credo	
III. Credo	
Responsumok (Feleletek)	
Requiem	
Absolutio	
2. Kismise (<i>missa lecta</i>)	
Színben	
Gyászban	
Recitált mise (<i>missa recitata</i>)	
3. Áldoztatás	

III. rész

AZ EGYHÁZI ÉV

1. <i>Proprium de Tempore</i> (Karácsonyi és húsvéti ünnepkör)	
Advent	
Karácsony	
Évvégi hálaadás	
Újév	

Vízkereszt	124
a) Vízszentelés	124
b) Házzsentelés	135
Vízkereszt utáni vasárnapok	136
Gyertyaszentelő Boldogasszony	136
Böjtelő vasárnapok	143
Hamvazószerda	143
Nagyböjt	146

Nagyhét:

a) Virágvasárnap	146
b) Nagycsütörtök	173
c) Nagypéntek	183
d) Nagyszombat	208
e) Feltámadás	226
Húsvét	228
Búzaszentelő	236
Keresztjárónapok	247
Mennybemenetel (Áldozócsütörtök)	260
Pünkösöd	261
Szentháromságvasárnapja	267
Ürnapja	267
Jézus Szívének ünnepe	277
Pünkösöd utáni vasárnapok	277

2. Proprium Sanctorum

A Boldogságos Szűz és a szentek ünnepei	278
Búcsú és templomszentelési évforduló	280

IV. rész

EGYÉB NYILVÁNOS ISTENTISZTELETEK

1. Gyakrabban előforduló szertartások

Szentbeszéd	281
Szentségkitétel és szentségi áldás	281
Litániák	290
Időszaki Mária-antifónák	290
Májusi, júniusi és októberi ájtatosságok	296
Szentóra	297

2. Ritkábban előforduló szertartások

Szentlélek segítségül hívása (Veni Sancte)	298
Püspökfogadás	301
Bérmálás	305
Esküvő	307
Názmise	308
Orgonaszentelés	308
Harangszentelés	309
Természetakarítási hálaájtatosság	309
Ünnepélyes hálaadás (Te Deum)	310

FÜGGELÉK

Különféle énekek (Varii cantus)

1. Oltáriszentségről	317
(Sacris solemniis — Verbum supernum — Salutis humanae Sator — Aeterne Rex altissime — Pange lingua — Tantum ergo)	
2. Énekek Jézusról	325
(Jesu dulcis memoria — Christus vincit — O filii et filiae)	
3. Énekek a Boldogságos Szűzről	328
(Ave Maria — Ave Maris stella — O gloriosa — Salve Mater misericordiae — Stabat Mater)	
4. Különfélék	333
(Sacerdos et Pontifex — Ut queant laxis)	

Liturgikus és zenei szótár	335
Énekek betűrendes jegyzéke	339

ELŐSZÓ

Új szertartáskönyvvvel jelentkezünk.

Erre a magyar kórusoknak és kántoroknak több okból is szükségük van. Főleg mert:

a) Az eddigi — a maguk idejében jól megfelelő — szertartáskönyvek (*Zsaskovszky: Manuale Musicoliturpicum* 1853., *Egyházi Zeneközlöny: Szertartások Karénekes Könyve* 1897., *Kersch: Sursum Corda* 1902., *Kapossy: Szertartáskönyv* 1932.) könyvárusi forgalomban már nem kaphatók.

b) A Róma által legújabbán előírt Ordo Hebdomadae Sanctae Instauratus (A Nagyhét Megújított Rendje) a nagyhét liturgiáját gyökeresen megváltoztatta, de ez az új szertartási rend praktikus kiadásban nálunk még egyáltalában nem hozzáférhető. Így hát az 1948-ban megjelent és még közkézen forgó *Harmat—Werner: A Nagyhét* sem használható, eltekintve attól, hogy ez a kiadás is rövid egy-két év alatt teljesen kifogyott.

c) A szent zene magyarországi erőteljes fejlődésével és a liturgikus szellem örvendetes terjedésével újabb és magasabb igények is jelentkeznek. Sok oldalról jövő kívánságnak, rábeszélésnek és felkérésnek akarunk tehát megfelelni, amikor a szertartások teljességét Cantus Cantorum címen közreadjuk.

A **Cantus Cantorum** tartalmazza a kántor, ill. a Kar énekeit, amelyeket a hivatalos liturgikus könyvek írnak elő a szertartásokra. Ezek az énekek mind *gregorián dallamok* és *latin* nyelvűek, ellentétben a Szent Vagy Uram! énekeivel, a melyek magyarnyelvűek és nagyrészen népi dallamok.

A Szentatya által szorgalmazott helyes liturgikus szellem miatt (lásd a Mediator Dei enciklikát) hozzuk — amennyire csak a könyv szűkre szabott terjedelme megengedte — a szertartásoknak a pap által énekelt imáit is latin és magyar szöveggel (*Szunyogh X. Ferenc: Magyar—Latin Misszáljából*). Hadd kövesse a kántor is a pap énekét és értse azt, amit életében saját maga annyi éven át végigénekelte vagy végighallgatott.

A kántornak szóló rubrikákat — liturgikus előírásokat — vastag betűvel nyomattuk, hogy a szertartások alatt is mindig könnyen szembetűnők legyenek. De a kántor helyett mindig Kart említünk, mert a hivatalos liturgikus könyvek is Chorus-t tartanak szem előtt, s ezzel is fel akarjuk hívni a kántor figyelmét arra, hogy éneke ne maradjon egyedül — szólóban —, hanem iparkodjék énekébe belekapcsolni minél többeket vagy — mint a feleleteknél, a responsumoknál — lehetőleg az egész közösséget.

A liturgia az Egyház hangos és színes áhítata a tanító, áldó, szentelő, szenvedő és feltámadt Krisztus iránt; különleges kegyelmeknek a forrása; már sokakat hozott vissza az Egyházba és lendített évről évre a lelki élmények magaslataira. Adja Isten, hogy ez a könyv is segítse a magyar kántorokat és énekesrendet abban, hogy kellő lelkülettel, felkészültséggel és művészettel álljanak a liturgia szolgálatába.

Legyen ez a könyv az Országos Magyar Cecilia Egyesület 60 éves munkájának kivirágzása és a jubileumi esztendő zengő emléke.

Budapesten, 1956, Liszt Ferenc jubileumi évében, november 22-én, Szent Cecilia napján.

Harmat Artúr és Werner Alajos

Rövidítések

Ant.	= antifóna	Ps.	= psalmus
Caerem. ep.	= caeremoniale episcoporum	Resp.	= responsorium
Comm.	= communio	R.	= responsum
D. a.	= Decreta authentica	Sequ.	= sequentia
Grad.	= graduale	Sz. V. U.!	= Szent Vagy, Uram!
Hymn.	= hymnus	Tract.	= tractus
Intr.	= introitus	V.	= versiculus (a pap intonációja)
M P	= Motu proprio	V.	= versus (a szólista része a graduáléban, tractusban és responsoriumban)
Offert.	= offertorium		

Javítandók:

24. oldal. A legelső kotta-sorban (a „Glo” szótag alatt) a basszusban hiányzik a „c” (első pótvonal, pontozott negyed).
125. oldal. Az első és második kottasorban az ismétlőjelek törlendők.
129. oldal. A negyedik és ötödik kottasorban az ismétlőjelek törlendők.
225. oldal. Az ötödik dallamhang (az „as” szótag alatt) nyolcad kotta helyett negyed kotta. A kíséret ehhez alkalmazkodik.
237. oldal. Első kottasor végén az ismétlőjel törlendő.
246. oldal. A Deo gratias ötödik hangja (az „as” szótag fölött) nyolcad kotta helyett negyed kotta.
273. oldal. Az első dallamhang *e* helyett *d*.
293. oldal. Az utolsó dallamsor negyedik hangja (a „xit” szótag alatt) nyolcad kotta helyett negyed kotta. A kíséret ehhez alkalmazkodik.

ÁLTALÁNOS TUDNIVALÓK

1. A FŐBB EGYHÁZZENEI RENDELETEK

Az egyházi zene az ünnepélyes istentisztelet lényeges kiegészítő része. Éppen ezért az egyházi zenében csakis az Anyaszentegyháznak van joga intézkedni. Az Egyház ír elő vagy tilt egyes dolgokat, ő szab irányt vagy ítélkezik a stílusról, ő állapítja meg a „szép” szabályait, nem pedig a magánember egyéni, vagy akár a közvélemény bármennyire is kifinomult ízlése vagy elgondolása.

Az egyházi zenére vonatkozó és ma is érvényben levő rendeleteket, előírásokat megtaláljuk X. Pius pápának az egyházi zenéről kiadott *Motu proprio*-jában (1903. nov. 22), XI. Pius pápa apostoli konstitúciójában (*Divini cultus*, 1928. dec. 20), XII. Pius pápának a szent liturgiáról szóló apostoli körlevelében (*Mediator Dei*, 1947. nov. 20) és ugyancsak XII. Pius pápának a szent zenéről kiadott újabb apostoli körlevelében (*Musicae Sacrae Disciplina*, 1956. dec. 25), továbbá rituskongregációi döntvényekben, a liturgikus énekeskönyvek (*Graduale Romanum*, *Antiphonale Romanum*, *Rituale Romanum*, illetőleg az egyházmegyei — vagy rendi — rituálék, a *Caeremoniale Episcoporum* és a *Pontificale Romanum*) szabályaiban, rubrikáiban, nemkülönben az egyes egyházmegyék püspöki vagy zsinati határozataiban, illetőleg rendeteiben.

Mindezen egyházzenei törvények közül a legfontosabbakat és a kar (kántor) gyakorlatában előfordulókat a következőkben kivonatolva csoportosítjuk, összegezzük és rövid magyarázatokkal, illetőleg útbaigazításokkal látjuk el.

1. Az egyházi zenének szentnek, művészinek és egyetemesnek kell lennie. (MP 2.)

Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a hivatalos latin énekeken (kompozíciókon) kívül csakis egyházilag jóváhagyott (*Nihil obstat*... *Imprimatur*...) szövegeket és dallamokat énekelhetünk a templomban, a szertartások alatt pedig csakis egyházilag jóváhagyott és érvényben levő kántorkönyvhöz vagy énekeskönyvhöz tartjuk magunkat. — A művészi követelményeknek a helyesen megválogatott ének- és orgonadarabok előadásán kívül azzal is eleget teszünk, hogy minden szereplésünkre a legnagyobb gonddal és szorgalommal előkészülünk, állandóan képezzük magunkat és a tőlünk telhető legjobbat adjuk az Úr oltárára. — Az „egyetemes”-séget leghelyesebben azzal szolgáljuk, ha az előadandó műveket úgy válogatjuk össze, hogy azokkal — a fejlődésre és haladásra való nevelés mellett — minél szélesebb rétegekre tudjunk jó hatást gyakorolni.

Színházi zenéből átvett énekek, karok vagy orgonadarabok a legszigorúbban tilosak. (MP 2. 5.)

2. A szent zenének három fő, megengedett és egyházilag ajánlott stílusát használhatjuk: a *gregoriánt*, a *klasszikus polifoniát* (a Palesztrina-stílust) és a *modern* zenét. (MP 3—5.) Nálunk ezeken kívül a templomban a népnyelvű egyházi éneknek is komoly szerep jut. (*Musicae Sacrae Disciplina*.)

3. A gregorián ének az egyházi zene legmagasztosabb példaképe. (Lásd bővebben a 2. fejezetet.)

A pap és az oltárnál segédkezők éneke mindig a hivatalos gregorián ének, orgonakiséret nélkül. (MP 12.) Nem szabad tehát a praefációt, a Pater nostert és más oltáréneket orgonával vagy bármi más hangszerrel kíséni.

A gregorián éneket széles körben vissza kell állítani a liturgia szolgálatába és a nép énekgyakorlatába. — Természetesen, csak a könnyebb dallamokat. (*Divini Cultus* IX.) Pl. a responsumokat (feleletek a pap énekeire, intonációira) a nép is megtanulhatja (ezt több egyházmegyében püspöki körlevél már el is rendelte), továbbá a gyakrabban előforduló és egyszerűbb latin énekeket, mint pl. *Tantum ergo*, *Adoremus*, *Mária-antifonák* stb. (Lásd főleg a Függelék énekeit.)

4. A nehezebb gregorián és többszólamú ének ápolására szervezzen a kántor énekkart. (Divini cultus V.)

5. Ünnepestes istentiszteletek alkalmával (amikor a pap is énekel) az egyházi ének nyelve a latin, amint a liturgiáé is az. (MP 7.) Törekedjünk tehát énekes nagymiséken lassan a liturgikus ideál felé: olyan esetekben, amikor nem a nép énekel, hanem a kar vagy csak a kántor (pl. hétköznapiokon, Requiemeken stb.), akkor feltétlenül állítsuk be a latin éneklést; hétköznapiokon ne szolgáltatassunk nagymiséket, ha nem tudjuk liturgiailag korrektül végezni. Nagyobb ünnepekre készüljünk az énekkarral latin misével, ami kellemes meglepetést és jóleső változatosságot is jelent a templomi életben; a népet is tanítsuk meg a latin respondeálásra és egy-két könnyebb gregorián vagy más latin énekre. Ahol már állandó és gyakran ott énekkar áll rendelkezésünkre, ott szigorúbban tartuk meg az Egyháznak e fontos törvényét. „A latin nyelv használata szembe-
szökő és szép bizonyossága a katolikus egységnek és ugyanakkor biztosíték mindennemű tévtanítás becsúsztatása ellen... Az apostoli Szentszék megkérdése és jóváhagyása nélkül ezen a téren semmi-
nemű újítást behozni nem szabad”. (Mediator Dei 59.)

Ha pasztorációs vagy más fontos okból szükségesnek látszik, a nagymise előírt latin énekei után (lásd a következő pontot) beállíthatunk egy-egy odaillő magyar egyházi népéneket is, ha ezzel nem túlságosan várakoztatjuk meg a miséző papot. (Musicae Sacrae Disciplina és MP 8.) — Ennek a betét-éneknek leghelyesebben a bevonulás alatt, offertórium vagy Benedictus után és hosszabb áldoztatás közben lehetne helyet és időt szorítani.

6. Minden liturgikus ténykedésnél az *előírt szövegeket kell* énekelni. Nem szabad az énekek előírt sorrendjét megzavarni, a szövegeket mással felcserélni, egészben vagy részben kihagyni. (MP 8.)

Könnyítés végett szabad némely éneket *orgonával pótolni*, vagyis: a szöveget hangosan, nyugodtan, egyazon hangon elénekelni, felolvasni (*recitálni*), amíg az orgona csendben játszik (akkordokat vagy művészi figurációkat, versettókat). A következő tételeket szabad recitálni: az introitus ismétlését, a Kyriéket és a Glóriát énekléssel váltakozva, a graduale-csoportot, a sequentiát váltakozva, az offertóriumot, a Sanctust és Agnust énekekkel váltakozva, a communiót és a Deo gratias. A recitálást vagy az egész kar végzi, vagy kisebb csoport, esetleg valaki egyedül énekl. (Caeremoniale Episcoporum 9. és D. a. 4189. II.)

7. Az egyházi ének — mert a hívek tömegét képviseli — természeténél fogva *karének*, következésképpen az egyházi kompozíciókban túlnyomórészt a karének jellegét kell megtartani. (MP 12.)

Bármely éneknek tehát szólóban való előadása akár kántor, akár más énekes részéről istentisztelet alatt általában tilos.

A kántornak vagy másvalakinek magánéneke csakis akkor van megengedve, amikor a) a kar a kötelező éneket nem tudja és b) ha a közös énekhez nincs elegendő számú nép vagy énekes a templomban, pl. egynémely temetésnél, különleges időben tartott gyászmisénél, vagy hétköznapi olyan misén, amikor kevesen volnának a templomban és az esküvőnél. Ez a kényszerhelyzet kivételesen ünnepnapon is előfordulhat. De ilyen esetekben is a kántor vagy más énekes előadása ne legyen hivalkodó vagy hiúskodó bemutatás, hanem az istentiszteletnek áhítatra hangoló kísérete. Megengedett dolog azonban hosszabb énekek keretén belül egyes kiemelendő részeket szólistákkal előadatni. Ez a gregoriánban és a többszólamú karénekekben is szinte ajánlatos. Az utóbbinál a szólókat sokszor maguk a szerzők is előírják.

A jó kántor — kényszerhelyzetektől eltekintve — általában nem maga énekel, hanem másokat énekeltet, énekkart szervez, és ráneveli a népet a közös éneklésre.

„Mi is különösképpen óhajtjuk, hogy az énekkarok, amint a XIV—XVII. századig virágoztak, ismét fellendüljenek.” (Divini cultus 5.)

„A híveket megfelelő szakemberek útján liturgiai és zenei képzésben kell részesíteni, mint-hogy ez összefügg a keresztény oktatással.” (Divini cultus 10.)

„Az egyházi népéneket elő kell mozdítani. Diadalmasan szálljon a nép közös éneke, mint a tenger zúgása.” (Mediator Dei 189.)

Egyházi énekkoktatás minden vallásos jellegű összejeövetel vagy gyűlés alkalmával történhetik, de mindezekén kívül nagyon ajánlatos a templomban is az istentiszteletek előtt vagy után 10—15 perces énekpróbát tartani.

8. „Az énekeseknek a templomban igazi liturgikus hivataluk van, s azért a nők, mint-hogy ilyen hivatalt nem tölthetnek be, nem lehetnek a kórus vagy az énekkar tagjai. Ha tehát szoprán vagy alt hangokra van szükség, akkor az Egyház ősrégi szokása szerint fiúgyermeket kell alkalmazni.” (MP 13.)

Minthogy ennek az eszményi elgondolásnak és törvénynek a gyakorlatban súlyos — néhol szinte kivihetetlen — nehézségei vannak, a rituskongregáció fiúénekesek hiányában az illetékes püspök hozzájárulásával megengedi a női hangok igénybevételét is. A magyar püspöki kar még sohasem tett ellenvetést a női énekesek alkalmazása ellen, ezek tehát — akár női, akár vegyeskarokban — továbbra is működhetnek. (D. a. 4210., 4231., Codex Juris Canonici 1264. kánon.)

9. „Az egyházi énekkarokban csak olyanok szerepelhetnek, akiknek vallásos és erkölcsös életük kifogástalan, és akik a liturgikus ténykedések alatt szerény és áhítatos magatartásukkal méltókká válnak a szent hivatalra, amelyet gyakorolnak.“ (MP 14.)

A kántor és családja tartozik társadalmi és magánéletében is példás, az Egyház törvényei szerint katolikus életet élni.

Szent Cecilia — a musica sacra pártfogójának — napja legyen az énekkar és kántor (karnagy) közös lelki ünnepe.

10. Az Anyaszentegyház sajátos és hivatalos hangszere az orgona. (Divini cultus 8.) Rendelése az, hogy az éneket izlésesen kísérje, és — ha az ének hallgat — áhítatos és művészi játékkal megfelelő szent hangulatot árásszon a templomban. Az egyedüli hangszer, amelynek istentisztelet közben szólóznia is szabad. (Esetleges egyéb hangszerek csak az éneket kísérhetik.)

Az orgonával egyenjogúak a templomban más orgona-szerű hangszerek, mint amilyen pl. a sípok nélküli Hammond orgona, a sípsorokat egymásba sűrítő Multiplex orgona, vagy a harmónium is. Az orgonára vonatkozó rendelkezések tehát ez utóbbiakra is vonatkoznak. Zongorát azonban az istentiszteleteken nem szabad használni. (MP 19.)

Orgonát az év minden vásár- és ünnepnapján szabad használni. (Caerem. ep. L. I. c. 28. n. 1.) Nálunk hétköznapi is szokás.

Az orgonajátéknak is — mint minden egyházi zenének — szentnek, művészinek és egyetemesnek kell lennie. (MP 18.)

Praktikusan ez azt jelenti, hogy az orgonás (kántor) szorgalmasan gyakorolja az orgonát, minden szereplésre pontosan elkészül, az ének-(kar-)kíséreteket, valamint az elő-, köz- és utójátékokat előkészíti magának, tehát lehetőleg nem rögtönöz, hacsak művészi készsége erre fel nem jogosítja. (Rituskongregáció: Ordinatio de Musica Sacra 12.)

Az orgona használata az egyházi év folyamán nem egészen korlátozatlan.

a) Tilos az orgonálás advent és nagybőjt nagymiséin. (Caerem. ep. L. I. c. 28. n. 22.)

b) Ha azonban az ének (vagy karének) bármely okból támogatást igényel, akkor az orgonakíséret ezeken a miséken is megengedett, de preludálni (a hangot megadó két-három halk akkordot leszámítva) sem ének előtt, sem közben, sem utána nem szabad. A pap tehát a szentmise előtt orgonaszó nélkül jön ki az oltárhoz és mise után ugyancsak e nélkül vonul be a sekrestyébe. (Uo. n. 13.)

c) Advent 3. (Gaudete) és nagybőjt 4. (Laetare) vasárnapja, valamint az adventi és nagybőjti időszakba eső nagy ünnepek nagymiséi — amelyeken a pap Glóriát intonál — (mint pl. a Szeplőtelen Fogantatás vagy a Gyümölcscsoltó Boldogasszony ünnepe stb.), nem esnek az előbbi tilalom alá. Ilyenkor tehát semminemű orgonakorlátozás nincs. (Uo. n. 2.)

Az a), b), c) pont a vesperásra is vonatkozik.

d) A püspök ünnepélyes templomi bevonulását és kivonulását az orgonatilalmi időben is szabad orgonajátékkal kísérni, kivéve a nagyhét három utolsó napját. (Uo. n. 3.)

e) A nagyhét három utolsó napján nagyszombat Glóriájáig a legszigorúbb orgonatilalom kötelező, amely liturgikus istentiszteleteken még az énekek kíséretét sem engedi meg. Mégis nagycsütörtök Glória-intonációja után prelodiumként és utána, a Glóriát kísérve is, szólhat az orgona. (D. a. 3804. II. és 3515, IV.)

f) Énekes gyászmiséken szabad az éneket (tehát a responsumokat is) kísérni, de preludálni nem szabad. (Caerem. ep. L. I. c. 28. n. 13.)

g) A pap és a neki segédkezők énekét (praefációt stb.) sohasem szabad kísérni. (MP 12.)

h) Liturgikus funkciók alkalmával tilos az orgonán a profán hatású regisztereket használni vagy harangjátékot alkalmazni. (D. a. 4344.)

Kismiséken (feketében is), litániákon és egyéb ájtatosságokon az orgona szokásos és egyházas használata sohasem esik korlátozás alá.

Azt az előírást, hogy adventben, nagybőjtben és gyászmiséken az orgona csak az éneket kísérheti, de nem preludál, még akkor is meg kellene tartanunk, ha kényszerűségből népénekes nagymiséét végeznénk (de szép volna ez kismisében is); hiszen ennek az előírásnak a megtartása

nem igényel semmi különös szaktudást vagy fáradságot. Egyszerűen: nem preludálunk, hanem csak az éneket kísérik, és azután elhallgat az orgona. Ez a gyakorlat, ez a csönd különleges komoly és bűnbánó hangulatot tud kölcsönözni advent és nagybőjt szent időszakának, valamint a Requiem gyászának, és általa a komoly liturgikus parancsok legalább egy részének mégis csak eleget teszünk. De egyúttal részt törünk azon az unalmas és ötlettelen sablonon, amely nálunk január 1-től december 31-ig folyton és egészen azonos módon búgatta az orgonát, amint csak a sekrestye csengője megszólal, Karácsonykor éppúgy, mint Halottak napján.

11. A hangszeres zene nem ideálja az Anyaszentegyháznak. Fordítsunk több gondot inkább a templomi közös énekre és az énekkar művészi tökéletesítésére. (Divini cultus VII.) Ahol nincs szokásban, ott semmi esetre se vezessük be a hangszeres zenét, amihez egyébként püspöki engedély is szükséges. (MP 15.)

De jó hasznát tudjuk venni a fúvószenekarnak körmenetek alkalmával. Ilyenkor a zenekar szerepe: kíséri a hívők énekét, esetleg egyes versszakok közt egyházas letétű, orgonaszerű szenténekeket ad elő. Világi — vagy ilyenekre emlékeztető — darabok egészen mellőzendők. (MP 21.)

Ha a hívők énekét zenekar támasztja alá, ügyeljünk arra, hogy az énekeket az Sz. V. U. ! hangmagasságában, helyes tempóban és kifogástalan hangszereléssel kísérje.

2. A GREGORIÁN ÉNEK

Rövid története

A gregorián ének a római Egyház ősi és hivatalos éneke. Komoly, méltóságteljes, gazdag — de egyszólamú (monodikus) dallamvilág. Eredete az első keresztény századokra, ószövetségi, görög és más keleti kultúrgyökökhez nyúlik vissza. Nevét onnan nyerte, hogy Nagy Szent Gergely pápa (Gregorius, 590—604) gyűjtette össze, rendszerezte és adta ki elsőnek a római kereszténységnek már akkor százados énekeit egy nagy, hivatalos és hiteles kódexben — régi nevén Antiphonale Cento-ban. Ugyancsak ő rendelte el elsőnek ezeknek használatát az egész nyugati kereszténység számára. Ezért nevezték el róla: cantus gregorianusnak.

Nagy Szent Gergely után a gregorián ének a századok folyamán még tovább fejlődött. Új dallamokkal és új formákkal (főleg az állandó miserészek, a sequentiák, himnuszok és a zsolozsma antifonáival) gazdagodott, körülbelül a középkor delelőjéig (1300).

Ekkor a gregoriánnak csaknem kizárólagos gyakorlatát mindinkább felváltotta a többszólamú ének, a polifonia. A gregorián ének szépségeit, eredeti dallamait és ritmusát kezdték elhanyagolni és megváltoztatni. A reneszánszkor végén és a barokk elején egészen megnyírbált és megrontott dallamokkal jelentették meg a liturgikus énekeskönyveket. Ezek között a leg híresebb, és legelterjedtebb volt az ún. Medici-kiadás (1614), amelyet egészen a XX. század elejéig használtak.

A múlt század különböző történelmi és művészi kutatásai nyomán, főleg a solesmesi (ejtsd: szolémi) bencések munkája alapján a vatikáni nyomda 1905-től kezdve egymásután kiadta a gregorián énekeket az eredeti, kijavított, restaurált formájukban. Ez az ún. Editio Vaticana. (Vatikáni kiadás.) X. Pius pápa a Motu proprio-jában és azóta is ismételten kijelentette, hogy a gregorián dallamoknak hivatalos és hiteles formája az, amely a vatikáni kiadásban található, s éppen ezért az egész világon a gregorián énekeket az istentiszteletek alkalmával csak a vatikáni, vagy az ennek alapján készült kiadások szerint kell énekelni.

Könyvünkben természetesen a hivatalos kiadás dallamait adjuk. Egyes nehezebb tételeket könnyített formában, zsolttár-tónusokkal hozzuk, de ezek is a hivatalos kiadás dallamai. Ez megengedett és az egyházzenei gyakorlatban szelvében használt eljárás.

Hangjegyzírása

A gregorián éneknek saját, ősrégi kótáírása van. Ez külalakjában elüt a modern hangjegyzírástól, szögletes (quadrata); de sokkal szemléltetőbb, kifejezőbb és a gregorián ének természetének (kötöttség, ritmus stb.) inkább megfelelő, mint a modern hangjegyzírás.

E különböző alakú hangjegy-csoportokat *neumá*-knak nevezzük.

A hivatalos kiadások és a hivatalos szertartáskönyvek (misekönyv, rituale stb.) e régi hangjegyzírással hozzák a gregorián dallamokat.

Gyakorlati okok miatt az énekeket mégis modern hangjegyírásban hozzuk. Az átlag énekes hangjának megfelelő magasságba transzponáltuk (itt azonban nem léptük túl a 3 kresztet, vagy 3 b-t) és — amely dallamot a gyakorlatban szabad és szokás — orgonakísérettel láttuk el.

Stílusai

A gregorián énekben háromféle stílus különböztethető meg:

- a) *Szillabikus* stílus, ha egy-egy szótagra (sillaba) általában csak egy hang esik. Ilyenek pl. a zsoltárok, a legtöbb antifona, néhány himnusz, és egy-két könnyebb misetétel (lásd 54. old.).
- b) *Neumas* stílus, ha egyes szótagokra egy-egy neuma (két, három vagy több hangjegyből álló hangjegycsoport) esik. Ilyen általában a Glóriák és az introitusok dallama (lásd 116. old.).
- c) *Melizmás* stílus, ha egy szótagra több neumából álló dallamfűzér, melizma, vokalizmus kerül. Ilyen melizmás dallamai vannak a nagyobb Kyriéknek, az Allelujáknak, az Ite missa est-eknek (lásd 76. old.).

Hangnemei

A gregorián ének hangnemvilága, modalitása más, mint a megszokott zenéé; más, mint a XVII. századtól a XX. század elejéig uralkodó zene dúr és moll hangnemei.

A gregorián dallamok *diatonikusak*, vagyis a héthangú skálák természetes hangjait használják módosítás nélkül; a félhangok közül csak a *mi-fa*- és *ti-do* félhanglépéseket ismerik. A dallamokban csak egy hang módosítása fordulhat elő: a *h-t b-re* szállíthatjuk le (de ekkor a szerepe már transzponált *mi-fa*).

A gregorián dallamok hangnemei az ősi egyházi hangnemek. Mai elfogadott általános elmélet szerint, de a vatikáni kiadás utalásai szerint is, a gregoriánnak 8 hangneme (*modus-a*) van. Minden gregorián ének elején a hangnemet, a modust — a vatikáni kiadás szerint — számmal jelezzük.

A modus legfontosabb hangja az utolsó hang, a *finális* vagy *tonika*, amelyen az egész darab végződik. Ezen a hangon alkot a dallam végső, záró kadenciát.

1. és 2. módus, dór.

3. és 4. módus, frig.

5. és 6. módus, lid.

7. és 8. módus, mixolid.

♮' = finális

○ = az autentikus hangnem dominánusa

♮ = a plagalis hangnem dominánusa

Az 1. és 2. (dór) modus a dúr skála II. fokán, a *re*-n végződik, pl. C-dúrban a *d*-n.

A 3. és 4. (frig) modus a dúr skála III. fokán, a *mi*-n végződik, pl. C-dúrban az *e*-n.

Az 5. és 6. (lid) modus a dúr skála IV. fokán, a *fa*-n végződik, pl. C-dúrban az *f*-n.

A 7. és 8. (mixolid) modus a dúr skála V. fokán, a *sol*-on végződik, pl. C-dúrban a *g*-n.

Két-két modus tehát egy és ugyanazon a finálison végződik. Ezek közül az egyik *autentikus* (eredeti, fő, törzs-hangnem), a másik *plagális* (leszármaztatott, mellék, rokon-hangnem). Az autentikus dallam a finálistól fölfelé tör, sokszor egy oktávra, sőt azon túl is — a plagális dallam a finális alá is kanyarodik és kevésbé száll fel a skála magasabb hangjaira. A plagális dallamokat megkülönböztetésül hypo (alsó) névvel is jelöljük, pl. hypodór, hypofrig, hypolid és hypomixolid.

A finálisokra vonatkozó szabály természetesen a transzponált dallamoknál is érvényes. Ha pl. 3 kereszt van előírva és a dallam *e*-n végződik, akkor ez mixolid dallam (7. vagy 8. modus), mert a háromkeresztes dúr skálában az *e* az V. fok, vagyis *sol* (a mixolid vagy hypomixolid finálisa). Vagy pl. ha 2 *b* van előírva és a dallam *d*-n zárul, akkor ez frig dallam (3. vagy 4. modus), mert két bés dúr skálában a *d* a III. fok, vagyis *mi* (a frig vagy hypofrig skála finálisa). És ha pl. nincs semmi előjegyzés előírva, és a dallam *f*-en végződik, akkor ez lid dallam (5. vagy 6. modus), mert az előjegyzés nélküli skálában az *f* hang a IV. fok, vagyis *fa* (a lid vagy hypolid skála finálisa) stb.

A finálison kívül a másik legfontosabb hang a *domináns* (tenor). Ez az a hang, amelyet a dallam gyakrabban érint, amelyen hosszabb értékű hang (negyed) többször fordul elő, és amelyen a darab közben is alkot a dallam egy-egy kadenciát. Zsoltárdallamokban a domináns hangján történik a szöveg legnagyobb részének a recitálása. A dominánsra vonatkozó általános szabályt így lehetne megfogalmazni: az autentikus hangnemekben a finálistól számított 5. hang, a quint, a plagális hangnemekben pedig a párhuzamos autentikus domináns alatti terc a domináns. Valahányszor ez a quint vagy terc a *ti* félhangra esnék, a domináns felcsúszik a *do*-ra. Tehát (lásd az előző kótapéldát is):

1. modus finálisa	<i>re</i> , dominánsa	<i>la</i>	
2. „ „	<i>re</i> , „	<i>fa</i>	
3. „ „	<i>mi</i> „	<i>do</i>	(a <i>ti</i> helyett !)
4. „ „	<i>mi</i> , „	<i>la</i>	(az autentikus domináns alatti terc)
5. „ „	<i>fa</i> , „	<i>do</i>	
6. „ „	<i>fa</i> , „	<i>la</i>	
7. „ „	<i>sol</i> , „	<i>re</i>	
8. „ „	<i>sol</i> , „	<i>do</i>	(<i>ti</i> helyett !)

Ritmusa

A ritmus méretegysége: a nyolcad kóta. A nyolcadok mindig pontosan egyforma rövidek, tehát egyiket sem szabad sem elhúzni, sem megrövidíteni, kivéve azokat, amelyek alatt (vagy fölött) vízszintes vonalka (*episema*) van. Ezeket a hangokat kissé megnyújtjuk, de nem egészen a méretegység kétszeresére!

A negyedek (*mora vocis*) pontosan kétszer olyan hosszúak, mint a nyolcadok. Ezeket egy kissé lehalkítjuk.

A markátó-jellel ellátott hangjegyet (*pressus*) nyomatékkel — de nem durván — emeljük ki.

A fűrészfogszerű jellel ellátott hangnál (*quilisma*) az előtte álló hangot erősebb nyomatékkel és nyújtottabban, magát a kvilizmas hangot pedig lágyabban és gyorsabban énekeljük (átsiklunk rajta).

A nyolcad kóták azonban nem élettelenül, sablonosan, egyhangúan, monotonul sorakoznak egymás mellé, mint az esőcseppek, vagy a mechanikus óraketyegés, hanem egy nagy ritmus élő, lüktető szívdobogásává, szerves életsejtjeivé fonódnak össze, és pedig így:

1. A nyolcad kóták először is *kettesével* vagy *hármásával* csoportosulnak egy-egy ritmus-sejtté és így kettes vagy hármass ritmuscsoportot alkotnak. Könyvünkben ezt már jórészt jeleztük is a két vagy háromnyolcadot átkötő (átfogó) gerendával. (Az előadásnál vigyázzunk, hogy a hármass csoportokat ne trioláknak énekeljük!) A negyed kóta pedig (*mora vocis* és *pressus*) amúgy is két nyolcad értékű. Pl.:

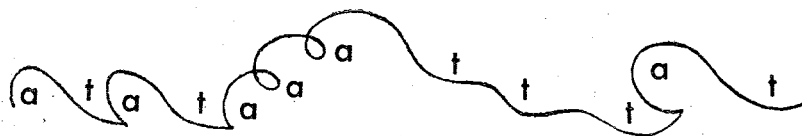

Az ilyen gerendás csoportok vagy negyed kóták között előforduló *magányos nyolcad mindig az előző csoporthoz tartozik* és így avval együtt alkot hármas — vagy ha az előző csoport már amúgy is három tagú volt —, kétszer két kettes csoportot. Pl.:

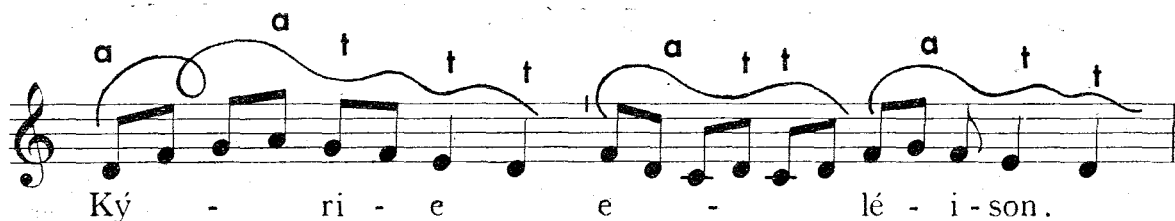

A tisztán szillabikus énekeknel már nehezebb ezeket a ritmuscsoportokat pontosan meghatározni; legtöbbször a fő hangok (tonika, domináns, negyed kóták, episémával ellátott hangok) kezdenek ilyen kettes vagy hármas csoportokat.

2. A finomabb és művészebb, de éppen azért nehezebb és komplikáltabb ritmizálást jellemzi az, hogy ezek a kettes és hármas ritmuscsoportok megint nem egyenjogúan sorakoznak egymás mellé, hanem jellegben, minőségben, belső ritmikai erőben különböznek egymástól. Vannak olyan csoportok, amelyek nekilendülést, szárnyalást, felfelétörést, ritmikai feszülést, hullámhegyet jelentenek, ez az *arsis* (a vezénylő kéz felfelé ívelése). És vannak olyan csoportok, amelyek az előzőkhöz viszonyítva lejtést, visszaesést, lefelé húzást, ritmikai elernyedést, hullámvölgyet jelentenek, ez a *thesis* (a kéz lefelé hanyatlása). Ezek a hullámhegyek és hullámvölgyek — arsis és thesis — szintén szabadon váltakozhatnak egymással, akár csak a kettes és hármas csoportok: egy arsis után több thesis következhetik, és viszont egy thesis után több arsis jöhet.

Hogy melyik ritmuscsoport lesz arsis, és melyik thesis, azt már nem állapíthatjuk meg olyan szabatos szabállyal, mint a kettes és hármas csoportokat, de a következő irányelvek útba igazíthatnak: a kezdés, a fölfelé menő dallamok és dallamrészek, a pressusok és kvilizmák, és legtöbbször a latin szóhangsúlyt hordozó csoportok jelentik az arsiszt. A befejezés, a lefelé menő dallamok és dallamrészek, a mora vocis, és igen gyakran a hangsúlytalan szótagokat hordozó csoportok jelentik a thesist. Pl.:

Az arsiszt nagyobb dinamikai lendülettel, feszülőbb belső tűzzel énekeljük, mint az elernyedő thesist.

Ez a komplikáltnak látszó elmélet ne riasszon el minket a tanulástól. Hosszabb gyakorlat sok mindent meg fog világítani, csak ügyeljünk éneklés közben a hangjegyértékek és a fölöttük levő jelek betartására.

Előadása

1. A gregorián ének szép előadásához először is az szükséges, hogy magát a dallamot jól ismerjük, fülünkkel és emlékezetünkkel gondolatban már előre élvezzük, tehát minden fönnakadás nélkül, technikailag *nagyon jól kell tudnunk az éneket*.

2. Az előadásnál a lehető *legszigorúbb legató*-val, a legsimábban kötve adjuk vissza a melódia vonalát. Amely kóták alatt nincs szöveg, ott az előző, legutolsó szótag magánhangzójával énekelünk addig, amíg új szótag nem következik. De ne törjük, ne szaggassuk szét a dallamíveket és az egyes hangok közé ne iktassunk „h“-kat, hehezéseket (Di-hi-hi-gnum et ju-hu-hu hu-stum stb.), sem pedig az egyes hangcsoportok (neumák) hangjait ne tagoljuk szét egymástól külön-külön magánhangzóval (pl.: De-e-e-e-o-o). Mindez csúnya és stílustalan, tehát rossz.

A zsoltárdallamok szövegét tagoló pontozott vonal csak az egyes kóták alá helyezett szótagok pontos éneklésére kíván biztos útmutatást adni. De semmi esetre sem szaggatja szét a dallam folyamatosságát. Különösen a zsoltárdallam végeit, az ún. kadenciákat ne tördeljük szét, hanem énekeljük folyamatosan, legató.

A zsoltárdallamok zárójel közé helyezett hangjegyeit csak azokban a versszakokban énekeljük, amelyekben ezek alá szótag esik. A többi versszakokban figyelmen kívül hagyjuk. Ugyanez vonatkozik a Mindenszentek litániájára is. L. pl. a 156. o.-t.

3. A *felfelé* szárnyaló dallamíveket nagyobb lendület, *crescendo* — a *lefelé* törő dallamíveket pedig inkább mérséklet, *decrecendo* kíséri, bár ez az elnevezés itt nem egészen fedi a modern zenében használatos crescendo és decrecendo fogalmát. Az általános dinamikai irány mellett emeljük ki finoman a szóhangsúlyokat. Szóhangsúlyt kap az a szótag, amelynek magánhangzóján ékezet van. Az ékezet szerepe tehát itt nem azonos a magyar írásnál megszokott, vokálist módosító ékezettel.

Általában *középhangerősséggel*, könnyű hangvétellel és sok levegőtartalékolással énekeljünk, minden erőlködés nélkül.

4. Az énekek tempója *gördülékeny*, inkább élénk, mint vontatott. Az énekek végén és a nagyobb cezurák, metszetek előtt egy kissé lassítunk és halkítunk, de a pianissimo — éppúgy, mint a fortissimo — a gregorián énekben nem stílusos.

5. A gregorián a következő szünetjeleket használja: a) Mind az öt vonalat metsző (ütemvonalszerű) szünetjel nyolcad szünetet jelent. Itt egy zenei mondatnak vége van. b) A két középső vonalat metsző, kisebb szünetjel egész rövid megállást, gyors lélegzetvételt jelent. c) Csak a legfelső vonalat vagy vonalközt metsző vonalka megengedi ugyan az egészen gyors, szinte észrevétlen lélegzetvételt, de törekedjünk arra, hogy ezt lehetőleg ne kelljen igénybe vennünk, nehogy ezáltal a dallamvonal túlságosan elaprózódjék. Mind az öt vonalat metsző kettős ütemvonal vagy a teljes befejezést, vagy — bizonyos éneken belül — karváltakozást jelent pl. a Kyrie-ben, Glória-ban, Agnus Deiben stb.

6. Ezt a *karváltakozást* többféleképpen oldhatjuk meg: egynemű énekkarban két félkórust, vegyeskarban a férfi- és női kart (fiúkart) állítjuk szembe egymással, vagy pedig — főleg ahol kevesebb az énekes és nem tanácsos megosztani a kart — egy kijelölt énekes (szólista) és az egész kar egymással váltakozva éneklék az egyes részeket, pl. a zsoltárok versszakait, vagy a Kyrie, Glória stb. kettős ütemvonallal elválasztott mondatait.

A csillag (*asteriscus*) jeléig egy-két énekes (előénekes) kezdi az éneket és csak a csillagtól folytatja a teljes kar. Amennyiben az ének orgonakíséretes, a csillagig a kíséret el is hagyható.

A zsoltárdallamokra alkalmazott énekeknél a karnagy ossza be a helyi viszonyoknak leginkább megfelelően a kezdést (*intonálást*) és a vá. akozást.

* * *

Végeredményben a dallamnak a legszigorúbb kötöttsége és hajlékonysága (legatissimo), a ritmusnak sok kötöttség mellett is a szabad változatossága és a dinamikának könnyed árnyalása teszi a gregorián éneket gyakorlatban is igazán finom művészetté, amelyről Schopenhauer zeneesztétikájában ezt írja: „Ez az ének nem csúszik a földön, hanem szabadon és nagy szárnyalással fenn lebeg, akár csak egy szeráf.“

3. A GREGORIÁN ÉNEK ORGONAKÍSÉRETE

Azokhoz a gregorián dallamokhoz, amelyeknél ezt a liturgia megengedi, orgonakíséretet is adtunk.

1. A kereszténység első századaiban általában hangszerkíséret nélkül hangzott fel istentiszteleteinken az ének. Az orgona akkor még igen tökéletlen hangszer volt. De amióta műszakilag és zeneileg annyira fejlődött, hogy a templomba is bebocsátást nyert, azóta a különböző korok változó zenei ízlése és szokásai szerint valamilyen formában mindig a gregorián ének kísérő hangszerül is szegődött. Az orgonának ez a szerepe az újkorban egyre inkább, de a múlt század közepétől már igen jelentékeny iramban felfokozódott. Ennek több oka is volt. Így: a ceciliás mozgalmak ez idő óta — régebben el sem képzelt — széleskörű és igen intenzív gregorián kultuszt teremtettek, közben nagyon sok, énekkísérésre nagyon jól használható orgona épült, sokat fejlődött az orgonások jóirányú képzése és a zenepiacon számos praktikus, nyomtatott, gregorián orgonakíséret látott napvilágot.

E réven a gregoriánkíséret Európa-szerte közmegelegedésre igen szépen fejlődött. Kitűnően szolgálta a templomi ünnepélyes áhítatemelést és liturgikus zenénknek szinte nélkülözhetetlen kiegészítője lett.

2. Újabb időben zenetörténelmi alapon hallatszanak hangok a gregorián orgonakísérete ellen olyan indokolással, hogy a gregorián abban az időben keletkezett, amikor harmóniarendszer még nem létezett, a kíséret tehát ezért stilszerűtlen. Az indokolás első része valóban igaz. Azonban az is tény, hogy amióta csak a többszólamúság létezik, ez utóbbi már a legkezdetétől fogva a gregoriánhoz tapadt és a gregoriánt szolgálta különböző zenei stílusokon keresztül hosszú évszázadokon át. Eme — nagyon is tradicionális — párosulással kapcsolatban anachronizmusról beszélni legalábbis túlzás. Ezen az alapon a magyar világi népdalt még kevésbé volna szabad kísérni, holott tudjuk, hogy éppen legkiválóbb magyarzene-tudósaink gátlásmentesen öltöztetgetik ősi népdalainkat remekebbnél remekebb többszólamú köntösbe anélkül, hogy bárkinek is eszébe juthatna itt stílustalanságot emlegetni.

3. De az istentisztelet különben sem zenetörténelmi hangverseny, amely utóbbin valóban jogos lehetne ilyen irányú stílusprobléma felvetése is. A mi gregoriánunk azonban a liturgiába beépítve csak az Isten dicsőségét szolgálja, külső megjelenési formájában tehát elsősorban liturgikus igényeket kell kielégítenie, márpedig ez utóbbiak évszázadokon keresztül az oltár árnyékában a gregoriánnal, majd ennek hangszeres kíséretével együtt nőttek és fejlődtek komoly művészetté.

4. A gregoriánt valóban lehet, sőt igen jól és szépen lehet minden kíséret nélkül is énekelni. Szoktuk is. Hiszen az orgonatiltalmi időben az Egyház az orgona használatát erősen lecsökkent. Ezzel szemben máskor semminemű korlátot sem emel az ének-, tehát a gregorián kísérete elé sem. Csak a liturgikus szabályokat, ill. elveket nem szabad szem elől téveszteni. Ezért van az, hogy a gregoriánkultúra ama fókuszaiban, ahol ez ősi éneket eredeti tisztaságában és a legkényesebb igényeket is fölényesen kielégítő formában művelik (Solemes, Páris, Beuron, Maria-Laach, Regensburg stb.), ott igen gyakran és tudatosan nyúlnak az orgonakísérelhez, amikor és ahol ezt a liturgia megengedi, holott itt a stílussal igazán tisztában vannak.

5. Nagyon jó énekkaraink alapos készülés után ám énekeljenek kíséret nélkül gregoriánt (mint ahogy ezt a Zeneművészeti Főiskola scholája és egynéhány nagyobb templomunk kórusa is tette), de kisebb együttesek, vagy gyöngébb hangú, bizonytalanabb intonálású, továbbá kevesebb tanulási, gyakorlási lehetőséggel rendelkező énekkarok — leszámítva az orgonatiltalmi időket —, énekeljenek csak kísérettel. Ha a kántor egyedül kénytelen énekelni — responsumokat is —, kísérje szintén éneket orgonával. Ezzel színben, dinamikában és külső hatásban is jobban érvényre juttatja azt a különbséget, amelyet liturgikus alkalmakkor a pap és a hívők (ill. a kar) közötti váltakozó, felelgető éneklésnek ki kell fejeznie. Az orgona ilyenkor a közösség énekének (mert ez volna az ideális) tömeghatását pótolja. De a kíséretes responsumokba hamarabb és bátrabban bekapcsolódik a nép is. Ahol azonban a responsumokat a kar, vagy éppen a hívők nagyobb tömege szépen énekl, ott valóban nincs szükség orgonakíséretre.

Egyszerűen megdöbbentő és szívbemarkolóan fenséges az orgonakíséret felhangzása, amikor a néma orgonás advent után nagykarácsony napja nagymiséjének bevezetőjeként megszólal a „Puer natus est” introitus, vagy a néma orgonás nagybőjt után felzendül a nagycsütörtöki és a nagyszombati Glória! Itt a liturgikus fordulatot alig lehetne bármivel is jobban festeni, mint az orgona felharsanásával. Ennek a hatása alatt tömegek rendülnek meg lélekben minden esztendőben újlag.

A túl hosszú énekeket is (Credo, Lauda Sion, Te Deum stb.) mindenképpen tanácsos orgonán kísérni, még ha jó énekkar áll is rendelkezésünkre. Hiszen tudjuk, hogy ez is elfáradhat és ilyenkor a hangszeres alátámasztás nemcsak az énekesek önbizalmát, de a fizikai, sőt muzikális erőit is ébren tartja és növeli.

6. A kíséret nélküli gregorián ének maradjon csak kivételes, ritka zenei csemege, amit, ha a kar jó betanítás és jó vezetés mellett igazán jól, áhítatosan és szépen ad elő, akkor ezt már nemcsak főnséges liturgikus zenének, hanem egyúttal tiszta, valóban magasrendű művészetnek is kell elismernünk.

7. Az orgonakíséretet inkább akkordokból, mint önálló szólamokból, ill. dallamvonalakból róttuk össze. Kíséret címén általában mégis a három- és négyhangúságot váltogattuk, kizárólag gyakorlati szempontokat tartva szem előtt. Igyekeztünk stílusos, korszerű, jólhangzó és könnyű kíséretet írni. Stílszerűek akartunk lenni a hangnemek jellegzetes hangjainak érzékeltetésében, de minden erőszakolt archaizálás vaskalapossága nélkül. A korszerűség hangsúlyozása érdekében mellőztük a domináns-vonzatok túlsúlyát, de ha sor került rá — különösen a hosszabb tételek (Glória, Credo stb.) gyakran ismétlődő, azonos mondatzáradékeinál —, a változatosság kedvéért minden aggodalom nélkül nyúltunk távolabbi hangnemek kadenciáihoz is. És bár korunk sok művészenek gregorián-harmonizálását nagyra tartjuk, egyiknek a stílusához sem alkalmazkodtunk fenntartás nélkül, szolgálilag. Tudjuk, hogy a gregorián összehangosítás erősen a kor zenei divatjának a hatása alatt áll. És talán épp ezért maradandót e téren még senki sem alkotott. Lehetséges, hogy a miénk egy ideig jó lesz, azután pedig jöjjön a jobb.

Harmonizálásunk jóhangzását logikus akkordfűzésekkel, lépcsős menetekkel, a diszszonanciák feloldásával és azzal is akartuk biztosítani, hogy a diatoníához nem ragaszkodtunk könyörtelenül. Így: ha egy módosító jellel — véleményünk szerint — javulhatott a jóhangzás, úgy azt a módosító jelet még igen tiszteletre méltó, korrekt elméletekkel szemben is győzelemhez segítettük. Hogy kíséretünk játszótechnikai szempontból minél könnyebb legyen, sok dallamhangot fogtunk össze egy akkord fölé, sok orgonapontot és sok átnyújtott, fekvő hangot írtunk a középszólamokba is.

8. Nem mellőztük, sőt bőven használtuk a quint-párhuzamokat.

A gregorián dallamok kísérete címén — mint már említettük — nem annyira összhangzat-tani értelemben vett szabályszerű négyszólamú tételt akartunk adni (amilyent a régibb kóruskompozíciókban, vagy az Sz. V. U.-nak a klasszikus négyszólamúságot megközelíteni szándékolt orgonalettében látunk), hanem csak dallamot aláfestő, helyesebben alátámasztó, összefüggő akkordfoltokat írtunk. Ezekben pedig a kvintpárhuzam éppen az orgonán — amelyben kvintelő regiszterek is vannak — nem zavaró. Sőt, egyfelől a játék technikájában komolyan számottevő könnyebbséget jelent az önállóan mozgó szólamokkal szemben, másfelől pedig azt az évszázadok előtti hanghatást és szerkesztési technikát idézi, amellyel „organum” néven a legeslegrégibb gregorián kísérek sorozatos kvint-párvonalalaiban oly bőven találkozunk. Köztudomású az is, hogy a kvint-párhuzamok a ma zenéjének is szelvében használt és máris igen megszokott kifejezési eszközei, sőt szinte nélkülözhetetlen kellékei.

9. Tudjuk, hogy sok kántorra — különböző okokból — nem csekély nehézséget rónak majd orgonakíséreteink. Épp azért nagyon kérünk minden kántorkartársat, hogy azt az orgonakíséretet, amelyet istentiszteleten, vagy akár kari próbán is elő akar adni, már előzőleg gondosan és alaposan tanulja meg. Az énekszólam ritmusához való tökéletes alkalmazkodás, vagyis az egyes kótaértékek szabatos betartása itt mellőzhetetlenül fontos. Ebben az orgonást azzal is segíteni akartuk, hogy a nyolcadnál hosszabb értékű dallamhangok (mórás kóták, pressus, strophicusok) alá a kíséretben a méretegységet kihangsúlyozó mozgást helyeztünk el. Egyedül az ún. brevis-hangjegy, a szegélyezett egész kóta (lásd a 35. oldal basszusában) értéke határozatlan (lásd pl. a zsoltárok dallamában is). Ez addig tart, amíg abban a szólamban más hangjegy nem váltja fel. A recitáló szólamot az orgona-akkordok közt is többnyire brevis kótával jelöltük. Ha előttről még más hangjegyek is vannak, ezeket — a megkezdett hangon való további recitálás mellett — csak az orgona játssza.

A legmélyebb szólam ismétlődő azonos hangjait kötőívvvel fűztük össze. A középszólamokban hasonló esetben — az írásjelek zsúfolásának mellőzése céljából — nem használtunk kötőíveket, de azért e hangokat is külön leütés nélkül, kitartottan kell játszaniuk.

A kíséret némely hangja elé módosító jelet írtunk. Ez a módosítás csak arra a hangra (vagy ha ez megismétlődne, a következő azonos hangra is) vonatkozik, amely előtt a jel áll.

10. A pedáljáték itt nem lényeges, tehát mellőzhető. Orgonakíséretünk oly szerkezetű, hogy a középszólam (vagy szólamok) szükség szerinti jobb, ill. bal kézbe való átvételével a kíséret eredetileg írt magasságában manuálon vagy harmóniumon is könnyen játszható.

Ha azonban nagyobb templomban nagyobb énekkar, jó orgona és ügyes orgonás kerül össze, ily körülmények közt diszkrétan a pedál is megszólaltatható. A kíséret háromszólamú szakaszainál azonban ebben az esetben is hallgasson el a pedál.

11. Jól összetanult együttesben az orgona a dallam (legfelső szólam) játszását mellőzheti is.

12. Az orgona általában alkalmazkodjék minden tekintetben az énekhez. Forrjon vele össze egy művészi egységgé. Szolgálja, színezzé és tegye szebbé a gregoriánt, de semmi esetre se támogassa agyon hivalkodólag vagy feltűnően, hacsak erre a ritmus vagy intonáció ingadozása miatt szükség nincs. Ha azonban ilyen bajok felmerülnek, akkor a hiba gyökerét a hiányos előkészítésben kell keresnünk, és a próbákön kell rá orvoslást találnunk. (Ha a kar meginog, legbiztosabb, ha a kísérő akkordok helyett időlegesen oktáv-uniszónókkal kísérjük az éneket. De ez már kényszerhelyzet! Inkább ne legyen rá szükség!)

13. A kíséretes éneklésnél az orgona ne frazeáljon, vagyis ne hallgasson el az énekesek lélegzetvételével, ill. pauzáival egyidejűleg, hanem nyújtsa az utolsó akkordot (vagy ügyesen, izlésesen nyomja le előre és tartsa a következő akkordot — esetleg csak a dallamhangot —), amíg az énekesek újólág nem lépnek be. Az énekes ugyanis a helyes intonáció tekintetében akkor tud a legjobban tájékozódni (a hangszerhez igazodni), amikor nem énekel. Mert ha már megszólalt, ezután nem sokat javíthat rajta az orgona későbbi hangadása. Természetes, hogy a pauzákat kitöltő akkord vagy magános hang, ez a pillanatok töredéke alatt lejátszódó segítés nem szaggathatja szét az éneklés vonalának folyamatosságát. Az előírt és betartandó pauzáknak sem szabad ezzel kitágulniuk.

14. A regisztrálás is alkalmazkodjék az énekhez. Ne nyomja ezt el, de halkabb se legyen a kelletténél. Ne uralkodjanak oly játékok, amelyek, ha nem is erősek, de mégis „megeszik“, elnyelik az emberi hangot. Majd minden orgonában vannak ilyen regiszterek, ezeket az orgonásnak nagyon jól kell ismernie (ilyenek nagyjából a vibráló játékok, ill. berendezések, továbbá a mélyen bűgő, morgó karakterű, 16 lábas és hasonló regiszterek a manuálon). Keressen ki az orgonás hangszerén szép, kellemesen hangzó, az éneket jól érvényesíteni engedő hangszíneket — férfi-, női, gyermek- és vegyeskarokhoz mást és mást — és ezeket használja fel kísérésre.

A helyes regisztrálás igen jól szolgálhatja a mindenkori liturgikus helyzet aláfestését is. Alig kell hozzá magyarázat, hogy az úrfelmutatás utáni Benedictushoz miért kell egészen más regisztrálás, mint a solemnis Deo gratiashoz. Húsvétvasárnap más, mint a gyászmisén stb.

15. Végeredményben: ha a gregorián éneket kísérjük, azt csak igen jól és igen szépen szabad kísérnünk. De ez nem könnyű feladat.

4. A LATIN OLVASÁS SZABÁLYAI

a) Kiejtés

A latinban a betűket úgy ejtjük ki, mint a magyarban, kivéve a következőket:

A	= á.	Ez lehet hosszú vagy rövid á. Pl. altare = áltáre (hosszú á); pater = páter (rövid á).
AE	=	hosszú é. Pl. bonae = boné; beatae = beáté. De ha az e fölött két pont van (ë), akkor külön kell kiejteni. Pl. aëra = áéra.
C	= k.	Pl. cantate = kántáté; confiteor = konfitéor; clamor = klámor; nunc = nunk. De c-nek ejtjük az e, i, ae, oe, y előtt. Pl. Caecilia = Céciliá; caelum = célum; cena = céná. Kettős cc esetében az elsőt k-nak, a másodikat pedig a fenti szabály szerint vagy c-nek, vagy k-nak ejtjük. Pl. ecce = ékcé; peccata = pékkátá.
E	= é.	Ez lehet hosszú vagy rövid é. Pl. excelsis = éxcélsis (hosszú é); et = ét (rövid é).
GU	= gv,	ha előtte n mássalhangzó áll. Pl. sanguis = szángvisz; lingua = lingvá; pinguis = pingvisz.
OE	= ő.	Pl. poena = póná. Ha az e fölött két pont van, akkor külön kell kiejteni. Pl. Noë = Noé.
Ph	= f.	Pl. antiphona = ántifoná.
QU	= kv.	Pl. quilibet = kvilizma; qui = kvi; quatuor = kvátvor.
S	= sz.	Pl. Sanctus = szánktusz; spiritus = szpiritusz.
TI	= ci,	ha utána magánhangzó következik. Pl. gratia = gráciá; concinentium = koncínécium. Ha azonban a TI előtt s áll, akkor ti marad. Pl. hostia = hosztia; hostium = hosztium. Ügyszintén ha a ti hangsúlyos, akkor is ti-nek ejtendő. Pl. totius = totiusz.
Y	=	görögösen ü-nek, olaszosan i-nek hangzik; legjobb sötét i-nek ejteni. Pl. Kyrie = Kirie, de majdnem Kürie.

b) Hangsúly

Gyakorlati okokból a liturgikus könyvek a többtagú szavaknál ékezettel jelzik a hangsúlyt. Az ékezet tehát nem jelent sem hosszúságot, sem módosítást, hanem egyszerűen a hangsúlyos szótagot jelzi. Kéttagú szavaknál nem jelölik meg a hangsúlyt, mert ez ezeknél mindig az első szótagon van. Az énekeskönyvek azonban a kótával ellátott szövegnél a kéttagú szavaknál is megjelölik az első szótagon a hangsúlyt.

5. DIRECTORIUM

(Egyházi naptár)

Hogy melyik napra milyen ünnep esik, vagy hogy a papnak melyik szentről kell mondania a szentmisét és a papi zsolozsmát, azt az egyházi naptár, az ún. directorium jelzi az év minden egyes napjára. Ugyancsak a directoriumban van feltüntetve a szentmisével (és a zsolozsmával) kapcsolatos mindennemű változás vagy különlegesség. A kart is érintő jelzéseket és rövidítéseket az alábbiakban hozzuk és magyarázzuk.

A directoriumban fel van tüntetve a dátum, először hónap és nap szerint (a hónap fent, a nap oldalt a margón), majd a napnak a neve a hét napjai szerint. (*Dom* = dominica, vasárnap; *Fer 2.* = feria secunda, hétfő; *Fer 3.* = feria tertia, kedd; *Fer 4.* = feria quarta, szerda; *Fer 5.* = feria quinta, csütörtök; *Fer 6.* = feria sexta, péntek; *Sabb* = sabbatum, szombat.) Következik az illető napra eső szentnek vagy ünnepnek a neve, jellege és liturgikus rangja. (Rangsorban alulról felfelé: *simplex*, *duplex*, *duplex II. classis*, *duplex I. classis*, oktavával, vagy anélkül; ennek a rangfokozatnak főleg a zsolozsmázásban van gyakorlati jelentősége.)

Minden egyházmegyének saját directoriuma van; a jelzések és rövidítések nem mindenben egyöntetűek.

Ma Magyarország egyházmegyéi — a pécsi kivételével — egységes directoriumot használnak. Az egyes egyházmegyek eltérését az illető napon külön jelzi az egységes directorium.

A misére vonatkozó és a kart érintő rövidítések közül ezek szerepelnek: *De ea* = azt jelenti, hogy a szentmisét és zsolozsmát a vasárnapról, ill. a hétköznapról kell venni. Amennyiben a hétköznapnak nincs saját miséje, akkor az előző vasárnapit mondjuk. *Gl.* = Glória, *Sequ.* = sequentia, *Cr.* = Credo, *Tr.* vagy *Tract.* = tractus.

Vannak a directoriumban közvetlen utasítások is az énekekre vagy az orgona használatára vonatkozólag, pl.: *omittitur Glória Patri* (elhagyjuk a Gl. P.), *pulsantur organa* (szóljon az orgona), *silent organa* (hallgasson az orgona) stb.

A dátum melletti betű a miseruha színére utal. (*A* = albus, fehér; *R* = ruber, piros; *Vir* = viridis, zöld; *Viol* = violaceus, viola; *Nig* = niger, fekete.)

„Megfigyeltem, hogy a szent ígék ének formájában bensőbben és igazabban lendítik, tüzelik lelkemet a jámborságra, mint ének nélkül....

Mennyi könnyem elfolyt akkor himnuszok és zsoltárok éneklése közben. Mélyen meghatoltak a templomokban édesen csengő énekek. Beözönlöttek a hangok fülembe, szívemre rászállt az igazság harmatja, kigyulladtak bennem a jámbor érzések, megereedtek könnyeim s a könnyek igen jól estek nekem.”

(Szent Agoston)

„Teljes odaadással és minden egyéni érdek nélkül csatlakozom a ceciliás mozgalomhoz és eszmékhez.”

(Liszt Ferenc)

MÁSODIK RÉSZ

A SZENTMISE

1. NAGYMISE (Missa cantata)

AZ ÉNEKES MISE ÁLLANDÓ ÉS VÁLTOZÓ RÉSZEI

Az énekes misében vagy nagymisében (amikor a pap is énekel) — akár színben, akár gyászban tartjuk, — pontosan meg van határozva, mit mikor kell énekelni, mit kell felelni a pap énekeire (intonációira), és mikor játszhat az orgona.

A miseénekek között vannak olyanok, amelyeknek szövege minden szentmisében ugyanaz; ezeket a mise *állandó részei*-nek (*ordinarium missae*-nek) nevezzük. Ide tartozik a *Kyrie*, *Glória*, *Credo*, *Sanctus*, *Benedictus*, *Agnus Dei*.

Glória és Credo nincs minden misében, hol az egyik, hol a másik, hol mindkettő elmarad.

Elmarad a Glória, valahányszor a miseruha színe fekete, viola, vagy hétköznapon zöld.

(Ha a pap nem az előírt misét mondja, hanem szabadon választ más misék között — amit a simplex napokon megtehet —, akkor nincs Glória, bár a miseruha színe fehér, vagy piros; az ilyen misét nevezzük privát votív misének.)

Credo van: minden vasárnap, a I. classis ünnepeken (karácsony, húsvét és pünkösd nyolcada alatt is), az Úr és a Boldogságos Szűz ünnepein, az apostolok és evangélisták főünnepein (amikor a haláluk napját ünnepeljük), az egyházdoktorok ünnepein és az énekes ünnepélyes votív-misében. (Ezt fontos okból a püspök rendelheti el, vagy állandó jelleggel a directorium írhatja elő, mint pl. az elsőpénteki Jézus Szíve misét.)

Egyébként nincs Credo.

Az állandó énekeken kívül kötelezők még olyan énekek is, amelyeknek a szövege minden misében más és más; ezeket a mise *változó részei*-nek (*proprium missae*, vagy *partes variabiles*-nek) nevezzük. Ide tartozik az *introitus* (bevezető ének), a *graduale*-csoport a szentlecke után (*graduale*, *Alleluja*, *tractus*, *sequentia*), az *offertorium* (fölaajánlás alatti ének) és a *communio* (áldozás utáni ének).

Szentlecke és evangélium között mindig van valamilyen ének:

a) Szentháromságvasárnapjától hetvenedvasárnapig *gradualet* és *Alleluját*, b) hetvenedvasárnaptól húsvétvasárnapig *gradualet* és *tractust*, c) húsvéti időben (tempore paschali, T. P.) két *allelujás vers* összetevéséből ún. nagy *Alleluját* énekelünk. — Húsvét hetében, pünkösd hetében, Úrnapján, Hétfájdalmú Szűz ünnepén és Fájdalmas pénteken, halottak napján és a temetési misében még *sequencia* is előfordul. (Lásd mindegyiket a saját helyén.)

A SZÍNBEN MONDOTT NAGYMISE ÉNEKRENDJE

Ennek a menete a következő:

Ha van *Asperges* vagy *Vidi aquam* (lásd 23. old.), akkor a szenteltvízhintés szertartásának befejeztével, az utolsó Amen felelet és rövid előjáték után a Kar éneкли az *introitust*.

Ha nincs szenteltvízhintés, akkor csendítésre megszólal az orgona és rövid előjáték után, amikor a pap már az oltárhoz vonul, a Kar éneкли az *introitus*-t (antifona, zsoltárvers, Gloria Patri, antifona ismétlése) és utána azonnal a *Kyrie*-t. Ennek befejeztével az orgona és a Kar elhallgat és várja a pap intonációját.

Amíg a Kar énekli az introitust és Kyriet, azalatt a pap elimádkozza a lépcsőimát és — amennyiben szerpapi segédlettel van a mise — megtömjénezi az oltárt, elmondja ő is az introitust, majd a Kyrie befejeztével intonálja a

Gloria in excelsis Deó-t.

Ennek elhangzása után a Kar folytatja: *Et in terra pax hominibus* és végig énekli a Glóriát. Utána orgona és Kar elhallgat.

Ekkor (vagy ha Glória elmaradna, akkor azonnal a Kyrie után) a pap intonál és a Kar felel:

V. Dóminus vobiscum.

Az Úr legyen veletek!

R. Et cum spiritu tuo.

És a te lelkeddel!

A pap énekli a collectát.

Pap: Orémus ...

Könyörögjünk! ...

Most az ünneppel, az alkalommal, vagy a szenttel kapcsolatban énekelve imádkozik a pap az egész közösségért, az Egyházért, és befejezi a szokásos záradékkal:

Per ómnia saecula saeculorum.

Mindörökkön örökké.

R. Amen.

R. Amen.

Nagyritkán van még egy megemlékezés (*commemoratio*); a pap ismét énekli: Orémus ... majd befejezi:

Per ómnia saecula saeculorum.

Mindörökkön örökké.

R. Amen.

Amen.

Ezután a pap (alszerpap) énekli a lectiót, a szentleckét.

Amikor a pap a lectiót befejezte (elhallgat), a Kar azonnal énekli a megfelelő *graduale* csoportot; utána Kar és orgona elhallgat és várja a pap intonációját az evangéliumhoz:

V. Dóminus vobiscum.

Az Úr legyen veletek!

R. Et cum spiritu tuo.

És a te lelkeddel!

V. Sequéntia sancti Evangélii secundum Matt-haeum (Lucam, Marcum, Joánne).

Részlet a szent evangéliumból Máté (Lukács, Márk, János) szerint.

R. Glória tibi, Dómine.

Dicsőség neked, Urunk!

Pap: In illo tempore ...

Abban az időben ...

(és most végig énekli az evangéliumi részletet).

Evangélium befejeztével a pap megcsókolja a könyvet, és — ha segédlettel van a mise —, megtömjénezi a papot. Ezalatt orgona és Kar csendben vár, míg a pap intonálja: *Credo in unum Deum.*

Erre a Kar folytatja: *Patrem omnipotentem* ... s végig énekli. Ezután orgona és Kar elhallgat.

Credo befejeztével (vagy ha a Credo elmaradna, akkor azonnal az evangélium után) a pap intonál és a Kar felel:

V. Dóminus vobiscum.

Az Úr legyen veletek!

R. Et cum spiritu tuo.

És a te lelkeddel!

Erre a pap énekli: Orémus (és halkán folytatja az offertóriumot).

Intonáció után az orgona megszólal, és rövid előjátékkal vezeti be a Kar *offertórium* énekét.

Az offertórium eléneklése után az ünnep tárgyának vagy hangulatának megfelelő latin ill. magyar éneket (vagy kart) is szabad még beiktatni, de az ne legyen olyan hosszú, hogy ezzel megvárakoztatnók a miséző papot. Ha az offertórium után nem énekelünk mást, és még időnk van a praefációig, addig az orgona játszhat.

Amíg a Kar az offertóriumot és esetleg a betétet énekli, vagy amíg az orgona preludál, azalatt a pap elvégzi az ostya és bor felajánlását, megmossa a kezét — ha segédletes a mise, akkor megtömjénezi az ostyát, bort és az oltárt; őt magát és a híveket is megtömjénezi —, imádkozza az *Orate fratres*-t, majd csendben elmondja a secretát, és hangosan kezdi a *praefatio*-t (hálaadó ének).

Ezt megelőzőleg a karnagynak, orgonásnak, vagy egy megbízott énekesnek figyelnie kell a papot. Amikor imádságra kitárt kezét összeteszi, lapoz a könyvben és mindkét kezét oldalt leteszi az oltárra, ez a jele annak, hogy a pap már készen van. Erre tehát az orgona elhallgat, és a Kar felel a pap intonációira.

Ezeknek a responsumoknak mint magának a preafációnak is kétféle tónusa van: egy ünnepélyes (tonus solemnis) és egy egyszerű (tonus ferialis). Ha akár Glória, akár Credo volt a misében, akkor a tonus solemnis-t kell használni; ha nem volt sem Glória, sem Credo, akkor a tonus ferialis-t.

Ű. Per omnia saecula saeculorum.

Ű. Amen.

Ű. Dóminus vobiscum.

Ű. Et cum spiritu tuo.

Ű. Sursum corda.

Ű. Habémus ad Dóminum.

Ű. Grátias agámus Dómino Deo nostro.

Ű. Dignum et justum est.

Vere dignum et justum est...

Mindörökkön örökké.

Amen.

Az Úr legyen veletek!

És a te lelkeddel!

Föl a szívekkel!

Fölemeljük az Úrhoz.

Adjunk hálát Urunknak, Istenünknek!

Méltó és igazságos.

Valóban méltó és igazságos...

A praefációnak eleje mindig ugyanaz; a középső része különböző ünnepek és időszakok szerint változik, de mindig e szavakkal fejeződik be: „*supplici confessione* (vagy *una voce*, vagy *sine fine*) *dicentes*.”

A pap ezután halkán mondja a Sanctus-t. (Hármat csendítenek.)

A praefacio után a Kar azonnal énekli a Sanctus-t, amelynek befejeztével az orgona csendben játszhat az úrfelmutatás előtti csendítésig. (Bár az igen halk és lágy orgonajáték úrfelmutatás alatt nem tilos, de nálunk ez nem szokás; gyakorlatban is ehhez tartjuk magunkat!)

Amíg a Kar énekli a Sanctus-t, az alatt a pap csendben elimádkozza az ún. kánonnak (minden misében ugyanaz) első részét: ima az Egyházért, megemlékezés az élőkről, a szentekről, majd a pap kezét az ostya és bor fölé tartja, kereszt alakban megáldja (ekkor csendítenek egyet), és az utolsó vacsora történetének elmondása közben átváltoztatja a kenyeret Krisztus testévé és a bort Krisztus vérévé; elvégzi az úrfelmutatást (szentostyánál és a szent vérnél térdhajításra egyet-egyet, felmutatásra hármat csendítenek, összesen tehát kétszer ötöt).

Úrfelmutatás után a Kar azonnal énekli a Benedictus-t. Újabb római rendelkezés értelmében a Benedictus-t a Sanctus *közvetlen jolytatásaként* az úrfelmutatás előtt is szabad énekelni. (A gregorián misék is így, egybefűzötten hozzák ezt a két misetételt.)

A Benedictus eléneklése (ill. az úrfelmutatás) után szabad egy az Oltáriszentségről szóló latin vagy magyar éneket (kart) beiktatni, de ügyeljünk arra, hogy ezzel ne várakoztassuk meg nagyon a miséző papot.

Ha a Benedictus után nem éneklünk mást és még van időnk a Pater noster-ig, az orgona csendben játszhat.

Amíg a Kar a Benedictus-t és esetleg a betétet énekli, vagy amíg az orgona csendben preludál, az alatt a pap elimádkozza a kánonnak a második részét: megemlékezés az Üdvözítő szenvedéséről és dicsőségéről, visszaemlékezés az áldozat őszövétségi előképeire, megemlékezés a holtakról és a szentekről (itt említi meg a pap minden szentmisében Szent Ceciliát is, a szent zene pártfogóját). A kánont ünnepélyes ceremóniával zárja be a pap: a szentostyával 3 keresztet rajzol a kehely felett, és egy kissé felemeli (kis úrfelmutatás), majd hangosan elkezd a Pater noster bevezető énekét.

Benedictus után a karnagynak, orgonásnak, vagy egy megbízott énekesnek megint figyelnie kell a papot; amikor az térdet hajt, a szentostyával a keresztet rajzolja, befödi a kelyhet és mindjárt utána megint térdet hajt, majd a kezét leteszi az oltárra úgy, mint praefacio előtt, ez jele annak, hogy ő már készen van.

Erre tehát az orgona elhallgat, a Kar felel a pap intonációira.

Ű. Per omnia saecula saeculorum.

Ű. Amen.

Orémus. ... Pater noster ...

Ű. Et ne nos inducas in tentationem.

Ű. Sed libera nos a malo.

Mindörökkön örökké.

Amen.

Miatyánk ...

És ne vígy minket a kísértésbe.

De szabadíts meg a gonosztól.

Most a pap halkan egy rövid imát mond, majd ketté töri a szentostyát. Ezalatt csend van, orgona és Kar hallgat, várja a pap intonációját:

V. Per omnia saecula saeculorum.

Mindörökkön örökké.

R. Amen.

Amen.

V. Pax Dómini sit semper vobiscum.

Az Úr békéje legyen mindig veletek.

R. Et cum spíritu tuo.

És a Te lelkeddel.

Erre a Kar azonnal elkezd az *Agnus Dei*-t, amelynek befejeztével — ha van még idő — az orgona csendben preludálhat.

Amíg a Kar az *Agnus Dei*-t énekli, azalatt a pap 3 rövid imádsággal előkészül a szentáldozásra, háromszor mondja: Domine non sum dignus... (háromszor csendítenek) és megáldozik a szentostyával és a szent vérrrel. — Ha vannak áldozók, őket is megáldoztatja.

Hosszabb áldoztatás alatt szabad az Oltáriszentségről szóló vagy az áldozáshoz illő latin vagy magyar éneket beiktatni, de megint úgy, hogy ez ne tartóztassa fel a szentmise további menetét.

A pap (és hívők) áldozása után a Kar azonnal énekli a *communio*-t. Utána a Kar és orgona elhallgat, és várja a pap intonációját.

Amíg a Kar a *communio*-t énekli, azalatt a pap kiöblíti a kelyhet, és összerakja; Ő maga is elimádkozza a *communio* szövegét, majd intonál és a Kar felel:

V. Dóminus vobiscum.

R. Et cum spíritu tuo.

Orémus...

A pap most elénekli az ún. *postcommunio*-t és befejezi:

V. Per omnia saecula saeculorum.

R. Amen.

Némely misében itt még egy oráció következik. Ezek után:

V. Dóminus vobiscum.

R. Et cum spíritu tuo.

V. Ite missa est.

Menjetek, a mise befejeződött.

R. Deo gratias.

Istennek hála.

Ha a szentmisében nem volt Glória, akkor Ite missa est helyett a pap *Benedicamus Domino*-t énekel, amelyre ugyancsak *Deo gratias*-szal felelünk.

Deo gratias után az orgona ünnepélyesen játszik, amíg a pap áldást ad, elimádkozza az utolsó evangéliumot, és az oltártól elvonul.

Nagyon illő és ajánlatos, hogy utolsó evangélium alatt a kivonulásra az ünnep jelentőségéhez és gondolatköréhez mért magyar éneket énekeltsünk a néppel vagy a Karral.

Kimagasló, ünnepélyes esetekben itt van helye a pápai, a nemzeti vagy pedig az eucharisztikus himnusz megzendítésének is. Ezeket ne többszólamúlag, agyonfinomított dinamikával és agogikával adassuk elő, hanem az összes jelenlevő hívők uniszónójával, jól alátámasztó orgonakísérettel, ünnepélyesen, lendületes tempóban és természetes, bensőnkéből fűtött, lelkes dinamikával énekeljük.

A PÜSPÖKI NAGYMISE

Ha püspök (vagy joghatósággal bíró és püspöki jelvények használatára jogosított szerzetes apát vagy prépost) tartja az énekes nagymisét, akkor a szentmise énekes rendjén néhány változás történik. Így:

Püspöki mise előtt soha nincs Asperges vagy Vidi aquam.

A püspök bevonulására énekeljük az *Ecce sacerdos magnus*-t, vagy a *Sacerdos et Pontifex*-et. (Lásd 302. és 304. old.)

A püspök öltözködése alatt, úgyszintén esetleges prédikációja előtt (amíg szószékre megy) az orgona csendben preludálhat, de sokkal jobb, ha megfelelő magyar éneket énekeltetünk.

A lépcsőima utáni oltártömjénezéstől egészen offertóriumig a püspök nem az oltárnál, hanem a trónusán (stallum) mondja a misét. Az asszisztencia ünnepélyesebb ténykedései miatt szentlecke és evangélium között nagyobb időköz szokott rendelkezésre állni a Kar és az orgonista részére.

A püspök Glória után nem Dominus vobiscum-ot, hanem *Pax vobis*-t (Béke veletek) intonál, amelyre a felelet ugyancsak *Et cum spiritu tuo*. — Ha a misében nincs Glória, akkor a püspök is Dominus vobiscum-ot intonál.

A mise végén, a Deo gratias után a Kar és orgona elhallgat, mert a püspök énekelve adja az áldást és a Kar ielel:

V. Sit nomen Dómini benedictum.

Legyen áldott az Úr neve.

R. Ex hoc nunc et usque in saeculum.

Mostantól mindörökké.

V. Adjutórium nostrum in nómine Dómini.

Segítségünk az Úr nevében.

R. Qui fecit caelum et terram.

Aki az eget és földet alkotta.

V. Benedicat vos omnipotens Deus, † Pater,
† et Filius, et Spiritus † Sanctus.

Áldjon meg Benneteket a mindenható Isten, az Atya,
a Fiú, és a Szentlélek.

R. Amen.

Amen.

(Lehet, hogy a püspök csendes misét mond, de ünnepélyes keretek között, pl. bérnálásakor, templomszenteléskor, jubileum alkalmával stb. Ilyenkor csendes misében is énekelve szokás adni az áldást. A karnagy tehát — vagy másvalaki a kórusról — figyeli, hogy mikor van *Ite missa est*. Ekkor az orgona elhallgat, s következik az áldás a fent leírt módon.)

Utolsó evangélium után, amíg a püspök öltözködik és imádkozik, az orgona csendben preludál, kivonulásra pedig ünnepélyesen játszik. De jobb, ha az utolsó evangélium után megfelelő magyar népéneket énekeltetünk, akár több versszakot is. (Pl. az ünnep hangulatának megfelelő éneket, vagy a Boldogságos Szűzről, vagy szentekről szólót.) De nagyon alkalmas volna ilyenkor a Christus vincit énekeltetése is. (Lásd 526. old.)

VASÁRNAPI SZENTELTVÍZHINTÉS

(In dominicis ad aspersionem aquae benedictae)

Történeti háttére. A legrégibb időben a keresztények imádság és istentisztelet előtt vallásos mosakodást végeztek; hiszen az első keresztények áldozáskor a legméltóságosabb Oltáriszentséget kezükbe is vették. Csakhamar szokásba jött az, hogy ezt a mosdó vizet megszentelték, és — ha a fizikai mosdás különböző körülmények miatt talán el is maradt — evvel a szenteltvízzel magukat meghintették és így legalább jelképesen megtisztultak.

Vallásos jelentése: 1. gondoljunk hálásan vissza a keresztség kegyelmére; víz által születünk újjá és támadtunk új életre; 2. rázzuk le magunkról a hétköznapi porát, szennyét, gondolkozásmódját, amikor Isten házába jövünk és így megtisztulva részt akarunk venni Krisztus áldozatában; 3. kérjük Istent, tartsa távol a gonosz lélek fondorlatait és küldje hozzánk szent angyalát.

Szertartása

Az év minden vasárnapján — akkor is, ha ünnep esik rá, de kivéve virágvasárnapját — az énekes nagymisé megelőzi a szenteltvízhintés. Káptalani és szerzetesi templomokban ez a szenteltvízhintés az ún. konventmise előtt kötelező, plébániai templomokban nem parancs, de dicséretes szokás a plébániai nagymise előtt. (D. a. 4051 ad 1.) Egyházmegyei törvény azonban plébániai templomokban is kötelezően előírhatja mint pl. az Esztergomi Praeoraor.

A pap a szentmise színének megfelelő palástban vonul az oltárhoz.

Az orgona preludálhat, vagy a pap intonációját játssza elő, hogy a Kar a helyes hangmagaságban folytathassa az éneket.

Húsvéti időn kívül az *Asperges*-t, húsvéti időben (húsvétvasárnaptól pünkösdvasárnapig bezárólag) a *Vidi aquam*-ot kell énekelni. A pap intonációjához csatlakozólag folytatjuk az antifónát, utána énekeljük a zsoltárverset és a Glória Patri-t, majd ismételjük az antifónát a zsoltárversig. Ekkor a pap intonációját is a Kar énekli. Ismétlésnél a szükséghez képest az antifónát recitálhatjuk.

I.

HÚSVÉTI IDŐN KÍVÜL

Hints meg engem Uram, izsóppal, hogy tiszta legyek, moss meg engem, hogy hónál fehérebb legyek. (Zsolt. 50, 3.) Könyörülj rajtam, Isten, nagy irgalmad szerint. Dicsőség az Atyának...

Pap: As - pér - ges me,* *Kar:* Dó - mi - ne, hys - só - po et mun -

Ant. 7.

dá - bor: la - vá - bis - me, et sú - per ní - vem

de - al - bá - bor. Ps. 50. Mi - se - ré - re mé - i, Dé - us,*

se - cún - dum mág - nam mi - se - ri - cór - di - am tú - am.

Gló - ri - a Pá - tri, et Fi - li - o, et Spi - ri - tu - i Sán - cto.*

Síc - üt é - rat in prin - cí - pi - o, et nunc, et sém - per,

et in sae - cu - la sae - cu - ló - rum. A - men.

Ismétlendő az „Asperges“ a Ps.-ig. Vagy :

Aspérges me, Dómine, hyssópo, et mundábor :

lavábis me, et súper nívem dealbábor.

Az Asperges ezen hivatalos, gazdagabb dallamán kívül hozunk még egy egyszerűbbet és könnyebbet, ún. *ad libitum* éneket. Az előző helyett ez is énekelhető.

Pap: As - pér - ges me,* *Kar:* Dó - mine hys - só - po, et 'mun - dá - bor:

Ant. 7.

la - vá - bis me, et sú - per ní - vem de - al - bá - bor.

Ps.50. Mi - se - ré - re mé - i, Dé - us,* secúndum mágnam miseri - cór - di - am

tú - am. Gló - ri - a Pátri et Fílio, et Spi - rí - tu - i Sán - cto.* Sic - ut

érat in princípío, et nunc et sém - per, et in saécula saecu - ló - rum. A - men.

Ismétlendő az „Asperges“ a Ps.-ig.

Szenvedés első vasárnapján (Feketevasárnap) a Glória Patri elmarad, a zsoltárvers után azonnal ismétljük az „Asperges“-t.

Az antifóna ismétlése után (ezt már recitálni is lehet, bár énekelve szebb) a Kar és az orgona elhallgat, és következnek a „versiculus“-ok az orációval.

Ű. Ostende nobis, Dómine, misericórdiam tuam.
(T. P. Alleluja.)

Ŕ. Et salutáre tuum da nobis. (T. P. Alleluja)

Ű. Dómine exáudi oratiómem meam.

Ŕ. Et clamor meus ad te véniat.

Ű. Dóminus vobiscum.

Ŕ. Et cum spiritu tuo.

Mutasd meg Uram nekünk irgalmasságodat. (H. i. Alleluja)

És szabadításodat add meg nekünk. (H. i. Alleluja)

Uram, hallgass meg könyörgésemet.

És kiáltásom jusson eléd.

Oremus. Exáudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, aetérne Deus et mittere dignéris sanctum Angelum tuum de caelis; qui custódiat, foveat, próteget, visitet, atque deféndat omnes habitántes in hoc habitáculo. Per Christum Dóminum nostrum.

K ö n y ö r ö g j ü n k. Hallgass meg minket, szentséges Urunk, mindenható Atyánk, örök Isten, és küldd el kegyesen az égből szent angyalodat, ki őrizze, ápolja, oltalmazza, látogassa és védelmezze e háznak minden lakóját. A mi Urunk Krisztus által. Amen.

Ŕ. Amen.

Ezután kezdődik a mise.

II.

HÚSVÉTI IDŐBEN

(Tempore Paschali)

Láttam a vizet, amely a templom jobbjáról csörgedezett, alleluja: és mindazok, kikre hullott, üdvözültek, s mondani fogják, alleluja, alleluja, alleluja. (Zsolt. 117, 1.) Magasztaljátok az Urat, mert jó, mert irgalma örökkévaló. Dicsőség az Atyának...

Pap: Vi - di Kar: á - quam * e - gre - di - én - tem

Ant. 8.

de té - m - plo, a lá - te - re déx - tro,

al - le - lú - ja: et óm - nes, ad quos per-vé - nit

á - qua í - sta, sál - vi fá - cti sunt,

et di - cent, al - le - lú - ja, al - le - lú - ja.

Ps. 117. Con - fi - té - mi - ni Dó - mi - no quó - ni - am bó - nus:*

quó - ni - am in saé - cu - lum mi - se - ri - cór - di - a é - jus.

Gló - ri - a Pá - tri, et Fí - li - o, et Spi - rí - tu - i Sán - cto.*

Sic - ut é - rat in prin - ci - pi - o, et nunc, et
 sém - per, et in sae - cu - la sae - cu - ló - rum. A-men.

Ismétlendő a „Vidi aquam“ a Ps.-ig. Vagy:

Vídi áquam egrediéntem de témplo, a látere déxtro,

allelúja: et ómnes ad quos pervénit aqua ísta,

sálvi fácti sunt, et dícent, allelúja, al - le - lú - ja.

(Feleletek úgy mint az Asperges-nél, (1. a 27. old.-t) csakhogy az első Alleluját kap.)

A Vidi aquam ezen hivatalos dallamán kívül itt is hozunk egy könnyebb ad libitum dallamot, amelyet szintén használhatunk.

Pap: *Kar:*

Ví - di áquam* e-gre - di - én - tem de témplo, a lá - te - re

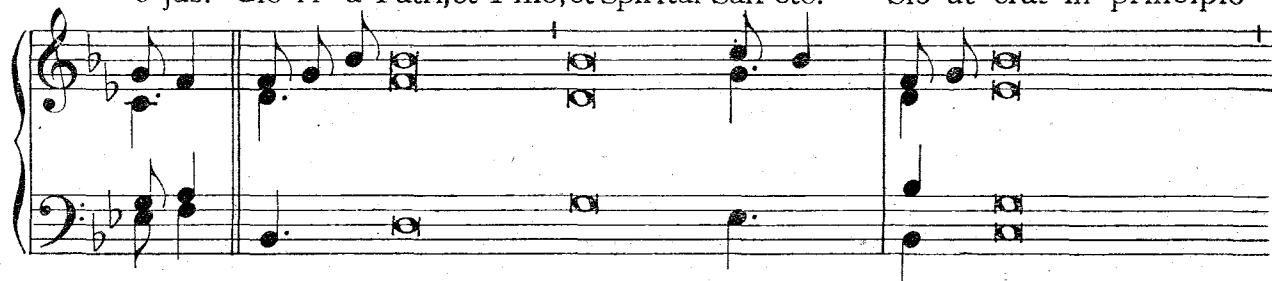
Ant.
8.

déx - tro, al - le - lú - ja: et ómnēs, ad quos per - vé - nit á - qua í - sta,

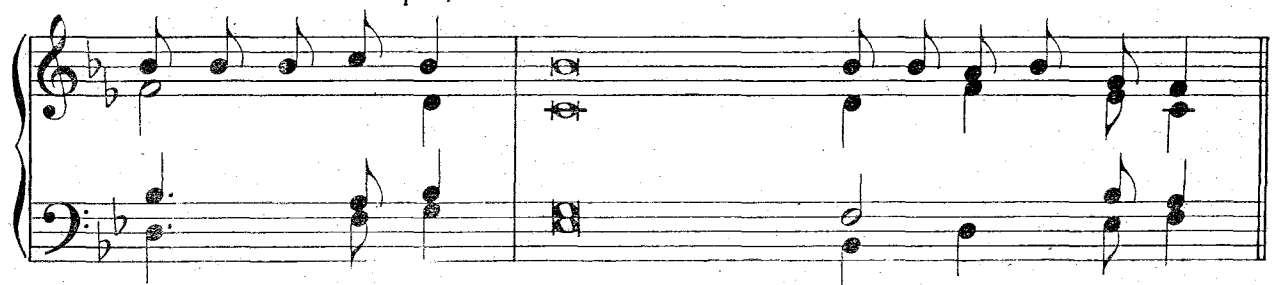
sál - vi fá - cti - sunt, et dí - cent: al - le - lú - ja, al - le - lú - ja. .

Ps. 117. Con-fi-témini Dómino quóniam bó-nus:* quóniam in saeculum misericór-di-a

é-jus. Gló-ri - a Pátri,et Fílio,et Spirítui Sán-cto. * Sic-ut érat in princípio

et nunc et sém-per, et in saécula sae-cu - ló - rum. A-men.

Ismétlendő a „Vidi aquam“ a Ps.-ig.

* * *

Némely helyen (pl. az esztergomi főegyházmegyében) szokás, hogy a plébániai misék és litániák után meghintik a híveket szenteltvízzel. Erre az alkalomra semmiféle ének nincs előírva, az orgona játszhat, vagy a hívek folytathatják a már megkezdett éneket, esetleg más alkalmi éneket is énekeltehetünk az ünneppel kapcsolatban, vagy pedig külön erre az alkalomra írt népéneket is előadhatunk. (Sz. V. U. 270. Áldj meg minket Atyaisten; 273. Áldj meg minket teremő nagy Űristen; 274. Áldjon meg minket szent Atyaűristen.)

GREGORIÁN MISÉK

Hogy az énekes nagymise főntebb leírt (lásd 19. old.) ideális keretét és az előírásoknak mindenben megfelelő menetét megvalósíthassuk, és hogy az Anyaszentegyháznak ismételtten kifejezett óhaját is teljesítsük — t. i. hogy a „gregorián éneket széles körben vissza kell állítani a liturgia szolgálatába“ (MP 3.) — alább közlünk a mise állandó részeiből 4 gregorián misét, a változó részekből pedig a karácsonyi, húsvéti és a pűnkösi mise változó részeit, valamint a Requiemet. — Megindulásra talán ez is elég, de az Egyház kívánságához képest még nagyon kevés. Ha valahol a gregorián éneklésben előbbre jutottak volna — mint ahogy hála Istennek már sok magyar templomban tovább is jutottak —, azok számára utalunk itt a Magyar Kórus gregorián fűzeteire vagy méginkább a Graduale Romanumra ill. annak különböző praktikus kiadványaira (Liber Usualis, Liber Officii stb.).

A mise állandó énekeinek a Graduale Romanumban többféle dallama van. Ezek az énekek — a Credo kivételével — ciklusokba, sorozatokba szedve — (a Graduale ezeket is Missa-nak jelöli) —, római sorszámoikkal megszámozva és különböző liturgiai rangfokokkal elnevezve szerepelnek a Gradualeban. A számozás és liturgiai rangjelzésen kívül van még egy másik latin nevűk is,

a régi tropusnak (szövegtoldalékoknak) a kezdő szavai, amelyeket valaha a Kyrieek hosszú melizmáihoz elég önkényesen hozzáköltöttek és így énekeltek. Így pl. az I. misét *Lux et origo* (fény és kezdet)-nek nevezzük, a VIII. misét *De Angelis*-nak, a IX.-et *Cum iubilo*-nak vagy *De Beata*-nak. A Gradualeban 18 ilyen ciklusos misénk van, azonkívül 6 Credo és számos más, mise-ciklusba be nem sorolt tétel, ún. *ad libitum* (szabadon választható) dallam. Az összes tételekből tetszés szerint szabadon válogathatunk és így állíthatjuk össze a mise állandó énekeit.

Könyvünkben a három fenti teljes misén kívül közreadjuk a különböző könnyű mise-tételekből összeválogatott, ún. kongresszusi misét is, amelyet 1938. május 29-én a budapesti eucharisztikus világkongresszus alkalmával tömegkórus énekelt a legátusi misén a Hősök terén. (Ezt a misét azóta is sok száz templomunkban énekeltek már.) Közlünk továbbá két Credót is (az I.-t és III.-at).

* * *

A gregorián misék éneklésére a Graduale a következő utasításokat adja:

Az első tételben összesen 3 Kyrie eleison-t, 3 Christe eleison-t, és újra 3 Kyrie eleison-t kell énekelni, és pedig — amint a kettős ütemvonalak is jelzik — váltakozó kórossal. Ezt a váltakozást a Bevezetésben leírt (l. 14. old.) és a saját körülményeinknek legjobban megfelelő módon oldjuk meg. Az utolsó Kyrieiben előforduló csillag vagy esetleg kettőscsillag (asteriscus) szintén karváltozást jelent, a kettőscsillagtól pedig mindannyian együtt énekelnek.

A Glóriát szintén váltakozó karral énekelhetjük.

A Credót énekelhetjük akár váltakozó karral, akár váltakozás nélkül mindannyian végig egyfolytában, esetleg egy-két mondatot — Et incarnatus est — szolisztikusan vagy kis karral is előadhatunk. (Gyakorlati okok a váltakozó kart fogják ajánlani.)

A Sanctus-t mindannyian végigénekeljük.

A Benedictus-t rövideje miatt megismételhetjük, sőt akár háromszor is elénekelhetjük. De ilyenkor feltétlenül váltakozó karral a Hosanna-ig, és innen, vagy akár az egészet megismételve, mindannyian.

Az Agnus Dei-t ismét akár váltakozva (I. kar, II. kar, és valamennyien), akár együttesen énekelhetjük; utóbbi esetben mindenegyes alkalommal az Agnus Dei-t előénekesek intonálják.

„Ó, Te vezesd szellememet, ó ragadd ki ebből a nyomasztó mélységből, ragadd el művészetteddel, hogy félelem nélkül, tüzes lendülettel törekedjék felfelé, mert egyedül Te vagy, aki tudsz, egyedül Te vagy, aki ihletet adsz.”

(Beethoven)

„Hiszem és vallom az Úr Isten jóságát és félek hatalmától, de hiszem szeretetét is teremtményeivel szemben. Alakuljon bármiképp az életem, történnék bármi az életemben, csak az Úr Isten akarata érvényesüljön, és akkor nekem mindig boldognak és megelégedettnek kellennem.”

(Mozart)

HUSVÉTI MISE

I. Tempore paschali (Lux et origo)

1. 2. 3. Ký - ri - e * e - lé - i - son.

8.

4. 5. 6. Chri - ste e - lé - i - son.

7. 8. Ký - ri - e e - lé - i - son.

9. Ký-ri - e * e - lé - i - son.

2. és 8. Kýrie e - lé - i - son.

5. Christe e - lé - i - son.

A 2., 5. és 8. vers
éneklés helyett reci-
tálható. Így:

Gló - ri - a in ex - cél - sis Dé - ó.

4.

2. Et in tér - ra pax ho - mí - ni - bus bónae volun - tá - tis.

3. Lau - dāmus te. 4. Be - ne - dí - ci - mus te. 5. A - do - rá - mus te.

6. Glo - ri - fi - cá - mus te. 7. Grá - ti - as á - gi - mus

tí - bi própter mágnam gló - ri - am tú - am.

8. Dó - mi-ne Dé-us Rex cae - lé - stis, Dé - us Pá - ter o -

mní - pot - ens. 9. Dómi - ne Fí-li u-ni - gé-ni-te Jé - su Chrí-ste. 10.

10. Dó - mi-ne Dé - us, A - gnus Dé - i, Fí - li - us Pá - tris. 11.

11. Qui tól - lis pec - cá - ta mún - di, mi - se - ré - re nó - bis. 12.

12. Qui tól - lis pec - cá - ta mún - di, súsci - pe de-pre-ca-ti - ó-nem

nó - stram. 13. Qui sé - des ad dēx - te-ram Pá - tris

mi-se - ré-re nó - bis. 14. Quó-ni - am tu só-lus sán-ctus.

15. Tu só - lus Dó - mi - nus. 16. Tu só - lus Al - tís-si-mus

Jé - su Chrí - ste. 17. Cum Sáncto Spí-ri - tu, in gló - ri - a

Dé - i Pá - tris. 18. A - men.

4. Sanctus, * Sán - ctus, Sanctus Dómi - nus

This system contains the first two measures of the 'Sanctus' section. It is written for piano in G major (one sharp) and 4/4 time. The melody is in the treble clef, and the bass line is in the bass clef. The first measure is marked with a '4.' and a fermata. The second measure is marked with an asterisk and a fermata. The lyrics are 'Sanctus, * Sán - ctus, Sanctus Dómi - nus'.

Dé-us Sá - ba - oth. Plé - ni sunt caé - li et tér - ra

This system contains the next two measures. The melody continues in the treble clef, and the bass line continues in the bass clef. The lyrics are 'Dé-us Sá - ba - oth. Plé - ni sunt caé - li et tér - ra'.

Gló - ri - a tú - a. Ho - sán - na in ex - cé - lis.

This system contains the next two measures. The melody continues in the treble clef, and the bass line continues in the bass clef. The lyrics are 'Gló - ri - a tú - a. Ho - sán - na in ex - cé - lis.'

4. Be - ne - dí - ctus qui vé - nit in nó - mi - ne Dó - mi - ni.

This system contains the next two measures. It is marked with a '4.' in the first measure. The melody continues in the treble clef, and the bass line continues in the bass clef. The lyrics are 'Be - ne - dí - ctus qui vé - nit in nó - mi - ne Dó - mi - ni.'

Ho - sán - na in ex - cé - lis.

This system contains the final two measures of the 'Sanctus' section. The melody continues in the treble clef, and the bass line continues in the bass clef. The lyrics are 'Ho - sán - na in ex - cé - lis.'

1.2.3. Agnus Dé - i * qui tól - lis peccá - ta mún - di:

4.

1.2. mi-se - ré - re nó - bis.
3. dó-na nó - -bis pá - - cem.

„Sohasem fogom elfelejteni azokat a benyomásokat, amelyeket a párisi Notre-Dame-ban kaptam, midőn egy-két gragorián melódiát hallgaltam; egyszerűek, az biztos, de mégis oly szépek! Ezek témául szolgáltak nekem több kompozíciómban. Semmi sem tudta volna jobban eleszteni bennem az inspiráció tüzelét.”

(Wagner Ri hárd)

„Ti tapsoltok műveim egyes részleteihez, mert azok semmiféle más muzsikára nem emlékeztetnek. Tudjátok, hogy éppen azokat az inspirációkat tapsoltátok meg, amelyeket a gregorián dallamokból merítettem.”

(Gounod)

ANGYALOK MISÉJE

VIII. Missa de Angelis

1.2.3. Ký-ri - e * e - lé-i-son.

5.

4.5.6. Chrí-ste e - lé-i-son.

7.8. Ký-ri - e e - lé-i-son.

9. Ký-ri - e * **

e - lé-i-son.

A 2., 5. és 8.
vers
recitálható:

2. és 8. Kýrie e - lé-i-son.
5. Chríste e - lé-i-son.

5. Glóri - a in ex-cél-sis Dé - ó. 2. Et in tér-ra pax homí - ni - bus

bónae volun - tá - tis. 3. Laudá - mus te. 4. Be-ne-dí - ci-mus te.

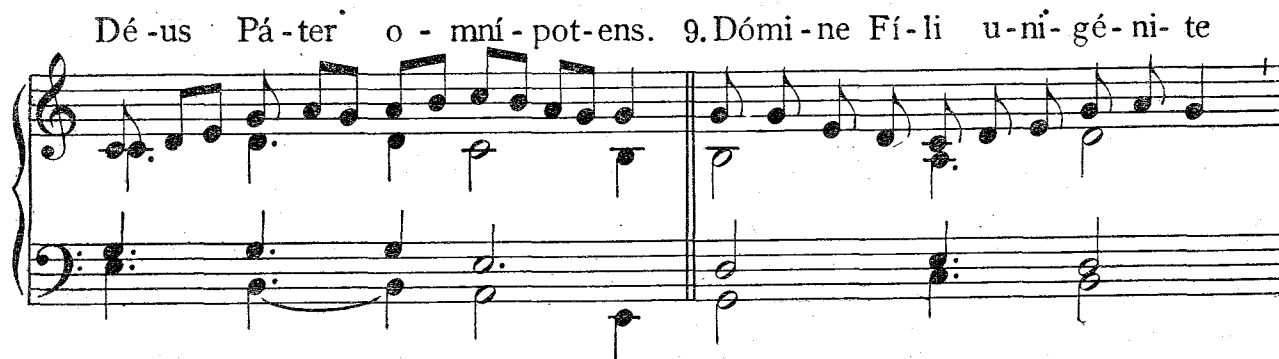
5. A-do-rá - mus te. 6. Glóri - fi - cá-mus te. 7. Gráti - as á-gi-mus tí - bi

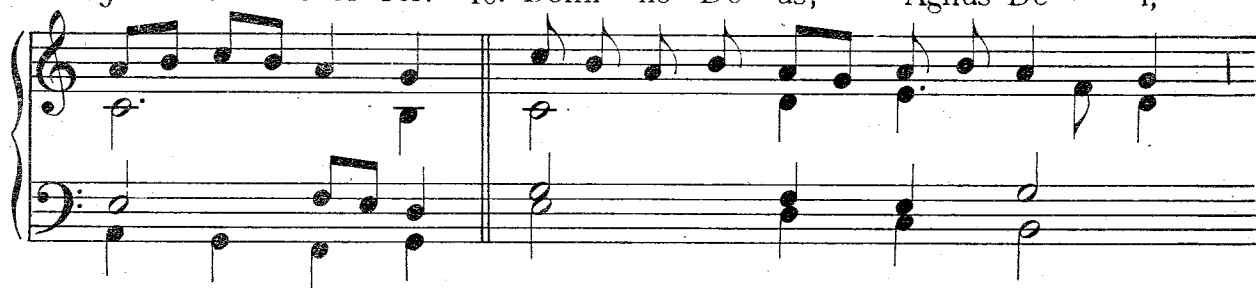
própter mágnam glóri - am tú - am. 8. Dómi - ne Dé-us, Rex cae-lé - stis,

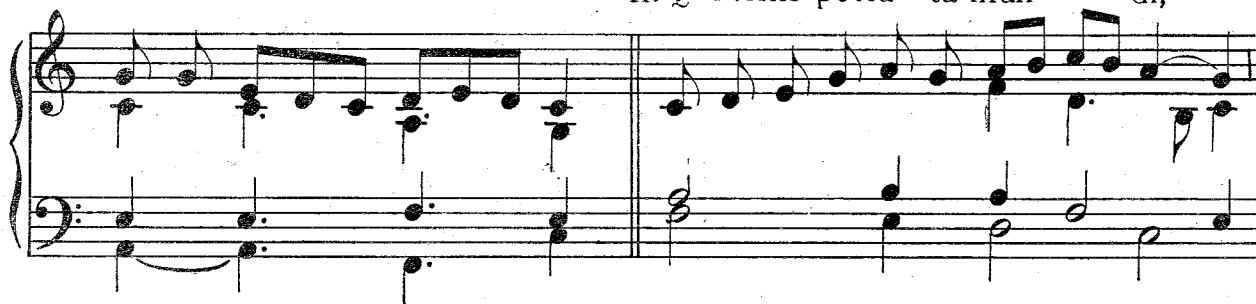
Dé-us Pá - ter o - mní - pot - ens. 9. Dómi - ne Fí - li u - ní - gé - ni - te

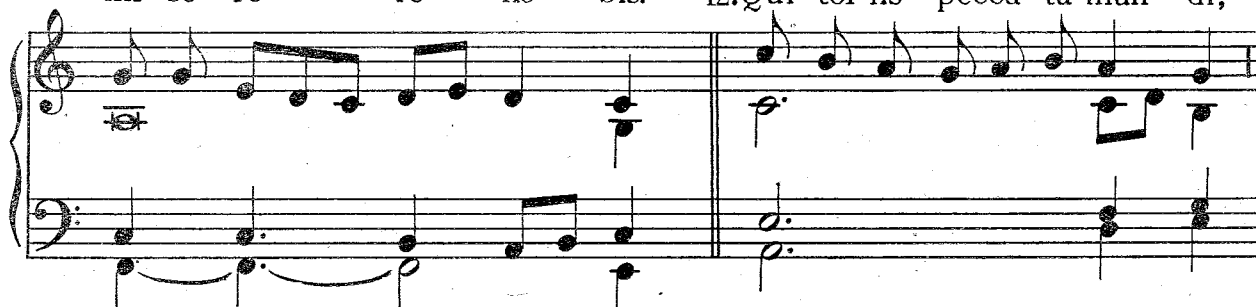
Jé - su Chrí - ste. 10. Dómi - ne Dé - us, Ágnus Dé - i,

Fí - li - us Pá - tris. 11. Qui tóllis peccá - ta mún - di,

mi - se - ré re nó - bis. 12. Qui tól - lis peccá - ta mún - di,

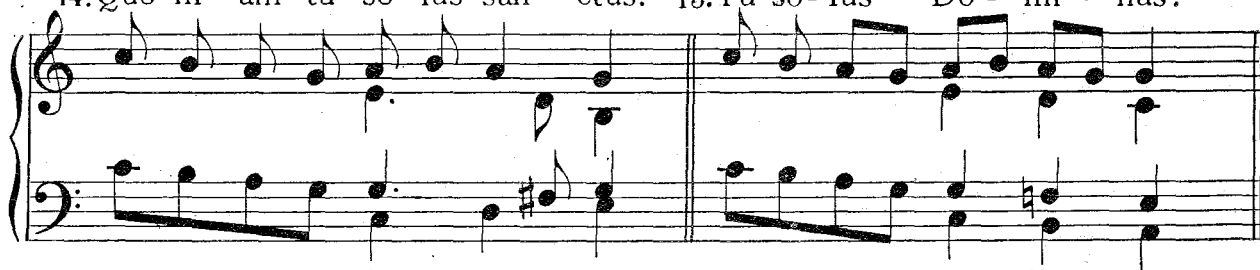
sús - ci - pe de - pre - ca - ti - ó - nem nó - stram.

13. Qui sé - des ad dexte - ram Pá - tris, mi - se - ré - re nó - bis.

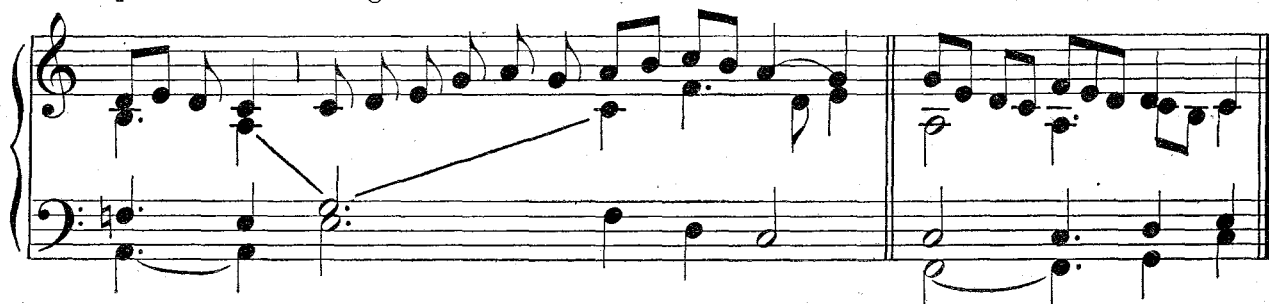
14. Quó-ni - am tu só-lus sán- ctus. 15. Tu só-lus Dó - mi - nus.

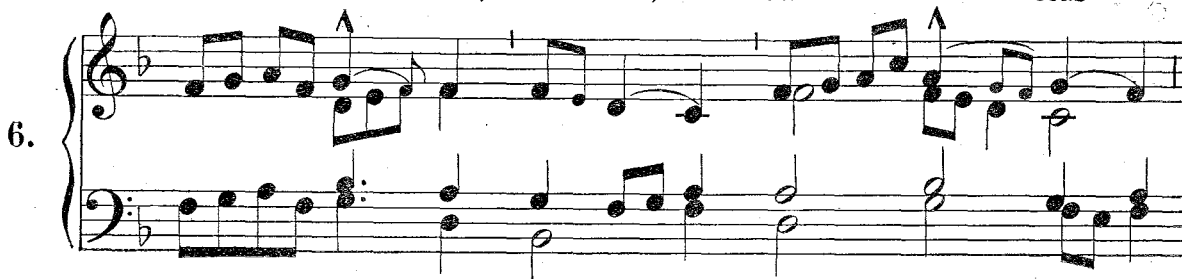
16. Tu só-lus Al - tís - simus Jé - su Chrí - ste. 17. Cum Sáncto

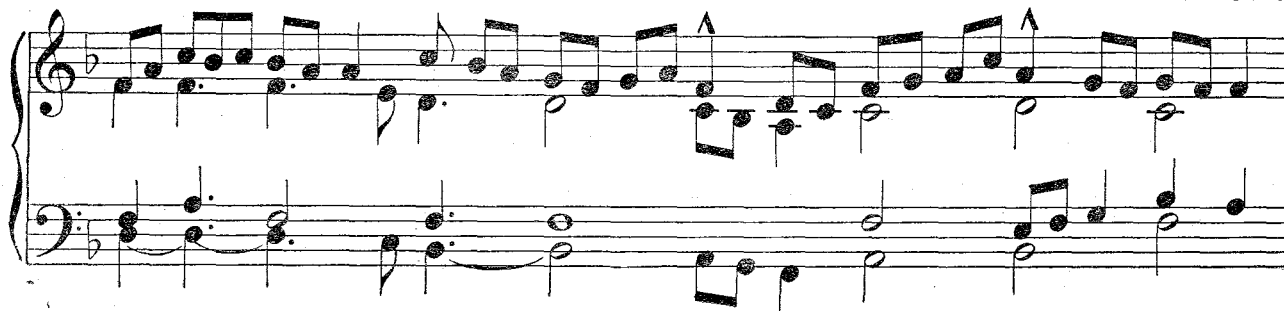
Spi - ri - tu, in glóri - a De - i Pá - tris. 18. A - men.

Sán ctus, Sán - ctus, Sán - ctus

Dó - mi - nus Dé - us Sá - ba - oth.

Plé-ni sunt caé - li et tér - ra gló-ri - a

tú - a. Ho-sán - na in ex - cél - sis.

6. Be - ne - dí - ctus qui vé - nit

in nó-mi - ne Dó - mi - ni. Ho-sán - na

in ex - cél - sis.

1. A - gnus Dé - i, qui tól - lis peccá - ta mún - di:

6.

mi - se - ré - re nó - bis. 2. Agnus Dé - i,

qui tól - lis peccá - ta mún - di: mi - se - ré - re

nó - bis. 3. A - gnus Dé - i, qui tól - lis peccá - ta

mún - di: dó - na nó - bis pá - cem.

BOLDOGASSZONY MISÉJE

IX. Missa de Beata (Cum júbilo)

1. K ý - ri - e * e - lé - i-son.

2. K ý - ri - e e - lé - i-son. 3. K ý - ri -

e e - lé - i-son. 4. Chrí-ste e-

, lé - i-son. 5. Chrí - ste e - lé - i-son.

6. Chrí - ste

e - lé - i - son. 7. Ký - ri - e

The first system of the musical score, measures 6 and 7. It is written for piano in G major (one sharp) and 4/4 time. The melody is in the right hand, and the accompaniment is in the left hand. Measure 6 contains the lyrics 'Chrí - ste' and measure 7 contains 'e - lé - i - son. 7. Ký - ri - e'.

e - lé - i - son. 8. Ký - ri - e

The second system of the musical score, measures 8 and 9. It continues the melody and accompaniment from the first system. Measure 8 contains the lyrics 'e - lé - i - son. 8. Ký - ri - e' and measure 9 contains 'e -'.

lé - i - son.

9. Ký - ri - e

The third system of the musical score, measures 10 and 11. It continues the melody and accompaniment. Measure 10 contains the lyrics 'lé - i - son.' and measure 11 contains '9. Ký - ri - e'.

The fourth system of the musical score, measures 12 and 13. It continues the melody and accompaniment. Measure 12 is marked with an asterisk (*) and measure 13 is marked with two asterisks (**).

e - lé - i - son.

The fifth system of the musical score, measures 14 and 15. It continues the melody and accompaniment. Measure 14 contains the lyrics 'e - lé - i - son.' and measure 15 contains 'e -'.

7. Gló - ri - a in ex - celsis Dé - o. 2. Et in

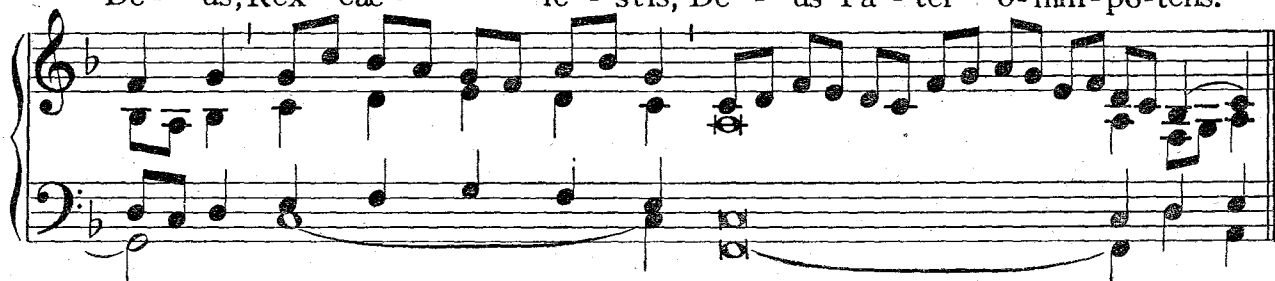
tér - ra pax ho - mí - ni - bus bó-nae vo - lun-tá - tis.

3. Lau-dá - mus te. 4. Be-ne-dí-ci-mus te. 5. Ad-o-

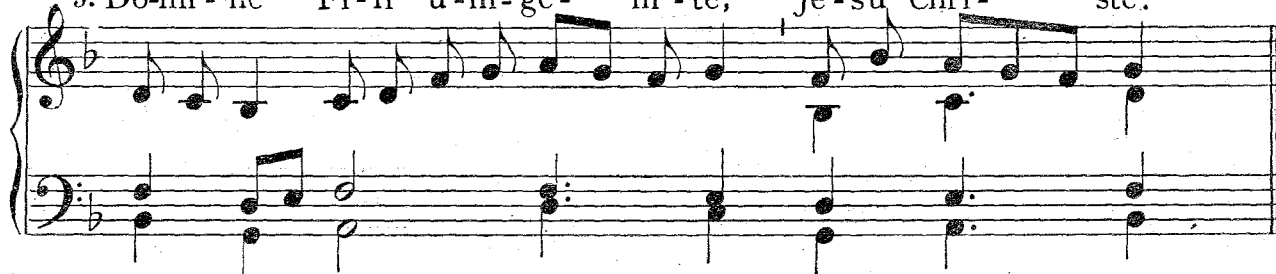
rá - mus te. 6. Glo - ri - fi - cá - mus te. 7. Grá-ti - as á-gi-mus

tí - bi pró-pter má-gnám gló - ri - am tú - am. 8. Dómi-ne .

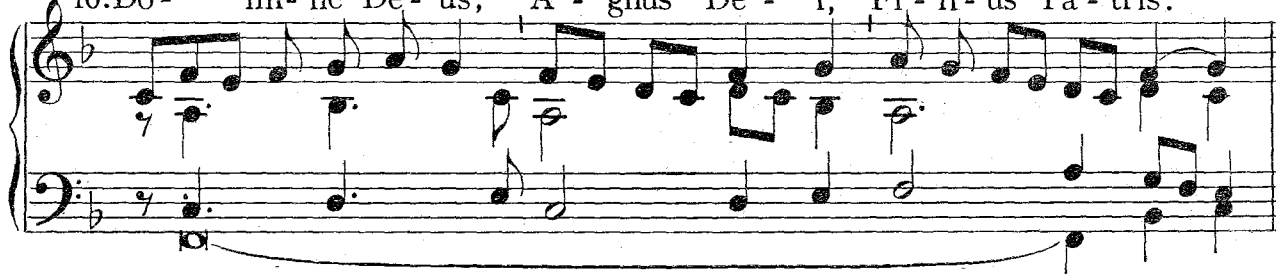
Dé - us, Rex cae - lé - stis, Dé - us Pá - ter o-mní-po-tens.

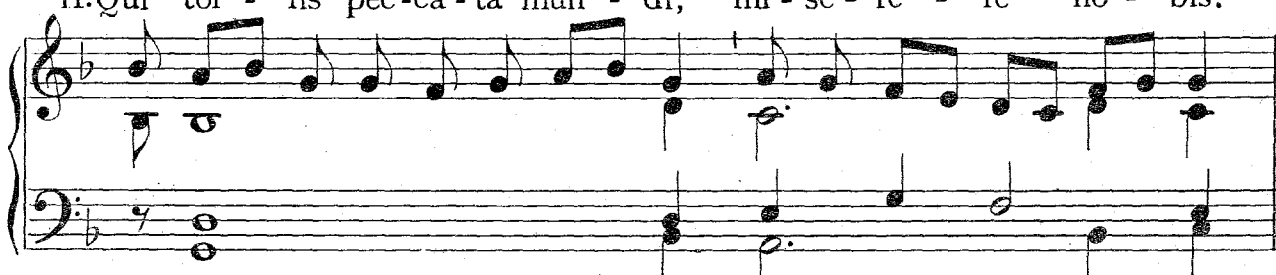
9. Dó-mi - ne Fí-li u-ni-gé - ni - te, Jé-su Chrí - ste.

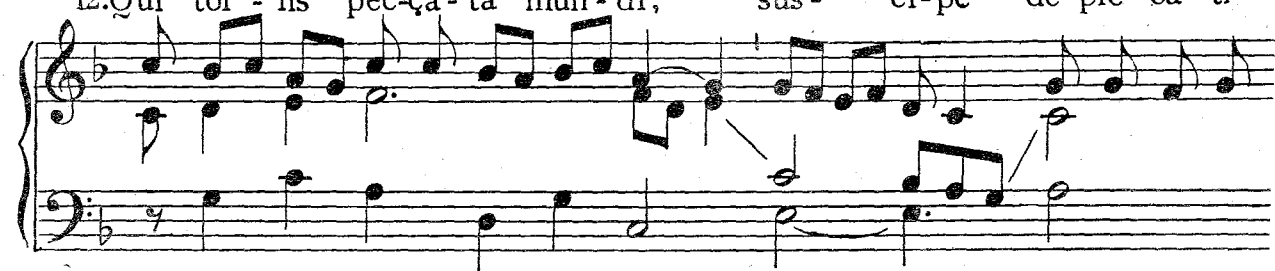
10. Dó - mi - ne Dé - us, A - gnus Dé - i, Fí - li - us Pá - tris.

11. Qui tól - lis pec-cá - ta mún - di, mi - se - ré - re nó - bis.

12. Qui tól - lis pec-cá - ta mún - di, sú - ci - pe de-pre - ca - ti -

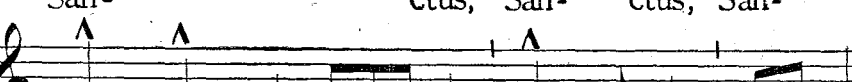
ó - nem nó - stram. 13. Qui sé - des ad d'ex-te - ram Pá - tris,

mi - se - ré - re nó - bis. 14. Quó - ni - am tu só - lus sán - ctus.

15. Tu só - lus Dó - mi - nus. 16. Tu só - lus Al - tís - si - mus

Jé - su Chrí - ste. 17. Cum Sán - cto Spí - ri - tu in gló - ri - a Dé - i

Pá - tris. 18. A - men.

5.

ctus Dó-mi - nus Dé - us Sá - ba - oth.

A musical score for a hymn. The vocal line is written on a single staff with a treble clef. The lyrics are: "ctus Dó-mi - nus Dé - us Sá - ba - oth." The melody is in a simple, hymn-like style. The piano accompaniment is written on two staves, treble and bass. The left hand plays a simple bass line, and the right hand plays chords and single notes. The key signature has one sharp (F#), and the time signature is 4/4.

Plé - ni sunt caé - li et tér - ra gló - ri - a

tú - a. Ho - sán - na in ex-cél- sis.

The musical score is written on a grand staff with a treble and bass clef. The melody is primarily in the treble clef, featuring eighth and sixteenth notes, often beamed together. The bass clef provides a harmonic accompaniment with chords and single notes. The lyrics are placed above the staff, aligned with the notes. The piece concludes with a double bar line.

5. Be- ne-dí - ctus qui vé- nit in nó- mi- ne

Dó - mi - ni. Ho -

sán - na in ex - cél - sis.

5. 1. Á - gnus Dé - i, * qui tól - lis

pec - cá - ta mún - di: mi - se - ré - re nó - bis.

2. Á-gnus Dé- i, * qui tól - lis pec-cá-ta mún-di: mi- se-
 ré - re nó bis. 3. Á-gnus Dé- i, * qui tól- lis
 pec-cá - ta mún- di: dó- na nó- bis pá- cem.

„És felhangzott a gregorián ének meleg és zsongó melódiáival. Valami szárnyaló, újjongó, diadalmas zengés, mely a lelket úgy borítja el, mint ezüst árja a békének és szeretetnek! Ez az ének valami végtelen magasságából hullámszik alá az életnek és a halhatatlanságnak, és a szívek tőle gyermekké válnak és mintha bölcsőjüket angyalok ringatnák..... mintha a napok és évek porát verné le róla minden hang, ami itt búsong és örül az apszis alatt. Mintha percről-percre megijjodni érezné lelkét és szabadulni a föld varázsa alól.”

(Erdős René)

EUCHARISZTIKUS-KONGRESSZUSI MISE

1. 1.2.3. Ký - ri - e * e - lé - i - son.

4.5.6. Chrí - ste e - lé - i - son.

7.8. Ký - ri - e e - lé - i - son.

9. Ký - ri - e * e - lé - i - son.

2. és 8. Ký - ri - e e - léi - son.
5. Chrí - ste e - léi - son.

Recit.

1. Gló - ri - a in ex - cél - sis Dé - o. 2. Et in tér - ra

4.

pax ho - mí - ni - bus bó - nae vo - lun - tá - tis. 3. Lau - dá - mus te.

4. Be - ne - dí - ci - mus te. 5. Ad - o - rá - mus te. 6. Glo - ri - fi - cá - mus te.

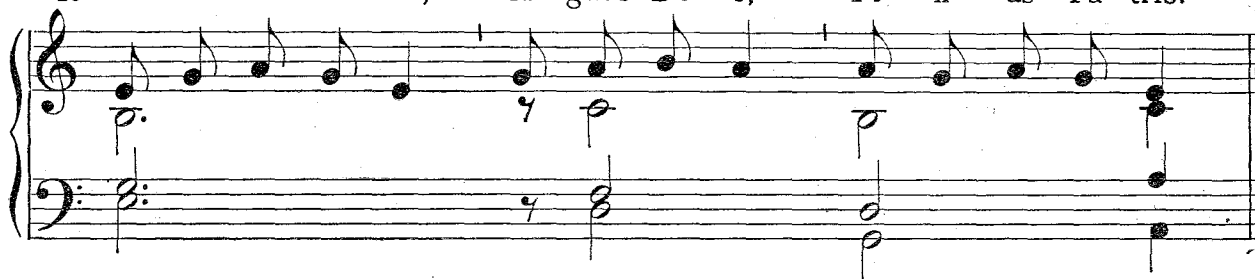
7. Grá - ti - as á - gi - mus tí - bi própter mágnam gló - ri - am tú - am.

8. Dó - mi - ne Dé - us, Rex cae - lé - stis, Dé - us Pá - ter o - mní - po - tens.

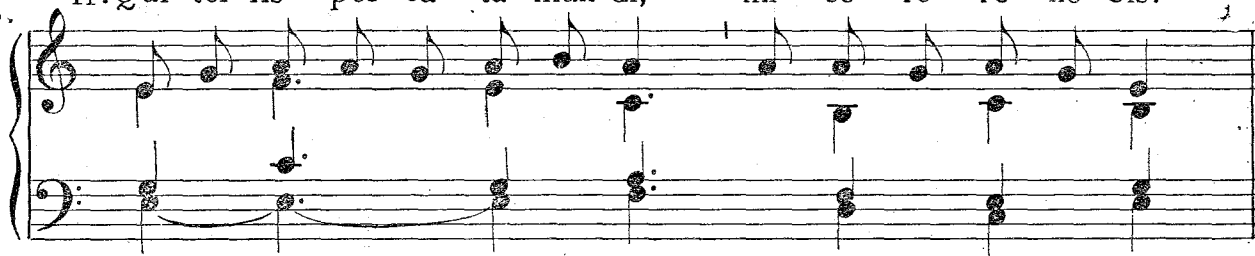
9. Dó - mi - ne Fí - li u - ni - gé - ni - te Jé - su Chrí - ste.

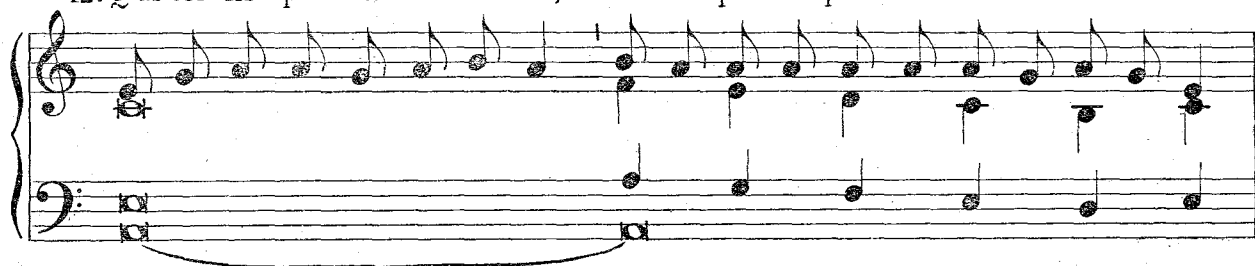
10. Dó - mi - ne Dé - us, A - gnus Dé - i, Fí - li - us Pá - tris.

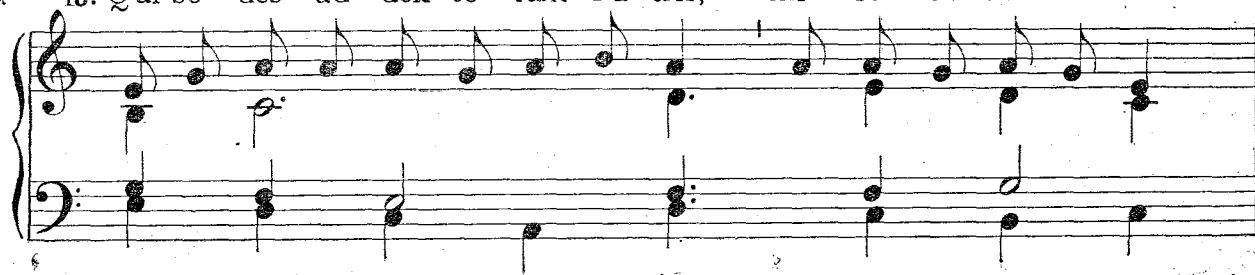
11. Qui tól - lis pec - cá - ta mún - di, mi - se - ré - re nó - bis.

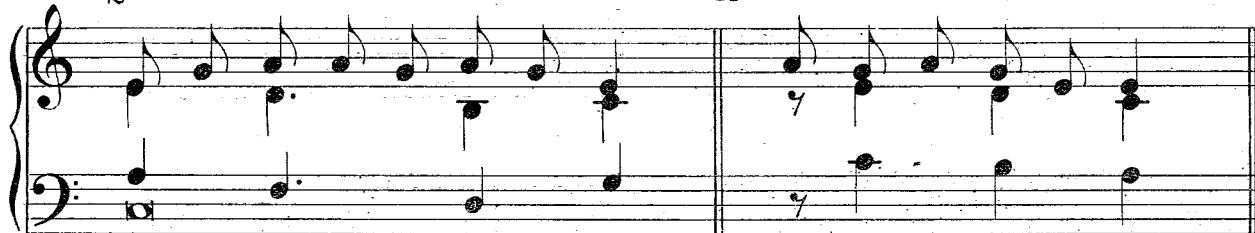
12. Qui tól - lis pec - cá - ta mún - di, sú - sci - pe de - pre - ca - ti - ó - nem nó - stram.

13. Qui sé - des ad déx - te - ram Pá - tris, mi - se - ré - re nó - bis.

14. Quó-ni - am tu só - lus sán-ctus. 15. Tu só - lus Dó-mi - nus.

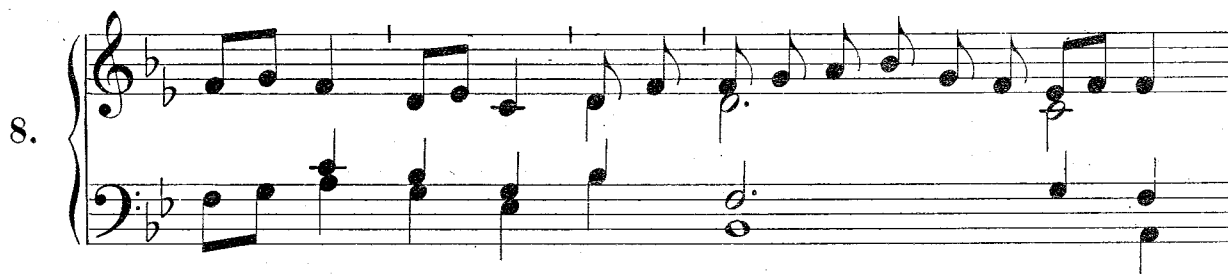
16. Tu só-lus Al-tís-si-mus, Jé-su Chrí - ste. 17. Cum sáncto Spí-ri-tu,

in gló-ri-a Dé-i Pá - tris.. 18. A - men.

Sán - ctus,* Sán- ctus, Sánctus Dó-mi-nus Dé-us Sá - ba - oth.

Plé-ni sunt caé-li et ter-ra gló-ri-a tu - a. Hosán-na in ex-cél-sis.

5. Be - ne - dí - ctus qui vé - nit in nó - mi - ne Dó - mi - ni.

Ho - sán - na in ex - cél - sis.

6. 1.-2. A-gnus Dé-i,* qui tól-lis pec-cá-ta múndi: mi-se-ré-re nó-bis.

3. A-gnus Dé-i,* qui tól-lis pec-cá-ta múndi: dó-na nó-bis pá-cem.

I. CREDO

Cré-do in ú-num Dé-um, 2. Pá - trem omni - pot-én - tem,

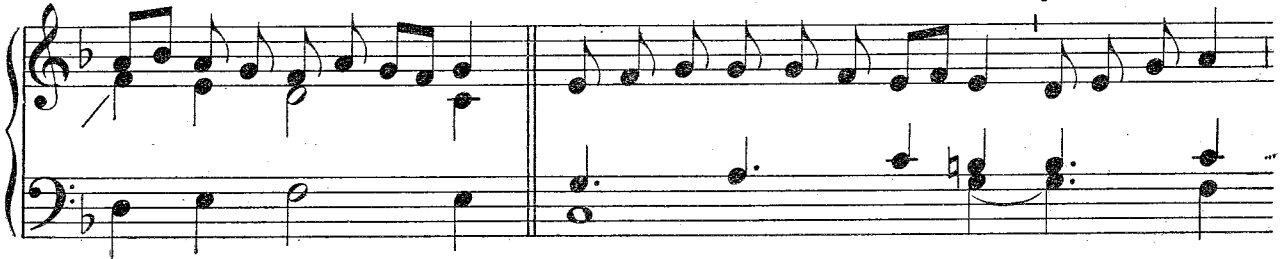
4.

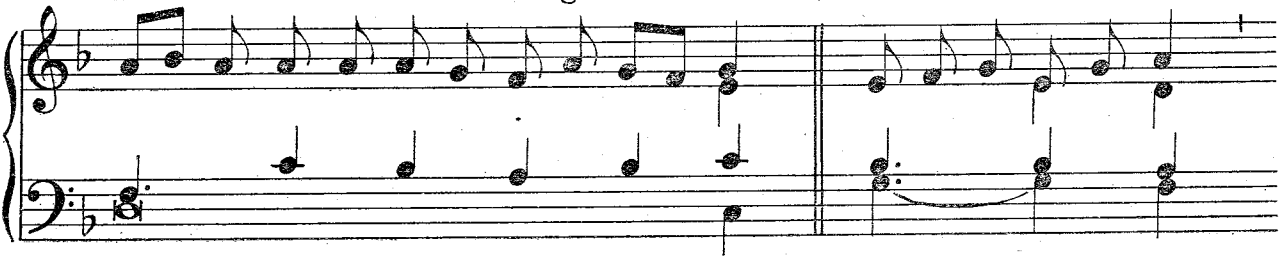
fa - ctó-rem caé-li et tér-rae, vi-si-bí-li - um ómni - um,

et in-vi-si-bí-li - um. 3. Et in ú-num Dóminum Jésum Chrístum,

Fí - li - um Dé-i u - ni - gé - ní - tum. 4. Et ex Pátre ná - tum

án - te ómni - a saécu - la. 5. Déum de Dé - o, lúmen de lú-mi-ne,

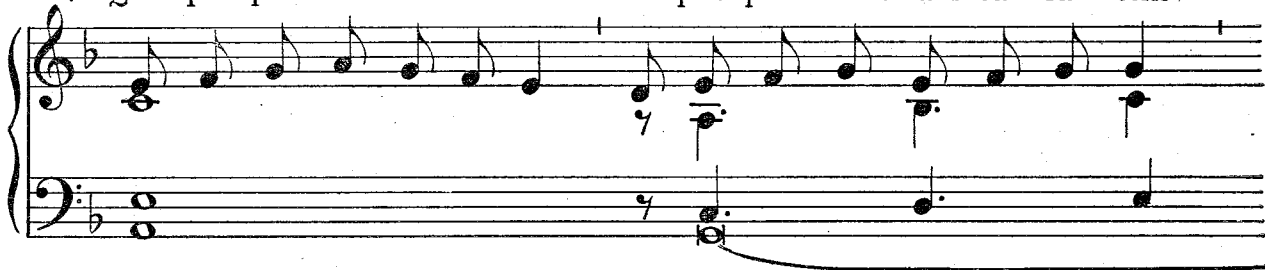
Dé - um vé - rum de Dé - o vé - ro. 6. Gé - ni - tum, non fác - tum,

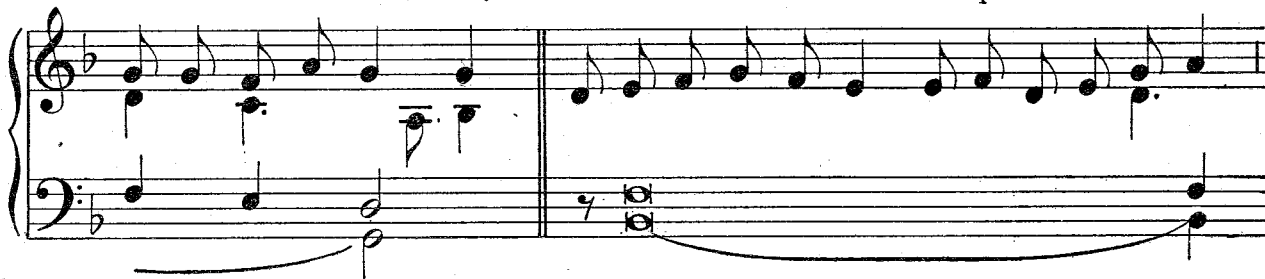
con-substan-ti - á - lem Pá-tri: per quem óm-ni a fá-cta sunt. 7.

7. Qui pró-pter nos hó-mi - nes et pró-pter nó-stram sa - lú - tem

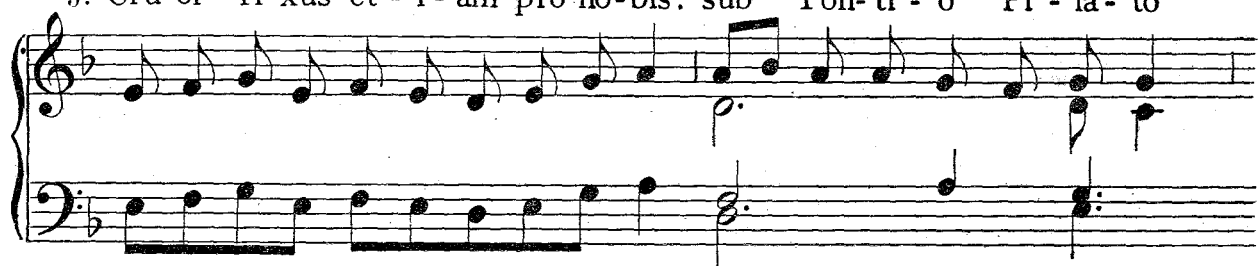
descén-dit de caé - lis, 8. Et in-car - ná-tus est de Spí-ri - tu Sáncto

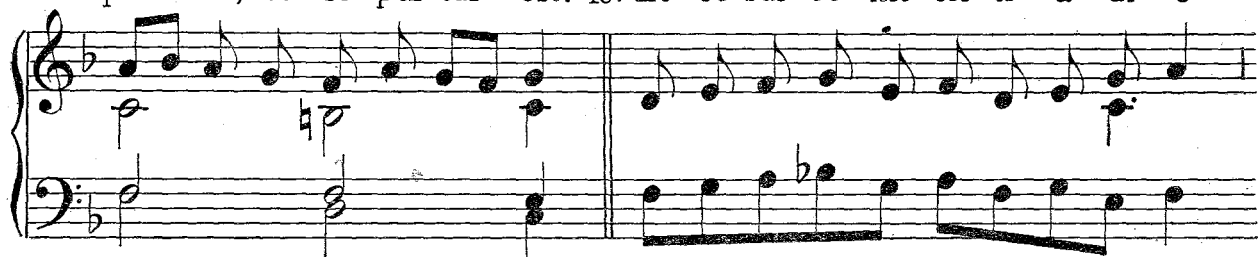
ex Ma - rí - a Vír - gi - ne: Et hó-mo fá - ctus est. 9.

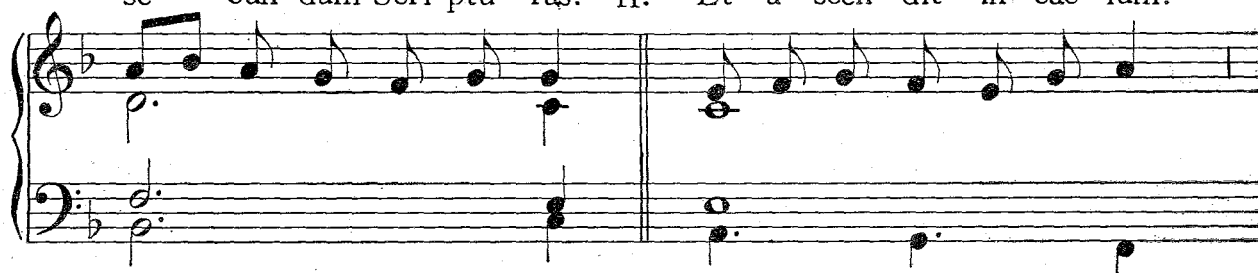
9. Cru-ci - fi-xus ét - i - am pro nó-bis: sub Pón-ti - o Pi - lá - to

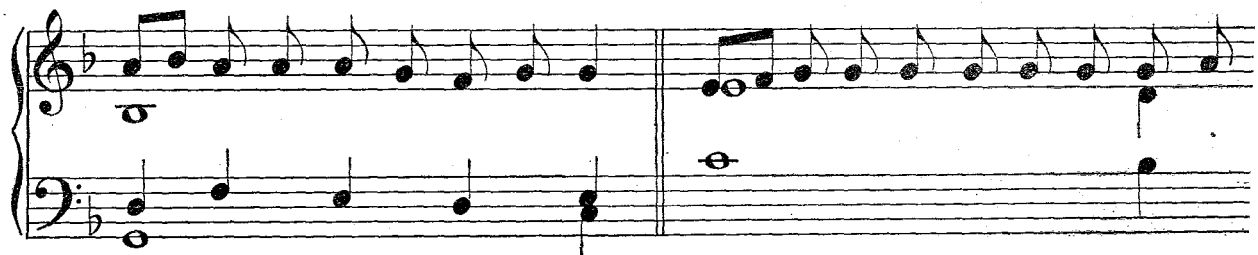
pás - sus, et se - púl - tus est. 10. Et re-sur-ré - xit tér - ti - a dí - e

se - cún - dum Scri-ptú - ras. 11. Et a - scén - dit in caé - lum:

sé - det ad délix - te - ram Pátris. 12. Et í - te - rum ventú - rus est cum

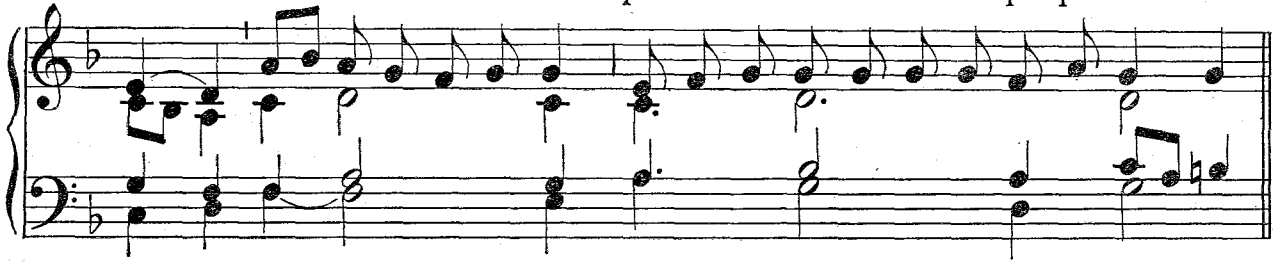
gló - ri - a, ju - di - cá - re ví - vos et mór - tu - os:

cú-jus ré-gni non é - rit fí - nis. 13. Et in Spí-ri-tum Sánctum Dó-mi-

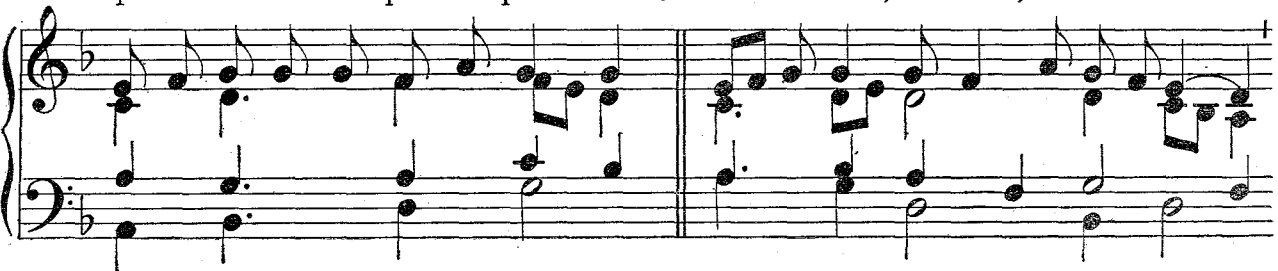
num et vi-vi-fi-cántem qui ex Pátre Fí-li - ó-que pro-cé - dit.

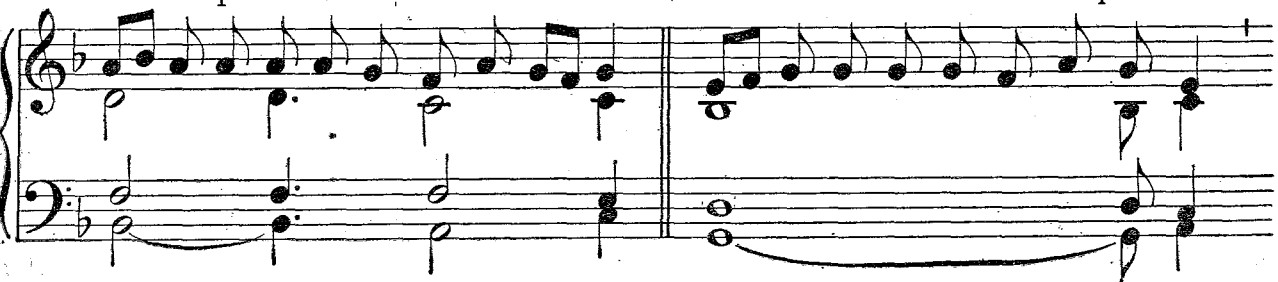
14. Qui cum Pátre et Fí-li-o símul ad-o-rá-tur, et conglo-ri-fi-cá-tur:

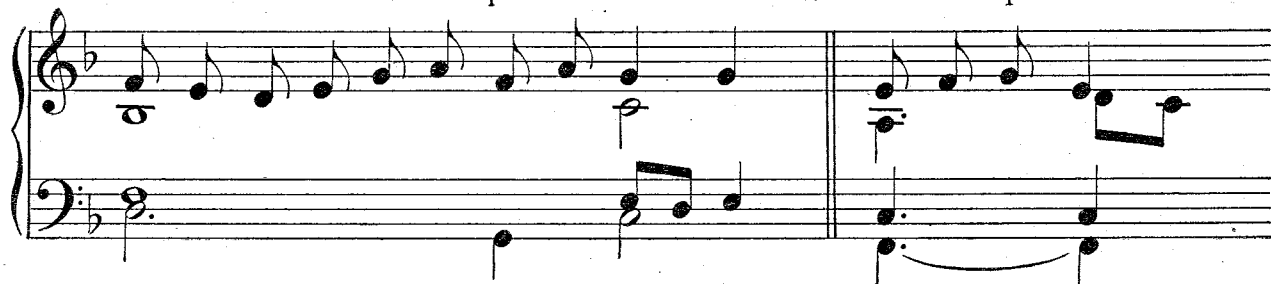
qui lo-cú tus est per Prophé - tas. 15. Et ú-nam, sánctam, cathó-licam

et a- postó-li- cam Ecclé- si- am. 16. Con- fí - te - or ú-num baptí-sma

in re-mis-si - ó - nem pec-ca - tó - rum. 17. Et ex-spé-cto

re-sur-re-cti - ó - nem mor-tu - ó - rum. 18. Et ví - tam ven-

tú - ri saé - cu - li. 19. A - - - men.

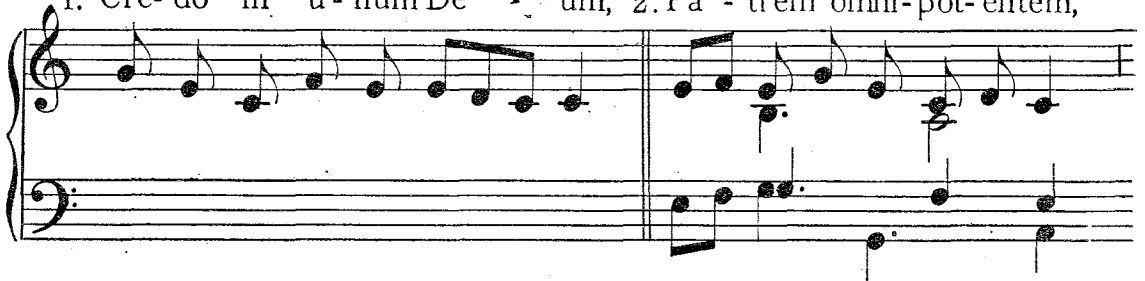

„A gregorián ének..... ez a lapos és pőre dallam, mely égi és síri egyszerre: ez a szomorúságnak ünnepi szava és az örömök büszke kiáltása, az ember hitének himnuszai, amelyek a katedrálisokból buggyannak elő, mint el nem tömhető gejzirek a román pillérek tövében..... Lángeszű művészek szedték össze minden erejüket, hogy a szentelt szövegeket átrják, s műveik mégis gőgösek maradtak a gregorián ének alázatos pompájával és józan ragyogásával szemben A liturgikus ének, mely majdnem névtelenül termelődött a kolostorok mélyén, földönkívüli forrásból fakadt, nem szivárogo át a bűn rétegein és híjjával van minden művészkedésnek. Ez a hűs szolgaságából kiszabadult lélek felszökellése; a túlfeszített szeretetnek és tiszta örömöknek kilobbanása; ez a beszédmódja, a nyelve is az Egyháznak, a zenei evangélium, amely a legműveltebbeknek és a legegyszerűbbeknek is hozzáférhető, mint maga az evangélium.”

(Huysmanns)

III. CREDO

5. 1. Cré-do in ú-num Dé - um, 2. Pá - trem omni-pot-éntem,

fa-ctó-rem caé-li et tér-rae, vi-si-bí-li-um ó - mni - um,

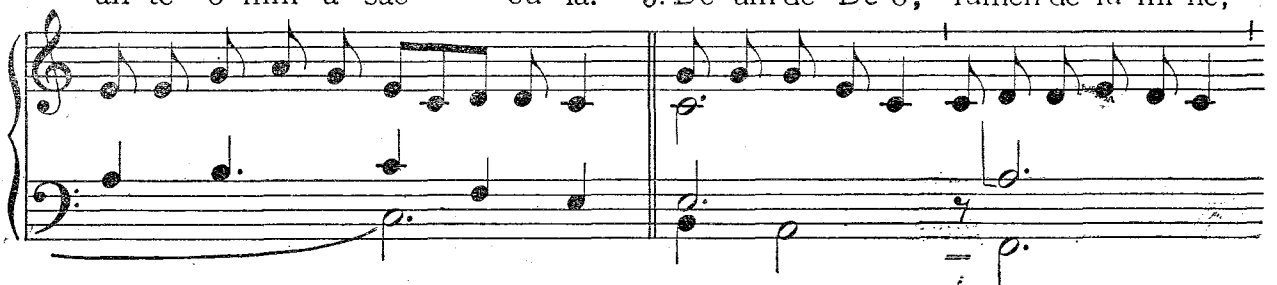
et in-vi-si - bí li-um. 3. Et in ú-num Dóminum Jésum Chrístum,

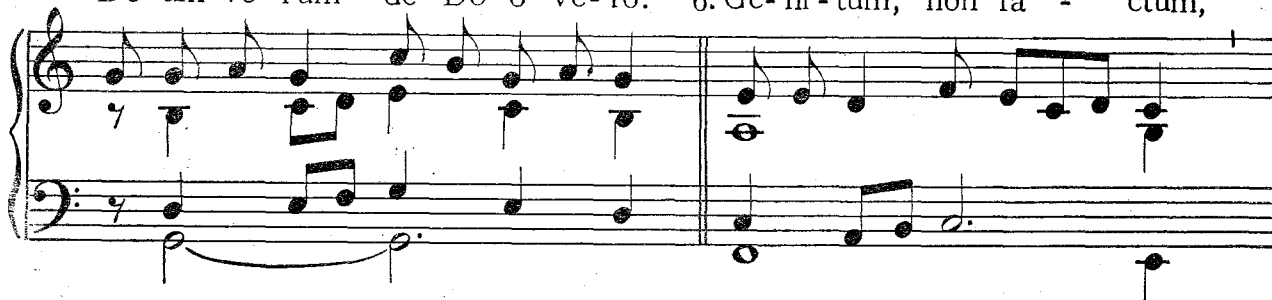
Fí-li-um Dé-i u-ni gé-ni-tum. 4. Et ex Pá-tre ná - tum

án-te ó-mni-a saé - cu-la. 5. Dé-um de Dé-o, lúmen de lú-mi-ne,

Dé-um vé-rum de Dé-o vé-ro. 6. Gé-ni-tum, non fá - ctum,

consub-stan-ti - á - lem Pá-tri: per quem ó-mni - a fá - cta sunt.

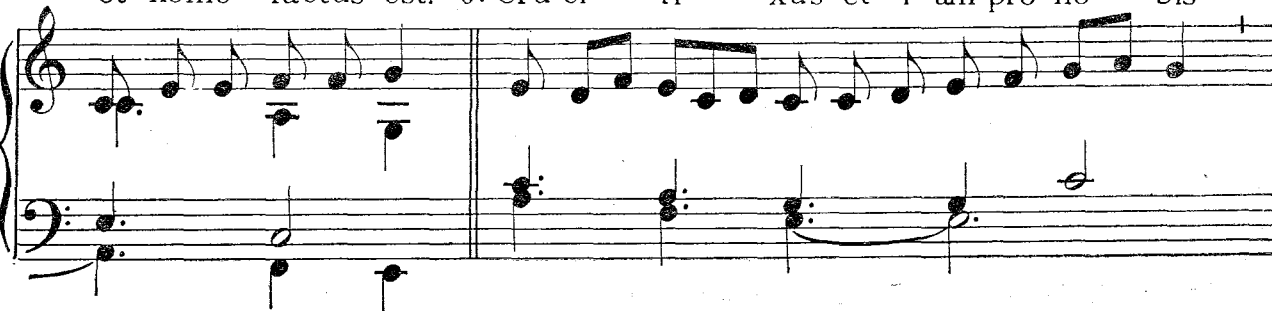
7. Qui própter nos hó-mi - nes et própter nóstram sa-lú-tem descéndit de caélis.

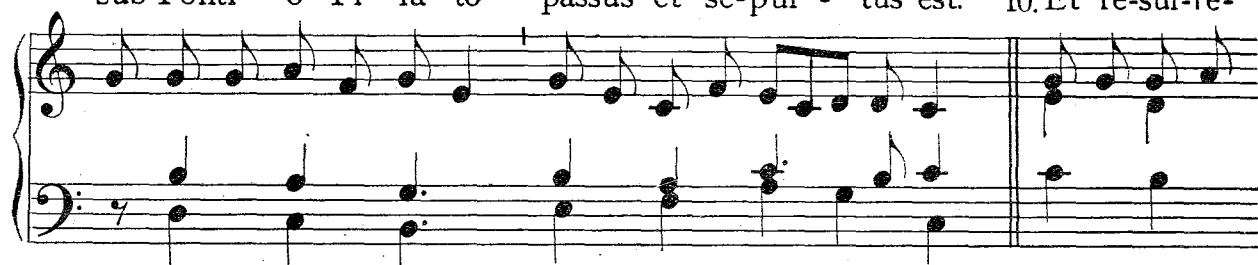
8. Et in-car-ná - tus est de Spíri - tu Sán - cto ex Ma - rí - a Vír - gi - ne:

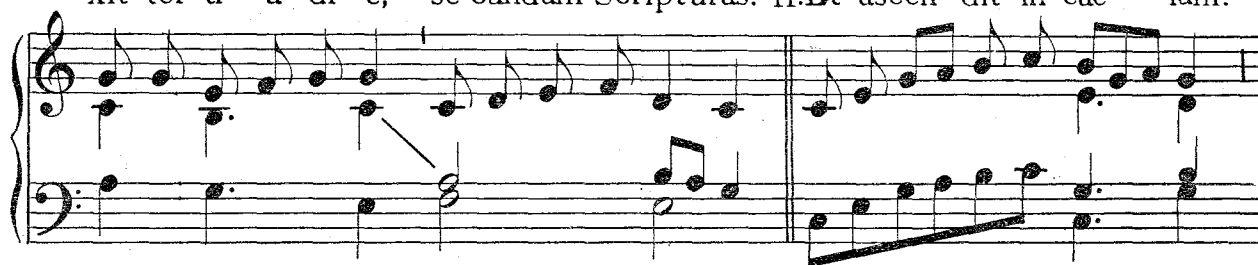
et hómo fáctus est. 9. Cru-ci - fí - xus ét - i - am pro nó - bis

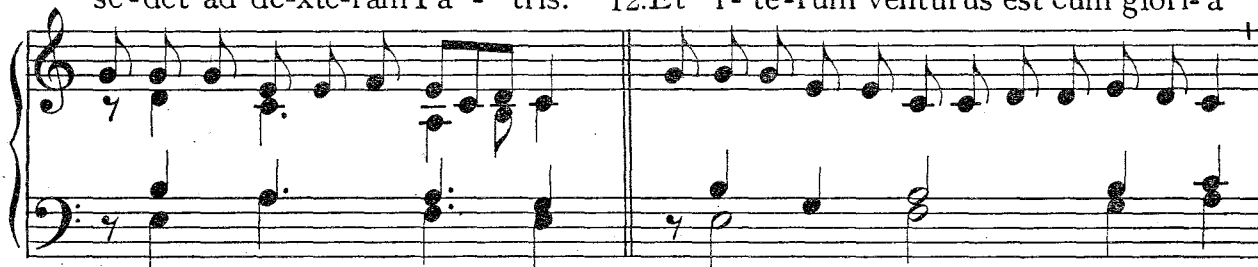
sub Pónti - o Pi - lá - to pássus et se-púl - tus est. 10. Et re-sur-ré-

xit tér-ti a dí - e, se-cúndum Scriptúras. 11. Et ascén - dit in caé - lum:

sé-det ad dé-xte-ram Pá - tris. 12. Et í - te-rum ventúrus est cum glóri-a

ju-di-cá-re ví-vos et mór-tu - os: cú-jus Régni non é-rit fí - nis.

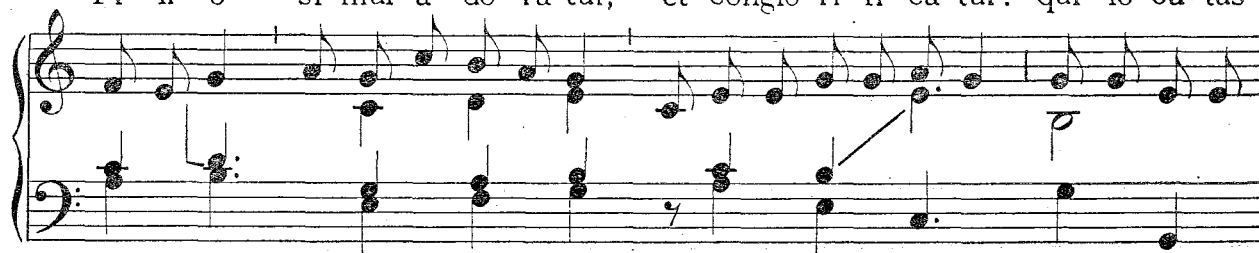
13. Et in Spí - ri - tum Sánctum Dó-mi-num, et ví - ví - fi - cán - tem:

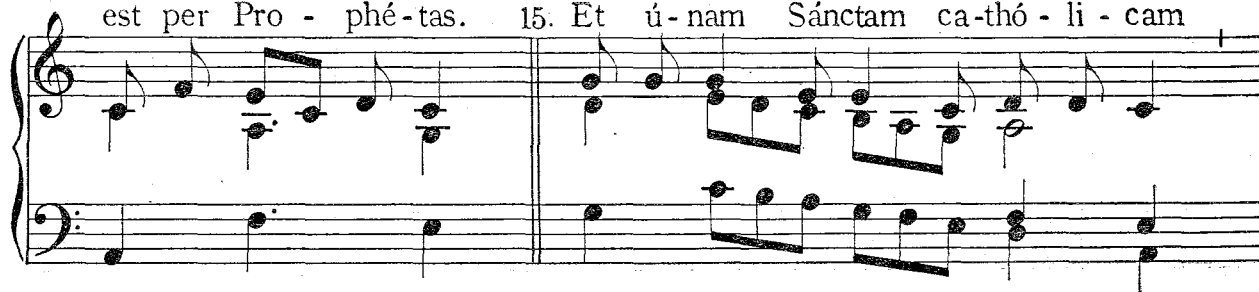
qui ex Pá-tre Fi-li-o-que pro-cé-dit. 14. Qui cum Pá-tre et

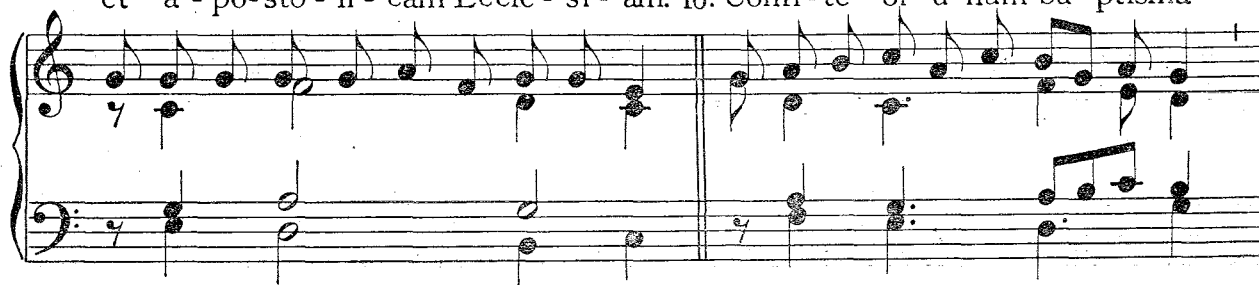
Fi-li-o sí-mul a-do-rá-tur, et conglo-ri-fi-cá-tur: qui lo-cú-tus

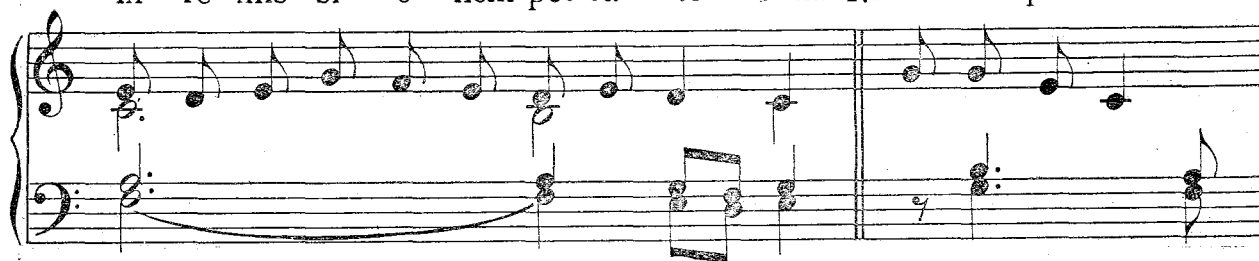
est per Pro-phé-tas. 15. Et ú-nam Sánctam ca-thó-li-cam

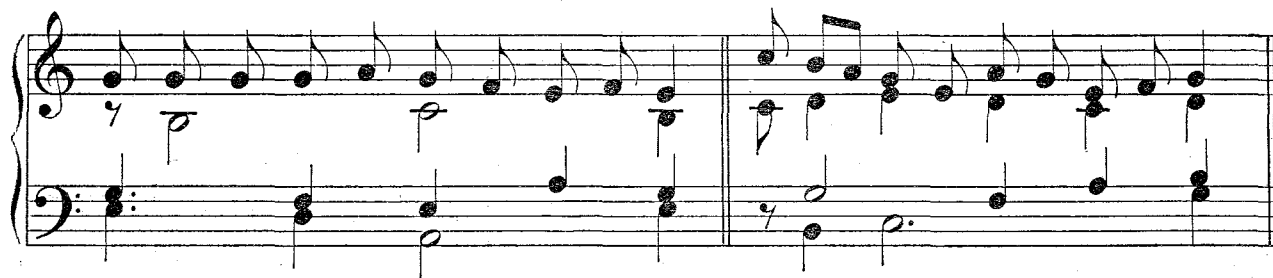
et a-po-stó-li-cam Ecclé-si-am. 16. Confí-te-or ú-num ba-ptisma

in re-mis-si-ó-nem pec-ca-tó-rum. 17. Et ex-spé-cto

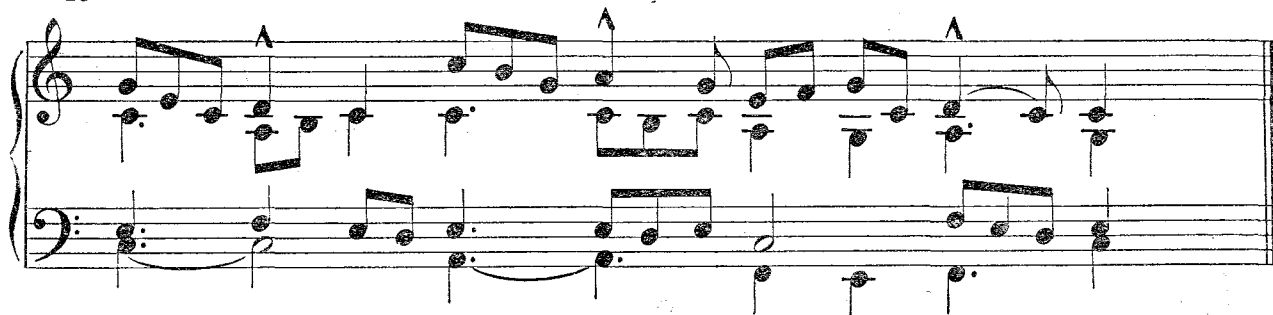

re-sur-re-cti-ó-nem mortu-ó-rum. 18. Et ví-tam ventúri saé-cu-li

19. A -

- men.

„Gyermekkorom óta megtanultam szeretni az erényt és mindent, ami szép és jó.”

„Tanítsátok gyermekeiteket erényre: csak ez boldogíthat, nem pedig a pénz; tapasztalásból beszélek. Ez adott nekem erőt nyomorúságomban is; művészetem mellett ennek köszönhetem, hogy nem öngyilkossággal fejezem be életemet.”

„Nem az akkord atomjainak véletlen összevegyülése alkotta a világot: mélyen gyökerező erők és törvények, amelyeknek a legbölcsebb értelem a forrása Ha a világ alkotmányában rend és szépség tükröződik vissza, van Isten!”

„Isten anyagiatlan és láthatatlan, de művei szemlélhetők és innen tudjuk, hogy örökkévaló, mindenható, mindentudó és mindenütt jelen van.”

„Türelem — megadás — megadás! Ezzel csak nyerünk még a legnagyobb nyomorúságban is és érdemessé tesszük magunkat arra, hogy Isten megbocsássa hibáinkat.”

(Beethoven Napló-jegyzeteiből)

FELELETEK (RESPONSUM-OK)

Dominus vobiscum-ra, oratók után és evangéliumhoz

Et cum spí-ri-tu-tú-o. A-men. Gló-ri-a tí-bi Dó-mi-ne.

des
vagy
d

First system of music for 'des vagy d'. It consists of a grand staff with a treble and bass clef. The key signature has three flats (B-flat, E-flat, A-flat) and one sharp (F-sharp). The melody is in the treble clef, and the bass line is in the bass clef. The music is divided into three measures by vertical bar lines.

Et cum spí-ri-tu tú-o. A-men. Gló-ri-a tí-bi Dó-mi-ne.

es
vagy
e

Second system of music for 'es vagy e'. It consists of a grand staff with a treble and bass clef. The key signature has three flats (B-flat, E-flat, A-flat) and two sharps (F-sharp, C-sharp). The melody is in the treble clef, and the bass line is in the bass clef. The music is divided into three measures by vertical bar lines.

Et cum spí-ri-tu tú-o. A-men. Gló-ri-a tí-bi Dó-mi-ne.

f
vagy
fis

Third system of music for 'f vagy fis'. It consists of a grand staff with a treble and bass clef. The key signature has three flats (B-flat, E-flat, A-flat) and three sharps (F-sharp, C-sharp, G-sharp). The melody is in the treble clef, and the bass line is in the bass clef. The music is divided into three measures by vertical bar lines.

Et cum spí-ri-tu tú-o. A-men. Gló-ri-a tí-bi Dó-mi-ne.

g

Fourth system of music for 'g'. It consists of a grand staff with a treble and bass clef. The key signature has three flats (B-flat, E-flat, A-flat) and no sharps or flats. The melody is in the treble clef, and the bass line is in the bass clef. The music is divided into three measures by vertical bar lines.

Et cum spí-ri-tu tú- o. A- men. Gló-ri- a tí-bi Dó-mi- ne.

as
vagy
a

Et cum spí-ri-tu tú- o. A- men. Gló-ri- a tí- bi Dó-mi- ne.

b
vagy
h

Amen-feleletek más összhangosításban:

A - men. A - men. A - men.

„Az a bazilika áhitatommal van tele..... Az egyházi zene hősie
s fuvalma vagy lágy elomlása lelkemnek tengerhullám volt: vitt, emelt, fölűdített,
meglisztított.”

(Prohászka)

Praefatió-ra

A) UNNEPÉLYES DALLAM (TONUS SOLEMNIS)

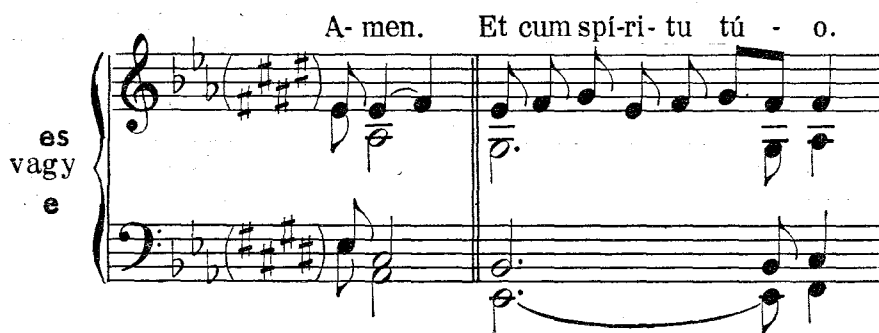
A-men. Et cum spí-ri-tu tú - o.

des
vagy
d

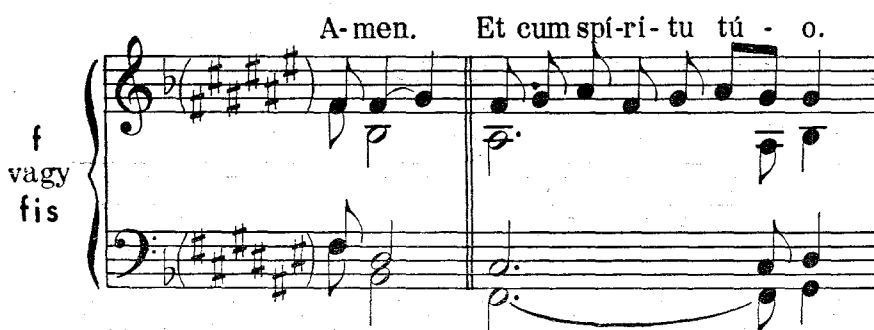
A-men. Et cum spí-ri-tu tú - o.

es
vagy
e

A-men. Et cum spí-ri-tu tú - o.

f
vagy
fis

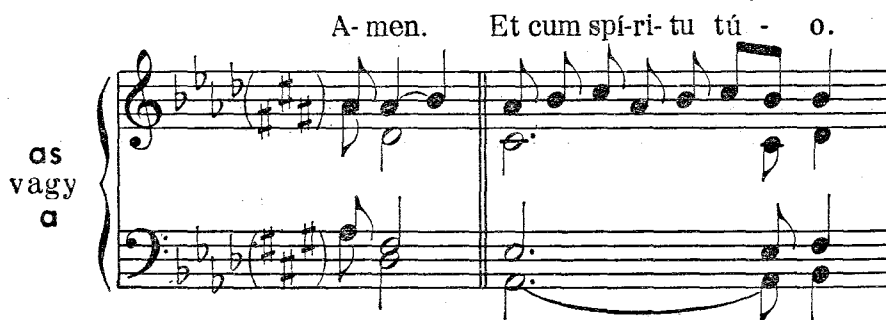
A-men. Et cum spí-ri-tu tú - o.

g

A-men. Et cum spí-ri-tu tú - o.

as
vagy
a

Ha-bé - mus ad Dó - mi-num. Dí - gnum et jú - stum est.

Ha - bé - mus ad Dó - mi-num. Dí - gnum et jú - stum est.

Ha-bé - mus ad Dó - mi-num, Dí - gnum et jú - stum est.

Ha - bé - mus ad Dó - mi-num. Dí - gnum et jú - stum est.

Ha-bé - mus ad Dó - mi-num. Dí - gnum et jú - stum est.

B) EGYSZERŰ DALLAM (TONUS Ferialis)

A-men. Et cum spí-ri-tu tú-o.

c

des
vagy
d

es
vagy
e

f
vagy
fis

g

as
vagy
a

Ha - bé-mus ad Dó-mi-num.

Dí-gnum et jú-stum est.

Ha - bé-mus ad Dó-mi-num.

Dí-gnum et jú-stum est

Ha-bé-mus ad Dó-mi-num.

Dí-gnum et iú-stum est.

Ha-bé-mus ad Dó-mi-num.

Dí-gnum et jú-stum est.

Ha - bé-mus ad Dó-mi-num.

Dí-gnum et jú-stum est.

Ha - bé-mus ad Dó-mi-num.

Dí-gnum et jú-stum est.

Pater noster -re

A-men. Sed lí - be - ra nos a má - lo.

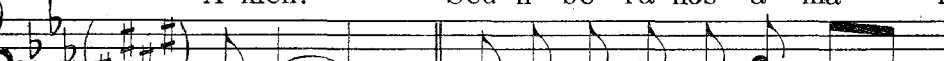
The musical score is written for piano on a grand staff. The right hand (treble clef) plays a melody of eighth and quarter notes, while the left hand (bass clef) provides a harmonic accompaniment with chords and single notes. The tempo is marked 'c' (crescendo) and the time signature is common time (C). The lyrics are written above the staff.

A-men. Séd lí-be-ra nos a má - lo.

des
vagy
d

es
vagy
e

A-men. Sed lí-be-ra nos a má-lo.

[illegible]

A - men. Sed lí - be - ra nos a má - lo.

The musical score is written for a single melodic line on a grand staff (treble and bass clefs). The key signature has one sharp (F#). The melody is divided into two measures by a double bar line. The first measure contains the lyrics 'A - men.' and the second measure contains 'Sed lí - be - ra nos a má - lo.' The melody is simple and homophonic, with a final cadence in the second measure.

as
vagy
a

A-men. Sed li - be - ra nos a má - lo.

A musical score for a vocal piece. It consists of two staves, a treble staff and a bass staff, both in G major (one sharp) and 2/4 time. The melody is written in the treble staff, and the bass staff provides a simple harmonic accompaniment. The lyrics are written above the treble staff. The first measure is a whole note chord (F#4, C#5) with the lyric 'A-men.' below it. The second measure is a half note (G4) with the lyric 'Sed' below it. The third measure is a half note (A4) with the lyric 'li' below it. The fourth measure is a half note (B4) with the lyric 'be' below it. The fifth measure is a half note (C5) with the lyric 'ra' below it. The sixth measure is a half note (D5) with the lyric 'nos' below it. The seventh measure is a half note (E5) with the lyric 'a' below it. The eighth measure is a half note (F#5) with the lyric 'má' below it. The ninth measure is a half note (G5) with the lyric 'lo.' below it. The piece ends with a double bar line.

Pax Dómini-re

A - men.

Et cum spí - ri - tu tú - o.

c

Musical notation for the piano (c) part of the first system. It consists of two staves, treble and bass. The treble staff has a key signature of one flat (B-flat) and a common time signature (C). The melody begins with a half note G4, followed by a quarter note A4, and then a half note B-flat4. The bass staff has a key signature of one flat (B-flat) and a common time signature (C). The bass line begins with a half note G3, followed by a quarter note A3, and then a half note B-flat3. The system is divided into two measures by a double bar line.

A - men.

Et cum spí - ri - tu tú - o.

**des
vagy
d**

Musical notation for the piano (des vagy d) part of the second system. It consists of two staves, treble and bass. The treble staff has a key signature of two flats (B-flat, E-flat) and a common time signature (C). The melody begins with a half note G4, followed by a quarter note A4, and then a half note B-flat4. The bass staff has a key signature of two flats (B-flat, E-flat) and a common time signature (C). The bass line begins with a half note G3, followed by a quarter note A3, and then a half note B-flat3. The system is divided into two measures by a double bar line.

A - men.

Et cum spí - ri - tu tú - o.

**es
vagy
e**

Musical notation for the piano (es vagy e) part of the third system. It consists of two staves, treble and bass. The treble staff has a key signature of three flats (B-flat, E-flat, A-flat) and a common time signature (C). The melody begins with a half note G4, followed by a quarter note A4, and then a half note B-flat4. The bass staff has a key signature of three flats (B-flat, E-flat, A-flat) and a common time signature (C). The bass line begins with a half note G3, followed by a quarter note A3, and then a half note B-flat3. The system is divided into two measures by a double bar line.

A - men.

Et cum spí - ri - tu tú - o.

**f
vagy
fisz**

Musical notation for the piano (f vagy fisz) part of the fourth system. It consists of two staves, treble and bass. The treble staff has a key signature of four flats (B-flat, E-flat, A-flat, D-flat) and a common time signature (C). The melody begins with a half note G4, followed by a quarter note A4, and then a half note B-flat4. The bass staff has a key signature of four flats (B-flat, E-flat, A-flat, D-flat) and a common time signature (C). The bass line begins with a half note G3, followed by a quarter note A3, and then a half note B-flat3. The system is divided into two measures by a double bar line.

A - men.

Et cum spí - ri - tu tú - o.

g

Musical notation for the piano (g) part of the fifth system. It consists of two staves, treble and bass. The treble staff has a key signature of one sharp (F-sharp) and a common time signature (C). The melody begins with a half note G4, followed by a quarter note A4, and then a half note B4. The bass staff has a key signature of one sharp (F-sharp) and a common time signature (C). The bass line begins with a half note G3, followed by a quarter note A3, and then a half note B3. The system is divided into two measures by a double bar line.

A - men.

Et cum spí - ri - tu tú - o.

**as
vagy
a**

Musical notation for the piano (as vagy a) part of the sixth system. It consists of two staves, treble and bass. The treble staff has a key signature of two sharps (F-sharp, C-sharp) and a common time signature (C). The melody begins with a half note G4, followed by a quarter note A4, and then a half note B4. The bass staff has a key signature of two sharps (F-sharp, C-sharp) and a common time signature (C). The bass line begins with a half note G3, followed by a quarter note A3, and then a half note B3. The system is divided into two measures by a double bar line.

Ite missa est-re, vagy Benedicámus Dómino-ra

ÜNNEPÉLYES ALKALMAKRA (A II. MISÉBŐL)

b
vagy
h

Dé o

Two staves of music in G major (one sharp) and 4/4 time. The melody is in the treble clef, starting on D4, moving up to A4, then down to G4, F#4, E4, D4. The bass line starts on G2, moving up to B2, A2, G2, F#2, E2, D2. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 4/4.

c

Dé o

Two staves of music in G major (one sharp) and 4/4 time. The melody is in the treble clef, starting on D4, moving up to A4, then down to G4, F#4, E4, D4. The bass line starts on G2, moving up to B2, A2, G2, F#2, E2, D2. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 4/4.

des
vagy
d

Dé o

Two staves of music in G major (one sharp) and 4/4 time. The melody is in the treble clef, starting on D4, moving up to A4, then down to G4, F#4, E4, D4. The bass line starts on G2, moving up to B2, A2, G2, F#2, E2, D2. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 4/4.

es
vagy
e

Dé o

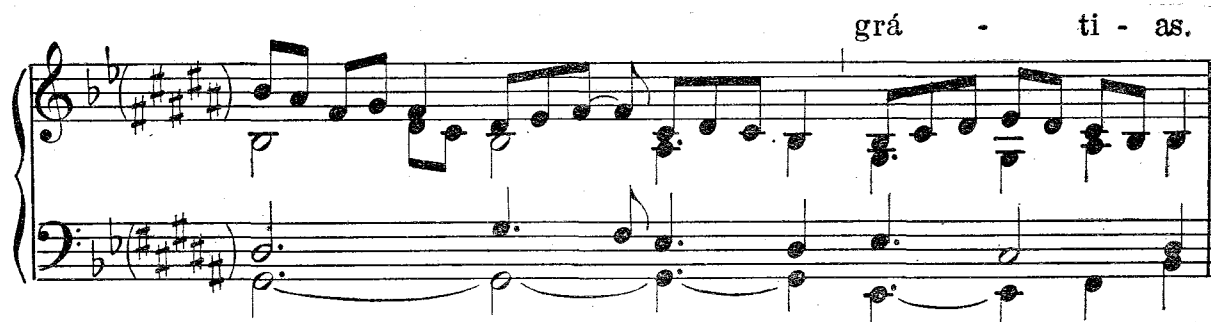
Two staves of music in G major (one sharp) and 4/4 time. The melody is in the treble clef, starting on D4, moving up to A4, then down to G4, F#4, E4, D4. The bass line starts on G2, moving up to B2, A2, G2, F#2, E2, D2. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 4/4.

f

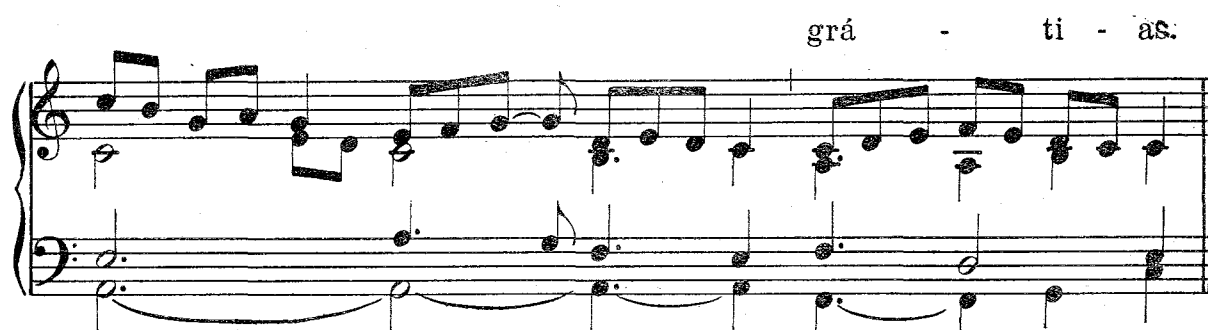
Dé o

Two staves of music in G major (one sharp) and 4/4 time. The melody is in the treble clef, starting on D4, moving up to A4, then down to G4, F#4, E4, D4. The bass line starts on G2, moving up to B2, A2, G2, F#2, E2, D2. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 4/4.

grá - ti - as.

grá - ti - as.

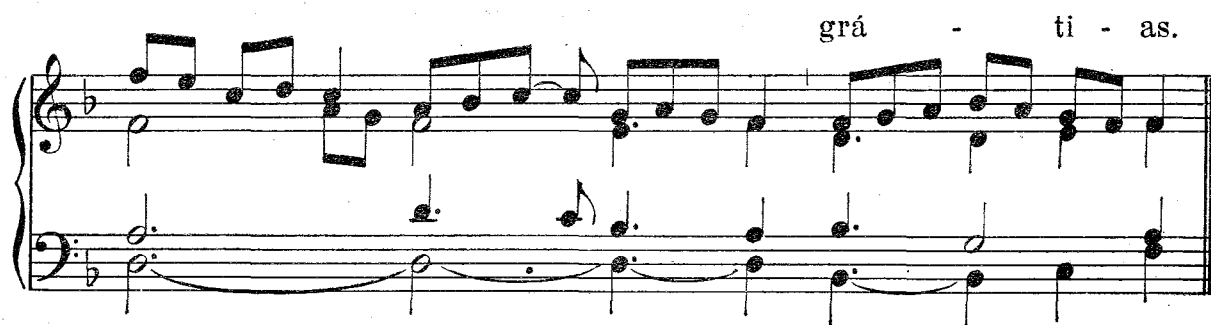
grá - ti - as.

grá - ti - as.

grá - ti - as.

DUPLEX ÜNNEPEKRE (A IV. MISÉBŐL)

Dé - o

g
vagy
gis

Dé - o

a

Dé - o

b
vagy
h

Dé - o

c
vagy
cis

grá-ti-as.

DE ANGELIS (A VIII. MISÉBŐL)

b
vagy
h

Dé o

→

c

Dé o

→

des
vagy
d

Dé o

→

es
vagy
e

Dé o

→

f
vagy
fis

Dé o

→

grá-ti-as.

grá-ti-as.

grá-ti-as.

A musical score for a piano piece. The score is written on two staves, treble and bass. The key signature is B-flat major (two flats) and the time signature is 4/4. The melody is in the treble staff, starting with a quarter note G4, followed by a half note A4, and then a series of eighth and quarter notes. The bass staff provides a simple harmonic accompaniment with chords and single notes. The piece concludes with a double bar line.

grá-ti-as.

The musical score is written on two staves, Treble and Bass. The key signature is B-flat major (two flats). The time signature is 4/4. The melody is in the Treble staff, starting with a treble clef and a key signature change to B-flat major. The bass line is in the Bass staff, starting with a bass clef and a key signature change to B-flat major. The melody consists of eighth and quarter notes, while the bass line consists of half and quarter notes. The lyrics 'grá-ti-as.' are written above the Treble staff.

grá-ti-as.

The musical score is written on two staves, Treble and Bass. The key signature is one flat (B-flat) and the time signature is 4/4. The melody is primarily in the Treble staff, featuring eighth and quarter notes. The Bass staff provides harmonic support with chords and single notes. The lyrics 'grá-ti-as.' are positioned above the final notes of the melody.

BOLDOGASSZONY ÜNNEPEIRE (A IX.MISÉBŐL)

c
vagy
cis

Dé o grá - ti - as.

d
vagy
dis

Dé o grá - ti - as.

e

Dé o grá - ti - as.

f
vagy
fis

Dé o grá - ti - as.

g
vagy
gis

Dé o grá - ti - as.

ZÖLD VASÁRNAPOKRA (A XI. MISÉBŐL)

g
vagy
gis

Dé - o grá ti - as.

a
vagy
ais

Dé o grá ti - as.

h

Dé - o grá ti - as.

c
vagy
cis

Dé - o grá ti - as.

d
vagy
dis

Dé - o grá ti - as.

LILA VASÁRNAPOKRA (A XVII. MISEBŐL)

des
vagy
d

Dé - o grá - ti - as.

es
vagy
e

Dé - o grá - ti - as.

f
vagy
fis

Dé - o grá - ti - as.

g

Dé - o grá - ti - as.

as
vagy
a

Dé - o grá - ti - as.

HÉTKÖZNAPOKRA (FERIÁK-RA A XVI.MISÉBŐL)

Dé - o grá - ti - as.

f
vagy
fis

This system shows the musical notation for the first part of the hymn. It consists of a treble and a bass staff. The treble staff begins with a key signature of two flats (B-flat and E-flat) and a common time signature. The melody is written in a series of eighth and quarter notes. The bass staff provides a harmonic accompaniment with chords and single notes. The lyrics 'Dé - o grá - ti - as.' are written above the treble staff.

Dé - o grá - ti - as.

g
vagy
gis

This system continues the musical notation. The treble staff has a key signature change to one flat (B-flat) and a common time signature. The melody continues with eighth and quarter notes. The bass staff continues the accompaniment. The lyrics 'Dé - o grá - ti - as.' are written above the treble staff.

Dé - o grá - ti - as.

a

This system continues the musical notation. The treble staff has a key signature change to two flats (B-flat and E-flat) and a common time signature. The melody continues with eighth and quarter notes. The bass staff continues the accompaniment. The lyrics 'Dé - o grá - ti - as.' are written above the treble staff.

Dé - o grá - ti - as.

b
vagy
h

This system continues the musical notation. The treble staff has a key signature change to one flat (B-flat) and a common time signature. The melody continues with eighth and quarter notes. The bass staff continues the accompaniment. The lyrics 'Dé - o grá - ti - as.' are written above the treble staff.

Dé - o grá - ti - as.

c
vagy
cis

This system continues the musical notation. The treble staff has a key signature change to two flats (B-flat and E-flat) and a common time signature. The melody continues with eighth and quarter notes. The bass staff continues the accompaniment. The lyrics 'Dé - o grá - ti - as.' are written above the treble staff.

RITKÁN HASZNÁLT DEO GRATIAS-OK

I. miséből

Dé - o

grá ti - as.

7.

II. miséből

Dé - o

7.

grá ti - as.

V. miséből

Dé - o

8.

grá - ti - as.

VI. miséből

Dé - 0

grá - ti- as.

VII. miséből

Dé- o

grá- ti- as.

XII.miséből

Dé - 0

grá - ti - as.

XIII. miséből

Dé - o

grá

ti - as.

XIV.miséből

Dé o grá ti - as.

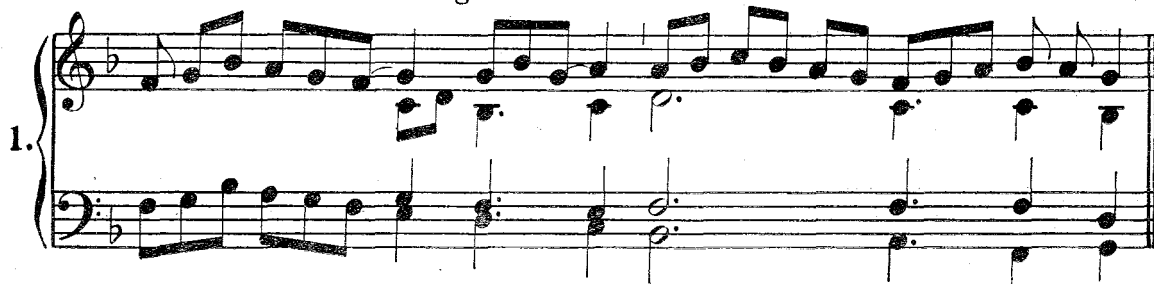
XV.miséből

Dé - o grá - ti - as.

XVII.miséből

Dé - o grá ti - as.

Feleletek különböző papi intonációkra

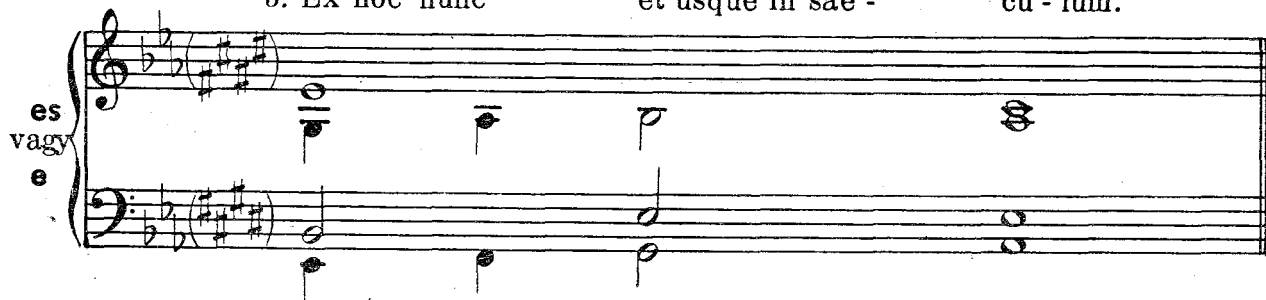
{versiculus - okra mint pl.

1. Ora pro nobis Sancta Dei Génitrix.

2. Panem de caelo praestitisti eis. (T.P. Allelúja.)

3. Sit nomen Dómini benedíctum. Stb.

1. Ut digne efficiámur	promissionibus Chri -	sti.
2. Omne delectaméntum	in se habén -	tem.
3. Ex hoc nunc	et úsque in saé -	cu - lum.

1. Ut digne efficiamur promissionibus Christi.
 2. Omne delectamentum in se habentem.
 3. Ex hoc nunc et usque in saeculum.

f
vagy
fis

1. Ut digne efficiamur promissionibus Christi.
 2. Omne delectamentum in se habentem.
 3. Ex hoc nunc et usque in saeculum.

g

1. Ut digne efficiamur promissionibus Christi.
 2. Omne delectamentum in se habentem.
 3. Ex hoc nunc et usque in saeculum.

as
vagy
a

1. Ut digne efficiamur promissionibus Christi.
 2. Omne delectamentum in se habentem.
 3. Ex hoc nunc et usque in saeculum.

b
vagy
h

REQUIEM

Az énekes requiem, a halottakért feketében mondott nagymise énekes rendje a következő:

Amikor a Kar nem énekel, az orgona is hallgat. Tehát sohasem preludál, a pap bevonulására és kivonulására sem. De a Kar énekét az orgona kísérheti.

Amikor a pap az oltárhoz kivonul, a Kar éneklí az introitust ismétléssel és mindjárt utána a Kyriet.

Introitus

Adj, Uram, örök nyugodalmat nekik és az örök világosság fényeskedjék nekik. (Zs. 64, 2 és 3.) Téged Isten a Sionon, dicséret illet, fogadalmi áldozatot mutassanak neked Jeruzsálemben: mert te meghallgatod imádságomat, eléd járulnak mind az emberek. V. Adj, Uram...

Ré - qui-em* ae - tér - nam

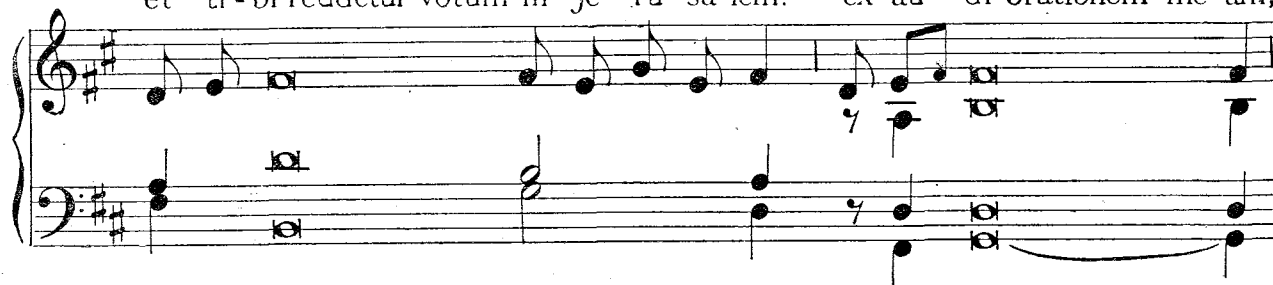
Intr. 6.

dó - na é - is. Dó-mi ne:

et lux per-pé - tu - a lú - ce - at

é is. Ps. Te dé - cet hýmnus Déus in Sí - on,

et tí-bi reddétur vótum in Je-rú-sa-lem: * ex-áu-di orátionem mé-am,

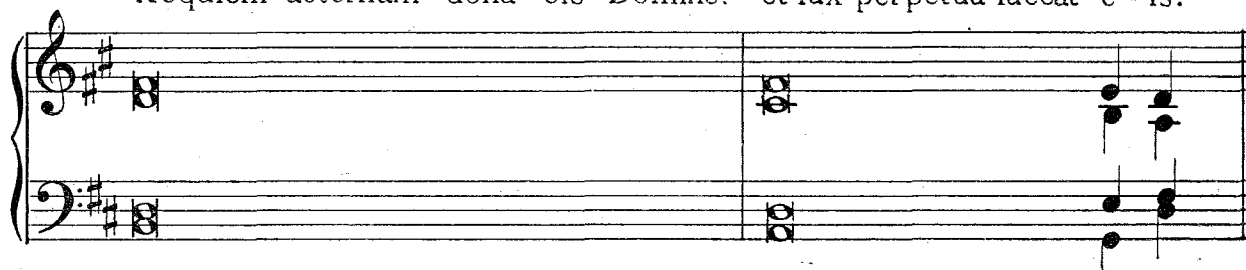

ad te ó-mnis cá-ro vé-ni-et.

Ismétlendő a »Requiem« a
Ps.-ig. Éneklés helyett
recitálható is, így:

Réquiem aetérnam dóna éis Dómine: et lux perpétua lúceat é-is.

Ez után rögtön: Kyrie. . . .

1.2.3. Ký- ri - e * e - lé - i - son.

6.

4.5. 6. Chrí - ste e - lé - i - son. 7.8. Ky - ri - e

e - lé - i - son. 9. Ký - ri - e

e - lé - i - son.

2., 8. Kýrie e-lé-i-son.
5. Christe e-lé-i-son.

A 2.5. és 8. vers éneklés helyett recitálható.
Igy:

Glória és Credo nincs.

Szentlecke befejeztével a Kar éneklí a gradualét és a tractust közvetlenül egymás után.

Graduale

Adj, Uram, örök nyugalmat nekik és az örök világosság fényeskedjék nekik. V. (Zs. 111, 7.) Örökké emlékezeten marad az igaz, rossz hírtől nem kell félnie.

Grad. 6.

Ré - quiem aetérnam dóna é-is Dó-mi-ne: et lux per-pé-tu - a

lú - ce - at é - is. V In memória aetérna é - rit jú - stus:

ab au - di - ti - ó - ne má - la non ti - mé - bit.

Tractus

Mentsd meg, Uram, minden megholt hívő lelkét a bűnök bilincseitől. V. És kegyelmeddel siess segítségükre, hogy a szigorú ítéletet kikerülhessék. V. És az örök világosság boldogságát élvezhessék.

Tract. 6.

Ab - sólve, Dómine, ánimas ómnium fidélium de - fun - ctó - rum

ab ó - mni vín-cu-lo de - li - ctó - rum. V. Et grátia túa illis suc-cur -

rén-te, me-re - ántur evádere judici - um ul - ti - ó - nis.

V. Et lú-cis ae-tér-nae be-a-ti-tú-di-ne pér - fru - i.

Temetési misén és halottak napján közvetlenül a tractus után éneklendő a **Sequentia** :

A sequentiának magyar fordítása a Sz. V. U! 237. Ama végső harag napja, vagy 251/b. Napja Isten haragjának. Mindkettő dallamára énekelhető a latin szöveg is.

1. Dí - es í-rae, dí es íl - la, Sól-vet saé - clum in fa-víl - la:
2. Quán-tus trémor est fu-tú-rus Quándo jú - dex est ventú-rus

Sequ.
1.

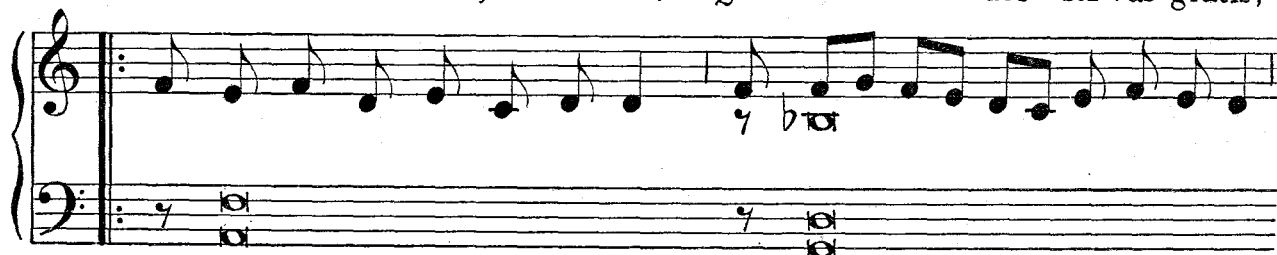
Té-ste Dá-vid cum Si-býl - la. 3. Tú - ba mí-rum spár - gens só-
Cúncta strí-cte dis-cus-sú - rus! 4. Mors stu - pé-bit et na - tú -

num Per se-púl-cra re - gi - ó - num, Có-get ó -
ra, Cum re-súr-get cre - a - tú - ra, Ju - di - cán -

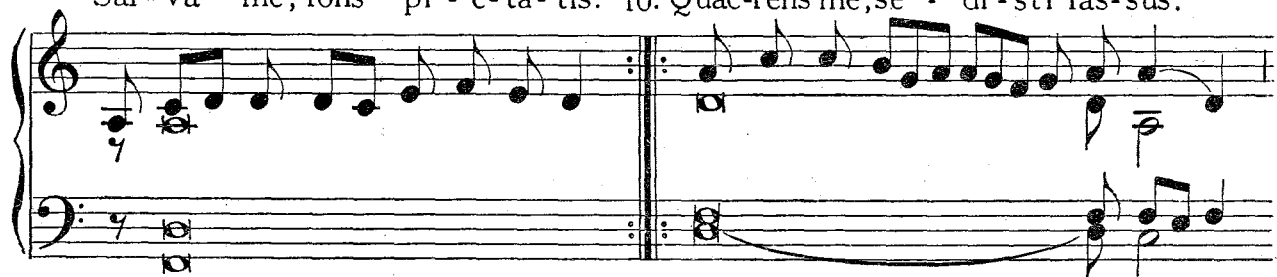
mines án - te thrónum. 5. Lí - ber scrí-ptus pro - fe - ré - tur,
ti re-spon-sú - ra. 6. Jú - dex ér - go cum se - dé - bit,

In quo tó - tum con-ti - né - tur, Un-de mún - dus ju - di - cé - tur.
Quid - quid lá - tet ap - pa - ré - bit: Nil in - últum re - ma - né - bit.

7. Quid sum mí-ser tunc di-ctú-rus? Quem pa-tró-num ro-ga-turus?
 8. Rex tre-méndae ma-je-stá-tis, Qui sal-ván-dos sál-vas grátis,

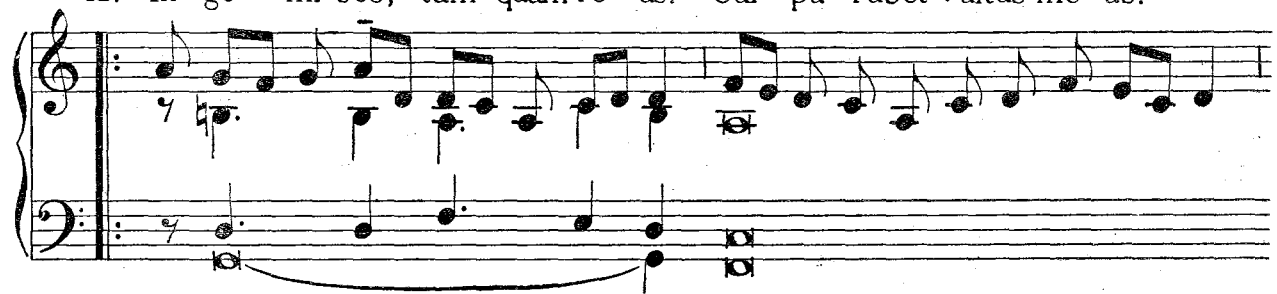
- Cum vix jú-stus sit se-cú-rus. 9. Re-cor-dá-re Jé-su pí-e,
 Sál-va me, fons pi-e-tá-tis. 10. Quaé-rens me, se-dí-sti lás-sus:

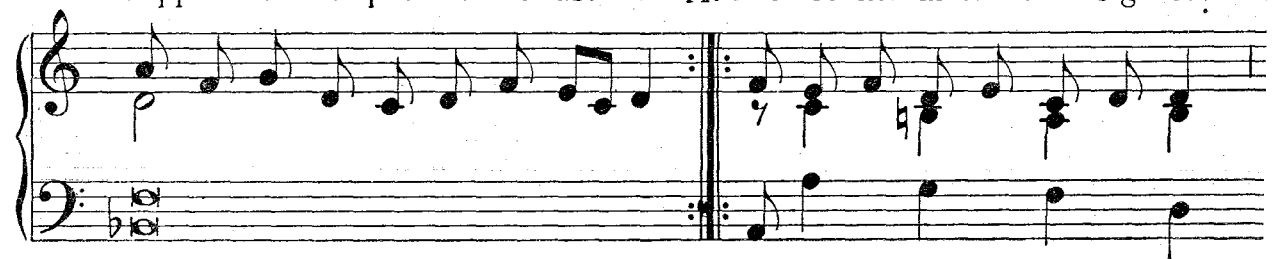
- Quod sum cáusa tú-ae ví-ae. Ne me pér-das íl-la dí-e
 Re-de-místi crúcem pássus: Tántus lá-bor non sit cássus.

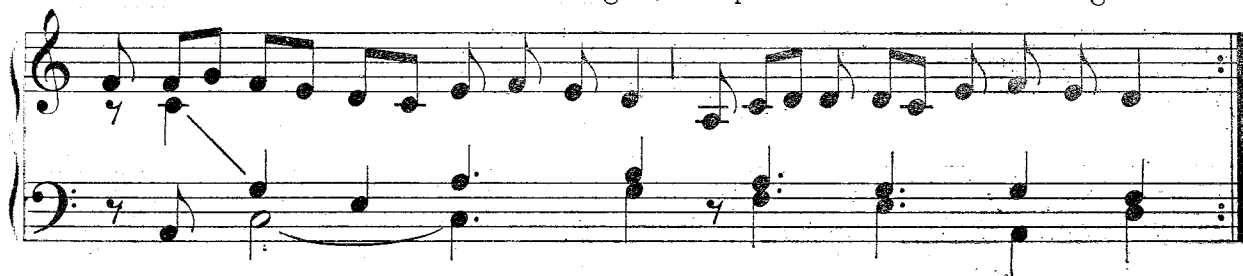
11. Jús-te jú-dex ul-ti-ó-nis Dó-num fac re-mis-si-ó-nis,
 12. In-ge-mí-sco, tám-quam ré-us: Cúl-pa rúbet vultus mé-us:

- An-te dí-em ra-ti-ó-nis. 13. Qui Ma-rí-am ab-sol-ví-sti,
 Suppli-cán-ti pár-ce Dé-us. 14. Pré-ces mé-ae non sunt dí-gnae:

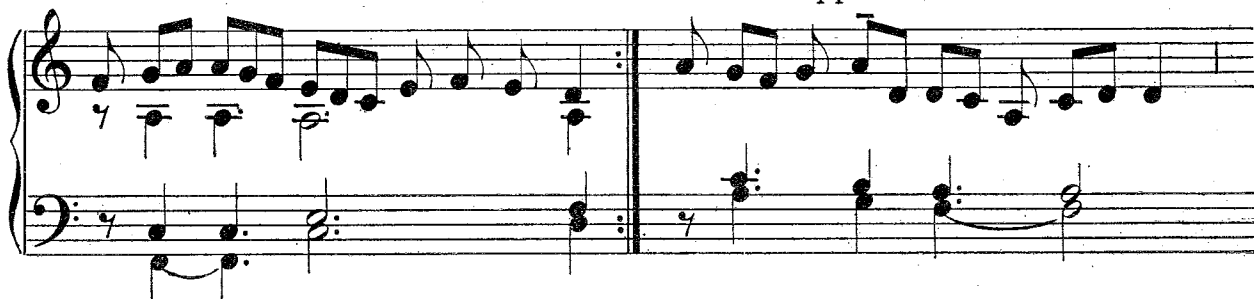
Et la - tró - nem ex-au-dí-sti, Mí-hi quóque spem de-dí-sti.
Sed tu bó - nus fac be-ní-gne, Ne per - én-ni cré-mer í-gne.

15. In - ter ó - ves ló - cum praesta, Et ab haé-dis me se-quéstrá,
16. Con-fu-tá - tis ma - le dí-ctis, Flámmis á-cri-bus ad-dí-ctis:

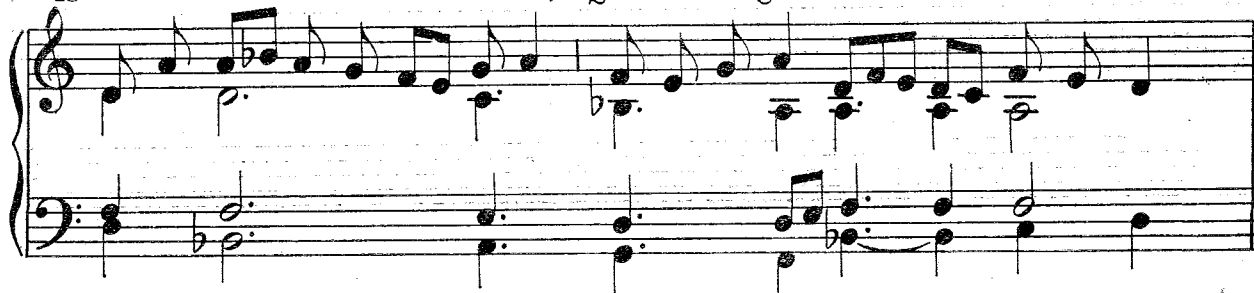
Stá-tu - ens in pár-te dextra.
Vó-ca me cum be-ne-dí-ctis. 17. O-ro súplex et ac-clí - nis,

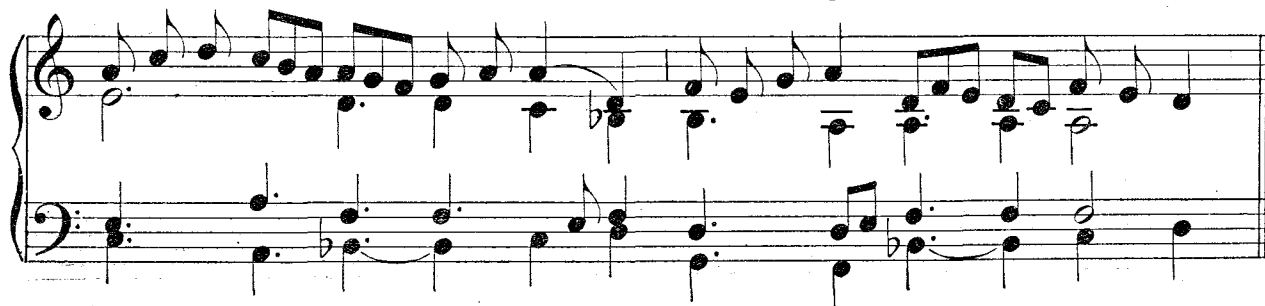
Cor contrí-tum quási - cí - nis: Gé-re cú-rammé - i fí - nis.

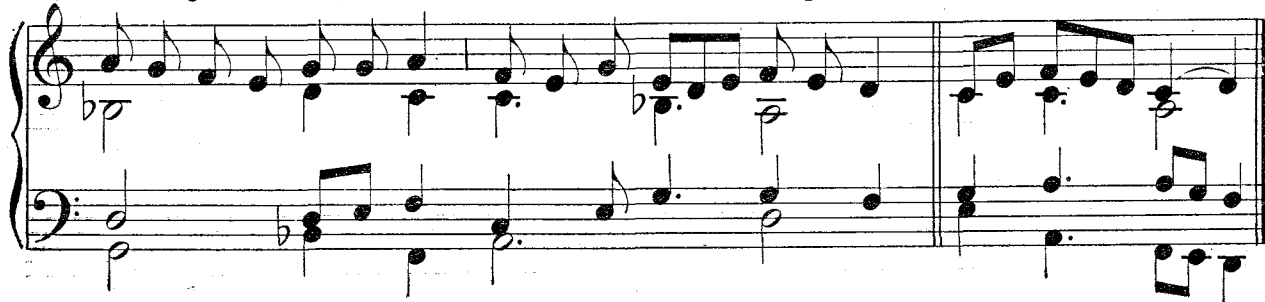
18. La-cri-mó - sa dí-es íl-la, Qua re-súrget ex fa-víl - la.

19. Ju-di-cán-dus hó - mo ré-us: Hú-ic ér-go pár - ce Dé-us.

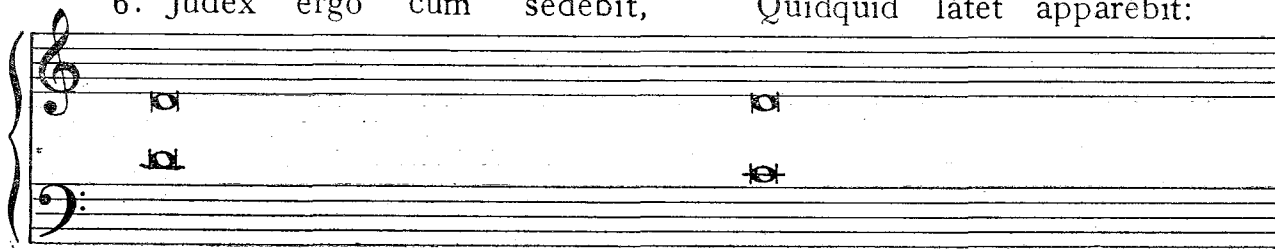

20. Pí-e Jé-su Dó-mi-ne, dó-na é-is ré-qui-em. A - men.

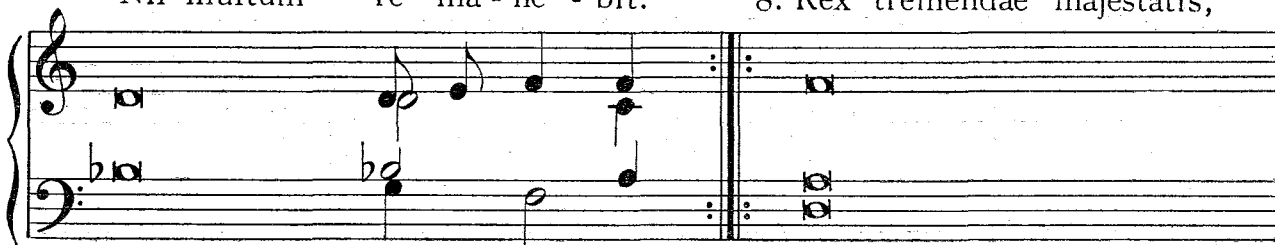

5—17. versig recitálhatjuk így:

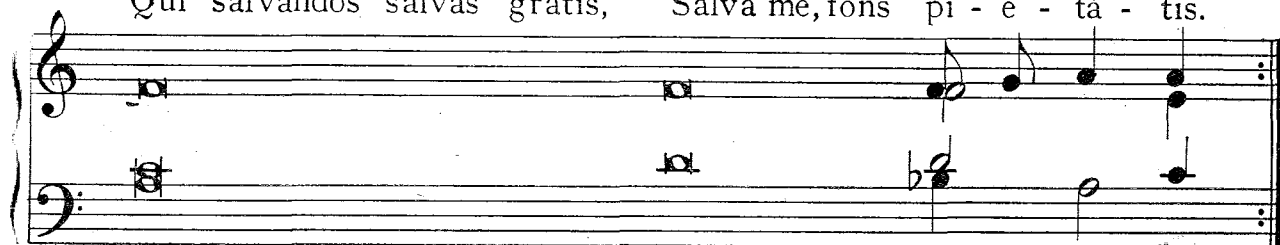
5. Líber scriptus proferétur, In quo tótum continétur,
6. Júdex érgo cum sedébit, Quidquid látet apparébit:

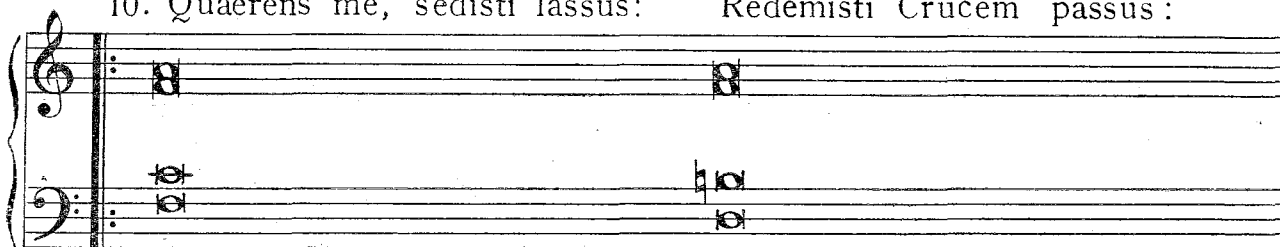
Únde mún-dus ju-di-cé-tur. 7. Quid sum míser tunc dictúrus?
Nil inúltum re-ma-né-bit. 8. Rex treméndae majestátis,

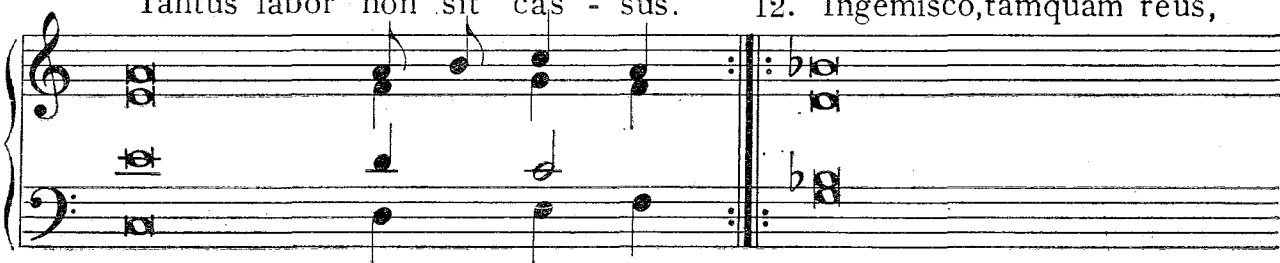
Quem patrónum rogáturus, Cum vix jústus sit se - cú - rus?
 Qui salvándos sálvas grátis, Sálva me, fons pi - e - tá - tis.

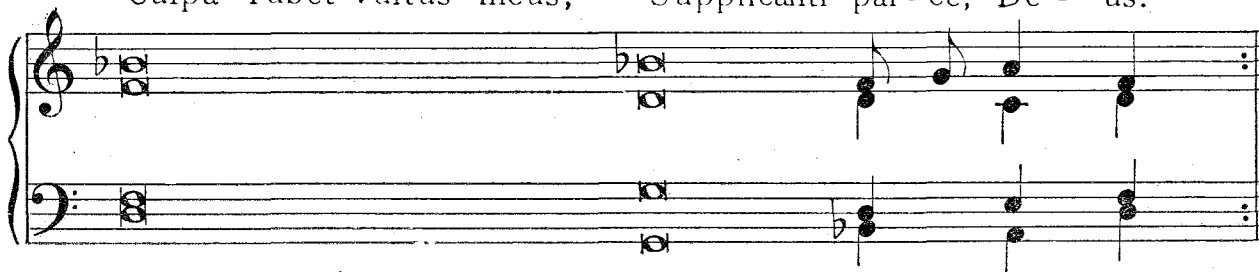
9. Recordáre, Jésu píe, Quod sum cáusa túae víae:
 10. Quaérens me, sedísti lássus: Redemísti Crúcem pássus:

Ne me pérdas il - la dí - e. 11. Júste júdex ultiónis,
 Tántus lábor non sit cás - sus. 12. Ingemísco, támquam réus,

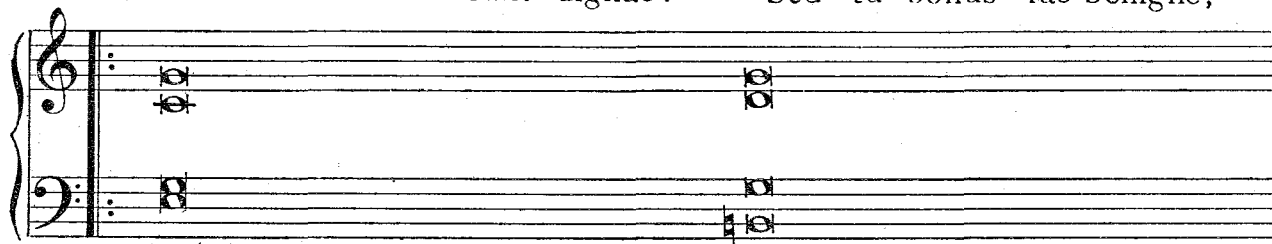

Dónum fac remissiónis, Ánte díem ra - ti - ó - nis.
 Cúlpa rúbet vúltus méus; Supplicánti pár - ce, Dé - us.

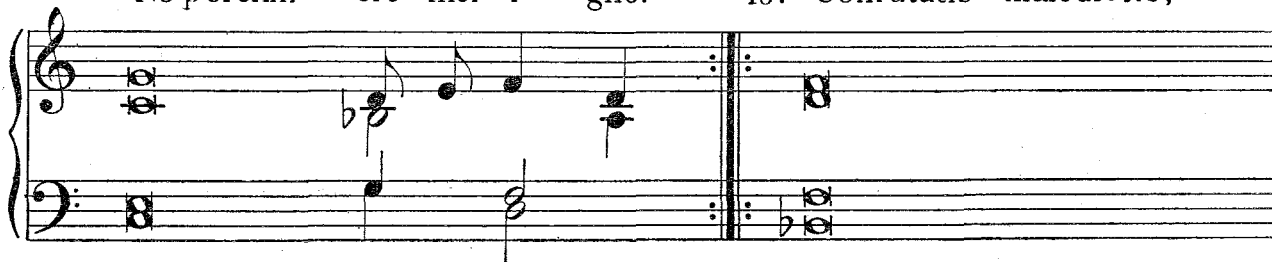
13. Qui Mariam absolvisti,
14. Preces meae non sunt dignae:

Et latronem exaudisti,
Sed tu bonus fac benigne,

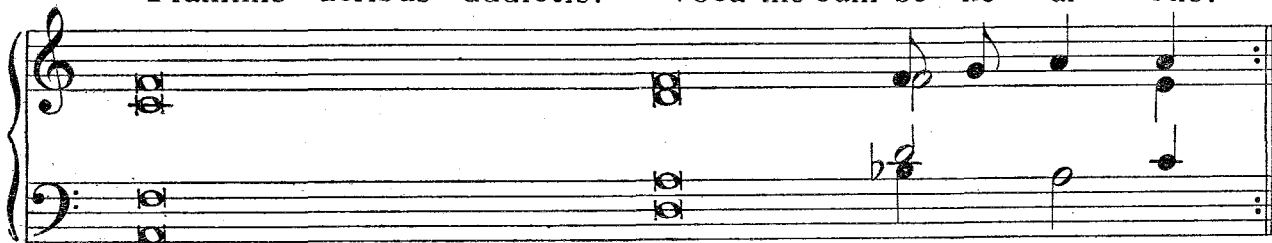
Mihi quoque spem de-di - sti.
Ne perenni cre - mer i - gne.

15. Inter oves locum praesta
16. Confutatis maledictis,

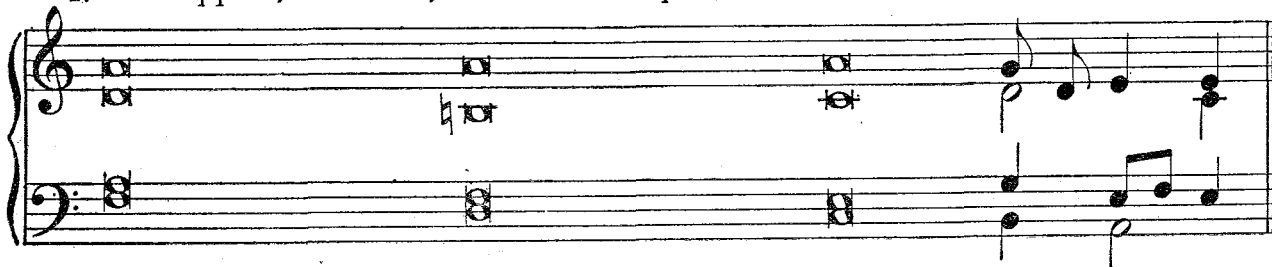

Et ab hoedis me sequestra,
Flammis acribus addictis:

Statuens in par-te dex - tra.
Voca me cum be - ne - di - ctis.

17. Oro supplex, et acclinis, Cor contritum quasi cinis: Gere curam me - i fi - nis.

Folytatása a 18. vers (97. old.)

Offertorium

Urunk, Jézus Krisztus, dicsőség királya, szabadítsd meg minden megholt hívő lelkét a pokol büntetésétől és mélységéből; szabadítsd meg őket az oroslán torkától, hogy el ne nyelje őket a pokol és le ne zuhanjanak a sötétségbe; hanem a zászlóhordozó Szent Mihály vezesse el őket a szent világosságra: Melyet egykor Ábrahámnak és utódjának megígértél. V. Áldozati adományokat és imádságokat ajánlunk fel neked, Urunk, dicséretedre, fogadd el azokért a lelkekért, akikről ma megemlékezünk. Juttasd el őket, Urunk, a halálból az életbe: Melyet egykor Ábrahámnak és utódjának ígértél.

Offert.
6.

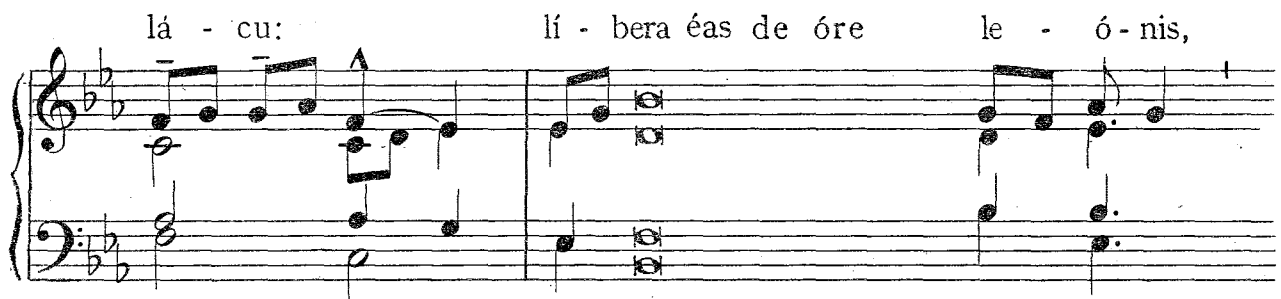
Dó - mine Jé - su Chís - te, Rex gló - ri - ae, lí - be - ra ánimas ómnium fidéli -

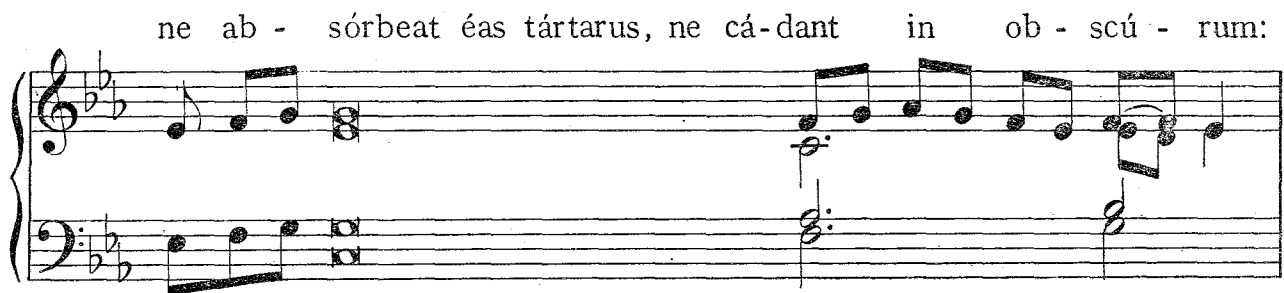
um de - fun - ctó - rum de poénis in - fér - ni, et de pro - fún - do

lá - cu: lí - bera éas de óre le - ó - nis,

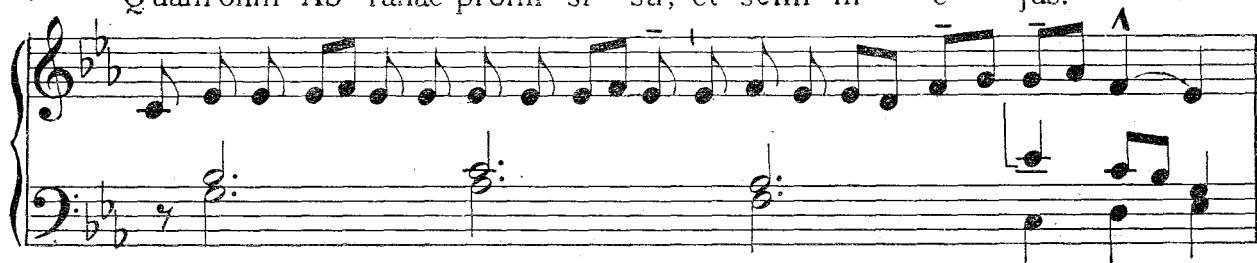
ne ab - sórbeat éas tártarus, ne cá - dant in ob - scú - rum:

sed sígnifer sánctus Mí - cha - el repre - séntet éas in lú - cem sán - ctam*

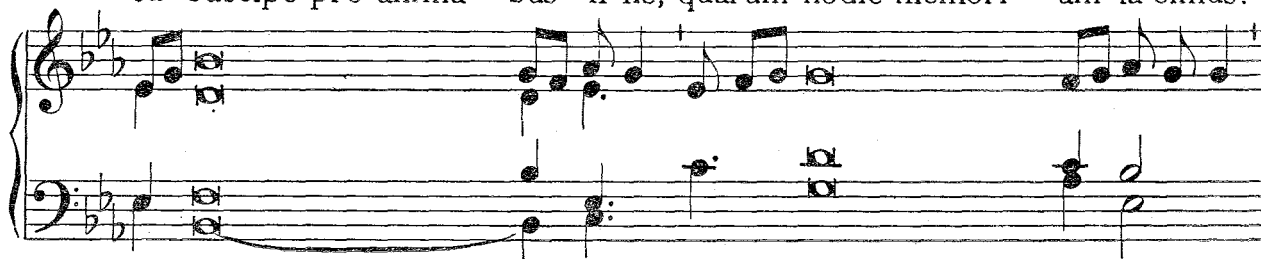
Quam ólim Ab - rahae promi - sí - sti, et sémi - ni é - jus.

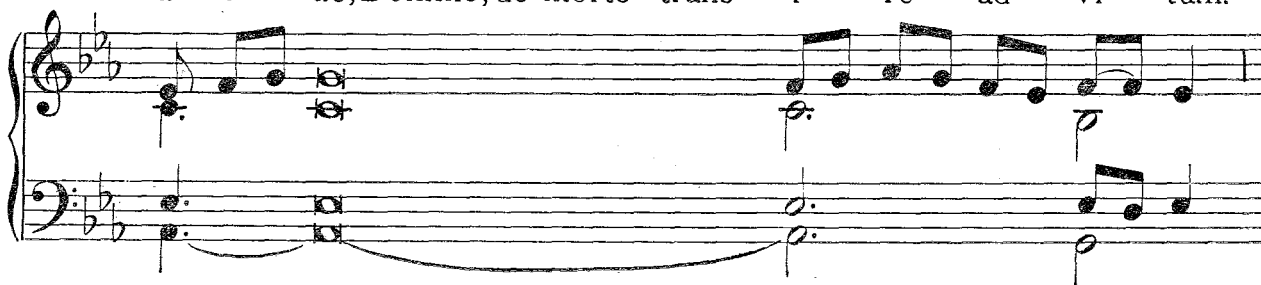
W. Hó - sti - as et préces tí - bi Dómi - ne láu - dis of - fé - rimus:

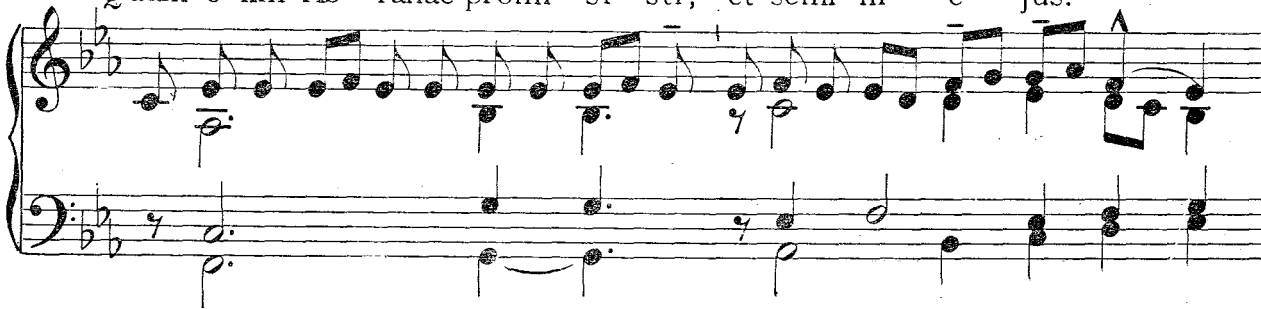
tu súscipe pro animá - bus íl - lis, quárum hódie memóri - am fá - cimus:

fac é - as, Dómine, de móрте trans - í - re ad ví - tam.*

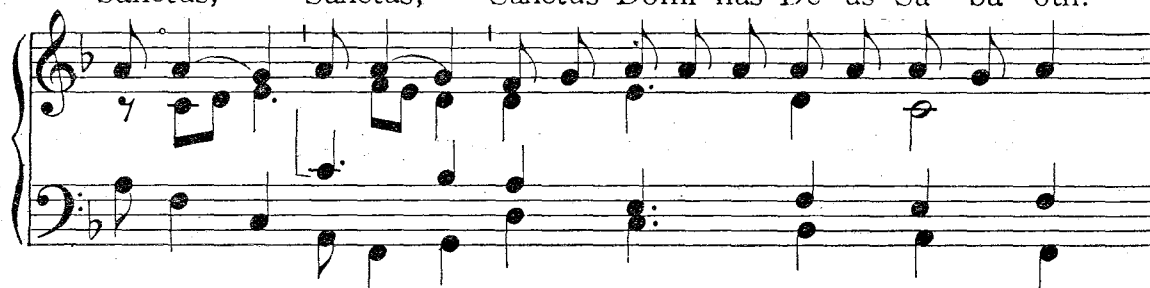

Quam ó - lim Ab - rahae promi - sí - sti, et sémi - ni é - jus.

Praefatióra ferális tónusban respondeálunk (l. 72. old.)

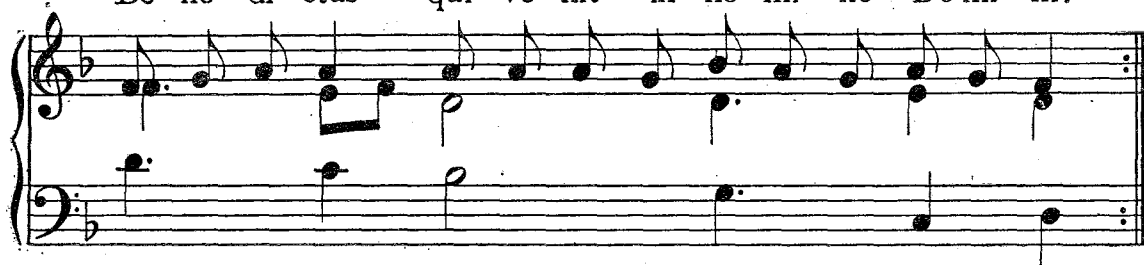
Sánctus, * Sánctus, Sánctus Dómi-nus Dé-us Sá - ba - oth.

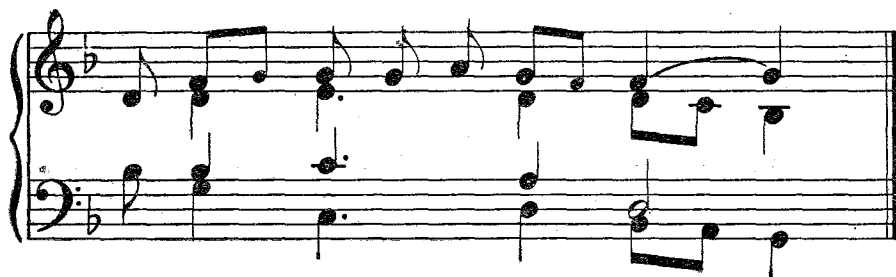
Plé-ni sunt caé-li et tér-ra gló-ri-a tú-a. Ho-sánna in ex-cél-sis.

Be - ne - dí - ctus qui vé - nit in nó - mi - ne Dó - mi - ni.

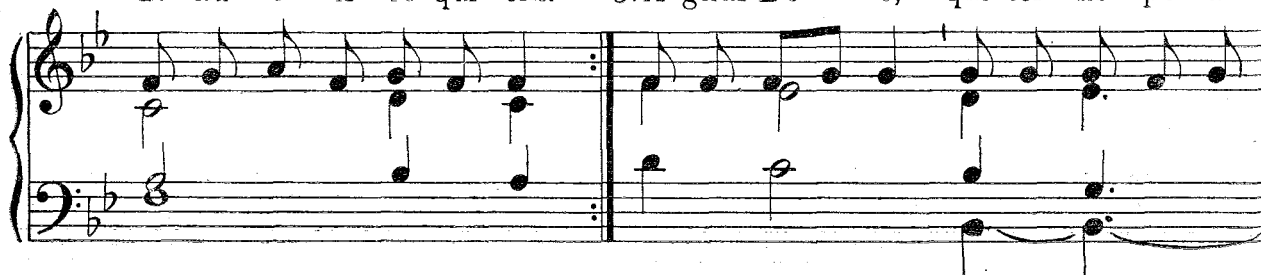
Ho - sán - na in ex - cél - sis.

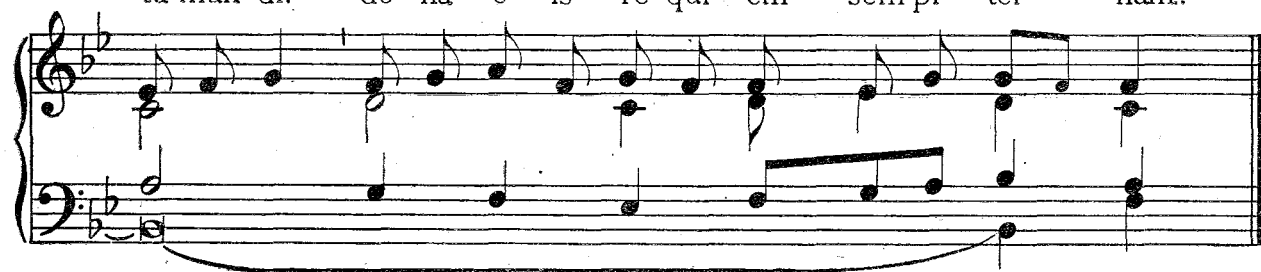
1., 2. A-gnus Dé - i, * qui tól - lis pec - cá - ta mún - di:

dó - na é - is ré - qui - em. 3. A-gnus Dé - i, * qui tól - lis peccá -

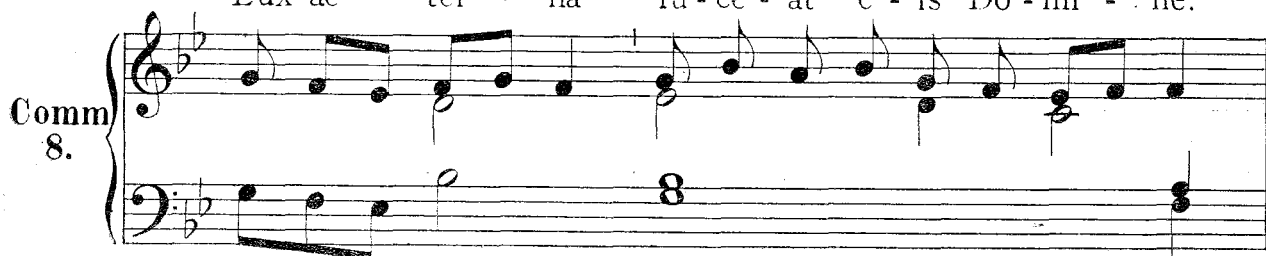
ta mún - di: dó - na é - is ré - qui - em ** sem - pi - tér - nam.

Communio

Az örök világosság fényeskedjék nekik, Uram; Szenteiddel mindörökké, mert kegyes vagy. V. Adj, Uram, örök nyugodalmat nekik és az örök világosság fényeskedjék nekik. Szenteiddel mindörökké, mert kegyes vagy.

Lux ae - tér - na * lú - ce - at é - is Dó - mi - ne:

Cum sánctis tú - is in ae - tér - num, quí - a pí - us es,

V. Réqui - em aetérnam dóna é - is Dó - mi - ne, et lux perpé - tu - a luce - at é - is.

* Cum sán - ctis tú - is in ae - tér - num quí - a pí - us es.

Ite missa est nincs, hanem helyette a pap az oltár felé fordulva éneklí:

Pap: Kar:

Requi - é - scant in pá - ce. R. A - men.

Transpozícióit lásd a Pater noster-nél 74. o.

ABSOLUTIO

A gyászmisével kapcsolatos lehet az ún. absolutio, feloldozás a jelképes koporsónál (katakomba).

Valamikor ugyanis a halottat mindig bevitték a templomba, és jelenlétében mutatták be érte a szentmisét, utána pedig elmondották a temetési imákat. Most nálunk ez már csak jelképesen történhetik meg, a halott hozzátartozóinak a kívánságára a szentély előtt jelképes koporsót ravataloznak fel és a halottért mondatott mise után a pap a temetési imáknak egy részét is elmondja a koporsó előtt. Ezt nevezik koporsós misének, tumbás, vagy liberás requiemnek.

Utolsó evangélium után a pap leteszi a miseruhát, palástot ölt magára és a ravatalhoz indul. Ekkor a Kar elkezd énekelni a Liberát.

Ments meg engem, Uram, az örök haláltól, ama rettenetes napon minden bajtól: Midőn az ég és föld meg fognak indulni. Midőn eljössz a világot lángokban ítélni. V. Reszket minden tagom, borzadok és félek földi pályát végzett szegény, bűnös lélek, félek a naptól, mely vizsgálni fog s dúlni. Midőn az ég sít. V. Haragnak napja az, inség s veszély napja. Nagy nap, mely a bűnöst győtrelemnek adja. † Midőn eljössz a világot lángokban ítélni. V. Adj Uram örök nyugodalmat nekik, s az örök világosság fényeskedjék nekik.

Li - ber a me, Dómine, de mórtē ae - tér-na. in dí - e il - la

Resp.
6.

tre - mén-da: *Quán-do caé - li mo-vén-di sunt et tér - ra:

** Dum véneris iudi - cá - re saé - cu - lum per í - gnem

V. Tré - mens fáctus sum égo et tí-me - o, dum di - scus-si - o

vénerit, átque ventú-ra í - ra.* Quán-do caé - li mo-vén-

di sunt et tér - ra. V. Dí - es il - la, dí - es í - rae,

ca - la - mi - tá - tis et mi - sé - ri - ae, dí - es má - gna et

a - má - ra vál - de.** Dum véneris judi - cá - re

saé - cu - lum per i - gnem. V. Ré - quem aetérnam dóna é - is

Dó - mi - ne: et lux per pé - tu - a lú - ce - at é - is.

I. Kar:

Ký-ri-e e-lé - i-son.

II. Kar:

Chrí-ste e-lé - i-son.

Együtt:

Ký - ri - e e - lé - i - son.

Ezután a pap intonál, a Kar pedig felel:

R. Amen.

V. Pater noster stb. (secreto).

V. Et ne nos inducas in tentationem.

R. Sed libera nos a malo.

V. A porta inferi.

R. Erue, Dómine, ánimam ejus.

(ánimas eórum.)

V. Requiescat in pace.

(Requiescant)

R. Amen.

V. Domine, exáudi orationem meam.

R. Et clamor meus ad te véniat.

V. Dóminus vobiscum.

R. Et eum spíritu tuo.

Miatyánk... stb. (halkan)

És ne vigy minket a kísértésbe.

De szabadíts meg a gonosztól.

A pokol kapujától.

Szabadítsd meg lelkét (lelküket).

Nyugodjék békességben.

Amen.

Uram, hallgasd meg könyörgésemet.

És kiáltásom jusson eléd.

Az Úr legyen veletek.

És a te lelkeddel.

Orémus. Absolve, quaesumus, Dómine, ánimam famuli tui (famulae tuae) N. ab omni vínculo delictórum: ut in resurrectionis glória, inter sanctos et electos tuos resuscitatus (resuscitata) respiret. Per Christum Dominum ...

R. Amen.

V. Réquiem aetérnam dona ei Dómine.

R. Et lux perpétua luceat ei.

V. Requiescat is pace.

R. Amen.

V. Anima ejus et ánimae ómnium fidélium defunctórum per misericórdiam Dei requiescant in pace.

R. Amen.

K ö n y ö r ö g j ü n k. Oldozd föl, Urunk, szolgálj (szolgáld) N. lelkét bűneinek minden bilincsétől, hogy a feltámadás dicsőségében, szenteid és választottaid között feltámadva enyhülést nyerjen. A mi Urunk Jézus Krisztus által ...

Amen.

Adj, Uram, neki örök nyugodalmat.

És az örök világosság fényeskedjék neki.

Nyugodjék békességben.

Amen.

Az ő lelke és minden elhunyt hívő lelke Isten irgalmából békességben nyugodjék.

Amen.

Amíg a pap a sekrestyébe vonul, vagy ha nem volna absolutio, akkor mindjárt az utolsó evangélium után nagyon helyes és ajánlatos egy magyar halottas éneket, vagy más alkalmas magyar népéneket (pl. Sz. V. U. 154. Jézusomnak Szívén, Sz. V. U. 146. Hol vagy én szerelmes Jézus Krisztusom) énekelteni.

2. KISMISE (Missa lecta)

XII. Pius pápa a szent liturgiáról szóló apostoli körlevelében azt kívánja, hogy a hívek minél jobban kapcsolódjanak be a szentmise áldozatba. Föl is sorolja azokat a módokat, amelyek ezt a bekapcsolódást megkönnyíthetik. „Dicséretre méltó az a törekvés, hogy a Liturgia külsőleg is olyan szent cselekménnyé váljék, amelyben az összes jelenlevők tevékenyen résztvesznek. Különféle úton-módon lehet ezt a részvételt elérni: vagy úgy, hogy a nép a szertartások előírásainak megfelelően maga válaszol a papnak, vagy pedig a szentmise illető részéhez illő éneket énekel, vagy pedig ezt a két módot egybeköti.” (Mediator Dei 103.)

A szentmisébe való bekapcsolódásnak tehát nagyon alkalmas — és a hagyomány által nagyon is megszentelt és eredményes eszköze: a hívek közös éneke honi nyelven, és pedig a szentmise részeinek megfelelő énekekkel.

KISMISE SZÍN BEN

Hogyan válogassuk meg a szentmise népénekeit? Milyen legyen a népénekes szentmise énekrendje?

Négy szempont szerint állíthatjuk össze az énekeket: 1. a szentmise liturgiája, 2. az ünnep, ill. az ünnepkör, 3. az alkalom és 4. a változatosság (tartalmi és zenei) szerint.

Legegyszerűbb eset az, ha egy miseéneket végigénekelünk úrfelmutatásig, utána pedig egy Jézusról szóló, vagy egy szentségi éneket ugyancsak végig. Pl. *Keresve ő fölség téged* (228.) a mise első felére; és *Szerelmes édes Jézusom* (130.) úrfelmutatás után, egészen a mise végéig. Így két énekkel nagyjából lépést tartottunk a szentmise menetével; csak zeneileg — és így persze hangulatilag is — ez nagyon szegényes; változatosabbá tudjuk tenni egy-két „betéttel”.

a) Begyökerezett, de nem mindig helyes gyakorlat szerint följajánlásra szoktak egy Mária-éneket elhelyezni. Ha Mária-ünnepekről van szó, akkor ez a gyakorlat nem mondható rossznak, vagy liturgia-ellenesnek, mert hiszen a Mária-ünnepeken a szentmise hivatalos offertóriuma is legtöbbször az Ave Maria, vagy más Szűz Máriára vonatkozó ének.

De a liturgikus érzék mai kifejlődése mellett jobb, ha offertóriumra a miseének följánlási strófáját meghagyjuk, és a betétet előbbre hozzuk a Glória utánra, a szentmiseének úgynevezett tanító részébe. Így még a liturgia menetéhez is közelebb jutunk, mert hiszen — az oratio, lectio, graduále-csoport és evangélium legtöbbször az illető szentire vagy annak erényeire vonatkozik. Offertóriumkor pedig folytatjuk a miseének följánlási strófáját.

b) Némelykor — liturgiailag egészen helyesen — kicserélhetjük a miseének följánlási strófáját egy olyan másik énekkel, amely egészen világosan és szépen fejezi ki a följánlási gondolatot. Így pl. *Néked én Jézusom* (148.), *Fölkelt a nap már* (254.) 3. versszaka, *Jézus, Mária* (255.), *Örvendezzünk jertek* (257.).

c) Áldozás után is megfér és elfér egy új ének. Ez lehet Jézusról szóló, vagy áldásra szóló (269—274.), de lehet bátran Mária-ének vagy szentről szóló is, mert hiszen a szentmise hivatalos communiója és postcommuniója legtöbbször szintén összefügg az illető szenttel vagy legalább is utal rá. De közvetlenül az áldozás alatt vagy áldozás után ne kezdjünk ilyen éneket, hanem először énekeljük el még a szentségi éneknek megfelelő áldozási strófáját (vagy pedig *Édes Jézus neked élek*) és azután térjünk át az új betétre. — Persze, ha ez az új ének Jézusról szólna, akkor kezdhethetjük mindjárt áldozás után, sőt még az áldoztatás alatt is.

d) Az alkalmi éneket (Mária-ének, szentről szóló, vagy más alkalmi ének) mindjárt a *mis kezdetére* is tehetjük és énekelhetjük följánlásig. Hiszen a szentmise hivatalos bevezető éneke az introitus is ilyen alkalmi ének, amely szoros összefüggésben áll az illető szenttel vagy ünneppe — mint a szentmiseének egész tanító része —, sőt az egész misét ennek a bevezető éneknek első szaváról nevezték el pl. *Rorate* vagy *Loquebar* mise, *Gaudete* vagy *Laetare* vasárnapja stb. — Nincs tehát akadálya annak, hogy egy szentről szóló vagy más alkalmi énekkel kezdjük a misét, följánlaskor pedig egy miseéneket állítunk be, persze a följánlási strófával.

Ugyanígy gazdálkodhatunk az egyes ünnepkörök énekeivel is, pl. az ádventi, nagybójt, husvéti stb. énekekkel.

Ha azután több ének közt választhatunk, arra is ügyeljünk, hogy azok tartalom, hangneme és stílus szempontjából is változatosak legyenek, hogy ne kelljen mind a négy éneket e-mollban végigkínlódni.

Álljon itt két változatos példa.

1. Hazafias alkalomra (okt. 6., március 15., a hazáért, foglyokért stb.):

mise elejére: *Mért feledkezel el* (305.); annál is inkább, mert ez az ősi énekszöveg a sexagesima vasárnap introitusának a tartalma, nagy világégés idejéből;

följánlásra: *Kezdődik az ének* (229.) följánlási strófái és a Sanctusa;

úrfelmutatás után: *Üdvözlégy szent orvosunk* (282.), megfelelő alkalmi strófaival (összesen 12 van!);

áldozás után: *Édesanyja, Nagyasszonya* (286.), vagy *Boldogságos Krisztus Anyja* (288.). 5—7. strófái.

Persze, ezeket az énekeket lehet másokkal, erre alkalmasokkal kicserélni.

2. Szent Péter ünnepeire:

mise elejére: *Szent Péter apostol nagy dicséretét* (212.);

följánlásra: *Keggyességgel hívsz ó Jézus* (226.) 4. strófájától;

úrfelmutatás után: *Istenség mélysege* (117.);

áldozás után: *Két oszlopa igazságnak* (211.).

Így e négy ének három különböző korú, stílusú és hangnemű dallama változatos lesz tartalmában és zenéjében is.

De az énekrendnek ilyenén való elkészítése föltételezi, hogy a kántor jól ismerje a Sz. V. U. dallamait és szövegeit, no meg hogy a népet is tanítsuk!

Határozottan rossz és liturgia-ellenes volna úrfelmutatás után nem az Oltáriszentségről vagy Jézusról szóló éneket beállítani; a miseének egyes strófáit nem a nekik megfelelő részen elhelyezni; Szűz Máriának, szenteknek, más alkalmi ünnepeknek napján nem a megfelelő, esetleg a saját énekét venni, hanem más, nem oda való, vagy az ünneppel semmi összefüggésben nem levő éneket énekelni.

A fönt közölt példák és útmutatások nem föltétlen szabályok, de magas lelki és művészi nívót jelentenek, pap, kántor és nép részéről egyaránt. Ötletszerűen azonban ne ugorjunk egyik énekről a másikra; a nép is tudja mindig, hogy mit miért énekelünk; ne koptassuk el a régi énekeket, hanem tanuljunk hozzájuk mindig újat is, de viszont ne énekeljünk mindig csak új énekeket, mindig más sorrendben, hanem élvezzük is ki a már jól kitaposott utakat. Legyen a népének a népnek igazán mindennapi kenyere. Tegyük minél ízletesebbé és táplálóbbá!

Amennyiben a Kar még nem birkózott volna meg az énekes nagymise hivatalos énekeivel, és kénytelenek volnánk nagymise alatt is magyarul énekelni, úgy a fenti énekrend elgondolása itt is érvényes. Kétségtelenül a legünnepélyesebbek és a változó liturgikus helyzetekhez is a legjobban alkalmazkodnak a „Magyar Kismisék“ (Sz. V. U. 233., 234. és gyászmisére 251., 252.) énekei. Ha a szentmisében sequentia volna (husvét, pünkösd, Úrnapja, Hétfájdalmú Szűz, Fájdalmas péntek), akkor szentlecke után föltétlenül iktassuk be annak magyar szövegét és dalmátát az Sz. V. U.-ból. Úrfelmutatás után csakis Oltáriszentségről vagy Jézusról szóló éneket adjunk elő. — Deo gratias után nagyon ajánlatos a napnak megfelelő éneket, vagy áldásra (kimenőre) szóló éneket elővenni. (Szentbeszéddel kapcsolatos útmutatást lásd a 281. old.).

KISMISE GYÁSZBAN

Feketében mondott kismise alatt a gyászmiseénekek közül választunk és annak strófáival követjük a szentmise menetét. Szentleckére és gradualére a Dies irae sequentiának valamelyik magyar szövegét és dallamát vesszük elő. Sz. V. U. 237. Ama végső harag napja, 251/b. Napja Isten haragjának, és 252/b. Ama szörnyű napja.

RECITÁLT MISE

A szentmisébe való bekapcsolódásnak az éneken kívül egy másik módja, a közös és hangos imádság, a recitálás.

A Mediator Dei apostoli körlevél a rituskongragációnak ez ügyben már előzőleg hozott rendeleteinek szellemében a püspökökre (ordináriusokra) bízta, hogy saját egyházmegyéjük területén mennyit engednek, vagy mennyit akarnak megvalósítani a recitálásból, persze mindig a liturgikus szabályoknak megfelelően. (Mediator Dei 107.)

A liturgia szellemében végzett recitálások csakis a kismisékre vonatkozhatnak — hiszen a nagymisében minden pontosan meg van határozva, hogy mit, mikor kell énekelni.

Kismisén viszont recitálhatunk akár magyarul, akár latinul.

A latin recitálásra vonatkozó rendelkezések:

1. A nép válaszolhat a papnak, vagyis hangosan és közösen imádkozhatja mindazt, amit a csendes szentmisében a ministráns szokott mondani. (Mediator Dei 103.)
2. A nép hangosan recitálhatja mindazt, amit a nagymisében a Kar köteles énekelni, tehát az állandó és változó részeket. (Mediator Dei 103. és a rituskongregáció 1935. nov. 30-án kelt levele a genovai bíborshoz.)
3. Nem szabad hangosan recitálni a kántort és a secretákat. (1922. aug. 4.)

A magyar recitálásra vonatkozó elvek:

1. Bármit is recitálunk a kismise alatt, az lehetőleg szó szerinti, de egyben szép és jó magyar fordítása legyen a missale imádságainak, és legyen meg az egyházi jóváhagyása.
2. Lelkipásztori szempontok fogják javasolni, hogy mit, és mennyit recitáljunk. (Szempontok: az imádkozó tömeg lelki fogékonysága és szellemi intelligenciája, változatosság, időtartam stb.) Mint minimum szerepelne ilyen recitált misén a közgyónás (Confiteor), a Hiszekegy (apostoli hitvallás), a Miatyánk, az Isten bérénye, egy áldozás előtti ima és az Uram nem vagyok méltó; úgyszintén a mise utáni imádságok közül az Üdvözlégység Királyné és a Szent Mihály arkangyal kezdetű imák.

De akár latinul, akár magyarul recitálunk, annak egyöntetűen, szépen, méltóságteljesen kell történnie, mellőzve minden kiabálást, hadarást vagy nyújtást.

A recitálást ajánlatos énekléssel összekötni. (Mediator Dei 103.) Ez a mód lesz talán a legváltozatosabb és leggyümölcsözőbb a nagytömeg számára.

Útmutatásul s egyben a kántor (vagy a Kar) gyakorlati használatára közöljük az eddig legjobban bevált recitált mise szövegét és menetét énekkel összekötve.

A mise kezdetére mindjárt — egy pár taktus előjáték után — énekeljük a kiválasztott miseének első strófáját, vagy az ünnepnek megfelelő ének egyik strófáját.

Utána elmondjuk a közgyónást:

Gyónom a mindenható Istennek, | a boldogságos mindenkor Szűz Máriának | szent Mihály főangyalnak | Keresztelő szent Jánosnak | szent Péter és Pál apostoloknak | minden szenteknek és neked atyám | hogy nagyot vétkeztem, gondolattal, szóval és cselekedettel. | Én vétkem, én vétkem én igen nagy vétkem. | Kérem azért a boldogságos mindenkor Szűz Máriát | szent Mihály főangyalt | Keresztelő szent Jánost | szent Péter és Pál apostolokat | az összes szenteket és téged atyám, | imádkozzatok érttem a mi Urunk Istenünkhöz.

Glóriára elénekeljük a miseének 2. strófáját vagy imádkozzuk:

Dicsőség a magasságban Istennek | és békesség a földön a jóakarató embereknek. | Dicsérünk téged ! | Áldunk téged! | Imádunk téged! | Dicsőítünk téged! | Hálát adunk neked a te nagy dicsőségedért. | Úr Isten, égi Király, mindenható Atyaisten! | Úr Jézus Krisztus, egyszülött Fiú, | Úr Isten, Istennek Báránya, az Atyának Fia. | Aki elveszed a világ bűneit, irgalmaz nekünk. | Aki elveszed a világ bűneit, fogadd el könyörgésünket. | Aki az Atya jobbán ülsz, irgalmaz nekünk. | Mert egyedül te vagy a szent, | egyedül te vagy az Úr | egyedül te a legfölségesebb, Jézus Krisztus. | A Szentlélekkel együtt az Atyaisten dicsőségében. Amen.

Utána elénekelhetünk egy alkalmi — a szentről vagy ünnepéről szóló — éneket.

Credo-ra elimádkozzuk a Hiszekegyet, az apostoli hitvallást.

(Ha némely helyen szokásban volna az apostoli hitvallás helyett a niceai hitvallást imádkozni — mint ahogy a pap is ezt mondja a misében —, de meg a Kar által énekelt Credo fordítása miatt is, itt hozzuk a niceai hitvallás magyar szövegét.)

Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek, minden látható és láthatatlannak teremtettségében. És egy Urban, Jézus Krisztusban, Isten egyszülött Fiában, aki az Atyától minden idők előtt született. Isten az Istentől, világosság a világosságtól, igaz Isten az igaz Istentől. Született, nem alkottatott, egylényegű az Atyával, aki által minden lett. Aki érettünk emberekért, és a mi üdvösségünkért leszállott a mennyekből. És testet öltött a Szentlélek által Szűz Máriától és emberré lett. Keresztre is feszítették érettünk Poncius Pilátus alatt, szenvedett, és eltemették. És feltámadt harmadnapon az Írás szerint. És felment a mennybe, ül az Atya jobbán. És újra eljön dicsőséggel ítélni élőket és holtakat, és országának nem lesz vége. És a Szentlélekben, az Urban és életadóban, aki az Atyától és Fiától származik. Akit az Atyával és Fiával együtt imádunk és dicsőítünk, aki szólt a próféták által. És egy szent, katolikus, és apostoli Anyaszentegyházat. Vallok egy keresztséget a bűnök bocsánatára. És várom a halottak feltámadását. És a jövőre örök életet. Amen.

Főljánlásra először elmondjuk a főljánlási imákat:

Fogadd el szent Atya | mindenható örök Isten | ezt a szeplőtelen adományt | melyet én, méltatlan szolgád felajánlok neked | élő és igaz Istenemnek | számtalan bűnömért | sértéseimért és hanyagságaimért, | főljánlom minden itt körülállókért | sőt minden keresztény hívőkért, | élőkért és holtakért, | hogy nekem és nekik üdvösségünkre váljék, az örök életre. Amen.

Felajánljuk neked Urunk, az üdvösség kelyhét és kérjük kegyességedet, | hogy isteni fölséged színe elébe, | a mi és az egész világ üdvösségéért, | édes illattal szálljon föl. Amen.

Alázatos szívvel és törődött lélekkel fogadj el minket Urunk | és add, hogy úgy szálljon ma eléd áldozatunk, | hogy tessék neked, Úr Isten.

Jöjj el, megszentelő, mindenható, örök Isten; | és áldd meg ezt a szent nevednek előkészített áldozatot.

Utána elénekelnék a miseének följánlasi strófáját vagy más alkalmi éneket.

Sanctus-ra mondjuk:

Szent, szent, szent a seregek Ura, Istene. | Tele van az ég és föld a te dicsőségeddel. | Hozsanna a magasságban. | Áldott, aki az Úr nevében jön. | Hozsanna a magasságban.

Utána elénekelnék a miseének Sanctusra szóló strófáját.

Ürfelmutatás után azonnal énekelünk egy szentségi vagy Jézusról szóló éneket.

Az első strófa végeztével elimádkozzuk a Miatyánkot, majd folytatjuk az áldozási imákkal:

Isten Báránya, aki elveszed a világ bűneit, | irgalmaz nekünk.
Isten Báránya, aki elveszed a világ bűneit, | irgalmaz nekünk.
Isten Báránya, aki elveszed a világ bűneit, | adj békét nekünk.

Uram, Jézus Krisztus, | aki azt mondottad apostolaidnak: | békét adok nektek; | az én békémet adom nektek: | ne tekintsd az én vétkeimet, | hanem Anyaszentegyházad hitét | és azt jóakaratom szerint tartsd meg békében és egységben | Ki élsz és uralkodol, mint Isten, mindörökkön örökké. Amen.

Uram, Jézus Krisztus, | az élő Isten Fia, | aki az Atya akaratából, | a Szentlélek közreműködésével, | halálod által a világnak életet adtál, | szabadíts meg engem ezen szentséges tested és véred által | minden gonoszságomtól és minden rossztól: | add, hogy parancsaidhoz mindig ragaszkodjam | és ne engedd, hogy valaha elszakadjak tőled. | Aki ugyanazon Atyaistennel és a Szentlélekkel élsz és uralkodol Isten örökkön örökké Amen.

Testednek vétele. Uram, Jézus Krisztus, | amelyet én méltatlan, magamhoz venni bátorodom, | ne váljék ítéletemre és kárhozzatomra, | hanem kegyességed szerint | szolgáljon lelkem és testem oltalmára és gyógyulására: | Ki élsz és uralkodol | az Atyaistennel és a Szentlélekkel egyetemben: | Isten mindörökkön örökké. Amen.

Most — ha a hívek áldozásáig még volna idő rá — elénekelhetjük a szentségi ének 2. strófáját (A pap Domine non sum dignusára — vagyis a csendítés alatt — énekelhetünk.) De ha erre már nem jutna idő, akkor csendben várunk az áldoztatás előtti áldásig. Ekkor mondjuk:

A mennyei kenyeret veszem magamhoz | és az Úr nevét hívom segítségül.

Uram nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj, | hanem csak egy szóval mondd | és meggyógyul az én lelkem. (Háromszor)

Áldoztatás alatt a szentségi éneket folytatjuk, vagy más ide illőt veszünk elő.

Amikor az áldoztatás véget ért, imádkozzuk:

Amit szánkkal magunkhoz vettünk Urunk, | fogadjuk azt tiszta szívbe | és a földi adomány váljék számunkra az örökkévalóság eszközlőjévé.

Tested, Urunk, amit magamhoz vettem és véred, amit ittam, | hassa át bensőmet: | és add, hogy ne maradjon bennem a bűnnek semmi foltja, | miután a tiszta és szent misztériumok megújítottak: | Aki élsz és uralkodol mindörökkön örökké. Amen.

Utána énekelünk. Folytathatjuk a szentségi éneket, vagy előveszünk egy áldásra szólót, vagy más alkalmi éneket állítunk be.

A mise utáni ún. Leo-imádságból az Üdvözlég Királynét és a Szent Mihály arkangyalt közösen imádkozzuk:

Üdvözlég Királyné, irgalmasság Anyja, | életünk, édességünk, reménységünk, üdvözlég! | Hozzád kiáltunk Évának számkivetett fiai. | Hozzád sóhajtottunk sírva és zokogva e siralomvölgyéből. | Fordítsd reánk tehát, Szószólónk, irgalmas szemedet | és e számkivetés után mutasd meg nekünk Jézust, | méhednek áldott gyümölcsét! | Ó irgalmas, ó kegyes, ó édes Szűz Mária!

Szent Mihály arkangyal, védelmezz minket a küzdelemben; | a sátán gonosz kísértései ellen légy oltalmunk! | Esedezve kérjük: „Parancsoljon neki az Isten”. | Te pedig, mennyei seregek vezére, | a sátánt és más gonosz szellemeket, kik a lelkek vesztére körüljárnak a világban, | Isten erejével taszítsd vissza a kárhozzát helyére! Amen.

Végezetül a Szent Szűzről, vagy más alkalmi éneket énekelünk.

3. ÁLDOZTATÁS.

A misén kívüli áldoztatásnak nincs semmiféle egyházzenei kapcsolata. Ha nagymise előtt áldoztatná meg a hívőket a pap (szerpap), mielőtt még a miséhez kivonultak volna, úgy ez is misén kívüli áldoztatásnak számít, ez alatt tehát nem énekelünk és az orgona sem játszik.

Ha kismise előtt áldoztat a pap — miután a miséhez kivonult már —, akkor csendben preludálunk addig, míg a pap meg nem kezdi a lépcsőimádságot. De úgy is jó, ha csak ekkor kezdünk orgonálni. — Szentmise utáni áldoztatásnál (Leo-imádság után) vagy meg sem kezdjük az orgonálást, vagy pedig csendben preludálhatunk, amíg a pap bevégzi az áldoztatást és elvonul az oltártól.

A hívők áldoztatása rendszeren és liturgiailag a legmegfelelőbbben mise közben történik a pap áldozása után. Nagyon célszerű — főleg hosszabb áldoztatás alatt —, itt egy alkalmas áldozási éneket beiktatni, és pedig Jézusról szólót, vagy a már úgyszólván soron levő Oltáriszentségi éneknek, esetleg egy más szentségi éneknek olyan strófáit, amelyek a szentáldozásra vonatkoznak. Nagyon ide kívánczoló ének a Sz. V. U ! 139. Ó Uram, nem vagyok én méltó.

Kis, Karácsonyi ének

*Tegnap harangoztak,
Holnap harangoznak,
Holnapután az angyalok
Gyémánthavat hoznak.*

*Szeretném az Istent
Nagyosan dicsérni,
De én még kis fiú vagyok,
Csak most kezdek élni.*

*Isten dicséretére
Mégis csak kiállok,
De boldogok a pásztorok
S a három királyok.*

*Én is mennék, mennék,
Énekelni mennék,
Nagyok között kis Jézusért
Minden szépet tennék.*

*Új csizmám a sárban
Százszor bepiszkolnám,
Csak az Urnak szerelmemet
Szépen igazolnám.*

(Ady)

HARMADIK RÉSZ

AZ EGYHÁZIÉV

1. PROPRIUM DE TEMPORE

(Karácsonyi és húsvéti ünnepkör)

Az egyházi évben jelképesen és titokzatosan megismétlődik az egész üdvtörténet (világteremtés — megváltás — utolsó ítélet), és megismétlődik az Úr Jézus élete, működése (karácsony — húsvét — pünkösd). Amint a természet rendjében évről évre újból átéljük tavasztól télig az élet titkait és nagy történéseit, úgy a természetfölötti világban is az egyházi év színes és hangos ünnepeivel résztveszünk Krisztus titokzatos életében és a megváltás szent történéseiben. Az Úr Jézus életének legfontosabb mozzanataihoz (proprium de tempore) évszázadok forgása, alakítása és áhítata folytán hozzájárulnak az előkészítő idők, továbbá a Boldogságos Szűz, a vértanúk és más szentek emléknapjai (proprium sanctorum). Mindez együttvéve meghatározott sorrendben alkotja az egyházi évet.

A liturgia, és ennek keretében az egyházi ének — mint ami legjobban tud hangulatot felkelteni és kifejezni — pontosan kíséri az egyházi év dátumait, ünnepeit, hangulatait.

A kántor és a Kar jó előre figyeli az egyházi naptárt (directorium), hogy időben elkészüljön a megfelelő, ill. előírt énekekkel.

ADVENT

Előkészületi idő az Úr eljövetelére (*adventus*); négy vasárnapot ölel fel karácsony előtt. Az Egyház háromféle Úr-jövetelre készül: az Úr Jézus eljövetelére a földre (karácsony), eljövételére az egyes lélekhez (kegyelmi, szentségi eljövet), és eljövételére a világ végén (utolsó ítélet). Ez a hármas hangulat tükröződik vissza az advent liturgiájában, imáiban és énekeiben.

Az adventi vasárnapokon és valahányszor hétköznapiokon lilában van a nagymise az *orgona* nem szól (l. 9. o.), legföljebb az éneket kíséri, — kivéve advent 3. vasárnapját (*Gaudete*). Az adventi vasárnapoknak *saját Deo gratias* dallamuk van (l. 84. o.).

Népének miséken és déleesti ájtatosságokon *adventi énekeket* énekeltetünk (Sz.V.U! 1 — 14.), de szépen illik ebbe az időszakba egy-két más ének is, amelynek adventi vonatkozása van. (Pl. 146. Hol vagy én szerelmes ... első négy strófája; 185. Mária, Szűzanya ... első strófája; 257. Örvendezzünk, jertek ... első strófája; 288. Boldogságos Krisztus anyja ... első két strófája, és általában legtöbb Mária-énekünk. (L. még a Függelék Mária énekeit is 528. o.)

Litániákon az időszak Mária-antifóna: az *Alma Redemptoris* az *adventi responsummal* (l. 291. o.), népénekben: Sz. V. U! 201. Üdvöztőnk édesanyja vagy Sz. V. U! 202. Megváltónk szülője.

Legjellegzetesebb az advent liturgiájában nálunk Magyarországon a *Rorate-mise* a Boldogságos Szűz tiszteletére. A Rorate-ra vonatkozólag a különböző egyházmegyékben más és más előírás lehet érvényben. Ha a Rorate mint ünnepélyes votívmise van előírva, akkor ez a szabály: vasárnapokat, Szeplőtelen Fogantatás ünnepét és karácsony vigiliáját kivéve minden nap kora reggel (6, legkésőbb fél 7 órakor), a Rorate mise éneklendő Glóriával és Credóval. (Azokban a plébániái templomokban, amelyekben naponként csak egy mise van, ott december 21-én, Szent Tamas apostol napján sem énekelhető Rorate mise.)

Lépcsőima előtt (egyes egyházmegyékben utolsó evangélium után) a miséző pap hangosan előimádkozza az Úr angyalát, ekkor tehát az orgona elhallgat. Roratén a kimondottan adventi énekeket vesszük sorra.

Sic- ut érat in princípío, et nunc, et sém - per,

et in saé-cu - la sae - cu - ló - rum. A - men.

Ismétlendő a „Rorate“ a Ps.-ig. Vagy:

Rorate caéli désuper, et nubes plúant jústum, aperiátur térra, et gérmínet Salvatórem.

Könnyített dallam:

Ro - rá - te caé - lí dé - su - per, et nú - bes plú - ant jú - stum.

Ant.
1.

1. Be-ne-	dixisti Dómine	tér - ram tú - am:	avertisti captivi - tá - tem	Já - cob.
2.	Glória	Pá - tri, et Fi - lio,	et Spiri - tu,	i Sán - cto.
3.	Sicut érat in prin-	cípío, et	nunc, et sém - per,	et in saécula saecu - ló - rum. A - men.

Ismétlendő a „Rorate“ a Ps.-ig.

KARÁCSONY (Nativitas Domini)

Az Úr Jézus születésének az ünnepe.

Karácsony vigiliáján — mégha ez vasárnapra is esik — szólhat az orgona.

Karácsony előestéjétől kezdve az időszak Mária-antifóna után *a responsum megváltozik.* (L. 292. o.)

Az ünnepnek három miséje van: éjfélkor (angyalok miséje), hajnalban (pásztorok miséje) és délelőtti (ünnepi nagymise).

Az éjféli misétől kezdve már *karácsonyi énekeket* éneklünk. (Sz. V. U! 15. — 36.)

Gondosan ügyeljünk arra, hogy az éjféli mise szent hangulatát ne szennyezzük be templomba semmiképpen sem illő kurjongatással, kolompolással, furulyázással vagy hasonló dilettáns, botrányos zenéléssel és ilyenfajta énekléssel.

Az orgonás válogassa meg jól karácsonyi prelúdiumait. A liturgia szentségét nem ismerő zeneszerzők „Pastorale” címmel igen sok rossz és a musica sacra követelményeivel homlokegyenest ellenkező fércműveket írtak, amelyeknek istentiszteleteinken nem szabad helyet adnunk. Az orgonálásunkban megnyilvánuló jogos karácsonyi derű és öröm sohasem legyen profán, közönséges, duhaj, és féktelen játék, — vagy éppen táncszerű muzsikálgatás.

A délelőtti nagymise mindig a harmadik (Puer natus est). Ennek a változó részeit itt közöljük.

Introitus

Kisded született számunkra és fiú adatott nekünk, akinek vállán királyi hatalom van: és az ő neve lesz: a nagy határozat hirdetője. (Iz. 9, 6.) Énekeljete az Úrnak új éneket, mert csodás dolgokat cselekedett. (Zs. 97, 1.) Dicsőség ...

Pú - er* ná - tus est nó - bis, et fi - li - us

Intr.
7.

dá - tus est nó - bis: cú - jus impé -

ri - um sú - per hú - me - rum é - jus:

et vo - cá - bi - tur nó - men é - jus,

má - gni con - sí - li - i An - ge - lus.

Ps. Can - tá - te Dó-mi-no cán - ti - cum nó - vum: *

quí - a mi - ra - bí - li - a fé - cit.

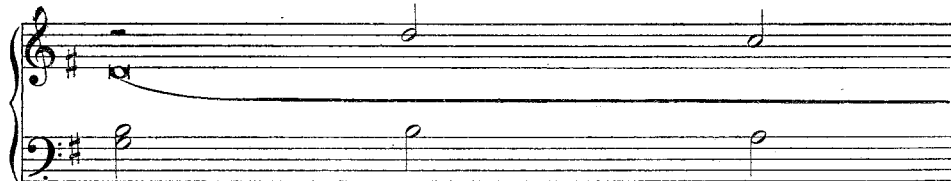
Gló - ri - a Pátri, et Fílio, et Spi-rí - tu - i Sán - cto *

Síc - ut érat in princípio et nunc, et sém - per,

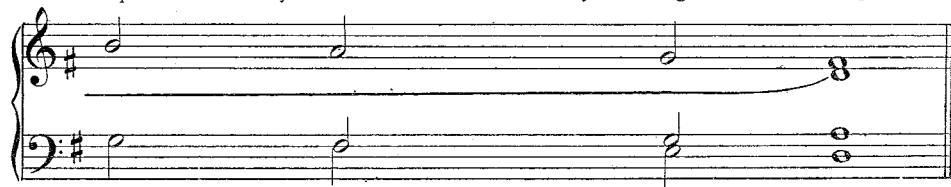
et in saé-cu-la saé-cu - ló - rum. A - men.

Ismétlendő a "Puer natus" a Ps.-ig. Vagy :

Puer natus est nobis, et filius datus est nobis: cujus imperium

super humerum ejus: et vocabitur nomen ejus, magni consilii Angelus.

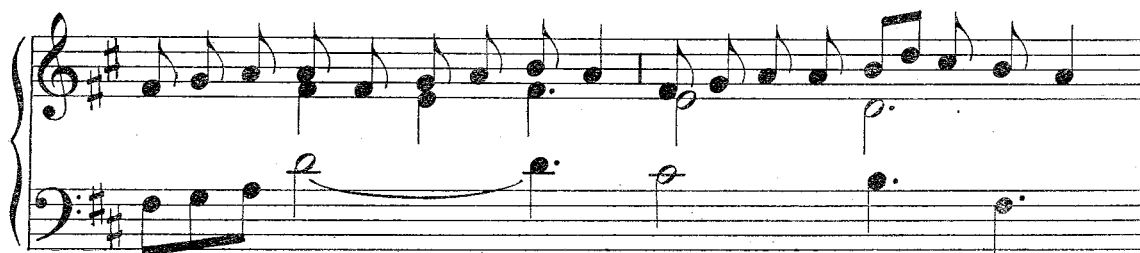

Graduale és Allelujás vers

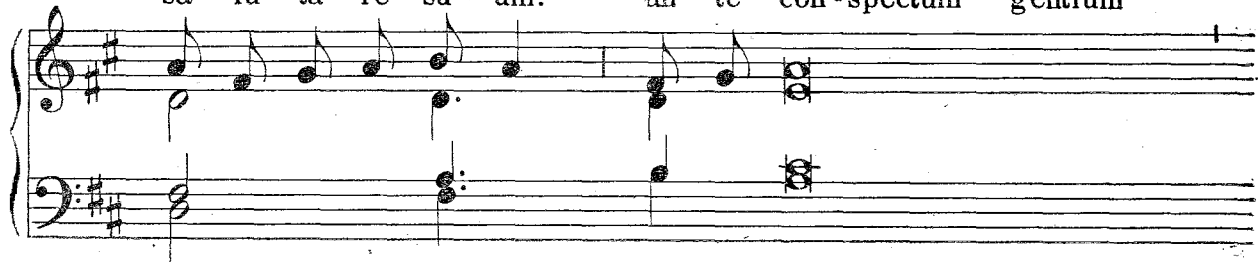
A föld határai mind látják Istenünknek szabadítását: újjongjatok az Istennek, országok mind. V. Megismertette az Úr az ő szabadítását: megmutatta a nemzetek előtt igazságát. (Zs. 97. 3,2.) — Alleluja, alleluja. V. Felragyogott előttünk a szent nap: jöjjetek népek és imádjátok az Urat, mert ma nagy világosság szállt a földre. Alleluja.

Vi-dé-runt ómnes* fi-nes tér-rae sa-lu-tá-re Dé-i nó-stri:

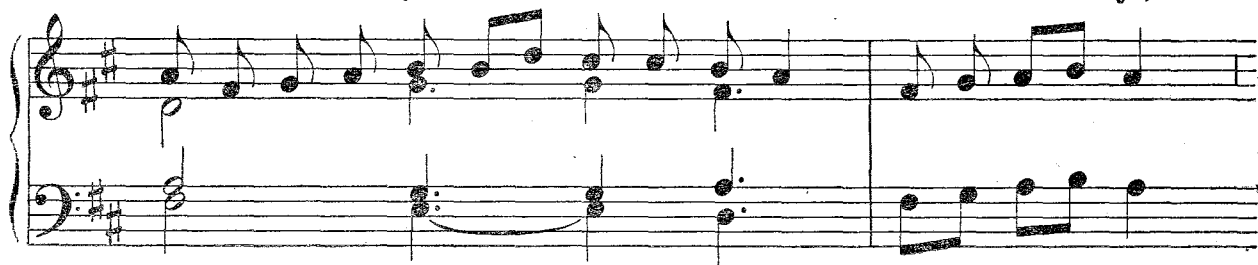
Grad.
5.

sa - lu - tá - re sú - um: án te con - spéctum géntium

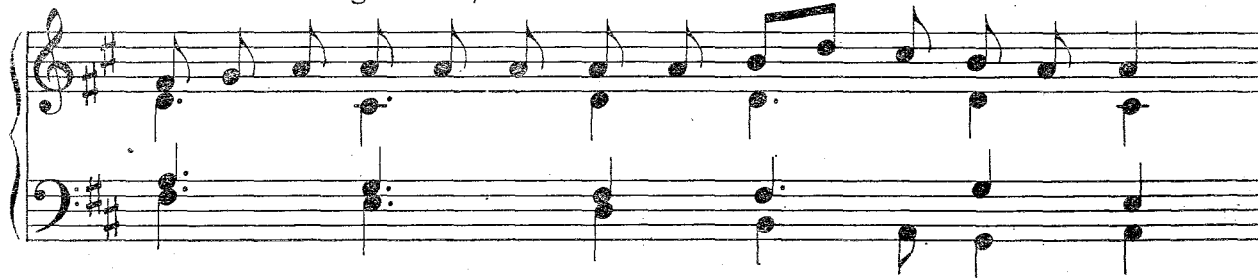
re - ve - lá - vit ju - sti - ti - am sú - am. Al - le - lú - ja,

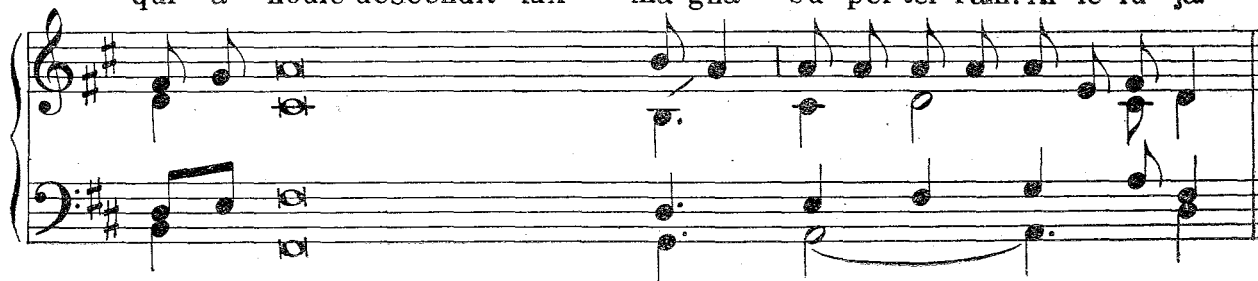
al - le - lú - ja. V. Df - es sanctificátus il - lú - xit nó - bis:

ve - ní - te gén - tes, et a - do - rá - te Dó - mi - num:

qui - a hódie descéndit lux má - gna sú - per tér - ram. Al - le - lú - ja.

Offertorium

Tiéd az ég, és tiéd a föld: te alkottad a föld kerekességét és mindent, ami rajta van: igazság és jog kirdlyi széked alapja. (Zs. 88. 12, 15.)

Tú - i sunt coé - li, et tú - a est tér - ra:

Offert.
5.

ór-bem ter-rá - rum et ple-ni-tú - di-nemé-jus tu fun-dá-sti:

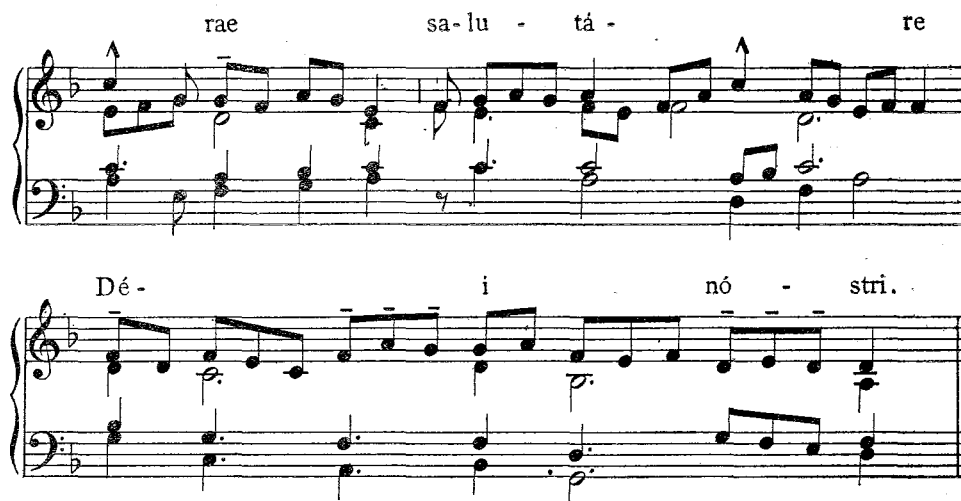
ju-stí - ti - a et ju-dí - ci - um prae - pa - rá - ti - o sé-dis tú - ae.

[Communio

A föld határai mind látják Istenünknek szabadítását. (Zs. 97,3.)

Vi - dé - runt ó - mnes * fi - nes tér -

Comm.
1.

ÉVVÉGI HÁLAADÁS

Szilveszterkor az esti órákban a plébánia templomokban hálaadó istentiszteletet kell tartani. Ez szentbeszédből (l. 281. o.), litániából (l. 290. o.), Te Deum-ból (l. 310. o.), és szentségi áldásból (l. 287. o.) áll. Szentbeszéd előtt valamelyik karácsonyi, vagy évvégi (Sz. V. U! 37, 38.) ének strófáit énekelhetjük, ennek folytatólagos strófáiból a szentbeszéd és litánia közé is iktathatunk. A szentségbetétel után a legtöbb egyházmegyében az Ó szép Jézus (Sz. V. U! 41.) a szokásos befejező ének.

* * *

Az esztergomi főegyházmegye részére a Praeorator úgy intézkedik, hogy a Te Deum előtt éneklendő egy évvégi hálaadó ének, a szentségbetétel után pedig a pápai és magyar himnusz.

ÚJÉV

(Circumcisio Domini)

Népénekes istentiszteleteinken a karácsonyi énekeken kívül vegyük elő a speciálisan újévi énekeinket is. (Sz. V. U! 39. — 41.)

Az újévi nagymise változó részei ugyanazok, mint karácsonykor (l. 118. o.), kivéve az itt közölt allelujás verset, amelyet a karácsonyi V. „Dies sanctificatus” (121. o. közepe) helyett énekelünk.

Allelujás vers

Alleluja, alleluja. V. Sokféleképpen szólott hajdan az Isten az atyákhoz a próféták által; legutóbb ezekben a napokban Fia által szólott hozzánk. Alleluja. (Zsid. 1, 1—2.)

no-vís-si-me di - é - bus í - stis, lo - cú-tus est nó - bis

in Fí - li - o sú - o. Al - le - lú - ja.

Újév és Vízkereszt közé eső vasárnap, vagy — ha e két ünnep közé nem esik vasárnap — január 2-án van *Jézus Szent Nevének ünnepe* (Festum Sanctissimi Nominis Jesu). Népénekes istentiszteleteinken vegyük elő a Jézusról szóló énekeinket (Sz. V. U! 143. — 150.) és főleg a Jézus nevééről szólókat: Sz. V. U! 151. Zengjünk Jézus szent nevének és 152. Ó Jézus emlékezni rád. Ennek az éneknek (himnusznak) gregorián dallamát és latin szövegét (Jesu dulcis memoria) l. a Függelékben 325. o.

VÍZKERESZT (Epiphania Domini)

Ezen az ünnepen az Úr Jézus isteni hatalma kinyilvánul a napkeleti bölcsek imádasában, a Jordánban való megkeresztelkedésében és a kánai mennyegző csodájában. A napkeleti bölcsekről szólnak a szentmise imái és énekei, a megkeresztelkedésre emlékeztet a vízszentelés és a vízkereszt nyolcadának, az Úr Jézus megkeresztelkedésének az evangéliuma, a kánai mennyegzőjére utal a Benedictus antifónája. (l. 132. o.).

A napkeleti bölcsekkel együtt aranyat, tömjént és mirrhát ajánlunk fel énekünkkel az Úrnak: énekünk művészi értéke jelképezze az aranyat, énekünk imádságos áhítata a tömjént, és áldozatos szolgálatunk — ami a szép ének ára és feltétele — a mirrhát.

Vízkereszt napján és nyolcada alatt az ünnep saját énekeit énekelteztük (Sz. V. U! 42. — 46.).

A) Vízszentelés

Vízkereszt vigiliáján vízszentelés van a templomokban a következőképpen.

A pap a főoltár közelében elkészített vízhez vonul. Tanácsos, hogy a Kar is a pap közelében foglaljon helyet. — Az orgona nem szól.

Mihelyt a pap letérdelt, a Kar a Mindenszentek litániáját énekli. Agnus Dei előtt, az „Ut omnibus fidelibus defunctis requiem aeternam donare dignéris, te rogámus audi nos“ könyörgés után a pap feláll és énekli: „Ut hanc aquam benedicere dignéris“, majd magasabb hangon: „Ut hanc aquam benedicere et sanctificare dignéris“, s a Kar mindkettőre azt feleli: „te rogámus audi nos“. Ezután folytatják a még hátralevő könyörgéseket.

1. Ky-ri- e, e - lé - i - son. 2. Chri-ste, e - lé - i - son.

3. Ký-ri-e, e - lé - i - son. 4. Chri-ste, áu-di nos. 5. Christe, ex - áu-di nos.

6. Páter de caélis	Dé- us,	mi - se - ré - re	nó - bis.
7. Fíli Redemptor múndi	Dé- us,	mi - se - ré - re	nó - bis.
8. Spíritus Sáncte	Dé- us,	mi - se - ré - re	nó - bis.
9. Sáncta Trínitas únus	Dé- us,	mi - se - ré - re	nó - bis.

10. Sáncta Ma-	rí-	a,	ó - ra pro nó - bis.
11. Sáncta Déi	Gé -	ni - trix,	ó - ra ...
12. Sáncta Vírgo	Vír-	gi - num,	ó - ra ...
13. Sáncte	Mí-	cha - el,	ó - ra ...
14. Sáncte	Gá-	bri - el,	ó - ra ...
15. Sáncte	Rá-	pha - el,	ó - ra ...

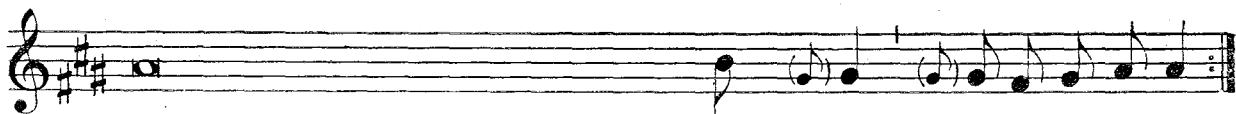

16. Omnes sancti Angeli et Arch-	án-	ge-li,	o - rá - te pro nó - bis.
17. Omnes sancti beatórum Spirítuum	ór-	di-nes,	o - rá - te ...
18. Sáncte Joánnes Ba-	ptí-	sta,	ó - ra ...
19. Sáncte	Jó-	seph,	ó - ra ...
20. Omnes sancti Patriárchae et Pro-	phé-	tae,	o - rá - te ...

21. Sáncte	Pé-	tre,	ó - ra pro nó - bis.
22. Sáncte	Páu-	le,	ó - ra ...
23. Sáncte An-	dré-	a,	ó - ra ...
24.* Sáncte Jo-	án-	nes,	ó - ra ...
25. Sáncte	Thó-	ma,	ó - ra ...
26. Sáncte Ja-	có-	be,	ó - ra ...
27. Sáncte Phi-	líp-	pe,	ó - ra ...
28. Sáncte Bartholo-	maé-	e,	ó - ra ...
29. Sáncte Mat-	thaé-	e,	ó - ra ...
30. Sáncte	Sí-	mon,	ó - ra ...
31. Sáncte Thad-	daé-	e,	ó - ra ...
32. Sáncte Ma-	thí-	a,	ó - ra ...
33. Sáncte	Bár-	na - ba,	ó - ra ...
34. Sáncte	Lú-	ca,	ó - ra ...
35. Sáncte	Már-	ce,	ó - ra ...

* Sancte Jacóbe

36. Omnes sancti Apóstoli, et Evange-	lí-	stae, o-rá-te pro nó-bis.
37. Omnes sancti Discípuli	Dó-	mi-ni, o-rá-te ...
38. Omnes sancti Inno-	cén-	tes, o-rá-te ...
39. Sáncte	Sté-	pha-ne, ó-ra ...
40. Sáncte Lau-	rén-	ti, ó-ra ...
41. Sáncte Vin-	cén-	ti, ó-ra ...
42. Sáncte Adal-	bér-	te, ó-ra ...
43. Sancti Fabiáne et Sebastii-	á-	ne, o-rá-te ...
44. Sancti Joánnes et	Páu-	le, o-rá-te ...
45. Sancti Cósma et Dami-	á-	ne, o-rá-te ...
46. Sancti Gervási et Pro-	tá-	si, o-rá-te ...
47. Omnes sancti	Már-	ty-res, o-rá-te ...
48. Sáncte Sil-	vé-	ster, ó-ra ...
49. Sáncte Gre-	gó-	ri, ó-ra ...
50. Sáncte Am-	bró-	si, ó-ra ...
51. Sáncte Augu-	stí-	ne, ó-ra ...
52. Sáncte Hie-	ró-	ny-me, ó-ra ...
53. Sáncte Mar-	tí-	ne, ó-ra ...
54. Sáncte Nico-	lá-	e, ó-ra ...
55. Sáncte Rex	Sté-	pha-ne, ó-ra ...
56. Sáncte Eme-	rí-	ce, ó-ra ...
57. Sáncte Ladis-	lá-	e, ó-ra ...
58. Omnes sancti Pontífices et Confes-	só-	res, o-rá-te ...
59. Omnes sancti Do-	ctó-	res, o-rá-te ...
60. Sáncte An-	tó-	ni, ó-ra ...
61. Sáncte Bene-	dí-	cte, ó-ra ...
62. Sáncte Ber-	nár-	de, ó-ra ...
63. Sáncte Do-	mí-	ni-ce, ó-ra ...
64. Sáncte Fran-	cí-	sce, ó-ra ...
65. Omnes sancti Sacerdótes et Le-	ví-	tae, o-rá-te ...
66. Omnes sancti Mónachi et Ere-	mí-	tae, o-rá-te ...
67. Sancta María Magda-	lé-	na, ó-ra ...
68. Sancta E-	lí-	sa-beth, ó-ra ...
69. Sancta	A-	ga-tha, ó-ra ...
70. Sancta	Lú-	ci-a, ó-ra ...
71. Sancta	A-	gnes, ó-ra ...
72. Sancta Cae-	cí-	li-a, ó-ra ...
73. Sancta Catha-	rí-	na, ó-ra ...
74. Sancta Ana-	stá-	si-a, ó-ra ...
75. Omnes sanctae Virgínes et	Ví-	du-ae, o-rá-te ...

76. Omnes Sancti et Sanctae **Dé-i**, intercédi-te pro nó-bis

77. Propí- **ti-** us é- sto, pár-ce nó-bis Dó-mi-ne.

78. Propí- **ti-** us é- sto, ex-áu-di nos Dó-mi-ne.

79. Ab **ó-** mni-má-lo, lí-be-ra nos Dó-mi-ne.

80. Ab ó- **mni** pec-cá-to, lí-be-ra ...

81. Ab **í-** ra tú-a, lí-be-ra ...

82. A subitánea et impro- **ví-** sa mór-te, lí-be-ra ...

83. Ab insídi- **is** di-á-bo-li, lí-be-ra ...

84. Ab íra, et ódio, et ómni mála **vo-** lun-tá-te, lí-be-ra ...

85. A spíritu forni- **ca-** ti-ó-nis, lí-be-ra ...

86. A fúlgure et **tém-** pe-stá-te, lí-be-ra ...

87. A flagéllo **ter-** rae-mó-tus, lí-be-ra ...

88. A péste, fá- **me** et bél-lo, lí-be-ra ...

89. A mór- **te** per-pé-tus, lí-be-ra ...

90. Per mystérium sanctae incarnati- **ó-** nis tú- ae, líbera nos Dómine.

91. Per ad- **vén-** tum tú- um, líbera ...

92. Per nativí- **tá-** tem tú- am, líbera ...

93. Per baptísmum et sánc-tum jejú- **ni-** um tú- um, líbera ...

94. Per crúcem et passi- **ó-** nem tú- am, líbera ...

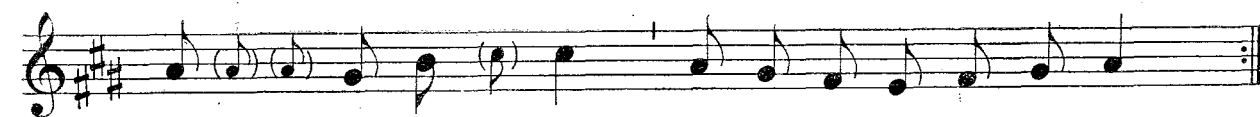
95. Per mórtem et sepul- **tú-** ram tú- am, líbera ...

96. Per sánc-tam resurrecti- **ó-** nem tú- am, líbera ...

97. Per admirábilem ascensi- **ó-** nem tú- am, líbera ...

98. Per advéntum Spíritus Sán- **cti** Pa-rá-clí-ti, líbera ...

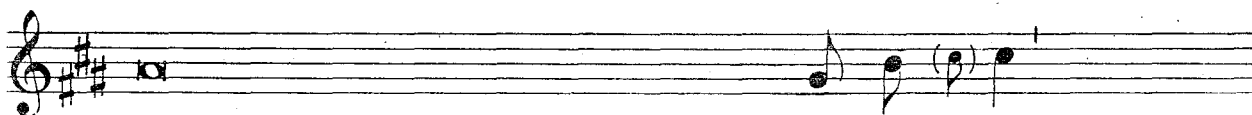
99. In dí- **e** ju-dí-ci-i, líbera ...

100. Pec- **ca-** tó- res, te ro-gá-mus áu-di nos.

101. Ut nó- **bis** pár-cas, te ro-gá-mus áu-di nos.

102. Ut nó-bis **in-** dúl-ge-as, te ro-gá-mus áu-di nos.

103. Ut ad véram paenitentiam nos perdúcere	di-	gné-	ris, te rogámus
104. Ut Ecclesiám túám sánc tam ' régere et conserváre	di-	gné-	ris, te ...
105. Ut Dómnium Apostólicum et ómnes eccle- siásticos órdines ' in sánc ta religióne conserváre	di-	gné-	ris, te ...
106. Ut inimícos sánc tae Ecclesiáe ' humiliáre	di-	gné-	ris, te ...
107. Ut régibus et princípibus cristiánis ' pácem et véram concordiam donáre	di-	gné-	ris, te ...
108. Ut cúncto pópulo cristiáno ' pácem et unitátem largíri	di-	gné-	ris, te ...
109. Ut ómnes errántes ad unitátem Ecclesiáe revocáre, ' et infidéles univérso s ad Evangélii lúmen perdúcere	di-	gné-	ris, te ...
110. Ut nospetípsos in túo sánc to servítio ' confortáre et conserváre	dí-	gné-	ris, te ...
111. Ut méntes nóstras ' ad caeléstia desidéri-	a	é-	ri-gas, te ...
112. Ut ómnibus benefactóribus nóstris ' sempitérna bóna	re-	tri-	bu-as, te ...
113. Ut ánimás nóstras, ' frátrum, propinquórum et benefactórum nostrórum ' ab aetér- na damnatióne	e-	ri-	pi-as, te ...
114. Ut frúctus térrae ' dáre et conserváre	di-	gné-	ris, te ...
115. Ut ómnibus fidélibus defúnc tis ' réquiem aetérnam donáre	di-	gné-	ris, te ...
116. Ut hanc Aquam benedícere	di-	gné-	ris, te ...
117. Ut hanc Aquam benedícere et sanctificáre	di-	gné-	ris, te ...
118. Ut nos exaudíre	di-	gné-	ris, te ...
119. Fí-	li	Dé-	i, te ...

120. A-gnus Dé - i, qui tól - lis pec - cá - ta mún - di, pár - ce nó - bis Dó - mi - ne.

121. A-gnus Dé - i, qui tól - lis pec - cá - ta mún - di, ex - áu - di nos Dó - mi - ne.

122. A-gnus Dé - i, qui tol - lis pec - cá - ta mún - di, mi - se - ré - re nó - bis.

123. Chrí - ste áu - di nos. 124. Chrí - ste ex - áu - di nos. 125. Ký - ri - e, e - lé - i - son

126. Chrí - ste, e - lé - i - son. 127. Ký - ri - e, e - lé - i - son.

A litánia befejeztével a pap énekli: Pater noster (és halkán folytatja); majd hangosan befejezi:

Ÿ. Et ne nos indúcas in tentatiónem.

Ŧ. Sed libera nos a malo.

Erre a Kar a következő három zsoltárt énekli:

28. zsoltár.

1. Adjatok az Úrnak, Istennek fiai, adjatok az Úrnak fiatal kosokat.
2. Adjatok az Úrnak dicsőséget és tiszteletet, adjatok dicsőséget az Úr nevének, imádjátok az Urat szent udvarában!
3. Zeng az Úr szava a vizek fölött, a fölséges Isten mennydörög, ott van az Úr a nagy vizek fölött.
4. Zeng az Úr szava erősen, az Úr szava fenségesen.
5. Az Úr szava cédrusokat tördel, a Libanon cédrusait összetöri az Úr.
6. És szökellnek szavára, mint a borjú, a Libanon és a Szirjon, mint a fiatal bölény.
7. Tüzes lángokat szór az Úr szava. Megrendíti az Úr szava a pusztát, megremegteti az Úr Kádes pusztáját.
8. A szarvasünöket az Úr szava vajadásba hozza, a sűrűséget megritkítja, s templomában mindenki tgy szól: Be dicső!
9. Felállítja székét az Úr a víz özöne fölé, s trónol az Úr, mint király örökké.
10. Adjon az Úr hatalmat népének, és népét az Úr békeességgel áldja meg. Dicsőség ...

28. zsoltár. 6. tónus.

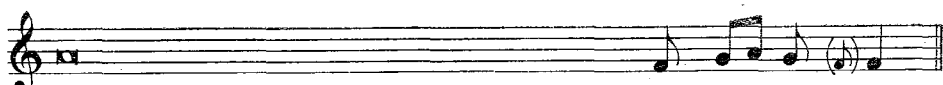
1. Af-fér - te Dómino fili-	i	Dé-	i:	1.
2. Afférte Dómino glóriam et honó- rem,	ni	é-	jus:	2.
3. Vox Dómini súper áquas, Déus majestátis	in-	tó-	nu- it:	3.
4. Vox Dómini in	vir -	tú-	te:	4.
5. Vox Dómini confringén-	tis	céd-	ros:	5.
6. Et commínuet éas támquam vítu-	lum	Lí-	ba- ni;	6.
7. Vox Dómini intercidéntis flám-	mam	i-	gnis:	7.
8. Vox Dómini praeparántis cérvos, et revelábit	con-	dén-	sa:	8.
9. Dóminus dilúvium inhabitá-	re	fá-	cit:	9.
10. Dóminus virtútem pópulo sú-	o	dá-	bit:	10.
11. Glória Pátri,	et	Fí-	li- o,	11.
12. Sícut érat in princípío, et nunc	et	sém-	per,	12.

45. zsoltár.

1. Erős menedék a mi Istenünk, a reánk zúdult számos bajban ő a mi segítőnk.
2. Nem félünk tehát, rendüljön bár meg a föld, merüljenek bár a tenger mélyére a hegyek.
3. Zúgjanak bár és háborogjanak vizei, rendüljenek meg bár erejétől a hegyek:
4. Folyó árja örvendeztetli meg az Isten városát. A Fölséges megszentelte hajlékát.
5. Benne van az Isten: meg nem inoghat, megsegíti őt az Isten, mielőtt megvirrad.
6. Nemzetek tomboltak, országok mozdultak, de ő hangját hallatta, s a föld megrendült.

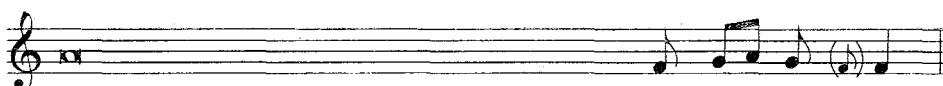
45. zsoltár. 6. tónus.

1. Dé- us nóster refúgium	et	vír-	tus:	1.
2. Proptérea non timébimus, dum turbábi-	tur	tér-	ra:	2.
3. Sonuérun, et turbatae sunt áquae	e-	ó-	rum:	3.
4. Flúminis ímpetus laetíficat civitá-	tem	Dé-	i:	4.
5. Déus in médio éjus non com-	mo-	vé-	bi- tur:	5.
6. Conturbatae sunt géntes, et inclináta	sunt	ré-	gna:	6.
7. Dóminus virtútum	no-	bís-	cum:	7.
8. Veníte et vidéte ópera Dómini, quae pósuit	per	tér-	ram,	8.
9. Arcum cónteret et confrín-	get	ár-	ma:	9.
10. Vacáte et vidéte, quóniam égo	sum	Dé-	us:	10.
11. Dóminus virtútum	no-	bís-	cum:	11.
12. Glória Pátri,	et	Fí-	li- o,	12.
13. Sícut érat in princípío, et nunc	et	sém-	per,	13.

1.afférte Dómino fíli-	- - - - -	os	a-	rí-	e-	tum. 2.
2.adoráte Dóminum in átrio		sán-	cto	é-	jus. 3.	
3.Dóminus súper		á-	quas	múl-	tas. 4.	
4.vox Dómini in má-	- - - - -	gni-	fi-	cén-ti-	a. 5.	
5.et confrínget Dóminus		cé-	dros	Lí-	ba-ni. 6.	
6.et diléctus quemádmódum fílius		u-	ni-	cór-ni-	um 7.	
7.vox Dómini concutiéntis desértum,		sér-	tum	Cá-	des. 8.	
et commovébit Dóminus de-	- - -	dí-	cent	gló-	ri- am. 9.	
8.et in témplo éjus ómnes		in	ae-	tér-	num.10.	
9.et sedébit Dóminus Rex						
10.Dóminus benedíctet pópulo sú-	- - - - -	o	in	pá-	ce. 11.	
11.et Spirí-	- - - - -	tu-	i	Sán-	cto. 12.	
12.et in saécula saecu-	- - - - -	ló-	rum,	A-	men.	

7. Velünk van a seregek Ura, Jákob Istene van oltalmunkra!
8. Jertek, és lássátok az Úr műveit, csodáit, melyeket a földön végbevitt:
9. Háborúkat megszüntet mindenütt a föld széléig, íjat széttör és összezúz fegyvereket, pajzsokat tűzben eléget.
10. Álljatok meg és lássátok, hogy én vagyok az Isten: magasztalniok kell engem a nemzeteknek, s magasztalnia a földnek.
11. Velünk van a seregek Ura, Jákob Istene van oltalmunkra! Dicsőség...

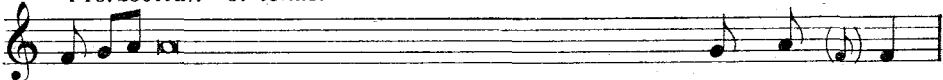

1. adjútor in tribulatió nibus, quae invené-	- - - - -	runt	nos	ní-	mis. 2.
2.et transferéntur móntes		in	cor	má-	ris. 3.
3.conturbáti sunt móntes in fortitú-	- - -	dí-	ne	é-	jus. 4.
4.sanctificávit tabernáculum sú-	- - - - -	um	Al-	tís-	simus. 5.
5.adjuvábít éam Déus má-	- - - - -	ne	di-	lú-	cu- lo. 6.
6.dédít vócem súam, mó-	- - - - -	ta	est	tér-	ra. 7.
7.suscéptor nóster,		Dé-	us	Já-	cob.8.
8.áuferens bélla úsque ad		fí-	nem	tér-	rae. 9.
9.et scúta com-	- - - - -	bú-	ret	í-	gni. 10.
10.exaltábor in géntibus, et exaltá-	- - - - -	bor	in	tér-	ra. 11.
11.suscéptor nóster,		Dé-	us	Já-	cob.12.
12.et Spirí-	- - - - -	tu-	i	Sán-	cto. 13.
13.et in saécula saecu-	- - - - -	ló-	rum,	A-	men.

146. zsoltár.

- 1. Dicsérjétek az Urat, mert jó dicsérni őt, Istenünket dicsérni édes és illendő.
- 2. Felépíti az Úr Jeruzsálemet, egybegyűjti Izrael szétszórtjait.
- 3. Meggyógyítja a megtört szívűeket, bekötözi sebeiket.
- 4. A csillagoknak sokaságot megszámlálja, és mindannyiukat nevén szólítja.
- 5. Nagy a mi Urunk, nagy az ő hatalma, bölcsességének nincsen határa.
- 6. Felkarolja az Úr a szelídeket, de porig alázza a bűnösöket.

146. zsoltár. 6. tónus.

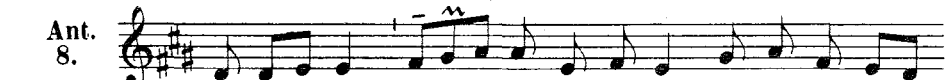
1. Laudá-	te Dóminum quóniam bónus	est	psál-	mus:	1.
2. Aedificans Jerúsa-	- - - - -	lem	Dó-mi-	nus:	2.
3. Qui sánat contrí-	- - - - -	tos	cór-	de:	3.
4. Qui númerat multítúdinem		stel-	lá-	rum:	4.
5. Mágnum Dóminus nóster, et mágná vír-	- - -	tus	é-	jus:	5.
6. Suscípiens mansué-	- - - - -	tos	Dó-mi-	nus:	6.
7. Praecínite Dómino in confes-	- - - - -	si-	ó-	ne:	7.
8. Qui óperit cæ-	- - - - -	lum	nú-bi-	bus:	8.
9. Qui producít in mónti-	- - - - -	bus	foé-	num:	9.
10. Qui dat juméntis éscam		i-	psó-	rum:	10.
11. Non in fortitúdine équi voluntátem		ha-	bé-	bit:	11.
12. Beneplácitum est Dómino súper timén-	- - -	tes	é-	um:	12.
13. Glória Pátri,		et	Fí-li-	o,	13.
14. Sícút érat in princípíó, et nunc		et	sém-	per,	14.

A zsoltárok befejeztével a pap egy hosszabb exorcizmust imádkozik: „Exorcizamus te ...“, amelyet e szavakkal fejez be: „... Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dóminus Deus Sabaoth.“

Erre a Kar énekli a következő antifonát :

Ma a mennyei jegyes magához fűzte az Egyházat, mivel Krisztus a Jordánban lemosta annak bűneit : a bölcsek sietnek ajándékaikkal a királyi menyegzőre, s a vízből lett bor mellett vígaúdnak a vendégek, alleluja.

Ant.
8.

Hó - di - e *coe - lé-sti spón-so jún-cta est Ec -

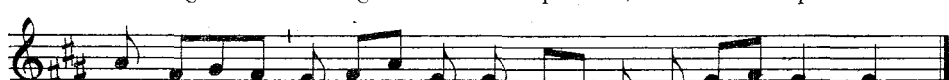
clé - sí - a, quó - ni - am in Jor - dá - ne lá - vit Chrí - stus

é - jus crí - mi - na: cúr - runt cum mu - né - ri - bus

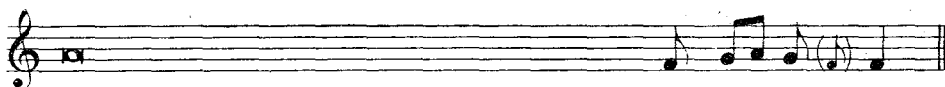

Má - gi ad re - gá - les nú - pti - as, et ex á - qua fá - cto

ví - no lae - tán - tur con - ví - vae, al - le - lú - ja.

7. Hálaadásul az Úrnak énekeljétek, Istenünknek lanttal zengjétek.
 8. Ő borítja el felhőkkel az eget, és készíti esőt a földnek, Ő sarjast füvet a hegyeken,
 és növényzetet az emberek háziállatainak;
 9. Ő ad enni a barmoknak, a hozzákialltó hollófiókáknak.
 10. Nem a ló erejében telik kedve, sem a férfi lábszárában öröme:
 11. Azokban leli örömét az Úr, akik őt félik, és reményüket az ő irgalmába vetik.
 Dicsőség . . .

1. Déo nōstro sit jucūnda, decōra-	- - - -	que	lau-	dá-ti-	o. 2.
2. dispersiōnes Israhēlis	- - - -	con-	gre-	gá-	bit. 3.
3. et alligat contritiō-	- - - -	nes	e-	ó-	rum.4.
4. et omnibus eīs nō-	- - - -	mi-	na	vó-	cat. 5.
5. et sapiētiaē ejus	- - - -	non	est	nū-me-	rus. 6.
6. humilians autem peccatōres ús-	- - - -	que	ad	tér-	ram.7.
7. psállite Déo nō-	- - - -	stro	in	cí-tha-	ra. 8.
8. et párat	- - - -	tér-	rae	plú-vi-	am.9.
9. et hērbam servi-	- - - -	tú-	ti	hó-mi-	num.10.
10. et pūllis corvōrum invocān-	- - - -	ti-	bus	é-	um.11.
11. nec in tibiis beneplácitum	- - - -	é-	rit	é-	i. 12.
12. et in eīs, qui spērānt súper misericór-	- - - -	di-	a	é-	jus. 13.
13. et Spirí-	- - - -	tu-	i	Sán-	cto. 14.
14. et in sáecula saecu-	- - - -	ló-	rum.	A-	men.

Az antifona után a Kar éneklí a "Benedictus"-t (l. 222. o.), vagy az itt közölt "Magnificat"-ot :

1. Magasztalja * az én lelkem az Urat.
 2. És örvendez az én szívem * megváltó Istenem felett.
 3. Mert ránézett szolgálója kicsinységére; * íme, mostantól fogva boldognak hirdet engem minden nemzedék.
 4. Mert nagy dolgot cselekedett nekem a Hatalmas, * akinek szent az ő neve.
 5. És irgalma nemzedékről-nemzedékre * azokon van, akik őt félik.
 6. Hatalmas dolgokat művelt karja erejével, * szétszórta a szívők terveiben kevélykedőket.
 7. Hatalmasokat levett a trónról, * és kicsinyeket felemelt.
 8. Éhezőket betöltött jókkal, * és üresen bocsátott el gazdagokat.
 9. Felkarolta Izraelt, az ő szolgáját, * megemlékezvén irgalmasságáról.
 10. Amint szóltott vala atyáinknak, * Ábrahámnak és ivadéknak mindörökre. Dicsőség...

1.	Ma-gni-fi-cat*										
2.	Et ex-sul-távit										
3.	Qui-a re-spéxit humilitátem										
4.	Qui-a fé-cit míhi										
5.	Et mi-se-ricórdia éjus a progéni-										
6.	Fé-cit po-téntiam in										
7.	De-pó-su-it pot-										
8.	E-su-ri-éntes										
9.	Sus-cé-pit Ísrael										
10.	Sí-cut lo-cútus est										
11.	Gló-ri-a										
12.	Sí-cut é-rat in princípío										

A Magnificat (vagy a Benedictus) után ismétlendő a „Hodie“ antifóna. Utána :

Ÿ. Dóminus vobíscum.

Ŕ. Et cum spíritu tuo.

Oremus ...

Ŕ. Amen.

Ÿ. Adjutórium nostrum in nómine Dómini.

Ŕ. Qui fécit caelum et terram.

Most következik 6 oratio, amelynek mindegyikére Amen-nal felelünk.

Ezek végeztével, miután a pap a népet a szenteltvízzel meghintette, ünnepélyesen eléneklendő a „Te Deum“ (l. 310. o.)

1. ánima mé- a Dó-mi-num. 2.
 2. in Déo salu- tá- ri mé- o. 3.
 3. ecce énim ex hoc beátam me dicent ra- ti- ó- nes. 4.
 4. ómnes gene- nō- men é- jus. 5.
 5. et sánc-tum ti- bus é- um. 6.
 6. timén- cōr- dis sú- i. 7.
 7. dispérsit supér-bos ménte ta- vit hú-mi-les. 8.
 8. et exsal- sit in- á- nes. 9.
 9. et dívites dimí- di- ae sú- ae. 10.
 10. recordátus misericór- jus in saéc-cu- la. 11.
 11. Ábraham et sémini é- tu- i Sán- cto. 12.
 12. et Spíri- ló- rum. Á- men.

B) Házszentelés

Ahol szokásban volna a vízkereszt *házszentelés*, ott többnyire a kántor feladata, hogy a papot elkísérje, a pap intonációira feleljen, az ajtókra a Háromkirályok szokásos monogramját és az évszámot (19 + G + M + B + 59) felírja, végül a ház népével egy karácsonyi vagy vízkereszt éneket énekeljen. A házszentelésnél előforduló responsumokat itt közöljük:

Belépéskor :

V. Pax huic dómui.

R. Et ómnibus habitántibus in ea.

Pater noster . . .

V. Et ne nos inducas in tentatiónem.

R. Sed libera nos a malo.

V. Omnes de Saba vénient.

R. Aurum et thus deferéntes.

V. Dómine exaudi oratiónem meam.

R. Et clamor meus ad te véniat.

Orémus . . .

R. Amen.

V. Et ambulábunt géntes in lumine tuo :
et réges in splendóre ortus tui.

R. Et glória Dómini super te orta est.

Orémus . . . R. Amen

Béke e háznak.

És minden benne lakónak.

Miatyánk . . .

És ne vígy minket a kísértésbe.

De szabadíts meg a gonosztól.

Mindnyájan Sábából jönnek.

Aranyat és tömjént hozva.

Uram hallgasd meg könyörgésemet.

És kiáltásom jusson eléd.

*És járni fognak a nemzetek a te fényedben : és királyok
a felkelésed ragyogásában.*

És az Úr dicsősége föltöttet fölragyogott.

VÍZKERESZT UTÁNI VASÁRNAPOK

Vízkereszt utáni első vasárnap van a *Szent Család vasárnapja* (Dominica Sanctae Familiae Jesu, Mariae, Joseph). Népénekes istentiszteleteinken elénekelhetjük a Szent Józsefről szólót Sz. V. U! 213. Áldunk Isten jó szolgája és a Sz. V. U! 159. Ó édes Jézus ég és föld harmadik strófáját: Ó édes Jézus, keresztény családok szent királya.

Január 13-án van az *Úr Jézus megkeresztelkedésének* az ünnepe (Commemoratio Baptismatis Domini Nostri Jesu Christi), amelynek van egy saját éneke: Sz. V. U! 45. János áll a part felett

Evvel az ünneppel befejeződik a karácsonyi ünnepkör. Következik a *közbeeső időszak* (tempus intermedium) a karácsonyi és húsvéti ünnepkör között (farsang). Hat vasárnapot ölel fel (Dominica 1.—6. post Epiphaniam). E vasárnapoknak a színe zöld.

Ha valamely évben a húsvét korábbra esik, akkor e vasárnapok közül — visszamenőleg — egy vagy több elmarad. Az így kieső vasárnapok viszont a pünkösd utáni 23. vasárnapot követően kerülnek majd sorra és így egyenlítődik, illetőleg pótlódik ki ez az idő, amelyet a Vízkereszt utáni vasárnapok sorából a korábbi húsvét kiemelt.

E közbeeső időszakban énekeltehetünk még karácsonyi és újévi énekeket február 2-ig (de hetvenedvasárnaptól kezdve már nem). Ám elővehetjük már a rendes évközi mise- és egyéb alkalmi énekeinket is.

E közbeeső időszakba szokott esni Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepe, amelyik tárgyánál fogva még a karácsonyi ünnepkörhöz tartozik, „karácsony egének utolsó csillaga“.

FEBRUÁR 2. GYERTYASZENTELŐ BOLDOGASSZONY

(Purificatio Beatae Mariae Virginis)

Az ünnep tárgya. a) A kis Jézus bemutatása a jeruzsálemi templomban az ószövetségi törvények előírása szerint születés után a 40. napon. b) A kis Jézus találkozása a templomban az ősz Simeonnal. c) Szűz Mária megtisztulása, bár erre neki nem volt szüksége, de engedelmességből és alázatból ő is alávetette magát az ószövetségi törvényeknek és bemutatta az ószövetségi áldozatot.

Jeruzsálemben ezt a napot már a IV. század óta megünnepezték gyertyás körmenettel. Rómában az ünnep megtartásához hozzájárulhatott az a körülmény is, hogy a bűnös, pogány Lupercalia-k látványos felvonulásait kiszorítsák a gyertyaszentelő körmenettel. Innen eredhet a körmenetnek még ma is a bűnbánó jellege és viola színe.

A gyertya jelképezi Krisztust, „a világ világosságát“, aki „világosság a pogányok megvilágosítására“, aki értünk élve és halva föláldozta magát, és akit először a Boldogságos Szűz tartott kezében és ajánlott föl az áldozatos életre. A keresztény áhitat és gyakorlat Máriához fűzte az ünnep tartalmát és jellegét, Mária-ünnepé avatta. Mai hivatalos elnevezése is: Purificatio Beatae Mariae Virginis; A Boldogságos Szűz megtisztulása.

Vallásos jelentése: 1. Járjunk a Szűz Anya nyomában az engedelmesség és alázat útján. 2. Gondolkodás-módunkat és akaratunkat járja át Krisztus világossága, az evangélium. 3. Életünk — mint a szenteltgyertya — derítsen fényt, melegséget és égjen el Krisztus példájára.

Szertartása

A pap violaszínű palástban az oltárhoz vonul — orgona nem szól — és ott intonálja:

Ÿ. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Majd 5 oratiót énekel. A Kar mindegyik végén feleli: Amen.

Az oratiók végeztével a pap meghinti a gyertyákat szenteltvízzel, megtömjénezi és kiosztja.

Ezalatt a Kar a „Lumen ad revelationem“ antifónát éneklí a Canticum Simeonis-sal (Simeon hálaéneke) és pedig úgy, hogy minden egyes vers után ismétli az egész antifónát.

Világossággal a pogányok megvilágosítására és dicsőségére népednek Izraelnek. — 1. Most bocsátd el szolgádat Uram, a te igéd szerint békességben. — 2. Mert látták szemeim a te megváltásodat. — 3. Melyet készítettél minden népek színe előtt. — 4. Dicsőség az Atyának . . .

Ant.
8.

Lúmen*ad re-ve-la-ti-ó-nem génti-um: et gló-ri-am

plé-bis tu-aé Is-ra-el.

Most közvetlenül folytatjuk a következő zsoltárt. Ennek minden egyes verse után ismételjük a „Lumen» antifónát.

1. Nunc di-mittis sérvum túum	Dó-mi-ne,	secúndum vérbum tú-um	in pá-ce.
2. Quí-a vidérunt óculi	mé-i	salu-	tá-re tú-um.
3. Quod pa-	rá-sti	ante fáciem ómnium	po-pu-ló-rum.
4. Gló-ri-a Pátri, et	Fi-li-o,	et Spíri-	tu-i Sán-cto.
5. Síc-ut érat in princípío,			
et nunc, et	sém-per	et in saecula saecu-	ló-rum. A-men.

A „Lumen“ befejeztével a Kar azonnal énekli az „Exsurge“ antifónát.

Kelj fel, Uram, nyújts segítséget és tennevedért ments meg minket. (Zs. 43, 26.) Isten, tulajdon fülünkkel hallottuk; atyáink mesélték el nekünk. (Zs. 43, 2.) Dicsőség...

Ex-súr-ge Dó-mi-ne, * á-d-ju-va nos,

et lí-be-ra nos pró-pter nó-men tú-um.

Dé - us áu - ri - bus nó - stris au - dí - vi - mus: * pá - tres nó - stri

an - nun - ci - a - vé - runt nó - bis. Gló - ri - a Pátri et Fílio,

et Spi - ri - tu - i Sán - cto. * Sic - ut érat in princípio,

et nunc et sém - per, et in sæ - cu - la sæ - cu - ló - rum. A - men.

Ismétlendő az „Exsurge“ a „Deus“-ig. Vagy :

Exsúrge Dómine, áduva nos, et líbera nos própter nómen tú - um.

Ezután a pap énekli:

Orémus . . .

Könyörögjünk!

(Hetvened vasárnap után hétköznapon hozzáfűzi: Flectamus genua — Hajtsunk térdet —
R. Levate — Keljetek fel.)

Per Christum Dóminum nostrum.

R. Amen.

Ennek befejeztével a pap a nép felé fordulva énekli:

Pap:

Kar:

V. Pro-ce-dá-mus in pá-ce. Induljunk békével. R. In nó-mi-ne Chri-sti. A-men. Krisztus nevében. Amen.

Erre megindul a körmenet.

Körmenet alatt a Kar énekli az Adorna thalamum antifónát

Sión, ékesítsd föl templomodat és fogadd Királyodat, Krisztust; öleld át Máriát, a mennyország ajtaját: mert ő hordozta az új világosság dicsőségének királyját; megáll a Szűz és kezében hozza a hajnalesillag előtt szült Fiát, kit Simeon ölébe fogadott és a népeknek hirdette, hogy ő az élet és halál Ura, s a világ üdvözítője.

Ad - ór - na thá - la - mum* tú - um, Sí - on,

Ant. 5.

et sú - ci - pe Ré - gem Chrí - stum: am - plé - cte - re Ma - rí - am,

quae est cae - lé - stis pór - ta: í - psa é - nim

pór - tat Ré - gem gló - ri - ae nó - vi

lú - mi - nis: sub - sí - stit Virgo addúcens má - ni - bus

Fílium án - te lu - cí - fe - rum: quem ac - cípiens Símeon in úlnas sú - as

praedicávit pó - pu lis Dó - mi - num é - um és - se

vi - tae et mór - tis, et Sal - va - tó - rem mún - di.

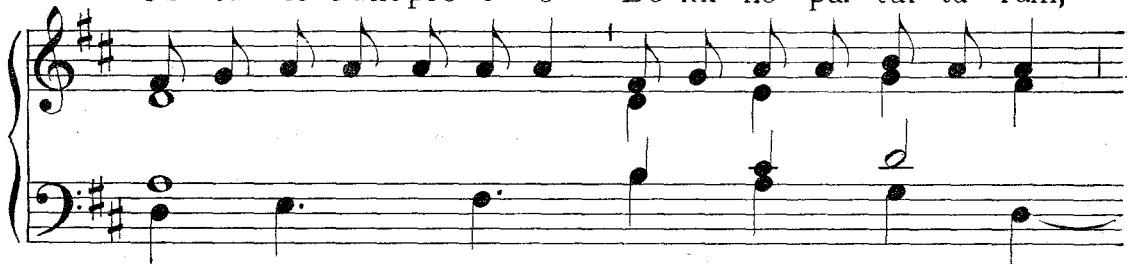
Visszaérkezve a templomba — vagy ha a körmenet nem vonult volna ki a templomból, akkor a szentély rácsához érve —, a Kar énekli az „Obtulérunt“ responsoriumot.

Aldozatot vittek érte az Úrnak, egy pár gerlicét, vagy két galambfiat: Mert így áll megírva az Úr törvényében.

Miután elérkeztek Mária tisztulásának napjai, Mózes törvénye szerint, Jeruzsálembe vitték Jézust, hogy bemutassák az Úrnak.

Ob - tu - lé - runt pro é - o* Dó - mi - no par tú - tu - rum,

Rep.
5.

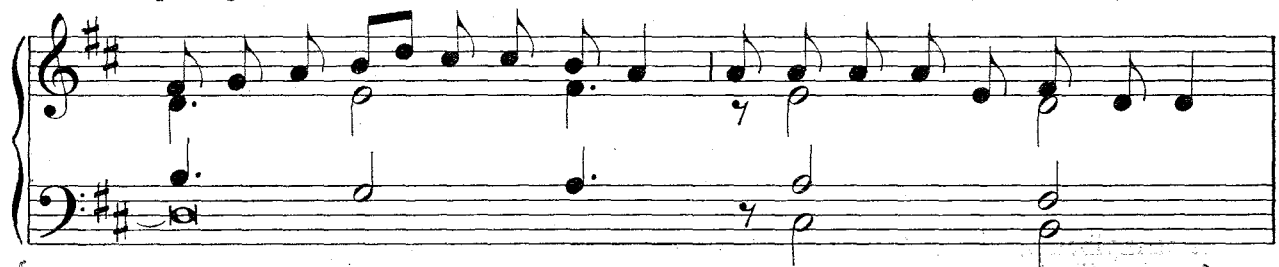
aut dú - os púl - los co - lum - bá - rum:* Síc - ut scrí - ptum est

in lé - ge Dó - mi - ni. V. Póstquam áu - tem im - plé - ti - sunt dí - es

pur - ga - ti - ó nis Ma - rí - ae, se - cún - dum lé - gem Mó - y - si,

tu-lé-runt Jé - sum in Je - rú - sa - lem, ut sí - ste-rent é - um

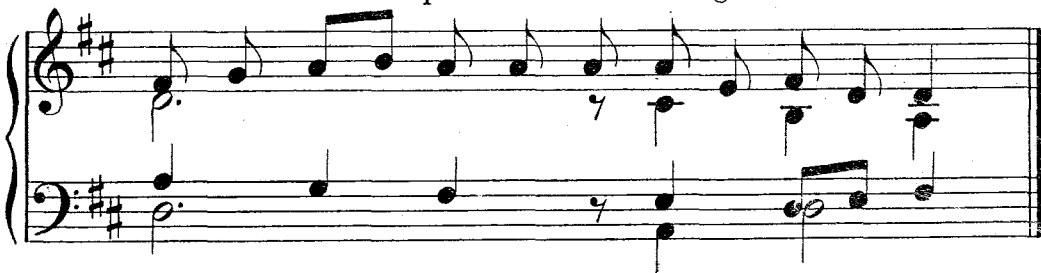
Dó - mi - no. * Síc - ut scrí - ptum est in lé - ge Dó - mi - ni.

Gló - ri - a Pá - tri, et Fí - li - o, et Spi - rí - tu - i Sán - cto.*

Síc - ut scrí - ptum est in lé - ge Dó - mi - ni.

Amennyiben a pap a Memoriale Rituum alapján az egész szertartást csendben végezné minden ének nélkül (így csak plébániatemplomokban szabad), vagy ha a Kar még nem tudott volna megbirkózni a latin énekekkel, úgy a szertartás és a körmenet alatt magyarul is énekelhetünk. (Sz. V. U. 163. Ki negyven nap előtt; 164. Ó Sión templomod.)

Körmenet után következik a szentmise fehérben az ünnepről. Evangélium alatt és úrfelmutatástól áldozás végéig a hívők kezükben tartják az égő gyertyát.

Ha azonban február 2. már viola vasárnapra esnek (hetvened-, hatvanad-, vagy ötvenedvasárnapra), akkor a szentmisét nem az ünnepről, hanem a vasárnapról vesszük, tehát violában, Glória nélkül és mise alatt a szentelt gyertyákat nem gyújtjuk meg.

* * *

Február 2-án délután megváltozik az időszak Mária-antifóna: *Ave Regina coelorum* (l. 292. o.), népénekben Sz. V. U. 203. Mennysországnak Királynéja, vagy Sz. V. U. 204. Királynéja az egeknek.

BÖJTTELŐ-VASÁRNAPOK

A húsvéti előkészület időtartama helyenként változott. Valamikor egyes helyeken húsvét előtt ötven, hatvan, sőt hetven napig is böjtöltek. Ennek liturgikus emlékei az ún. böjt-elő vasárnapok: hetvened, hatvanad és ötvened vasárnapok (*Dominica in Septuagesima, Sexagesima, Quinquagesima*). A liturgikus szín a viola, ezeken a vasárnapokon és hétköznapi napokon (de ea) tehát nincs Glória, az Alleluja mindenhol elmarad, misében a graduale után tractus van, viszont az orgona még szólhat minden korlátozás nélkül.

Ötvenedvasárnapon és a rákövetkező hétfőn és kedden (három utolsó farsangi nap) engesztelő szentségimádást szoktak tartani (szentórát l. 297. o.). Népének istentiszteleteinken vegyük elő a *bűnbánati énekeket*: Sz. V. U! 47. — Sz. V. U! 55., főleg pedig speciálisan e farsangi időszakra valókat: Sz. V. U! 48. Isten áldjon tünde játék, 50. Mintha köztünk Jézus járna és 54. Mit bízik e világ. De ezek az énekek már Hetvenedvasárnaptól énekelhetők.

HAMVAZÓSZERDA (Feria quarta cinerum)

Történeti háttér. A hamu természetszerűleg az elmúlás szimbóluma, a hamvazkodás a bűnbánat és megtörődöttség jele. Ilyen vallásos jelleggel már az Ószövetségben is előfordul. Jónás szózatára „Ninive királya felkelt trónjáról, letette palástját, szőrruhába öltözött és hamuba ült... Ki tudja, hátha visszafordul és megbocsát az Úr, és lelohad haragjának tüze, és nem veszünk el?” (Jón. 3, 6—9.) Jób pedig így imádkozott: „Korholom tehát önmagam, bánom bűneimet porban és hamuban!” (Jób 42, 6.)

A kereszténység első idejében a nyilvános bűnösök és bűnbánók öltözködtek bűnbánóruhába és hamvazkodtak. Később alázatból és önmegtagadásból a többi hívek is közéjük állottak. A hamvazkodás megmaradt azután is, amikor a nyilvános vezeklést az Egyház már eltörölte. — A hamut megszentelni már a X. században szokásban volt.

Vallásos jelentése. 1. Az előző év barkáiból előállított hamu figyelmeztessen arra, hogy a világ dicsősége, diadalma és győzelme hamar elmúlik; keressünk tehát időtállóbb értékeket és dicsőséget. 2. A hamut bűntő Egyház imádsága: „Emlékezzél meg ember, hogy por vagy és a porba vissza kell térned!” tanítson alázatára. 3. Hangoljon minket igazi bűnbánatra és az önmegtagadás cselekedeteire.

Sziertartása

Mise előtt a pap viola színű palástban az oltárhoz vonul. Orgona nem szól.

A Kar az „Exáudi nos” antifónával kezdi a szertartást.

Hallgass meg, Uram, hisz irgalmad kegyes: tekints reám nagy könnyörületben, Uram. (Zs. 68, 17.) Szabadíts meg engem, Istenem: mert a vizek lelkemig hatolnak. (Zs. uo. 2.)

Ant. 7.

Ex - áu - di nos *Dó-mi - ne, quó-ni - am
 be - ní-gna est mi-se-ri-cór - di - a tú - a:
 se-cún-dum mul-ti-tú - di - nem mi-se-ra-ti-ó - num tu -
 á - rum ré - spi - ce nos, Dó - mi - ne.
 Ps. Sál - vum me fac Déus: quóniam intra-vé - runt á - quæ ú - sque
 ad á - ni-mam mé - am. Gló - ri - a Pátri, et Fílio, et
 Spi - ri - tu - i Sán - cto. Sic - ut érat in princípio, et nunc
 et sém - per, et in sæ-cu - la sæ-cu - ló-rum. A - men.

Ismétlendő az „Exaudi” a Ps.-ig

Ezután a pap énekli:

V. Dóminus vobiscum.

R. Et cum spíritu tuo.

Majd 4 oratiót mond; mindegyik végén a Kar feleli: Amen.

Az oratiók végeztével a pap csendben meghinti a hamut szenteltvízzel és megtömjénezi; majd egyenként meghamvazza a híveket: homlokukra a hamuval keresztet rajzol, mondván: „Memento homo, quia pulvis es et in pulverem reverteris.” (Emlékezzél meg ember, hogy por vagy és a porba vissza kell térned.)

Hamvazás alatt a kar énekli az „Immutemur” antifónát és az „Emendemus” responsoriumot.

Változtassuk meg viseletünket hamuban és szörköntösben: böjtöljünk és siránkozzunk az Úr előtt; mert fölötte irgalmas a mi Istenünk bűneink megbocsátására. (Joel 2, 13.)

Ant.
1. Im-mu- témur hábitu, in cinere et ci-lí-ci-o:
*je-ju- némus et plorémus án-te Dó-mi-num: qui-a
múltum miséricors est dimittere peccáta nó-stra Dé-us nó-ster.

Javítsuk meg, amit tudatlanságból vétettünk, nehogy hirtelen meglepjen a halál és hiába óhajtsunk időt a bűnbánatra, mert azt meg nem nyerhetjük. — * Figyelj, Uram, reánk és könyörülj rajtunk; mert vétkeztünk ellened. (Eszter 13. Joel 2.) Segíts rajtunk, szabadító Istenünk: és neved dicsőségéért ments meg, Uram, minket. (Zs. 78, 9.) * Figyelj, Uram, reánk és könyörülj rajtunk; mert vétkeztünk ellened. Dicsőség az Atyának stb. Figyelj Uram, reánk stb.

Resp.
Tonus peregrinus E - men-dé-mus in mé-li-us, quæ ignoránte pec-cá-vi-mus:
ne súbito præoccupáti die mórtis, quæramus spáti - um pæ-ni-tén-ti - æ,
et invenire non pos-sí-mus. * Atténde Dómine, et mi-se-ré-re:
quía peccávi - mus tí-bi. V. Adjuva nos, Déus sa-lu-tá-ris
nó-ster: et própter honórem nóminis tui, Dómine, lí-be-ra nos. *
Atténde Dómine, et mi-se-ré-re: quía peccávi-mus tí-bi.
Gló-ri-a Pá-tri, et Fí-li-o, et Spi-rí-tu-i Sán-cto. *
Atténde Dómine, et mi-se-ré-re: quía peccávi-mus tí-bi.

A hamvazás és az ének befejeztével a pap még egy oratiót mond:

Ÿ. Dóminus vobiscum.

R̃. Et eum spíritu tuo.

Orémus . . .

R̃. Amen.

Amennyiben a hamuszentelést a pap csendben végezné, akkor a szentelés és hamvazkodás alatt magyarul is énekelhetünk: Sz. V. U! 51. Hamvazkodjál hívő lélek, vagy más bűnbánati énekeket.

Ezután következik a szentmise, amely alatt már nagyböjti énekeket veszünk elő.

(A rituskongregáció rendelkezése alapján nagyböjt első vasárnapján is szabad hamvazni; a szerdai hamuszentelést és hamvazást azonban ebben az esetben is meg kell tartani.)

NAGYBÖJT (Quadragesima)

Imádság, böjt, alamizna kezdettől fogva a vallásos lélek három eszköze, amellyel fölemelkedik Istenhez és az élő szeretetet gyakorolja. Az Egyház a böjtnek meghatározott napokat és időket szentelt; a IV. századtól kezdve Mózes, Illés és az Úr Jézus példájára negyvennapos böjti és bűnbánati időt állított be mint előkészületet a húsvétra. Hamvazószerdától húsvétig (a hat nagyböjti vasárnapot leszámítva) negyven nap telik el.

Bár a szigorú böjti fegyelem a különböző körülmények és pápai felmentések miatt nagyon meglazult és a jelenben szinte egészen eltűnt, azért a nagyböjtnek liturgiai jellege megmaradt, és annál inkább kell ezen a téren az elmaradt böjtöt pótolnunk: ima-életünkre és templomi énekünkre annál nagyobb gondot fordítunk, az Egyház előírásait minél pontosabban megtartjuk, a nagyböjti és nagyheti énekléshez szükséges próbákat szívesen és áldozatosan vállaljuk, a szenvedő Úr Jézust művészi és imádságos énekkel akarjuk engesztelni és dicsőíteni.

A nagyböjt hamvazószerdával kezdődik.

A nagyböjti vasárnapokon (és valahányszor hétköznapon viola színben van a nagymise), az *orgona nem szól* (l. 9. o.), kivéve nagyböjt 4. vasárnapját (*Laetare*).

Liturgikus szín a viola, tehát nincs Glória (hétköznap Credo sincs). A nagyböjti vasárnapoknak saját *Deo gratias* dallamuk van (l. 84. o.).

A népekes szentmiséken és délelti ájtatosságokon *nagyböjti énekeket* énekeltetünk (Sz. V. U. 56. — 76.), bűnbánatiakat (Sz. V. U. 47., 49., 55.) és a Jézusról szólók közül azokat, amelyek az Úr szenvedésére utalnak vagy bűnbánatra hangolnak (pl. Sz. V. U! 143., 145., 148., 157. stb.).

A nagyböjt legjellegzetesebb ájtatossága a *keresztút*. A keresztút végzésének nincs szigorúan meghatározott módja. Lényege és a hozzáfűzött búcsúk elnyerésének a föltétele az, hogy a 14 stáció mindegyikénél elmélkedjünk Jézus szenvedéséről. Ha közösen végzik, elég, ha a pap megy stációról stációra és a hívek belekapcsolódnak a pap imájába. Nagyon is célszerű, ha az egész keresztút előtt, továbbá minden egyes stációnál és végül a befejezésre alkalmas énekeket énekeltetünk az Úr Jézus szenvedéséről. Legcélszerűbb, legbiztosabb és egyúttal legmegfelelőbb, ha éppen a keresztúti éneket vesszük elő (Sz. V. U! 78. Szívünk, lelkünk) és annak folyamatos strófáit énekeltejük az egyes stációk előtt, illetőleg menet közben.

SZENVEDÉS II. VASÁRNAPJA

vagy

VIRÁGVASÁRNAP

(Dominica II. Passionis seu in palmis)

Az ünnep tárgya. Jézus ünnepélyes bevonulása Jeruzsálembe hat nappal halála előtt. Az első keresztények pontosan számon tartották az Úr Jézus életének egyes mozzanatait és azok évfordulóit megünnepelték. Ezen a vasárnapon az Olajfákhegyén gyűltek össze, imádkoztak, zsoltárokat énekeltek, fölolvasták a megfelelő evangéliumi részleteket, majd palma- és olajágakkal kezükben Jeruzsálembe vonultak és közben énekeltek: „Hozsanna Dávid fiának“. Így nemcsak emlékezésben, hanem szinte valóságban átélték az első virágvasárnapi bevonulás örömeit, érzelmeit és tanulságát. Ezt a szertartást a latin egyház különböző énekekkel, himnuszokkal és a pálmák megszentelésével kikerekítette és az egészet művészi egységgé alakította.

Vallásos jelentése. 1. Örömmel, szeretettel és hódolattal csatlakozunk Krisztus Királyhoz, a halál leggyőzőjéhez (triumphatori mortis). 2. Áldozataink és erényeink virágait öntjük elébe, életünkkel éneklünk neki. 3. Hűségesek akarunk lenni: a hozsannázás után nem akarunk a bűn által „feszítsd meg“-et kiáltani.

Szertartása

Szenteltvízhintés (Asperges) elmarad.

A) Pálmaszentelés (Barkaszentelés)

A pap piros színű palástban az oltárhoz vonul, orgona nem szól.

A Kar a „Hosanna“ antifónával kezdi a szertartást.

Hozsanna Dávid fiának! áldott, aki az Úr nevében jő! Ó Izrael királya: Hozsanna a magasságban!
(Máté 21, 9.)

Ant. 7.

Ho-sán - na * fi - li - o Dá - vid: be - ne - dí - ctus
qui vé - nit in nó - mi - ne Dó - mi - ni. Rex Ís -
ra - - - el: Ho - sán - na in ex - cél - sis.

Ezután a pap énekli a következő oratiót:

V. Dóminus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Orémus. Benedic, quaesumus, Dómine, hos palmárum (seu olivárum aut aliórum árborum) ramos: et praesta: ut, quod pópulus tuus in tui veneratiónem hodiérna die corporáliter agit, hoc spirituáliter summa devotióne perficiat, de hoste victóriam reportádo, et opus misericórdiae summópere diligéndo. Per Dóminum . . .

K ö n y ö r ö g j ü n k ! Kérünk, Uram, áldd meg ezeknek a pálmáknak (vagy más fáknak) az ágait: és add meg, hogy amit néped a tiszteletedre a mai napon külsőleg cselekszik, azt lelkileg nagy áhitattal végezze: az ellenség fölött arasson győzelmet, és az irgalmasság cselekedetét nagyon szeresse.

R. Amen.

Ekkor a pap csendben meghinti szenteltvízzel, megtömjénezi és kiosztja a barkákat.

Ezalatt a Kar énekli a következő antifónát és zsoltárt; két-két zsoltárvers után mindig megismétli az antifónát.

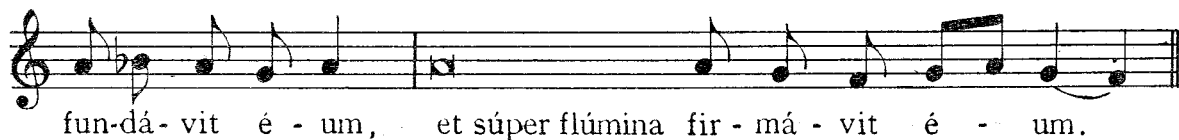
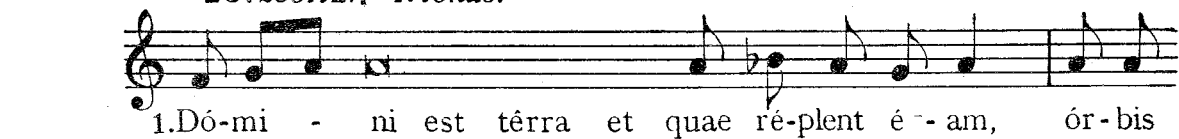
Ant. A zsidók gyermekei olajágakat hordozva mentek az Úr elé, kiáltozván és mondván: Hozsanna a magasságban.

Ant. 1.

Pú - e - ri He - brae - ó - rum, * por - tán - tes rá - mos
o - li - vá - rum, ob - vi - a - vé - runt Dó - mi - no,
cla - mán - tes et di - cén - tes: Ho - sán - na in excélsis.

1. Az Úr é a föld s minden teljessége, lakóival a földnek kerektsége. 2. Mert tengerekre ő ágyazta meg, s folyóvizeken ő erősítette meg. 7. Emeljétek fel fejetekeket, ajtókat, társulatokat fel, ősi kapuszárnyak! s a dicsőség királya bevonul. 8. „Kicsoda ő, a dicsőség királya?“ „Az erős és hatalmas Úr, a harcokon hatalmas Úr!“, 9. emeljétek fel fejetekeket, ajtókat, társulatokat fel, ősi kapuszárnyak, s a dicsőség királya bevonul. 10. „Kicsoda ő, a dicsőség királya?“ „A seregeknek Ura, ő a dicsőség királya!“ — Dicsőség az Atyjának . . . (Zs. 23, 1—2. és 7—10.)

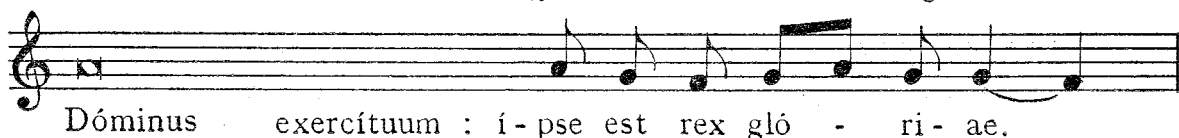
23. zsoltár, 1. tónus.

Ismétlendő a „Pueri.”

Ismétlendő a „Pueri.”

Ismétlendő a „Pueri.”

Ismétlendő a „Pueri.”

Ha a kiosztás tovább tartana, akkor az antifónát a zsoltárral együtt addig ismételhetjük, amíg a kiosztás be nem fejeződik. Viszont ha a kiosztás fejeződnék be előbb, akkor nem kell a zsoltárt végig énekelni, hanem a Glória Patri-val és az antifóna megismétlésével bevégezzük az éneket.

Kiosztás után következik az evangélium.

V. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

V. Sequentia sancti Evangélii secundum Matthaéum.

R. Gloria tibi Dómine.

In illo tempore: Cum appropinquasset Jesus Jerosólymis, et venisset Béthphage ad montem Olivét: tunc misit duos discipulos suos, dicens eis: Ite in castellum, quod contra vos est, et statim inveniétis ásinam alligátam, et pullum cum ea: sólvite, et addúcite mihi: et si quis vobis áliquíd díxerit, dícite, quia Dóminus his opus habet, et conféstim dimittet eos. Hoc autem totum factum est, ut adimplerétur quod dictum est per Prophétam, dicéntem: Dícite filiae Sion: Ecce rex tuus venit tibi mansuétus, sedens super ásinam et pullum, filium subjugális. Eúntes autem discipuli, fecérunt sicut praecepít illis Jesus. Et adduxérunt ásinam et pullum: et imposuérunt super eos vestiménta sua, et eum désuper sedére fecérunt. Plúrima autem turba straverunt vestiménta sua in via: álíi autem caedébant ramos de arbóribus, et sternébant in via: turbae autem, quae praecedébant, et quae sequebántur, clamábant, dicéntes: Hosánna filio David, benedíctus, qui venit in nómine Dómini.

Az időben: Midőn Jézus Jeruzsálemhez közeledett és Betfagéba ért az Olajfák hegyéhez, akkor elküldte két tanítványt, mondván nekik: Menjetek a helységbe, mely elöttetek vagyon és mindjárt találtok egy megkötött szamarat és vele vemhét; oldjátok el és hozzátok ide nekem. És ha valaki nektek szól, mondjátok, hogy az Úrnak szüksége vagyon rájuk; és azonnal elbocsátja azokat. Mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék, amit a próféta jövendölt, mindván: Mondjátok Sion leányának: Íme, a te királyod jön hozzád szelíden, számaron és vemhén, a teherhordónak fián ülve. Elmenvén tehát a tanítványok, úgy cselekvének, amint parancsolta vala nekik Jézus. És elhozák a szamarat és vemhét, rájuk tevék ruháikat és őt azokra ültették. A nagy sereg pedig leteríté ruháit az úton; mások meg gallyakat vagdalának a fákról és az útra szórák. A népek pedig, amelyek megelőzik és követék őt, kiáltozának, mondván: Hozsanna Dávid fiának: áldott, aki az Úr nevében jár! (Máté 21, 1—9.)

B) Körmenet

Most a pap tömjént tesz a füstölőbe, majd a nép felé fordulva éneklí :

Erre megindul a körmenet, lehetőleg kimegy a templomból és egy hosszabb úton vonul vissza.

Körmenet alatt a Kar az itt közölt antifónákból egyet vagy többet énekelhet.

(A hivatalos liturgikus könyvek hét antifónát hoznak, de ezek nem kötelezők. Itt csak a három legkönnyebbet és legáltalánosabbat adjuk.)

A sereg virágokkal és pálmákkal jön a Megváltó elé: s a diadalmas győztesnek illő hódolatot mutat be: a népek az Isten Fiát ajkukkal dicsőítik: és Krisztus dicsérelére az egekig felhangzanak e szavak: Hozsanna!

Ant. 8.

Óc-cur-runt túr - bae * cum fló - ri - bus et pál-mis
 Red - em-ptó-ri ób - vi - am: et vic-tó - ri tri-umphán-ti
 dí-gua dant ob-sé - qui - a: Fi - li - um Dé - i
 ó - re gén-tes praé - di - cant: et in láu-dem Chrí - sti
 * vó-ces tó - nant per nú - bi - la: Ho - sán - na.

Az angyalokkal s a gyermekekkel hűségesek legyünk és a halál legyőzőjének kiáltunk: Hozsanna a magasságban.

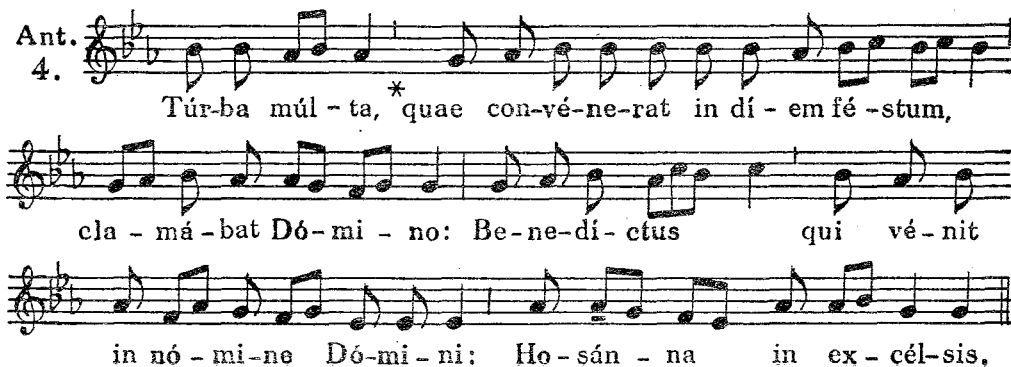
Ant. 7.

Cum án-ge - lis et pú - e - ris * fi - dé - les in-
 ve - ni - á - mur, tri - um-pha - tó - ri mór - tis
 cla - mán - tes: Ho - sán - na in ex - cél - sis.

A nagy sokaság, mely az ünnepre egybegyűlt, az Úrnak kiálta: Áldott, aki az Úr nevében jő: Hozsanna a magasságban.

Ant. 4.

Túr-ba múl - ta, * quae con-vé-ne-rat in dí - em fé - stum,
 cla - má - bat Dó - mi - no: Be-ne-dí - ctus qui vé - nit
 in nó - mi-ne Dó - mi - ni: Ho - sán - na in ex - cél - sis.

Kötelező azonban még a körmenet alatt végigénekelni az alábbi himnuszt Krisztus Király tiszteletére éspedig a következőképpen: a Kar elénekli a Gloria Laus-t, és mindnyájan (papság és nép) ugyanazt megismétlik; ezután a Kar éneklí a himnusz folytatatólagos strófáit, a papság és a nép pedig minden egyes strófa után ismétli a Gloria Laus-t.

Dicsőség, dicséret és tisztelet neked, Krisztus Király, Megváltó: akinek gyermeki üde sereg zengett jámbor hozsannát. — 1. Izrael királya vagy te és Dávidnak nemes sarja: aki az Úr nevében, áldott Királyként jössz. — 2. A magasban téged dicsér az egész mennyei kar: a halandó ember is és minden teremtmény vele együtt. — 3. A zsidó nép pálmákkal jött eléd: mi imádsággal, áhítattal, himnuszokkal veszünk körül téged. — 4. Azok neked, a szenvedni készülőnek rótták le a dicséret adóját: mi neked, az uralkodónak zengünk, íme, éneket. — 5. Azok tetszettek neked, — tessék a mi hódolatunk is: jószágos király, kegyes király, akinek minden jó tetszik.

(Szent Teodulf, orleansi püspök, † 821.)

Mindnyájan ismétlik az egész „Gloria laus“-t.

Mindnyájan [Gloria laus.

Mindnyájan: Gloria laus.

3. Plebs He-braé-a tí-bi cum pál-mis ób-vi-a- vé-nit:
Cum pré-ce, vó-to, hým-nis, ád-su-mus éc-ce tí-bi.

Mindnyájan : Gloria laus.

4. Hi tí-bi pas-sú-ro sol-vé-bant mú-ni-a láu-dis:
Nos tí-bi re-gnán-ti pán-gi-mus éc-ce mé-los.

Mindnyájan : Gloria laus.

5. Hi pla-cu-é-re tí-bi, plá-ce-at de-vó-ti-o nó-stra:
Rex bó-na, Rex clé-mens, cui bó-na cún-cta plá-cent.

Mindnyájan : Gloria laus.

E himnusz eléneklése előtt vagy után — amíg a körmenet tart — magyarul is énekelhetünk. Sz. V. U. 77. Megváltó Királyunk elébe megyünk, vagy esetleg 283. Krisztusunk nagy Király első és utolsó versszakát, és a 159. Ó édes Jézus, ég és föld első és ötödik strófáját, vagy a Christus vincit-et (l. 326. o.).

Bevonulásra a Kar éneklí az „Ingrediente“ responsoriumot.

*Ř. Bemenvén az Úr a szent városba, a zsidók gyermekei az élet föltámadását hirdetvén előre, * Pálmaágakat tartva, kiálták: Hozsanna a magasságban. V. Midőn meghallotta a nép, hogy Jézus Jeruzsálembe jön, kimenének elébe. * Pálmaágakat . . .*

In-gre-di-ente Dómino in
sánctam civi-tá-tem, Hebraeorum pú-
eri resurrectió-
nem vitae pro-
nun-ti-án-tes.
Cum rá-mis pal-má-rum Hosánna clamá-
bant in ex-cél-sis.
Cum-que audisset pópulus
quod Jésus veni-
ret Jero-só-lymam: exiérunt óbvi-am é-i.
Cum rá-mis pal-má-rum Hosánna clamá-
bant in ex-cél-sis.

Körmenet végeztével a pap az oltártól a hívek felé fordulva intonálja:

V. Dominus vobiscum.

Mindnyájan felelik R. Et cum spiritu tuo.

Orémus. Dómine Jesu Christe, Rex ac Redemptor noster, in cujus honórem, hos rámos gestántes, solé-nes laudes decantávimus: concéde propiti-; ut, quocumque hi rámi deportáti fúerint, ibi tuae benedictiónis gratia descéndat, et, quavis daémonum iniquitáte vel illusióne profligáta, dextera tua próte-gat, quos redémit. Qui vivis ...

Urunk, Jézus Krisztus, Királyunk és Megváltónk, akinek tiszteletére e pálmaágakkal kezünkben ünnepi dicséretet zengedeztünk: engedj irgalmasan, hogy ahová csak visszük ezeket az ágakat, ott a te kegyes áldá-sod szálljon le, és a gonosz léleknek minden ármányát és szemfényvesztését eltűzve, a te jobbold védje azokat, akiket megváltott. Aki él és uralkodik ...

Ezután következik a

C) Szentmise

Ebben a szentmisében elmarad a lépcsőima teljes egészében, a mise mindjárt az introitussa kezdődik.

Introitus

Uram, ne vond meg tőlem segítségedet, figyelj rédm és oltalmaz meg engem: szabadíts meg az oroszlán torkából, engem, a megalázottat, bölény szarvától. (Zs. 21., 20–22.) Istenem, Istenem, tekints rédm: miért hagytál el engem? távol van szabadulásomtól hangos jajveszékelésem, Uram. (Zs. ua. 2.)

Intr.
8. Dó-mi-ne, ne lón-ge fá-ci-as au-xí-li-um
tú-um a me, ad de-fen-si-ó-nem mé-am
á-spi-ce: lí-be-ra me de ó-
re-le-ó-nis, et a cór-ni-bus u-ni-

cor-nu-ó-rum hu-mi-li-tá-tem mé-am.

Ps. Dé-us, Dé-us mé-us, ré-spi-ce in me,* quá-re me dereli-

quísti? lónge a salúte méa vérba deli-ctó-rum me-ó-rum.

Ismétlendő a „Dómine, ne lónge“ a Ps.-ig.

Vagy könnyebb zsoltártónusban:

Intr. 8. Dó-mi-ne, ne lónge fácias auxili-um tú-um a me, ad

de-fensiónem mé-am á-spi-ce: li-be-ra me de ó-re

le-ó-nis, et a córnibus unicornuórum humi-li-tá-tem

mé-am. Ps. Dé-us, Dé-us mé-us, ré-spi-ce in me, quá-

re me dereliquísti? lónge a salúte méa vérba deli-ctó-rum me-ó-rum.

Ismétlendő a „Dómine, ne lónge,, a Ps.-ig

Oratio. Omnipotens sempitérne Deus, qui humáno géneri ad imitándum humilitátis exéplum, Salvatórem nostrum carnem sùmere, et crucem subire fecísti: concéde propítius; ut et patientíae ipsíus habére documénta, et resurrectónis consórtia mereámur. Per eúndem Dóminum...

Lectio Epístolae beáti Pauli Apóstoli ad Philippénes. (2, 5—11.)

Fratres: Hoc enim sentíte in vobis, quod et in Christo Jesu: qui cum in forma Dei esset, non rapínam arbitrátus est esse se aequálem Deo: sed semetípsum exinanívit formam serví accípiens, in similitúdinem

K ö n y ö r g é s. Mindenható örök Isten, aki az emberi nem számára az alázatosság követendő példjaként megengedted, hogy Üdvözítőnk testet öltson és kereszthalált haljon, engedd meg kegyesen, hogy az ő béketűrését kövelhessük és így feltámadásának részesei lehessünk. Ugyanazon a mi Urunk...

Szentlecke Szent Pál apostolnak a filippiekhez írt leveléből. (2, 5—11.)

Testvérek: Ugyanazt az érzést ápoljátok magatokban, amely Krisztus Jézusban is megvolt, aki midőn az Isten alakjában volt, nem tartotta az Istennel való egyenlőséget oly dolognak, melyhez erőszakosan ragaszkodjék, hanem

Dóminum factus, et hábitu invéntus ut homo. Humiliávit semetípsum, factus obédiens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et Deus exaltávit illum: et donávit illi nomen, quod est super omne nomen: ut in nómine Jesu omne genu flectátur caeléstium, terréstrium, et inférnórum: et omnis lingua confiteátur, quia Dóminus Jesus Christus in glória est Dei Patris.

kiüresztette önmagát, felvette a szolga alakját, emberekhez hasonló lett és külsejét tekintve úgy jelent meg, mint ember. Megalázta magát és engedelmes lett a halálig és pedig a halálig a keresztfán. Ezért az Isten is igen felmagasztalta őt és oly nevet adott neki, mely minden más név fölött van: hogy Jézus nevére minden térd meghajoljon: az égieké, a földieké és az alvilágiaké, s minden nyelv vallja az Atyaisten dicsőségére, hogy Jézus Krisztus az Úr.

Graduale

Te megfogtad jobbomat, tanácsoddal vezetsz, s aztán dicsőségre emelsz. Ű. Mily jó az Isten Izraelhez, azokhoz, kik igazszívűek. Az én lábam mégis majdnem megingott, lépésem majdnem megtántorodott, mert elfogott a gonoszokkal szemben az irigység, amikor láttam a bűnösnek jólétét. (Zs. 72.)

Grad. 4.

1. Te-nu- ísti mánúm déteram mé-am: in voluntáte túa de-du- xí-
sti me: et cum glóri- a as-sun-psi-sti me. 2. Quam bónus Ís-ra-el
Dé-us ré-ctis cór-de. 3. Méi áutem péne mó-ti sunt pé-des, péne effúsi sunt
gréssus mé-i. 4. Quia zelávi in pec-ca-tó-ri-bus, pácem pec-ca-tó-rum ví-dens.

Traetus

1. Istenem, Istenem, tekints reám: miért hagytál el engem?
2. Távols van szabadulásomtól hangos jajveszékelésem.
3. Én Istenem, kiáltok nappal, de te nem hallgatsz meg, kiáltok éjjel is és nyugtot nem találok.
4. Te pedig ott lakol a szent helyen és Izrael dicsér téged.
5. Benned bíztak atyáink: bíztak és te megszabadítottad őket.
6. Hozzád kiáltottak és megszabadultak, benned bíztak és meg nem szégyenültek.
7. Én azonban féreg vagyok, nem ember, embereknek csúfja, népnek utálat.
8. Aki csak lát, mind gúnyt űz belőlem, félrehúzza ajkát, fejét csóváltatja.
9. Aki Úrban bízott, mentse meg őt, szabadítsa meg, ha kedvét leli benne.
10. Néznek rám, bámulnak engem.
11. Szétosztották egymás között ruhámat, és köntösömrre sorsot vetettek.
12. Szabadíts meg az oroslán torkából engem, a megalázottat, a bölény szarvától.
13. Ti, akik féltitek az Urat, dicsérjétek őt, Jákob minden ivadéka, magasztaljátok őt.
14. Az Úrról beszélek az eljövendő nemzedéknek: az ő igazságát fogják hirdetni az egek.
15. A születendő népnek, mivel az Úr így cselekedett. (Zs. 21.)

Tract.

1. Dé-us, Déus mévs, ré-spi-	ce in me:	quáre me de-re-li-quí-sti?	2.
2. Lónge a salú-te mé-a		vérba delictó-rum me-ó-rum.	3.
3. Déus meus, clamábo per dí-em, nec	e-xáu-dí-es:	in nócte, et non ad insipién-ti-am mí-hi.	4.
4. Tu áutem in sán-cto há-bi-tas:		lá-us Ís-ra-el.	5.
5. In te speravérunt pá-tres nó-stri:	speravérunt, et libe-	rá-sti é-os.	6.
6. Ad te clamavérunt, et sál-vi fá-cti sunt:	in te speravérunt, et non	sunt con-fú-si.	7.
7. Égo áutem sum vérmis, et	non hó-mo:	oppróbríum hóminum, et abjé-cti-o plé-bis.	8.
8. Ómnes qui vidébant me, asper-na-bán-tur me:	locúti sunt lá-biis, et mo-vé-runt cá-put.	9.	
9. Sperávit in Dó-míno, erípi-at é-um:	sálvum fáciat éum, quóni-am vult é-um.	10.	
10. Ípsi véro con-side-ra-vé-runt, et	con-spe-xé-runt me.	11.	
11. Divisé-runt sibi vestimén-ta mé-a,	et súper vé-stem méam mí-sé-runt sór-tem.	12.	
12. Líbera me de ó-re le-ó-nis:	et a córnibus unicórnú-rum húmili-tá-tem mé-am.	13.	
13. Qui tímétis Dó-mínum, laudá-te é-um:	univérsum sé-men Jácob magnifi-cá-te é-um.	14.	
14. Annuntiábitur Dó-míno gene-rátio ven-tú-ra:	et annuntiábunt caéli justí-ti-am é-jus.	15.	
15. Pópulo qui na-scé-tur,	quem fé-cit Dó-mi-nus.		

**A tractus befejeztével azonnal kezdődik a passió Szent Máté
evangelista szerint**

Passió és evangélium alatt a szentelt pálmát vagy barkát kezünkben tartjuk.

A passió éneklésére és előadására vonatkozó főbb szabályok ezek:

1. Ünnepestes liturgia keretében (ha a pap cantatumot mond) a passiót három fölszentelt papnak vagy diákonusnak kell énekelnie latinul. A turba részeit — akár egy-, akár többszólamúlag — énekelheti a kar is. (D. A. 4044. ad 2.) A passió éneke alatt a miséző pap a leckeoldalon csendben olvassa a passiót.

2. Ha három külön pap nem akad e célra, akkor a miséző pap a diákonussal és szubdiákonussal éneklí éspedig a miséző a Krisztus szavait az evangélium oldalon. (D. a. 2740 ad 2.)

3. Ha asszisztencia nélkül mond a pap énekes misét, akkor szabad csendben olvasnia a passiót az evangélium oldalán, bár kívánatos volna, hogy végig énekelje az egészet. (D. a 4031 ad 2.) A turbákat ez esetben is énekelheti a kórus.

Míg a pap csendben olvassa a passiót, a kórus Krisztus szenvedéséről szóló énekkel, motettákkal vagy a passió részleteivel kitöltheti az időt.

Gyakorlatilag tehát ez azt jelenti, hogy ha a pap egyedül mond nagymisét, akkor sem ő, sem a kórus nem köteles a passiót énekelni.

Az esztergomi főegyházmegye részére az asszisztencia nélkül mondott énekes misére a Praeatorator így rendelkezik: „A misében a passiót a celebrans az evangéliumoldalon olvassa. Ezalatt szabad a passiót a kóruson a nép nyelvén énekelni.“

4. Semmi kifogás alá sem esik, ha a passiót kismisén vagy misén kívül — más ájtatosság keretében — magyarul énekeljük. Dicséretes és kívánatos Krisztus kínszenvedését magyar énekléssel is a hívők szívébe vésni.

A tömeg szavait (a *turbákat*) — hogy az énekkar könnyebben tájékozódhassék — aláhúztuk és sorjában megszámoztuk.

sem bírtatok virrasz-ta-ni ve - lem? Éb - ren legyetek és i - mád - kozzatok,

hog - y kí - sér - tet - be ne es - se - tek. A lé - lek ugyan kész, de a test gyöngé.

C: Másodszor is új - ra el - mé - ne és i - mád - ko - zék mondván: A - tyám!

Jézus:

ha el nem múlhatik e pohár a nélkül, hogy ki ne i - gyam, le - gyen meg a te

C: a - ka - ra - tod. És megint vissza - térvén, al - va ta - lá - lá ő - ket, mert sze -

meik el voltak ne - he - zedve. És otthag - yván őket, is - mét el - mé - ne, és har -

madszor imád - kozék, ugyanazon beszé - det mondván. Akkor tanítványa - i - hoz

Jézus:

mé - ne és mondá né - kik: A - lud - ja - tok már és nyu - god - ja - tok;

i - me el - kö - zel - gett az ó - ra, és az Emberfia a bűnösök kezébe a - da - tik.

Kel - je - tek föl, menjünk; i - me közeledik, a - ki en - gem el - á - rul.

C:

Míg ő szól va - la, i - me Júdás, egy a tizenkettő közül, eljőve és ve - le nagy

se-reg, kardokkal és dorongokkal, küldetve a papi fejedelmektől és a nép vé-

ne-i-től. A-ki pedig elárulta őt, jelt adott ne-kik, mondván: A-kit megcsó-

ko-lok, ő az, fogjá-tok meg. És azonnal Jézushoz já-rulván mondá: Üd-vöz-

légy, Rabbi! És megcsóko-lá őt. Jé-zus meg mondá né-ki: Ba-rá-

tom, mi-vég-re jöt-tél? Ak-kor hozzámenének és kezét ve-té-nek Jé-

zus-ra, és meg-ra-ga-dák őt. És íme egy azok közül, kik Jézussal va-

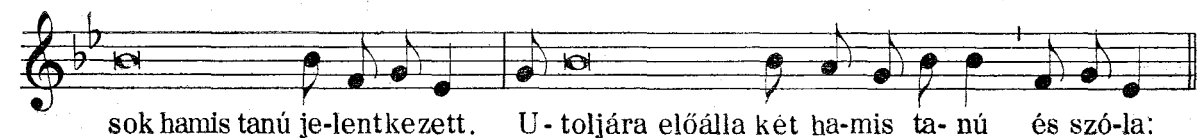
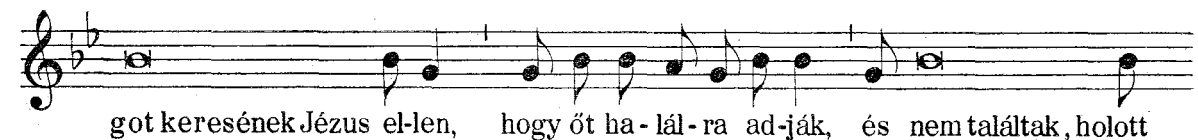
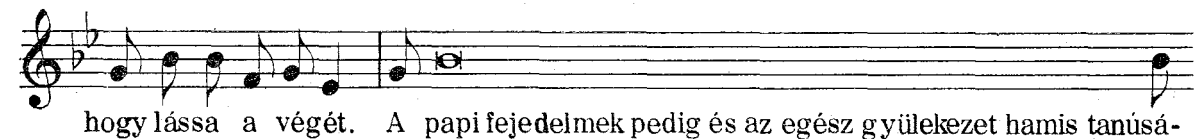
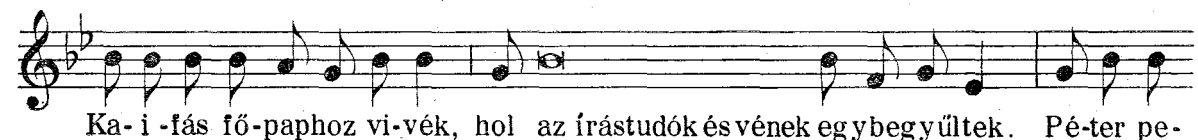
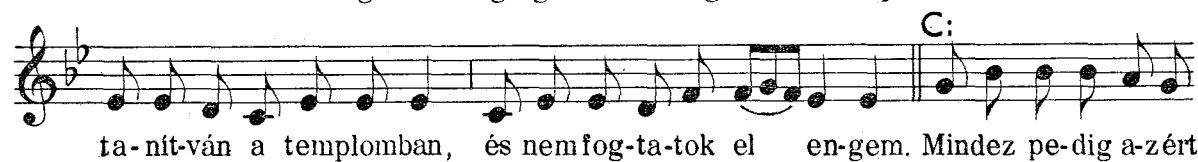
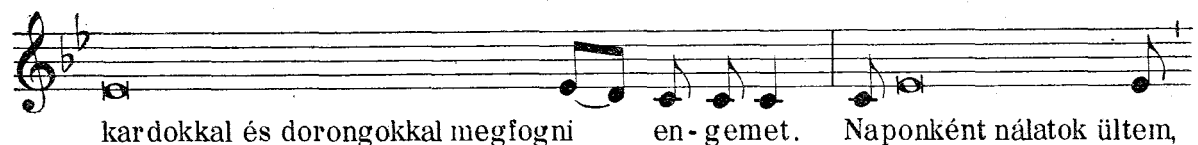
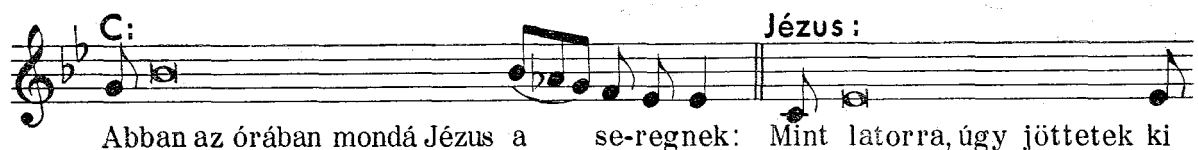
lá-nak, ki-nyujtván ke-zét, kardot rán-ta és rásujtván a főpap szolgájá-

ra, levágá an-nak fü-lét. Er-re mon-dá ne-ki Jé-zus: Tedd visz-

sza he-lyé-be kar-do-dat; mert mindazok, akik fegyvert fognak, fegyver

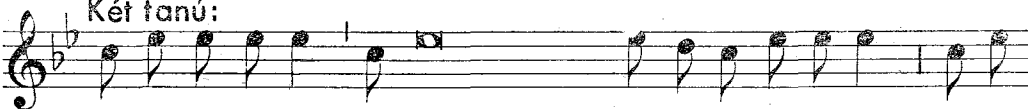
ál-tal vesznek el. Vagy azt hiszed, nem kér-he-tem A-tyá-mat

és rögtön adna nekem többet tizenkét ez-red an-gyal-nál? De ak-kor

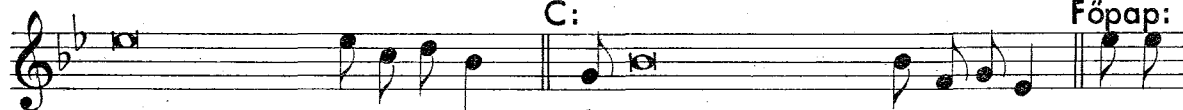

Két tanú:

1. Kar:

Ez azt mondotta: Le tudom rontani az Is-ten templomát, és há-

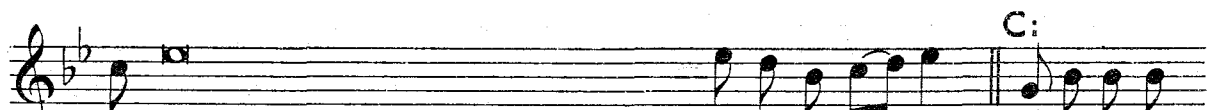
rom nap alatt felépi-te-ni azt. És fölkelvén a főpap, mondá ne-ki: Semmit

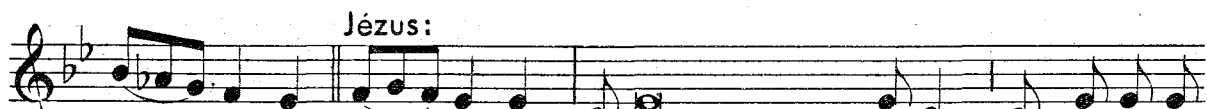
sem fe-lelsz-e a-zok-ra, mikről e-zek tanus-kod-nak? Jé-zus pe-díg hall-gat

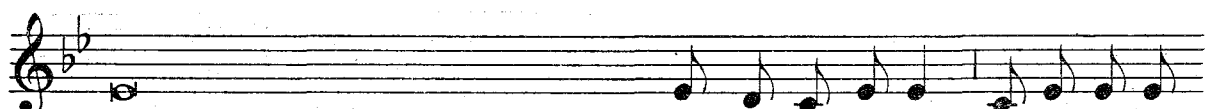
va-la. És a fő-pap mondá ne-ki: Megesketlek téged az é-lő Is-ten-re,

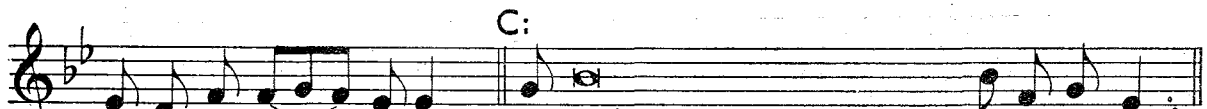
hogy valld meg nekünk, te vagy-e a Krisztus, az Is-ten Fi - a? Fe-le-lé né-

ki Jé-zus: Te mon-dád; a - zonban mondom nektek: majd egykor lát-

ni fogjátok az Emberfiát az Isten hatalmának jobbán ül - ni, és el - jön - ni

az ég fel-hő - i - ben. Ak - kor a főpap megszaggatá ruhá-it, mondván:

Ká-rom-ko-dott; mi szükségünk van még ta-núk - ra? í - me most hallottátok

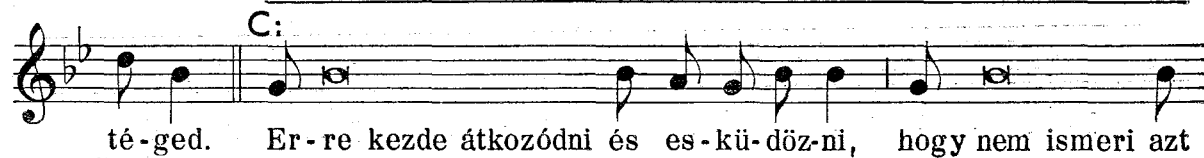
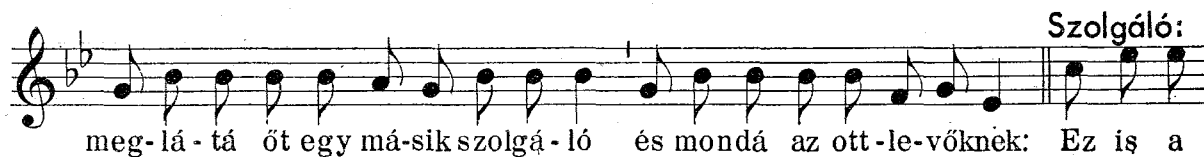
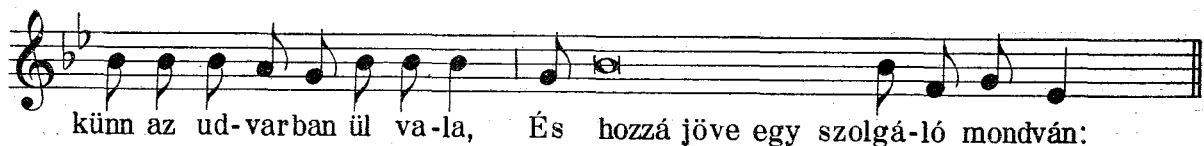
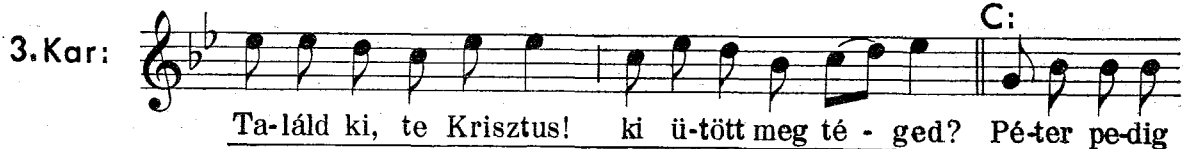
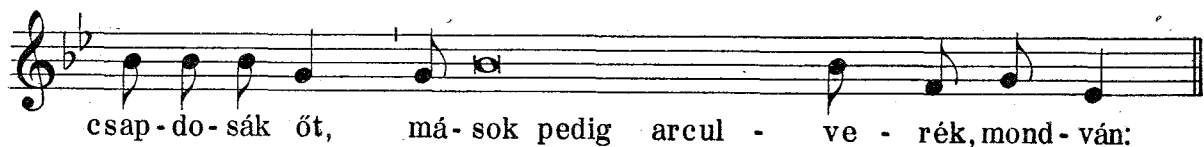
a ká-rom-ko-dást. Mit gon - dol - tok? A-zok pedig felel - vén, mondák:

2. Kar:

Mél-tó a ha-lál-ra.

Ak-kor orcájára köpdösének és ököllel

Jézus szava, melyet mondott va-la: Mi-előtt a kakas szól, háromszor ta-

gadsz meg en-gem. És ki-menvén on-nan, keserves sírás-ra fakadt.

Mi-kor pedig reg-gel lőn, ta-nácsot ülének mindnyájan a papi fejedelmek és

a nép véne-i Jé-zus el-len, hogy őt ha-lál-ra ad-ják. És megkö-töz-

vén őt, vi-vék és átadák Poncius Pilátus hely-tar-tó-nak. Ak-kor

látván Júdás, ki őt elárulta, hogy elítélték, meg-bán-ván tet-tét,

visz-szavivé a harminc ezüstpénzt a papi fejedelmeknek és véneknek,

Júdás:

mond-ván: Vét-keztem, el-á-rul-ván az i-gaz vért. Ám a-zok mondák:

5. Kar: C:

Mi közünk hoz-zá? Te lás-sad. A papi fejedelmek

pedig fölszedvén a harminc e-züst pénzt mon-dák:

6. Kar:

Nem szabad azt a templom kincstá-rá-ba ten-ni, mert vér

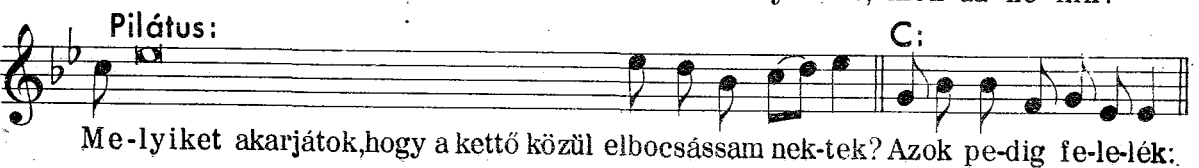
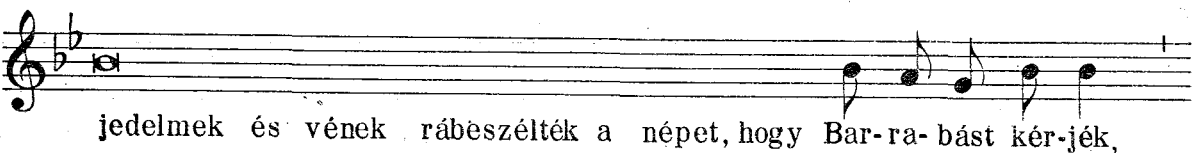
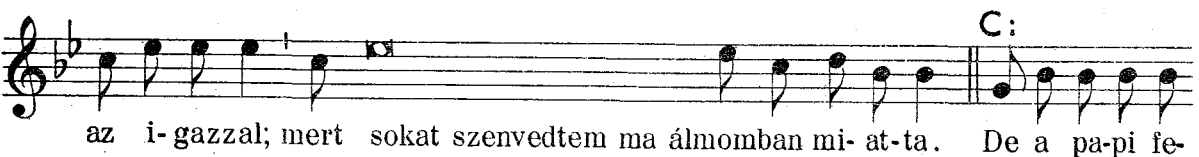
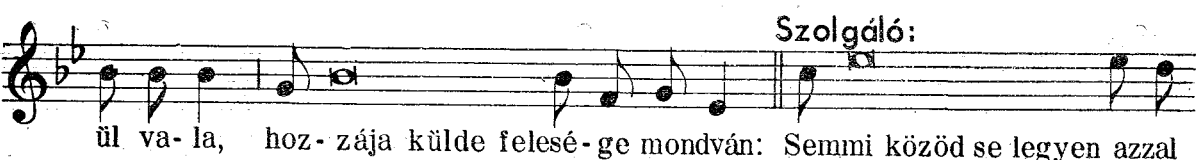
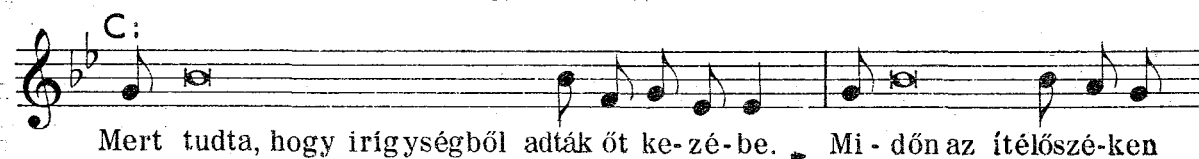
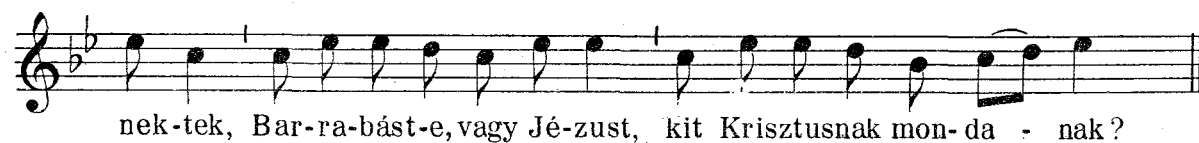
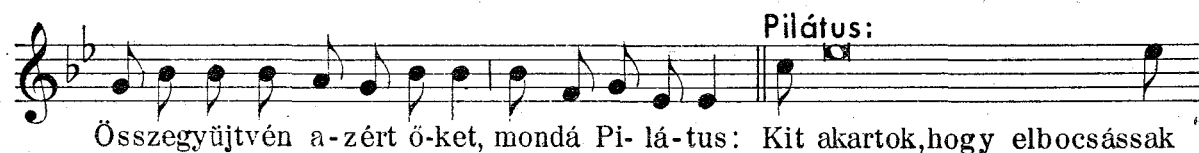
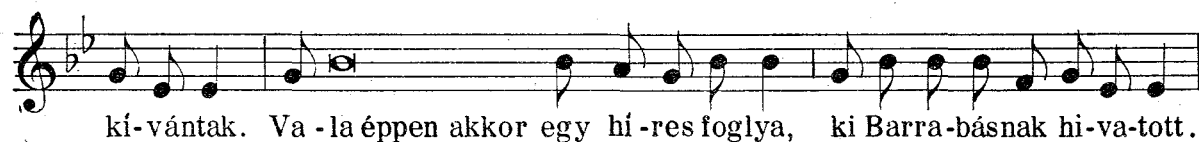
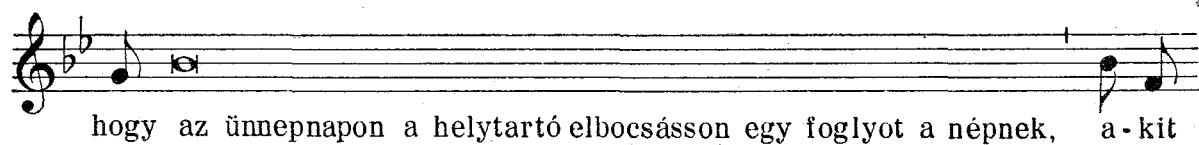
C:

dí - ja. Ta-nácsot tartván te-hát, meg-vevék rajta a fazekas földjét
 az idegenek teme-tő-jé-nek. A-zért hívják azt a földet Hakeldamá-
 nak, az-az vérme-ző-nek, ma-i na-pig-lan. Ak-kor beteljesedék Jeremiás
 próféta mondása, a-ki így szólt: És vevék a harminc ezüst-pénzt, a
 megbecsültnek á-rát, kit ennyire becsültek Izrael fi-a-i részéről;
 és a fazekas földjéért adák azt, amint az Úr parancsol-ta ne-kem.

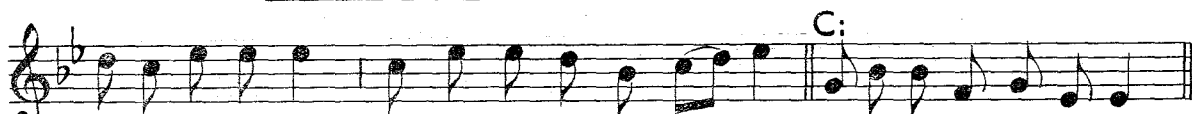
Jé-zus pedig a helytartó e-lőtt áll va-la; és kérdezé őt a helytar-tó

Pilátus: **C:**
 mondván: Te vagy-e a zsi-dók ki-rá-lya? Fe-le-lé ne-ki Jé-zus:

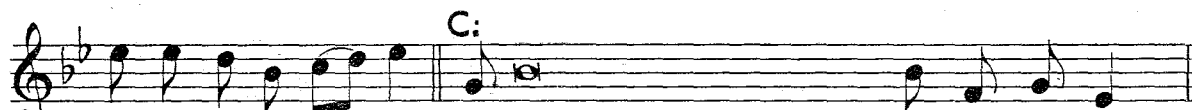
Jézus: **C:**
 Te mondod. És midőn vádolták őt a papi fejedel-mek és vé-nek,
Pilátus:
 semmit sem fe-lelt. Akkor mondá ne-ki Pi-lá-tus: Nem hallod-e, mi
C:
 mindenről tanúskod-nak el-le-ned? És egy szavára sem fe-le-le ne-

7. Kar: **C:** **Pilátus:**
Bar - ra-bást. Mondá ne - kik Pi - lá - tus: Mit csi - nál - junk

 C:
te-hát Jé-zus-sal, kit Krisztusnak mon-da - nak? Fe-le-lé-nek mindnyájan:

8. Kar: **C:** **Pilátus:**
Kereszt-re ve-le! Mon-dá ne-kik a helytar-tó: De hát mi

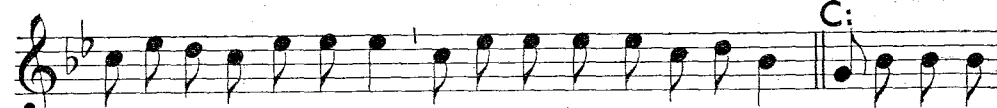
 C:
rosszat cse-le-ke- dett? A-zok meg még jobban kiálto- zá - nak, mondván:

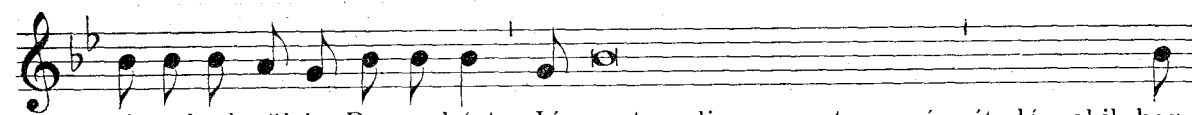
9. Kar: **C:**
Ke-reszt-re ve-le! Lát-ván tehát Pilátus, hogy semmire

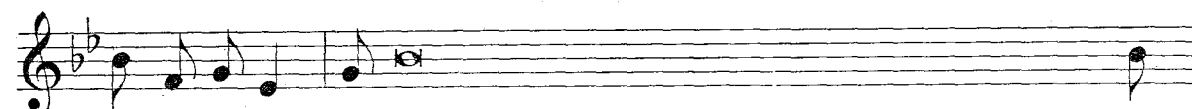
 sem megy, ha - nem annál inkább nő a za-jon-gás, vi-zet ve-vén, meg-

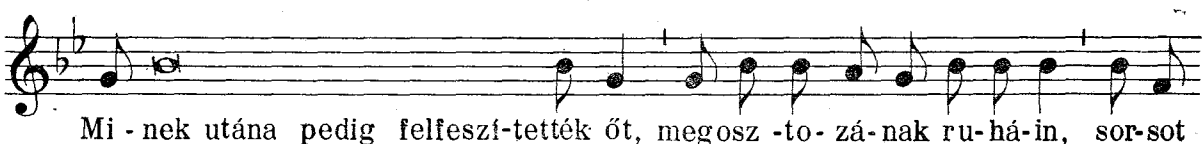
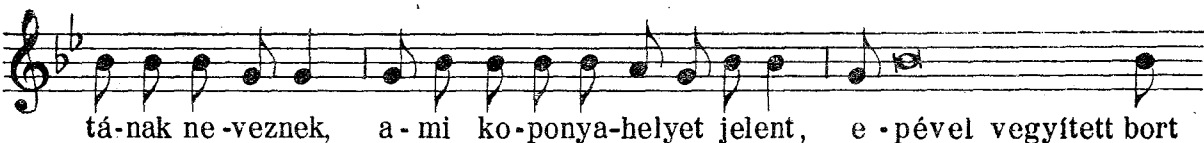
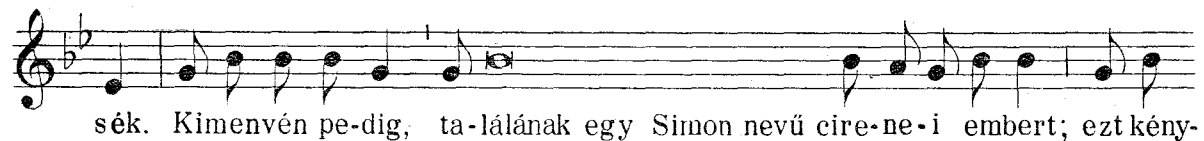
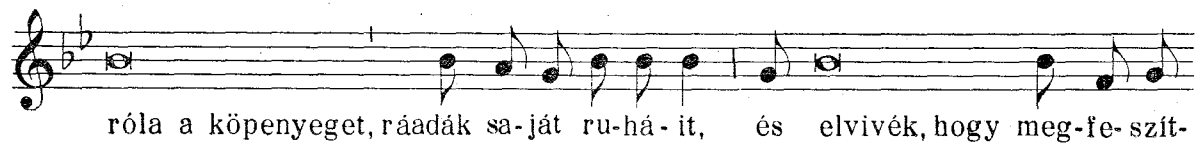
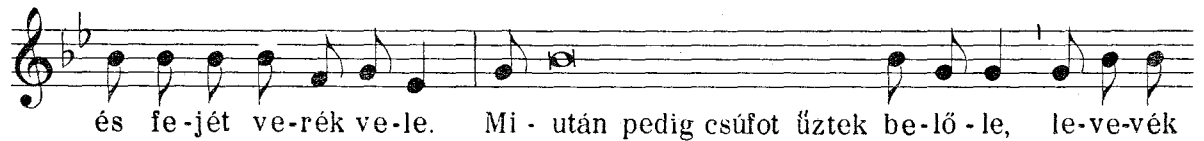
 Pilátus:
mosá kezeit a nép e-lőtt, mondván: Én ártatlan vagyok ennek az

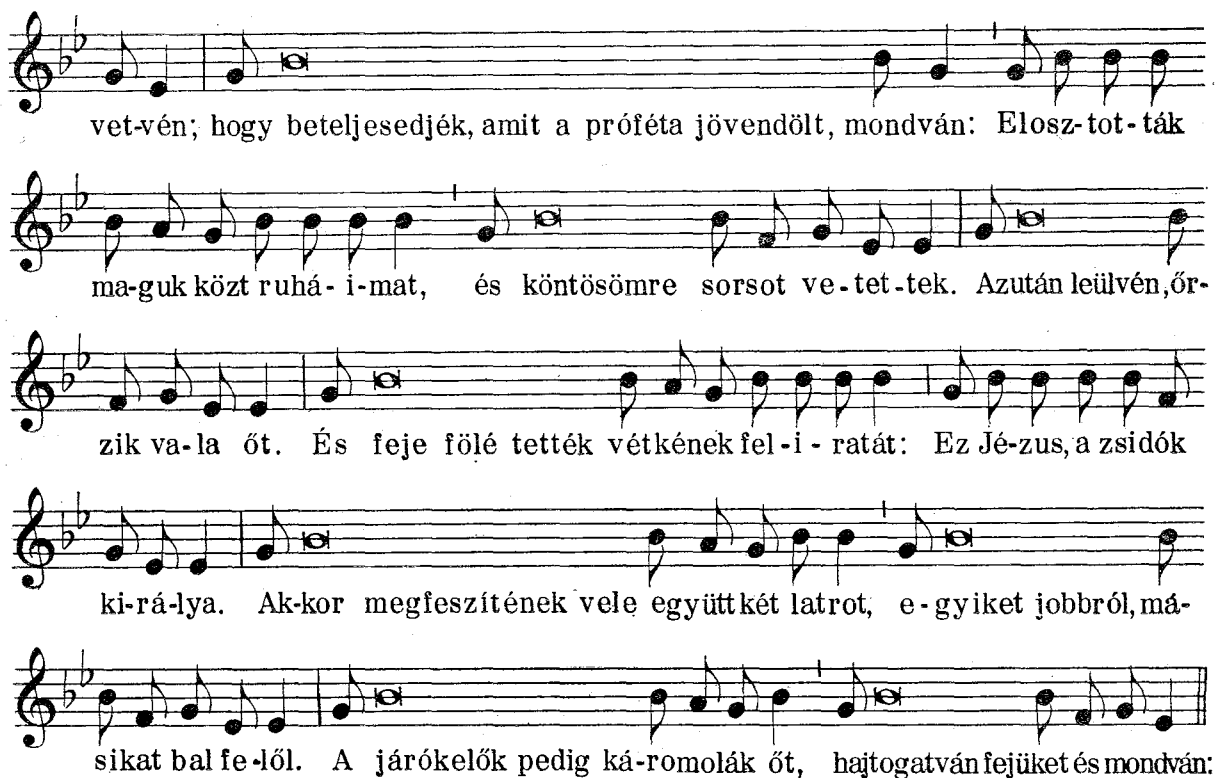
 C:
i-gaz-nak vé-ré-től; ti lás-sá-tok. És felelvén az egész nép mondá:

10. Kar: **C:**
Az ő vé-re mi-rajtunk és a mi gyermeke-in-ken. Erre el-bo-

 csá-tá ked-vükért Bar-ra-bást, Jé-zust pedig megostorozván, átadá nekik, hogy

meg-fe-szít-sék: Ak-kor a helytartó katonái magukkal vivén Jézust a törvény-

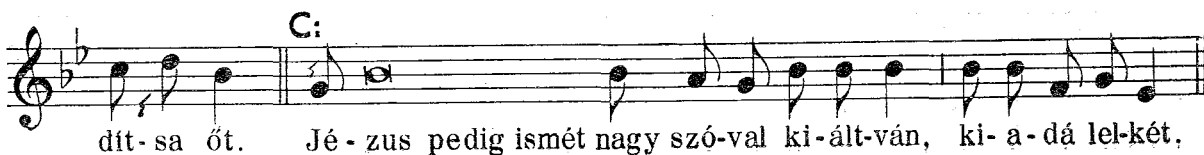
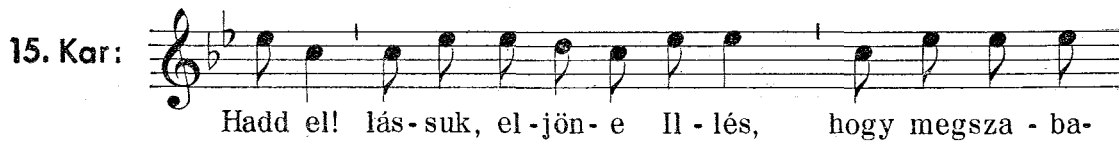
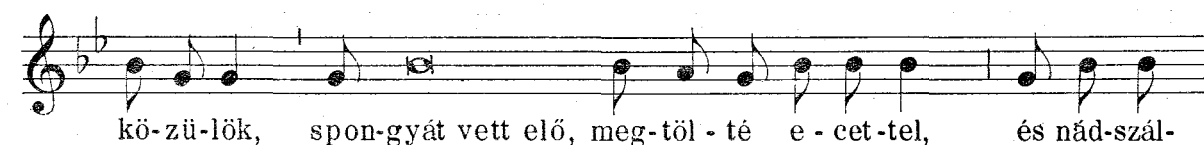
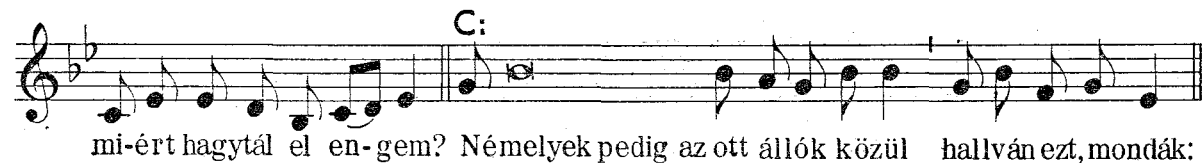
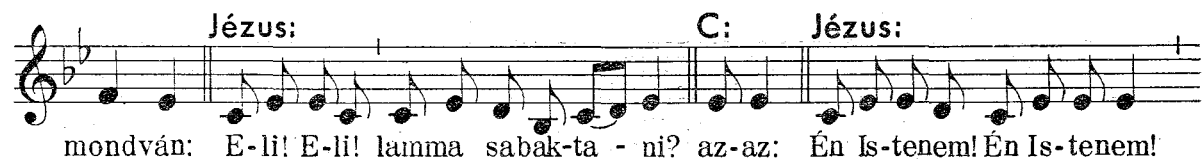
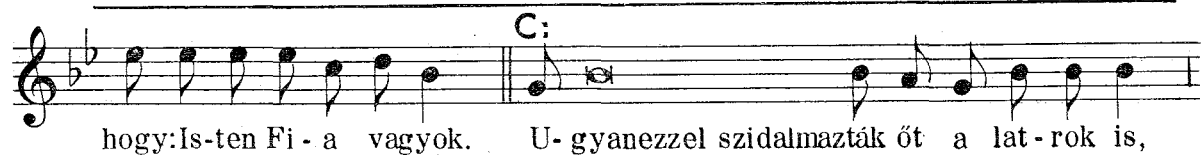
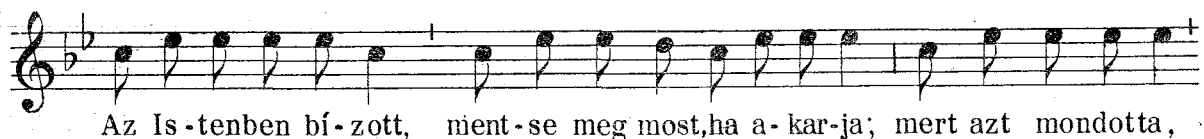
vet-vén; hogy beteljesedjék, amit a próféta jövendölt, mondván: Elosz-tot-ták
ma-guk közt ruhá-i-mat, és köntösömre sorsot ve-tet-tek. Azután leülvén, ör-
zik va-la őt. És feje fölé tették vétkének fel-i-ratát: Ez Jé-zus, a zsidók
ki-rá-lya. Ak-kor megfeszítének vele együtt két latrot, e-gyiket jobbról, má-
sikát bal fe-lől. A járókelők pedig ká-romolák őt, hajtogatván fejüket és mondván:

12. Kar:

Há! Te, ki lerontod az Is-ten templo-mát, és harmad-nap-
ra föl-é-pí-ted azt; sza-badítsd meg ma-ga-dat! Ha Is-ten Fi-a
vagy, szállj le a keresztről! Ha-sonlóképen a papi fejedelmek is az í-
rástudókkal és vénekkel egyetemben csúfo-lód-va mon-dák:

13. Kar:

Má-so-kat megmentett, ma-gát nem tudja megmen-te-ni;
ha Iz-ra-el ki-rá-lya, szálljon le most a keresztről, és hiszünk ne-ki.

*Itt letérdelünk és néhány pillanattig elmélkedünk,
majd folytatjuk:*

C:

Es íme, a templom kárpítja ket-té-ha-sadt, fö-lé-től al-já-ig: és a
föld megindula, a kősziklák megrepedének; és a sír-boltok megnyí-lá-nak,
és sok elhunyt szentnek teste föl-tá-ma-dott; és kijö-vén a sírokból, az
ő feltámadása után bemenének a szent vá-ros-ba, és sokaknak megje-
le-né-nek. A százados pedig és akik vele együtt őrzik vala Jézust,
lát-ván a földindulást és a tör-tén-te-ke-t, i-gen megfélé-m-lé-nek, mondván:

16. Kar: C:

Ez va-ló-ban Is-ten Fi-a volt! So-kan valának pedig ot-

tan asszonyok, messzi-ről nézvén, kik követték vala Jézust Galileából,
szol-gál-ván ne-ki; kik között Mária Mag-dol-na és Mária, Jakab és Jó-
zsef any-ja, és Zebedeus fiai-nak any-ja. Mi-kor pedig este-le-dett,

jö - ve egy zimateai gazdag ember, névszerint József, a - ki maga is tanít-
 ványa volt Jé-zus-nak; ez Pi-lá-tus-hoz já-rulván, el-ké-ré Jé-zus
 tes-tét. Ak-kor Pilátus megparancsolá, hogy adják ki a testet. És vevén
 Jó-zsef a tes-tet, tiszt-a gyolcs-ba ta-ka-rá azt,
 és saját új sírboltjába he-lye-zé, me-lyet kősziklá - ba vá-gott va-la;
 és nagy követ gördített a sírbolt ajta-já - ra és el-mé-ne.

Passió után a pap intonálja a Credót és folytatódik a szentmise a szokott módon.

Offertorium

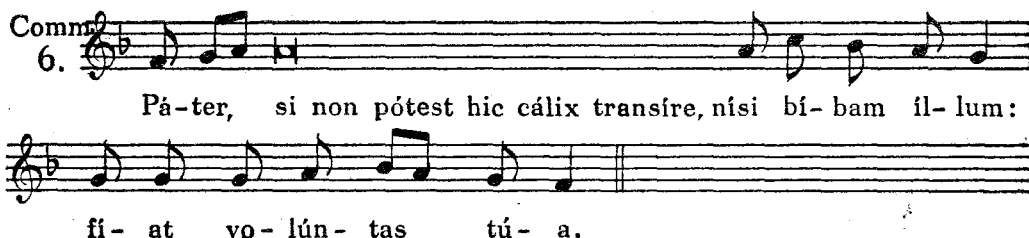
Gyalázatot és nyomorúságot szenved a szívem: keresem, aki szánakoznék rajtam, de nem akadt senki sem: keresem, aki vigasztaljon engem, de senkit sem leltem: sőt enni nekem epét adtak, és szomjúságomban ecettel ilattak. (Zs. 68, 21—22.)

Offert. 6.

Im-pro- périum exspectávit cor méum et mi- sé- ri- am:
 et sustinui qui simul contristarétur, et non fú- it. Con-so-
 lántem me quaesívi, et non in- vé- ni: et dedérunt in éscam
 méam fel, et in síti méa potavérunt me a- cé- to.

Communio

Atyám, ha el nem múlhatik e pohár anélkül, hogy ki ne igyam, legyen meg a te akaratod. (Máté 26, 42.)

Posteommunio. Per hujus, Dómine, operatiónem mystérii: et vítia nostra purgéntur, et justa desidéria compleántur. Per Dóminum ...

Áldozás utáni imádság. E misztérium hatása törölje el, Urunk, bűneinket és teljesítse igaz kívánságainkat. A mi Urunk Jézus Krisztus ...

Áldás után a pap nem imádkozza az utolsó evangéliumot, hanem azonnal elvonul az oltártól.

NAGYCSÜTÖRTÖK

(Feria quinta in Cena Domini)

Az ünnep tárgya. A legméltóságosabb Oltáriszentség szerzésének a napja, az utolsó vacsora emlékezete. Erre vonatkozik a szentmise lectiója, evangéliuma és a lábmosás szertartása. De átszövi az ünnepet az Úr Jézus közeli szenvedésének a hangulata is (a szentmise változó énekei, oltárfosztás, a papi zsolozsma — lamentációk — énekei). Ezenkívül az ősegyházban ezen a napon tartották a megkeresztelendőknél az utolsó vizsgálatait (scrutinium) és szent olajjal megkenték őket (innen az olajszentelés a püspöki székesegyházakban), és ezen a napon fogadták vissza a nyilvános vezeklőket.

Vallásos jelentése. 1. Gondolatban menjünk el az utolsó vacsora termébe, hálás szívvel vegyük magunkhoz az Úr szeretetének zálogát, az élet kenyerét és borát. 2. Az apostolok lábát mosó Krisztustól tanuljunk alázatos szolgálatot embertestvéreinkkel szemben. 3. Meleg részvétellel és együttérzéssel kísérjük az Urat az Olajfák hegyére és virrasszunk mellette, aki érettünk vérrel verítékezett.

Szertartása

Templomokban és nyilvános kápolnáknál ma csak egy mise mondható, mégpedig este 5 és 8 óra között. Szentmise közben papság és hívek közösen járulnak a szentáldozáshoz.

Orgona nem szól a mise alatt (az esetleges ünnepélyes püspöki bevonulás alatt sem), csak a Glória intonálása után, amikor a csengők és harangok is megszólalnak, majd elnémulnak egészen a nagyszombati Glóriáig, s addig ezeket a kereplők helyettesítik.

Azokban a templomokban, ahol a nagypénteki sirbatételt is végzik, a nagycsütörtöki szentmisében két nagy ostyát konszekrál a pap: az egyikkel most a csütörtöki mise alatt megáldozik, a másikat egy helyben megőrzi a nagypénteki sirbatételre. (Nagypénteken a pap is kisostyával fog áldozni!)

A pap segédletével a templomon keresztül processzióban vonul az oltárhoz. Közben a Kar énekli az introitust.

Introitus

Mi pedig dicsekedjünk a mi Urunk Jézus Krisztus keresztjében, akiben vagyunk üdvösségünk, életünk és feltámadásunk: aki által megváltattunk és megszabadultunk. (Zs. 66, 2.) Irgalmazzon nekünk az Isten és áldjon meg minket; ragyogtassa arcát felettünk és irgalmazzon nekünk. Mi pedig ... (Gal. 6, 14.)

Intr. 4.

Nos áu - tem * glo - ri - á - ri o -
 pór - tet in crú - ce Dó - mi - ni nó - stri
 Jé - su Chri - sti: in quo est sá - lus, vi - ta,
 et re - sur-ré - cti - o nó - stra: per
 quem sal - vá - ti, et li - be - rá - ti sú - mus.
 Ps. Dé - us misereátur nóstri, et be - ne - di - cat nó - bis:
 * il - lú - minet vultum súum súper nos, et misere - á - tur nó - stri.

Ismétlendő a „Nos autem“ a Ps.-ig.

Ennek az introitusnak is énekelhetjük a szövegét zsoltártónusban, ha a fönt közölt dallam nehéznek bizonyulna.

Intr. 4.

Nos áu - tem glori - á - ri o - pór - tet in crúce Dómini nóstri
 Jé - su Chri - sti: in quo est sá - lus, ví - ta, et re - sur - ré - cti - o
 nó - stra: per quem salváti et li - be - rá - ti sú - mus. Ps. Dé - us
 misereátur nóstri, et be - ne - di - cat nó - bis: il - lú - minet vúl -
 tum súum súper nos, et misere - á - tur , nó - stri.

Ismétlendő a „Nos autem“ a Ps.-ig.

A „Glória“ intonációjára az orgona egy rövid ünnepélyes preludiumot játszik, majd a Kar folytatja a Glóriát az „Et in terra pax“-tól kezdve végig.

A Glóriát még kísérheti az orgona (D. A. 4067 ad 6), utána azonban elnémul a nagyszombati Glóriáig (D. A. 3535 ad 7); de ha tetszik, már a Glóriát is énekelhetjük kíséret nélkül.

Oratio. Deus, a quo et Judas reatus sui poenam, et confessionis suae latro praemium sumpsit, concede nobis tuae propitiacionis effectum: ut, sicut in passionis tuae Jesus Christus Dominus noster diversa utrisque intulit stipendia meritum; ita nobis, ablato vetustatis errore, resurrectionis suae gratiam largiatur: Qui tecum vivit et regnat...

R. Amen.

Lectio Epistolae beati Pauli Apostoli ad Corinthios. (1. 11, 20—32.)

Fratres: Conveniéntibus vobis in unum, jam non est Dominicum cenam manducare. Unusquisque enim suam cenam praesumit ad manducandum. Et alius quidem esurit: alius autem ebrius est. Numquid domos non habetis ad manducandum et bibendum? aut ecclesiam Dei contemnitis, et confunditis eos, qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? In hoc non laudo. Ego enim accipi a Domino, quod et tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, et gratias agens fregit, et dixit: Accipite, et manducate: hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem, postquam cenavit, dicens: Hic calix novum testamentum est in meo sanguine: hoc facite quotiescúmque bibetis, in meam commemorationem. Quotiescúmque enim manducabitis panem hunc, et calicem bibetis: mortem Domini annuntiabitis donec veniat. Itaque quicúmque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini. Probat autem seipsum homo, et sic de pane illo edat, et de calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit: non dijudicans corpus Domini. Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi. Quod si nosmetipsos dijudicáremus, non útique judicáremur. Dum judicámur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.

Könyörgés. Isten, akitől Júdás is megkapta bűnének büntetését és a lator is bűnbánatának jutalmát: engedj éreznünk irgalmad hatását, hogy a mi Urunk Jézus Krisztus, amint a szenvedése közben mindkettőjüknek megadta az érdemiüknek megfelelő különböző díjat, úgy távolítsa el tőlünk a régi ember tévelygéseit és adja meg nekünk föltámadása kegyelmét: Aki veled...

Szentlecke Szent Pál apostolnak a korinthusiakhoz írt leveléből. (1. 11, 20—32.)

Testvérek: Midőn egybegyűltök, ez már nem az Úr vacsorájának evése; mert kiki a saját vacsoráját veszi elő, hogy megegye. És az egyik éhezik, a másik meg dőzsöl. Vajon nincsen-e házatok az evésre és ivásra? Vagy megpetítetek Isten egyházát és megszegényítettetek azokat, akiknek nincsen? Mit mondjak nektek? Dicsérjétek-e titeket? Ebben nem dicsérlek! Mert én az Úrtól vettem, amit közöltem is veletek, hogy az Úr Jézus azon az éjszakán, amelyen elárultatt, bevét a kenyeret és hálát adván, megtörte és mondá: Vegyétek és egyétek, ez az én testem, amely érteket adatik; ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. Hasonlóképpen a kelyhet is, miután megvacsorált, mondván: Ez a kehely az újszövetség az én véremben; ezt cselekedjétek, valahányszor isszátok, az én emlékezetemre. Mert valahányszor ezt a kenyeret eszitek és ezt a kelyhet isszátok, az Úr halálát hirdetitek, míg el nem jő. Aki tehát méltatlanul eszi ezt a kenyeret, vagy issza az Úr kelyhét, vétkezik az Úr teste és vére ellen. Tehát vizsgálja meg magát az ember és úgy egyék ebből a kenyérből és igyék ebből a kehelyből; mert aki méltatlanul eszik és iszik, ítéletet eszik és iszik magának, mivel nem különbözteti meg az Úr testét. Ezért van köztetek sok beteg és erőtlén és aluszak sokan. Ha ellenben magunkat megítélnők, bizonyára nem ítéltetnénk meg. Midőn pedig megítéltetünk, az Úr fenyíti meg minket, hogy ne kárhozzunk el ezzel a világgal.

Graduale

Krisztus engedelmes lett értünk a halálig, és pedig a halálig a keresztfán. V. Ezért az Isten is igen felfmagasztalta őt és oly nevet adott neki, amely minden más név föltött van. (Fil. 2, 8—9.)

Grad. 6.

Chri-stus fáctus est pro nobis obédiens ú-sque ad mór-tem,
mór-tem áu-tem crú-cis. V.: Próp-ter quod et Déus exsal-tá-vit
il-lum, et dédit illi nómen, quod est súper ó-mne nó-men.

† Sequéntia sancti Evangélii secúndum Joánnem. (13, 1—15.)

Ante diem festum Paschae sciens Jesus, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem: cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Et cena facta, cum diabolus jam misisset

† A szent evangélium szakasza Szent János szerint. (13, 1—14.)

A húsvét ünnepe előtt, tudván Jézus, hogy eljött az órája, midőn átmenjen e világból az Atyához, mivel szerette övéit, akik e világban valának, mindvégig szerette őket. És a vacsora alkalmával, mikor az örödj

in cor, ut tráderet eum Judas Simónis Iscariótæ: sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, et quia a Deo exivit, et ad Deum vadit: surgit a cena, et ponit vestiménta sua: et cum accepisset linteam, præcinxit se. Deinde mittit aquam in pelvim, et coepit lavare pedes discipulorum, et extergere linteo, quo erat præcinctus. Venit ergo ad Simónem Petrum. Et dicit ei Petrus: Dómine, tu mihi lavas pedes? Respóndit Jesus, et dixit ei: Quod ego fácio, tu nescis modo, scies autem póstea. Dicit ei Petrus: Non lavábis mihi pedes in aetérnum. Respóndit ei Jesus: Si non lávero te, non habébis partem mecum. Dicit ei Simon Petrus: Dómine, non tantum pedes meos, sed et manus, et caput. Dicit ei Jesus: Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes. Sciébat enim quisnam esset qui tráderet eum: propterea dixit: Non estis mundi omnes. Postquam ergo lavit pedes eorum, et accépit vestiménta sua: cum recubuisset íterum, dixit eis: Scitis quid fécerim vobis? Vos vocátis me Magister et Dómine: et bene dicitis: sum étenim. Si ergo ego lavi pedes vestros, Dóminus et Magister: et vos debétis alter altérius lavare pedes. Exémplum enim dedi vobis, ut quemádmódum ego feci vobis, ita et vos faciátis.

már szívébe sugallta az iskarióti Júdásnak, Simon fiának, hogy elárulja őt; tudván, hogy mindent kezébe adott neki az Atya és hogy az Istentől jött ki és az Istenhez megyen: jölkete a vacsorától, letele a felső ruháit és vevén egy kendőt, maga elé kötél; azután vizet öntö a mosdótálba és mosni kezdé a tanítványok lábait és megtörölé a kendővel, mellyel körül volt övezve. Odaméne tehát Simon Péterhez. Mondá neki Péter: Uram! te mosod az én lábaimat? Felelvén Jézus, mondá neki: Amit én cselekszem, te most nem érted; de majd megérted azután. Mondá neki Péter: Az én lábaimat ugyan meg nem mosod soha. Felelé neki Jézus: Ha meg nem moslak, nem lesz részed velem. Mondá neki Simon Péter: Uram! akkor hát nemcsak lábaimat, hanem kezeimet és fejemet is. Mondá neki Jézus: Aki meg van mosva, elég neki, hogy lábait mossák meg, akkor egészen tiszta. Ti is tiszták vagytok, de nem mindnyájan. Tudta ugyanis, ki az, aki őt elárulja; azért mondta: Nem vagytok tiszták mindnyájan. Miután tehát megmosta azok lábait és öltette felső ruháit, újra leülvén, mondá nekik: Tudjátok-e, mit cselekedtem veletek? Ti engem Mesternek és Úrnak hívtok és jól mondjátok, mert az vagyok. Ha tehát én, az Úr és Mester megmostam a ti lábaitokat, nektek is mosnotok kell egymás lábait. Mert példát adtam nektek, hogy amint én cselekedtem veletek, ti is úgy cselekedjétek.

Credo nincs, ellenben kívánatos, hogy legyen rövid szentbeszéd.

Lábmosás

A nagyhét megreformált rendje (Ordo instauratus) — amennyiben lelkipásztori szempontok javasolják — megengedi a lábmosás szertartását.

Szentbeszéd után az előre kijelölt 12 férfi a szentélybe vonul (ha esetleg már előzőleg nem ott helyezkedett volna el) és ott a pap egymásután mind a tizenkettőnek megmossa a lábát. A liturgia ezzel akarja szinte kézzelfoghatóan elénk állítani az Úr Jézus nagy parancsát az alázatos, áldozatos szeretetről és e példával akar buzdítani minket a keresztyén felebaráti szeretet cselekedeteire.

Amíg a lábmosás tart, a Kar énekelheti a mise communióját, a Dominus Jesus-t (l. 179. o.) vagy a következő antifónát.

„Új parancsolatot adok nektek, hogy szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket“, mondja az Úr. (Ján. 13, 34.) — Boldogok, kiknek útja szeplőtelen, Kik az Úr törvénye szerint járnak. (Zs. 118, 1.) — Új parancsolatot...

Ant. 3.

Man-dá-tum nó-vum do vó-bis:* ut di-li-gá-tis

ín-vi-cem, sí-cut di-lé-xi vos, dí-cit Dó-mi-nus.

Ps. Be-á-ti im-ma-cu-lá-ti in ví-a.

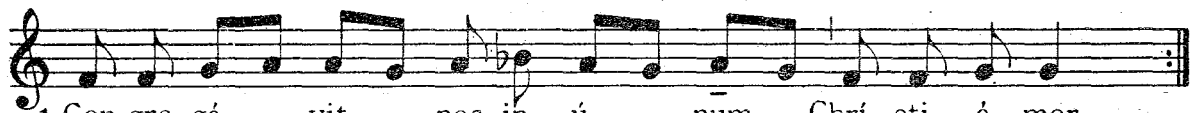
*qui ám-bu-lant in lé-ge Dó-mi-ni.

Ismétlendő a „Mandatum novum“ a Ps.-ig.

A lábmosás vége felé kötelező elénekelni a következő antifónát a hozzátartozó verssorokkal. (Ha csak ezt énekelnek a lábmosás alatt, akkor szabad előbb is kezdeni, hogy kitöltsük vele az időt.)

U - bi cá - ri - tas et á - mor, Dé - us í - bi est.

1. Con-gre-gá - vit nos in ú - num Chrí - sti á - mor.

2. Ex-súl-té - mus et in í - pso ju - cun-dé - mur.

3. Ti - me - á - mus et a - mé - mūs Dé - um ví - vum.

4. Et ex cór-de di - li - gá - mus nos sin - cé - ro.

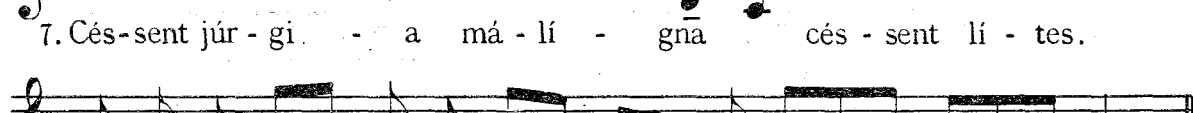
Ismétlendő „Ubi caritas.“

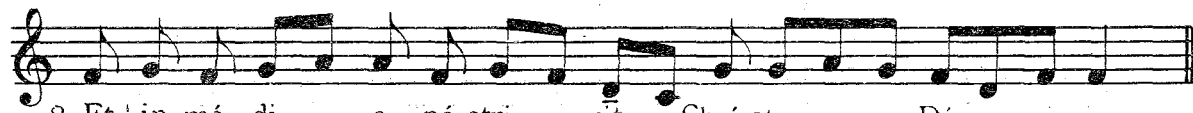
5. Sí - mul ér - go cum in ú - num con-gre-gá - mur:

6. Ne nos mén - te di - vi - dá - mur ca - ve - á - mus.

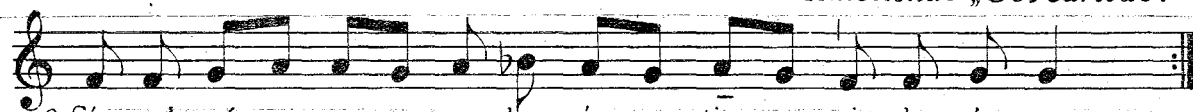

7. Cés-sent júr - gi - a má - lí - gñā cés - sent lí - tes.

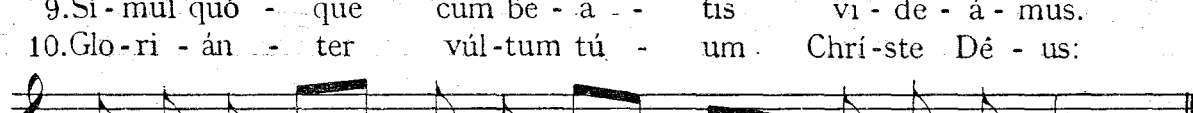

8. Et in mé - di - o nó - stri sít Chrí - stus Dé - us.

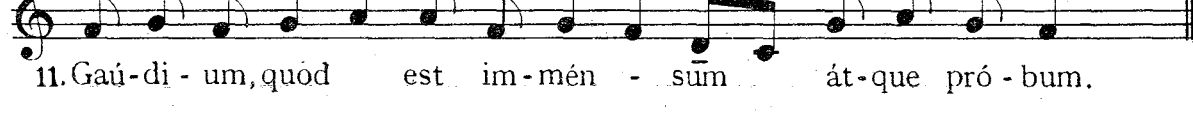
Ismétlendő „Ubi caritas.“

9. Sí - mul quó - que cum be - á - tis vi - de - á - mus.

10. Glo - ri - án - ter vúl - tum tú - um Chrí - ste Dé - us:

11. Gaú - di - um, quód est im - mén - sūm át - que pró - bum.

12. Saé - cu - la per in - fi - ní - ta sae - cu - ló - rum. A - men.

Antifóna. Ahol kedvesség és szeretet, ott az Isten. Összegyűjtött bennünket Krisztus szeretete. — Örven - dezzünk és érezzük jól magunkat benne. — Féljük és szeressük az élő Istent. — És őszinte szívből szeressük egymást. — Antifóna.

Midőn tehát egybegyűlünk — Vigyázzunk, hogy lélekben el ne hidegöljünk. — Maradjanak el a rosszindulatú áskálódások és civakodások. — És közöttünk a középben legyen Krisztus, az Isten. — Antifóna.

A boldogokkal együtt lássuk — gyöngyörködve a te dicső arcodat, Krisztus, Istenünk: — Mérhetetlen és valódi boldogság ez — Mindörökkön örökké. Amen.

Lábmosás végeztével a pap az oltárnál intonálja:

Pater noster (csendben folytatja, majd hangosan befejezi):

℣. Et ne nos inducas in tentationem.

℟. Sed libera nos a málo.

℣. Tu mandasti mandata tua, Dómine.

℟. Custodiri nímis.

℣. Tu lavásti pedes discipulorum tuorum.

℟. Opera mánuum tuarum ne despicias.

℣. Dómine, exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te véniat.

℣. Dóminus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

És ne vigy minket a kísértésbe.

De szabadíts meg a gonosztól.

Te meghagyta parancsaidról, Uram.

hogy nagyon pontosan tartjuk meg.

Te megmostad lábait a te tanítványaidnak.

Kezed alkotásait ne nézd le.

Uram, hallgasd meg könyörgésemet.

És kiáltásom jusson el hozzád.

Orémus. Adesto, Dómine, quaesumus, officio servitútis nostrae: et quia tu discipulis tuis pedes lavare dignatus es, ne despicias opera mánuum tuarum, quae nobis retinenda mandasti: ut, sicut hic nobis exteriora abluuntur inquinamenta; sic a te ómnium nostrum interiora laventur peccata. Quod ipse praestare dignéris, qui vivis et régnas...

℟. Amen.

Könyörögjünk. Kérünk, Uram, állj a mi szolgálatunk mellé: és minthogy te tanítványaid lábát kegyesen megmostad, ne vedd meg kezed alkotásait, amiket reánk bízál; hogy — amint itt a külső szennyet lemostuk, úgy Te mindnyájunknak a bűnét bensőleg is megtisztítsd. Ezt Te magad kegyeskedjél megadni. Aki élsz...

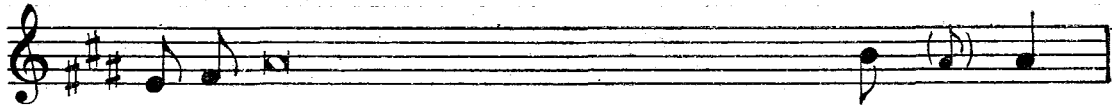
Ezen imádság után — vagy ha a lábmosás elmarad, úgy az evangélium, ill. prédikáció után — folytatódik a mise a szokott módon.

Az Úr jobbjá győzelmet szerzett; az Úr jobbjá fölmagasztalt engem: nem halok meg, hanem élek és hirdetem az Úr tetteit. (Zs. 117, 16—17.)

Offert.

5. Déx- te - ra Dómini fécit vir-tú-tem, Déxtera Dómini ex- al-
tá-vit me: non móriar, sed ví-vam et narrábo ó-pe-ra Dó-mi-ni.

22. zsoltár. 2. tónus.

1. Dó-mi - nus páscit me: níhil míhi	dé - est; 1.
2. Ad águas, ubi quiéscam, con-	dú - cit me; 2.
3. Dedúcit per sémitas	ré - ctas 3.
4. Etsi incédam in valle tene -	bró - sa, 4.
5. Vírga túa et báculo	tú - us: 5.
6. Páras míhi	mén - sam 6.
7. Inúngis óleo cáput	mé - um; 7.
8. Benígnitas et grátia me se -	quén - tur 8.
9. Et habitábo in domo	Dó - mi - ni 9.

A praefationál tonus solemnis-ban felelünk.

Agnus Dei-ben a donā nobis pacem helyett is miserere nobis-t énekelünk.

Áldoztatás előtt elmarad a Confiteor és az áldás.

Áldoztatás alatt a Kar énekelheti a communiót a 22. zsoltárral, (kezdődik a 178. o. alján) és más latin vagy magyar szentségi énekeket.

Az Úr Jézus, miután tanítványaival megpacsorázott, megmosta lábaikat és mondá nekik: Tudjátok-e, mit cselekedtem veletek, én, az Úr és Mester? Példát adtam nektek, hogy ti is úgy cselekedjete. (Ján. 13, 12–15.)

Comm. 2.

Dó-mi - nus Jé - sus, póstquam coe-ná - vit
cum di - scíp-u - lis sú - is, lá-vit pé-des e - ó - rum,
et á - it íl - lis: Scí - tis,
quid fé - ce - rim vó - bis, é - go
Dó-mi - nus et Ma - gí - ster? E - xém-plum dé - di
vó - bis, ut et vos í - ta fa - ci - á - tis.

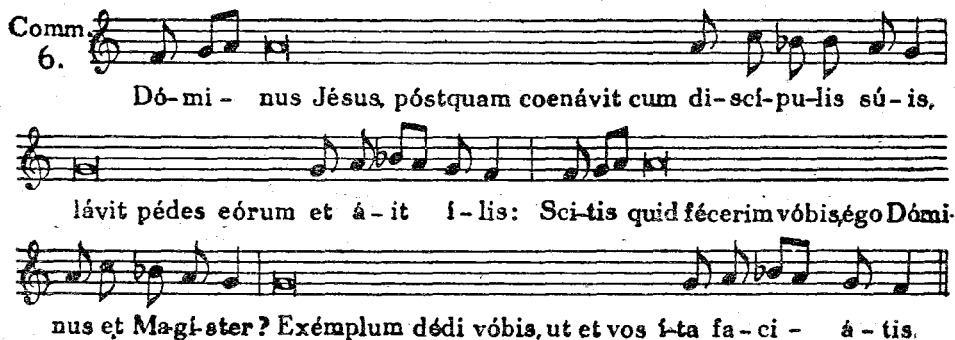
1. in páscuis viréntibus cubáre	me	fá	-	cit. 2.
2. réficit áni - - - - -	mam	mé	-	am. 3.
3. propter nó - - - - -	men	mé	-	um. 4.
4. non tímébo mala, quíá	tu	mé - cum	es. 5.	
5. haec me con - - - - -	so	lán	tur. 6.	
6. spectántibus adversári - - - - -	is	mé	-	is. 7.
7. cálix méus ubér - - - - -	ri	- mus	est. 8.	
8. cúntis diébus ví - - - - -	tae	mé	-	ae. 9.
9. in longíssi - - - - -	ma	tém - po - ra.		

Ismétlendő a „Dominus Jesus”.

22. zsoltár. 1. Az Úr énnékem pásztorom, nincs semmiben hiányom; kövér gyepeken ad helyet tanyáznom. 2. Csendes vizekre terel engemet; és felüdíti lelkemet. 3. Igaz ösbényeken vezérel engemet az ő nevéért. 4. Ha járok is sötétlő völgyeken, nem félek semmi bajtól, mert te vagy ott velem. 5. A te védőhusángod, a te pásztorbotod: vigasztalás nekem. 6. Asztalt terítesz énnékem azok előtt, kik törnek ellenem. 7. Homlokomat olajjal hízalod, színültig az én serlegem. 8. Jóságod és kegyelmed követ engem életem minden napjai során. 9. S hajlékom lesz az Úrnak hajlékában hosszú-hosszú időkön át.

A communio egyszerűbb és könnyebb dallama:

Comm.
6.

Dó-mi - nus Jé-sua, póstquam coenávit cum di-sci-pu-lis sú-is,
lávit pédes eórum et á-it í-lis: Sci-tis quid fécerim vóbis, ego Dó-mi-
nus et Magí-ster? Exémplum dédi vóbis, ut et vos í-ta fa-ci - á-tis.

Postcommunio. Refécti vitálibus aliméntis, quaesumus, Dómine Deus noster: ut, quod témpore nostrae mortalitátis exsequimur, immortalitátis tuae múnere consequámur. Per Dóminum...

Áldozás utáni imádság. Az életadó táplálékkal megerősítve, kérünk téged Urunk Istenünk, hogy amit halandó életünk folyamán teljesítettünk, halhatatlanságod ajándéka által elnyerhessük. A mi Urunk...

Áldás és utolsó evangélium elmarad.

Deo gratias után a pap fehér palástot ölt, az oltár lépcsőjén megtömjénezi a kehelyben eltett Oltáriszentséget, majd a vállkendőt magára véve, kezébe veszi a kelyhet és a hívek felé fordul. Erre megindul a körmenet az Oltáriszentség őrzésére (repositio) elkészített oltárhoz.

Körmenet alatt a Kar énekli a „Pange Lingua” himnuszt.

1. Zengd, nyelv, a dicsőséges test tilkát — s a drága vért, amelyet a világ váltságául — a szeplőtelen méh gyümölcseként a népek királya kiárasztott.

2. Nekünk adatott, nekünk született szeplőtelen Szűztől — s a világban élve, az Ige magbát hintve —, itt-tartózkodásának idejét csodás szertartással zárta le.

3. Az utolsó vacsora estéjén társaival asztalhoz ülve — megtartva pontosan a törvényt a szertartásos ételekben —, étkül a tucatnyi népnek önmagát adja saját kezével.

4. Az Ige-Test az igazi kenyeret igéjével testté változtatja — s lesz Krisztus vérévé a bor: bár az érzék csódot mond —, az igaz szív megerősítésére egyedül a hit is elégséges.

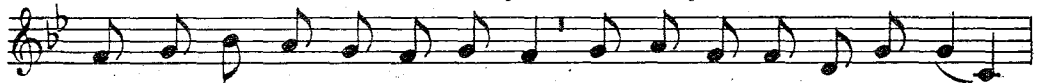
5. Ily nagy szentséget tehát tiszteljük leborulva — és az ó-szöveltség az új ritusnak adjon helyet —; nyújtsa a hit pótlékot az érzékek hiányának.

6. Az Atyának és Fiúnak dicséret és ujjongás — üdv, tisztelet, imádság és áldás —; a kettőjüktől származónak egyjorma legyen a dicséret. Amen.

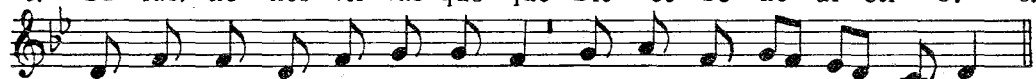
Hymn. 1.

1. Pán-ge, lín-gua, glo-ri-ó-si Cór-po-ris my-sté-ri-um, 1.
2. Nó-bis dá-tus, nó-bis ná-tus Ex in-tá-cta Vír-gi-ne, 2.
3. In su-pré-mae nó-cte coé-nae Re-cúm-bens cum frá-tri-bus, 3.
4. Vér-bum cá-ro, pá-nem vé-rum Vér-bo cár-nem éf-fi-cit, 4.
5. Tán-tum ér-go Sa-cra-mén-tum Ve-ne-ré-mur cér-nu-i: 5.
6. Ge-ni-tó-ri, Ge-ni-tó-que Laus et ju-bi-lá-ti-o, 6.

1. San-gui-nis-que pre-ti-ó-si, Quem in mún-di pré-ti-um 1.
2. Et in mún-do con-ver-sá-tus, Spár-so vér-bi sé-mi-ne, 2.
3. Ob-ser-vá-ta lé-ge plé-ne Cí-bis in le-gá-li-bus, 3.
4. Fít-que sán-guis Chrí-sti mé-rum: Et si sén-sus dé-fi-cit: 4.
5. Et an-tí-quum do-cu-mén-tum Nó-vo cé-dat rí-tu-i: 5.
6. Sà-lus, hó-nor vír-tus quó-que Sit et be-ne-dí-cti-o: 6.

1. Frú-ctus vén-tris ge-ne-ró-si Rex ef-fú-dit gén-ti-um, 2.
2. Sú-i mó-ras in-co-lá-tus Mí-ro cláu-sit ór-di-ne, 3.
3. Cí-bum túr-bae du-o-dé-nae Se dat sú-is má-ni-bus, 4.
4. Ad fir-mán-dum cor sin-cé-rum Só-la fi-des súf-fi-cit, 5.
5. Prae-stet fi-des sup-ple-mén-tum Sén-su-um de-fé-ctu-i, 6.
6. Pro-ce-dén-ti ab u-tró-que Cóm-par sit lau-dá-ti-o.

A - men.

Ennek a himnusznak népi dallamát lásd a Függelékben.

Az Oltáriszentség eltétele után a repositiós oltárnál szentségimádást (szentórát) végzünk, amelynek legalább éjfélig kell eltartania. Ennek mikéntjét a lelkipásztorral beszéljük meg. Sorra vehetjük az ide illő szentségi énekeket és a szenvedő Úr Jézusról szólókat — most persze orgonakíséret nélkül.

Az oltárósztaást a pap csendben végzi el.

A generálbasszusnak, mint általában minden szólamnak, első és fő célja Isten dicsőítése és az emberi lelkek fölemelése. Ahol ez hiányzik, ott igazi szép zene nem létezik”.

(Bach)

„Az én lelkem már nem a Helikon és Parnassus felé irányul, az én lelkem a Tábor és Golgota hegyére vágyik.”

(Liszt)

„Egy orvos van: Krisztus, — és egy orvosság: az örök élet.”

(Liszt)

Az Egyházzal együtt át kell élnem Krisztus drámáját az utolsó vacsorától húsvét hajnaláig.

Hiába van nagyesütörtök írva a naptáromban, ha a húsvéti idő alatt nem voltam egyszer sem Krisztusnál az utolsó vacsora termében, hogy megmossa fáradt és poros lábaimat, hogy magamhoz vegyem szeretetének zálogát és az élet borát, hogy magammal vigyem Krisztus virrasztó és halállal szembenező lelkét a kísértések és szenvedések éjjelére, hogy ellessem Krisztus és az apostolok zsolozsmázó énekét, amellyel elindultak a Getszemáni kertbe. (Máté 26. 30.)

Itt van Jézus fehér színben,
Mint melegség a napfényben,
Mint a tűz a forró szénben,
Mint erő a mágnesköben.

(Sz. V. U. 80.)

Hiába némulnak el nagypénteken a harangok, ha lelkemben a szenvedélyek zaja el nem némul és lelkemnek csendjében fel nem megyek a Kálvária tetejére, hogy a keresztfővé térdeljek, hogy szeretettel, bánattal és hálával átkaroljam, hogy lelkem minden hűrjával és érzésével elzokogjam Szent Ferencet: „Imádunk Téged Krisztus és áldunk Téged, mert szent kereszted által megváltottad a világot.”

Királyi zászló jár elől,
Keresztfa titka tündököl,
Melyen az élet halni szállt
S megtörte holta a halált.

(Sz. V. U. 81.)

És hiába zúgnak a feltámadási harangok, és hiába kívánunk egymásnak boldog húsvéti ünnepeket, ha lélekben nem támadunk mi is új életre, ha a tavasz megújuló erejével nem indulunk mi is új lélekvirágzásra, hogy meg hozzuk a Krisztusban való élet gyümölcseit. Hiába harsog az ének: Feltámadt Krisztus e napon, ha mi magunk most Krisztus erejében fel nem támadunk új életre: hogy tudjunk egymásra békével és szeretettel és megbocsátással nézni: hogy tudjunk annyira szeretni és alázatosak lenni, hogy testvéreink lábát is megmossuk és megcsókoljuk: hogy a föltámadás és megvigasztalódás örömkönnével le tudjuk törölni a kétkedők, a kishitűek, a szenvedők bánatkönyveit, hogy a föltámadás dicsőségének fényénél lássuk meg az emberi élet golgotaútjait is és a halál „világosságát”.

Krisztus virágunk,
Szép termő águnk,
Feltámadt Krisztus! vigadjunk!
A bűnből mink is támadjunk!

(Sz. V. U. 89.)

NAGYPÉNTEK

(Feria sexta in Passione et Morte Domini)

Történeti háttér. Nagypéntek az Üdvözítő keserves kínszenvedésének és kereszthalálának a napja. Ennek emlékeztére az Egyház már a legrégebb időktől fogva ezen a napon legszigorúbb vezeklést tartott, szentmise nem volt, csak a Jézus szenvedéséről szóló ó- és újszövetségi szentírási részleteket olvasták fel, imádkoztak minden rangú és rendű emberért, és az előző napon előre átváltoztatott ostyával áldozott meg a pap. Ez volt a missa praesanctificationum = előre megszenteltek miséje, amit nálunk magyarul csonkamisének hívtak. A mai nagypénteki szertartás a legjobban őrizte meg az ősi misének a vázát. Csak később iktatták be (IX–XIII. század) az „adoratio crucis”-t, a keresztleleplezésének és tisztelésének a szertartását (keleten már a IV. századtól), amely szinte dramatizálni akarja a keresztfeszítést, az utána éneklendő „Improperiák” (szemrehányások) pedig mintha az Úr Jézus ajkára adnák a választott néphez intézett panaszát és szemrehányásait. Az improperiákban előforduló Trisagion: „Agiós o Theos” stb. görög és latin nyelven (valamikor a két világnyelv) az egész világ hódolatát akarja jelképezni a keresztre feszített Üdvözítő előtt. A középkorban — Itálián kívül — kedves szokás volt a nagypénteki szertartás után szimbolikusan átélni az Úr sírbatételét: a keresztet, vagy a megmaradt szentostyákat, vagy mind a kettőt egy előre elkészített helyre vitték megőrzésre. Ezt a szertartást a XVI. században a müncheni jezsuiták kezdeményezésére ünnepélyes és nyilvános szentségkítétellel kötétték egybe. Ebből lett a ma szokásos sírbatétel.

Vallásos jelentése. Ma — lehetőleg délután 3 órakor — álljunk meg egy pillanatra, gondoljunk az Üdvözítő szenvedésére és halálára, hogy „úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy mindaz, aki őbenne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen”. (Ján. 3, 16.) Az Üdvözítő ezen a napon és ebben az órában „lehajtván fejét, kiadá lelkét” — énértem! Bűnbánattal, hálával és szeretettel térdepelek le Krisztus keresztféjének tövébe. Áhitattal, hódolattal látogatom Krisztus koporsóját és fölajánlom neki énekemet, életemet, szent szolgálatomat. A pénteket az egész év folyamán megtartom, a hústól való megtartóztatás kis áldozatát örömmel és hálás szívvel meghozom.

A nagypénteki ünnepélyes istentiszteletet (solemnis actio liturgica) délután kell végezni, éspedig 3 óra tájban; lelkipásztori indokok alapján szabad későbbi időpontban kezdeni, legkésőbb 6 órakor.

Nagypéntek reggel és délelőtt tehát semmiféle hivatalos istentisztelet nincs. Amennyiben a reggeli vagy délelőtti órákban a hívők mégis nagyobb számban összejönnek, legcélszerűbb és leghelyénvalóbb keresztutat végezni (l. 146. o.) megfelelő elmélkedésekkel, a szenvedő Jézusról szóló énekekkel és a fájdalmas rózsafüzérrel.

Az esti ünnepélyes istentisztelet szertartása.

A) Olvasmányok

A pap miseingben és fekete stólában segédletével a templomon keresztül processzióban az oltárhoz vonul, ott rövid ideig az oltárlépcsőkre borulva csendben imádkozik, majd föláll és énekl:

Orémus. Deus, qui peccáti véteris hereditárium mortem, in qua posteritatis genus omne successerat, Christi tui, Domini nostri, passionem solvisti: da, ut, conformes eidem facti; sicut imáginem terrénarum naturae necessitate portávimus, ita imáginem caelestis gratiae sanctificatione portemus. Per eundem ...

K ö n y ö r ö g g j ü n k. Isten, aki az ősi bűn örökségül járó halált, amelybe az egész emberi nemzetség bele-születik, a te Krisztusod, a mi Urunk szenvedésével föl-oldottad: add, hogy őhozzá hasonlókká válva, amint a földi természet képét kényszerből visellük, úgy a mennyei természet képét megszentelődés folytán viseljük. Ugyan-azon ...

Mindnyájan felelik: Amen.

Ezután a pap olvassa a következő lectiót:

Haec dicit Dominus: In tribulatione sua mane consurgens ad me: Venite, et revertamur ad Dominum: quia ipse cepit, et sanabit nos: percútiem, et curabit nos. Vivificabit nos post duos dies: in die tertia suscitabit nos, et vivemus in conspectu ejus. Sciemus, sequemurque, ut cognoscamus Dominum: quasi diluculum praeparatus est egressus ejus, et veniet quasi imber nobis temporaneus, et serotinus terrae. Quid faciam tibi, Ephraim? Quid faciam tibi, Juda? misericordia vestra quasi nubes matutina: et quasi ros mane pertransiens. Propter hoc dolavi in prophetis, occidi eos in verbis oris mei: et iudicia tua quasi lux egredientur. Quia misericordiam volui, et non sacrificium, et scientiam Dei, plus quam holocausta. (Osee, 6, 1—6.)

Ezt mondja az Úr: Nyomorúságukban csakhamar hozzám sielnek: Jöjjetek, térjünk vissza az Úrhoz, mert ő fogott meg, de ő gyógyul is meg minket, megvert: de gondjába is vesz minket. Két nap múlva ismét életre kelt minket; harmadnapon feltámaszt, és élünk majd színe előtt. Ismerjük meg, törekedjünk megismerni az Urat! Biztosan eljő az Úr, mint a hajnal, eljő hozzánk, mint az őszi eső a földre. Mit tegyek veled, Efraim? Mit tegyek veled, Júda? Jámorságtok olyan, mint a reggeli felhő, és mint a reggel tovatűnő harmat. Ezért vertem őket a próféták által, megöltem őket szájam ígéjével. Ítéleteid nyilvánvalók, mint a világosság. Mert én irgalmasságot akarok és nem áldozatot, és az Isten ismeretét inkább, mint égő áldozatokat. (Ozeás 6, 1—6.)

Ennek végeztével a Kar énekli a következő tractust :

1. Uram! hallottam, amit hirdettél és félttem: megtekintettem műveidet és megrettentem. 2. Két állat közepette jelen sz meg, midőn közelednek az évek, megismertettel; midőn megjő az idő, megmutattatol. 3. Midőn lelkem megháborodik, midőn megharagszom, megemlékezel az irgalmasságról. 4. Isten a Libanon felől jő, és a Szent, az árnyékos és erdős hegyről. 5. Főnsége elfoglalta az eget és dicséretével tele van a föld. (Habakuk 3.)

1. Dó- mi- ne, audívi au- dítum túum, et	tí- mu- i:	considerávi ópe- ra túa, et	ex- pá- vi.
2. In médio du- orum animá- lium innote- scé- ris: dum appro- pinquáverint ánni, cogno-	scé - ris:	dum advénerit témpos, o-	sten- dé- ris.
3. In é-o, dum conturbáta fúerit ánima	mé - a:	in íra, misericór- diae mé-	mor é - ris.
4. Déus a Liba- no	vé- ni- et,	et Sánctus de mónte umbró- so et	con- dén- so.
5. Opé-ruit caé- los majéstas	é - jus:	et láudis éjus pléna	est tér- ra.

A tractus végeztével a pap intonálja: Orémus. Flectámus genua (Hajtsunk térdet), mire mindnyájan térdelhajtva csendben imádkoznak; kisvártatva a pap énekli: Leváte (Keljetek fel); ekkor mindnyájan felállnak, s a pap folytatja az oratiót:

Oratio. Deus, a quo et Judas reátus sui poenam, et confessiónis suae latro praemium sumpsit, concéde nobis tuae propitiatióis effectum: ut, sicut in passióne sua Jesus Christus Dóminus noster diversa utrísque intulit stípendia meritórum; ita nobis, abláto vetustátis errore, resurrectionis suae grátiam largiatur: Qui tecum vivit et regnat.

R. Amen.

Erre a pap hangosan olvassa a következő leckét:

In diébus illis: Dixit Dóminus ad Móysen, et Aaron in terra Aegypti: Mensis iste, vobis princípium ménsium: primus erit in ménsibus anni. Loquimini ad univérsum coetum filiórum Israel, et dicite eis: Décima die mensis hujus tollat unusquisque agnum per familias, et domos suas. Sin autem minor est númerus, ut sufficere possit ad vescéndum agnum, assumet vicínium suum, qui junctus est dómui suae, juxta númerum animárum, quae sufficere possunt ad esum agni. Erit autem agnus absque mácula, másculus, annículus: juxta quem ritum tollétis et haedum.

Könyörgés. Isten, akitől Júdas is megkapta bűnének büntetését és a látor is bűnbánatának jutalmát: engedd éreznünk irgalmad hatását, hogy a mi Urunk Jézus Krisztus, amint a szenvedése közben mindkettőjünknek megadta az érdemüknek megfelelő különböző díjat, úgy távolítsa el tőlünk a régi ember tévelygéseit és adja meg nekünk föltámadásának kegyelmét: Aki veled...

Ama napokban: Mondá az Úr Mózesnek és Áronnak Egyiptom földén: Ez a hónap legyen nálatok a hónapok kezdete: ez legyen az első az esztendő hónapjai között. Szóljatok Izrael fiainak egész községéhez s mondjátok nekik: E hó tizedik napján vegyen kiki, atyafisága és háza szerint egy-egy bárányt. Ha háznépének száma kicsi egy bárány elköltésére, vegye maga mellé háza legközelebbi szomszédját, annyi számú lelket, amennyi elég egy bárány elköltésére. A bárány hibátlan, him, egyestendő legyen; ugyanezen szabály szerint gödölyét is vehettek. Aztán tartásatok őrizet alatt e hó tizennegyedik

Et servábitis eum usque ad quartam décimam diem mensis hujus: immolabitque eum univérsa multitúdo filiórum Israel ad vésperam. Et sument de ságuine ejus, ac ponent super utrúmque postem, et in superlimináribus domórum, in quibus cómedent illum. Et edent carnes nocte illa assas igni, et ázymos panes cum lactúcis agréstibus. Non comedétis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed tantum assum igni: caput cum pédibus ejus, et intestinís vorábitis. Nec remanébit quidquam ex eo usque mane. Si quid resídium fúerit, igne comburétis. Sic autem comedétis illum: Renes vestros accingétis, et calceaménta habébitis in pédibus, tenéntes báculos in mánibus, et comedétis festinánter: est enim Phase (id est tránsitus) Dómini. (Ex. 12, 1—11.)

napjáig: akkor, estefelé, vágja le Izrael fiainak egész sokasága. A véreből vegyenek és tegyenek mind a két ajtófélfára meg a szemöldökjára azokban a házakban, amelyekben elköllik, a húsát pedig egyék meg azon éjjel, tűzön sütvé, kovásztalan kenyérrel, vad salátával. Ne egyetek belőle se nyersen, se vízben főzve, hanem csak tűzön sütvé: fejét lábszáraival és belső részeivel együtt egyétek. Semmi se maradjon belőle reggelre: ha valami marad, égessétek el a tűzben. És pedig ekképp egyétek: derekatokat övezzétek fel, sarutok legyen lábatokon, bototokat tartsátok kezeitekben és sietve egyétek, mert az Úr Fázéja (vagyis: Elvonulása) az. (Mózes 11. 12, 1—11.)

Ennek végeztével a Kar énekli a következő tractust

1. Ments meg engem, Uram, a gonosz embertől: szabadíts meg az erőszakos férfitől, 2. Kik gonoszsgot terveznek szívükben: és egész nap háborúságot keltenek. 3. Mint kígyóknak hegyes a nyelvük: vipera mérge van a nyelvük alatt. 4. Óvj meg, Uram, a bűnös kezétől: és ments meg engem a gonosz emberektől. 5. Kik lépteimnek gáncsot vetnek: tört vetnek nekem tilkon a kevélyek. 6. Kötelekből hálót feszítenek elém: kelepécét állítanak elém az út mentén. 7. Mondom az Úrnak: Te vagy az én Istenem, hallgasd meg, Uram, hangos könyörgésemet. 8. Uram, Uram, erős segítségem: takard be fejemet a harc napján. 9. Ne engedj át akaratom ellenére a bűnösnek: Rosszat terveznek ellenem, ne hagyj el, hogy fel ne fuvalkodjanak. 10. Felemelik körülöttem fejüket: önnön ajkuk gonoszsga borítsa el őket! 11. S áldják majd nevedet az igazak, és színed előtt laknak a jámborok. (Zs. 139, 2—14.)

1. E-ri- pe me, Dómine, ab hómine	má- lo:	a víro iníquo lí-	be- ra	me. 2.
2. Qui cogitavérunt malítias in	cór-de:	tóta die consti- tué-	bant praé-li-	a. 3.
3. Acuérunt línguas súas sicut ser-	pén-tes:	venénium áspi- dum sub lábiis	e- ó-	rum. 4.
4. Custódi me, Dómi- ne, de mánu pecca-	tó-ris:	et ab homíni- bus iníquis lí-	be- ra	me. 5.
5. Qui cogitavérunt supplantáre gréssus	mé-os:	abscondérunt supérbi lá- que-	um mí-	hi. 6.

6. Et fúnes exten- dérunt in láqueum pé- dibus	mé-	is:	júxta íter scán- dalum posué-	runt	mí-	hi. 7.
7. Dixi Dómino: Déus méus	es	tu:	exáudi Dómine vócem oratió-	nis	mé-	ae. 8.
8. Dómine, Dómi- ne virtus sa- lútis	mé-	ae:	obúmra cápút méum in dí-	e	bél-	li. 9.
9. Ne trádas me a desidério méo peccató- cogitavérunt ad-	ri: vér-	sum me:	ne derelínquas me, ne úm- quam ex-	al-	tén-	tur. 10.
10. Cápút circúitus e -	ó-	rum:	lábör labiórum ipsórum opé- ri -	et	é -	os. 11.
11. Verúmtamen jústi confite- búntur nómi- ni	tú-	o:	et habitábunt récti cum vúl-	tu	tú-	o.

A tractus befejeztével következik Szent János evangélista szerint a

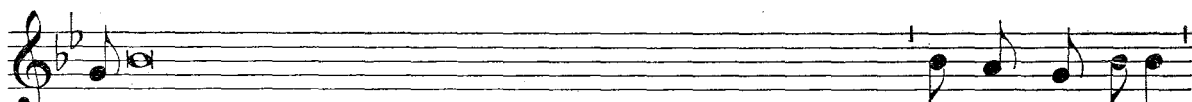
NAGYPÉNTÉKI PASSIÓ

C: (Evangélista, kántor)

SZENT JÁNOS szerint

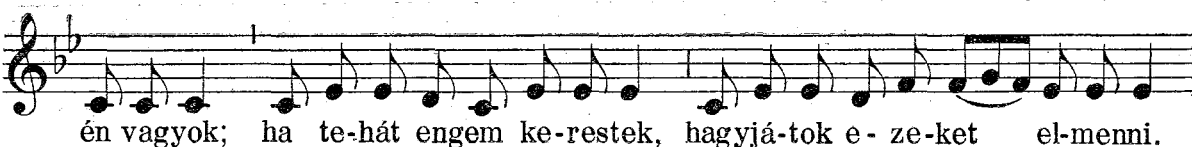
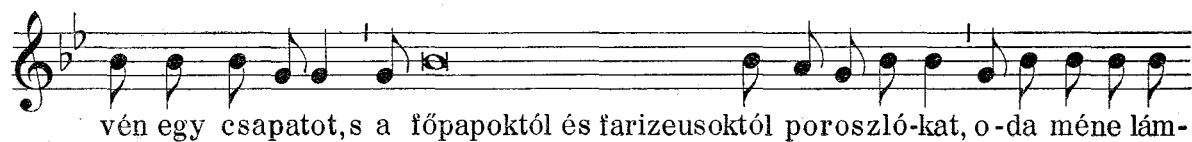
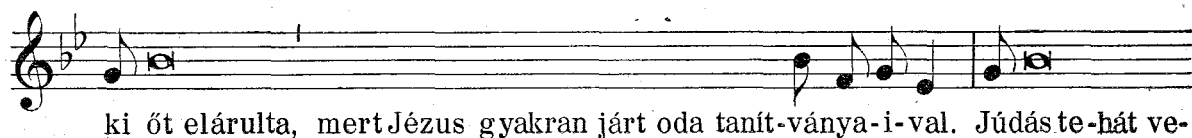
A mi Urunk Jézus Krisztus kín-szen-ve-dé-se Szent János szerint.

Az időben: Jézus kiméne tanítványaival a Kedron patakon át, hol egy kert vala,

mely-be beméne ő és tanít-vá-nya-i. Tud-ta pedig a-ma he-lyet Jú-dás is,

sem vesztettem el a-zok kö-zül. Si-mon Péternek pedig kardja lé-vén, ki -

rántván azt és rásujtván a fő-pap szolgálá-já-ra, elvá-gá annak jobb fü-lét.

A szolga neve pedig Malchus va-la. Mondá a-zért Jézus Pé-ter-nek: Jézus:

Tedd hü-ve-lyé-be kar-do-dat. A poharat, melyet nekem Atyám a- dott,

ne i-gyam-e meg? A csapat tehát és a hadnagy és a zsidók poroszlói megfo-
gák és megkötözik őt. És e-lőször Annás-hoz vi-vék, ki ípa volt Kaifásnak,

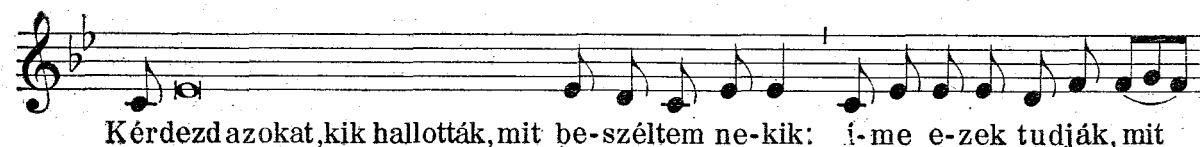
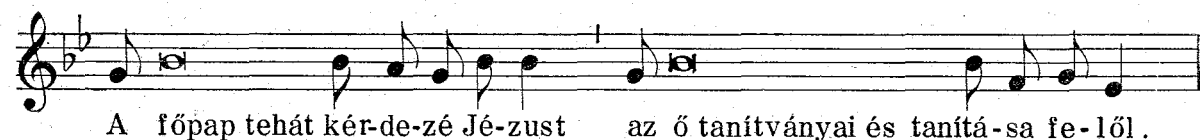
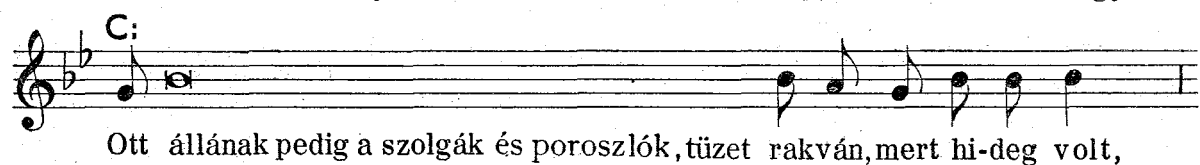
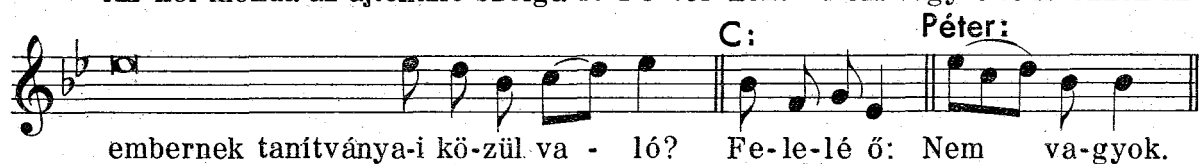
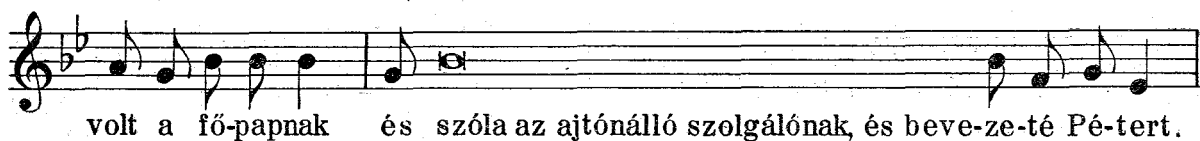
a főpapnak abbanaz esz-ten-dő-ben. Ka-ifás meg az vala, ki azt a tanácsot

ad-ta a zsi-dók-nak, hogy jobb egy embernek meghalni a né-pért. Kö-veté pe-

díg Jézust Si-mon Pé-ter és egy má-sik ta-nítvány. Ez a tanítvány ismerőse

volt a fő-papnak, és beméne Jézussal a főpap ud-vará-ba. Pé-ter meg az

aj-tón kí-vül áll va-la. Ki-méne tehát az a másik tanítvány, ki ismerő - se

Poroszló:

gyike arcul üté Jé-zust, mondván: Így fe-lelsz-e a fő-pap - nak?

C: **Jézus:**

Fe-le-lé ne - ki Jé - zus: Ha rosszul szó-lot-tam, tégy bi-zony-

sá-got a rossz-ról, ha pe-dig jól, mi-ért ütsz

C:

en - gem? És elküldé őt Annás megkötözve Ka-i-fás fő-paphoz.

Simon Pé-ter pe-dig ott áll és melegszik va-la. Mondák te-hát ne-ki:

3.Kar: **C:**

Nem-de, te is az ő tanítványai kö-zül va-ló vagy? Ő meg ta-

Péter: **C:**

ga-dá és mondá: Nem vagyok. Szó-la neki a fő-pap e - gyik szol-gá-ja,

Szolgáló:

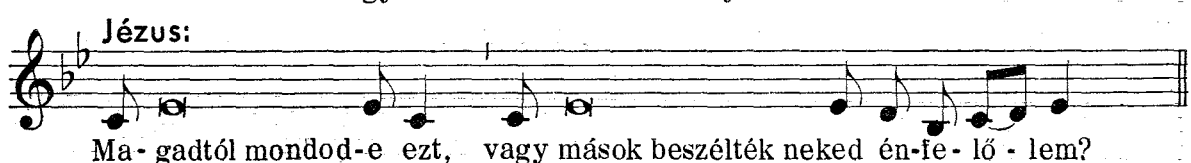
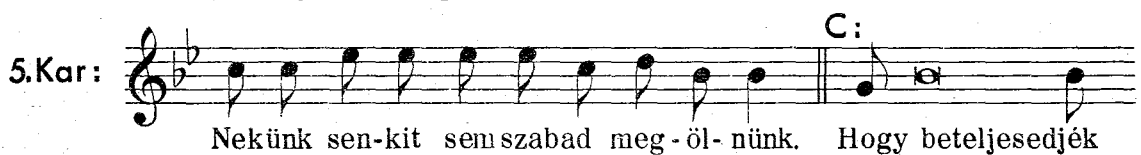
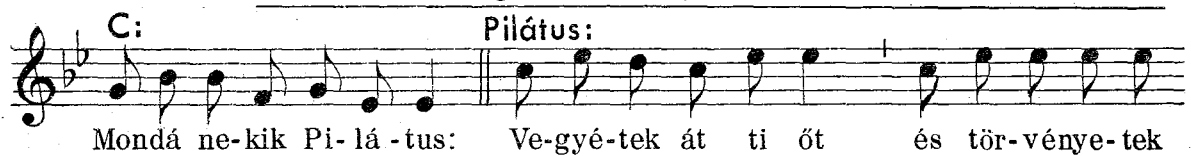
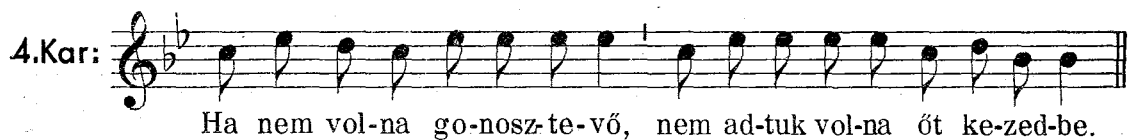
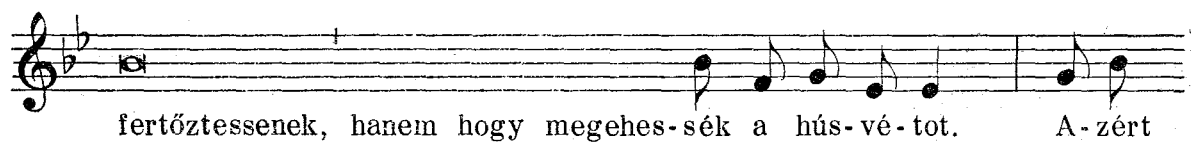
ro-kona annak, kinek Péter levágta a fü - lét: Nem láttalak - e téged a kert-

C:

ben ó - ve - le? Pé-ter pe-dig is-mét ta-ga-dá; és mindjárt megszóla-la

a ka-kas. És Kaifástól Jézust a helytartóság - ra ve-ze - ték. Ak - kor

reg-gel va-la; és ők nem menének be a törvényszékbe, hogy meg ne

C: **Pilátus:**

Mon-dá Pi-lá-tus: Hát zsi-dó vagyok-e én? Sa-ját nemze-ted és a fő-

C:

pa-pok ad-tak téged kezem-be: mit mí-vel - tél? Fe-le-lé Jé-zus:

Jézus:

Az én országom nem e világból va-ló. Ha e világból volna az én országom,

harc-ra kelnének szolgálaim, hogy kezébe ne adassam a zsi-dóknak. Va-

C:

ló-já-ban az én országom nem in-nét va-ló. Mondá er-re ne-ki

Pilátus: **C:** **Jézus:**

Pi-lá-tus: Te-hát ki-rály vagy te? Fe-le-lé Jé-zus: Te mon-dod,

hogy én ki-rály vagyok. Én arra születtem, és azért jöttem e vi-lág-ra,

hogy bizonytságot tegyek az i-gazságról. Mindaz, aki az igazságból va-ló, hall-

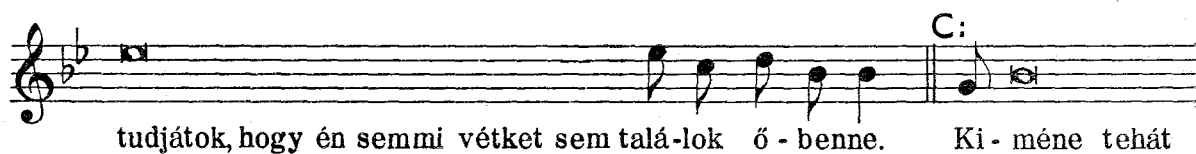
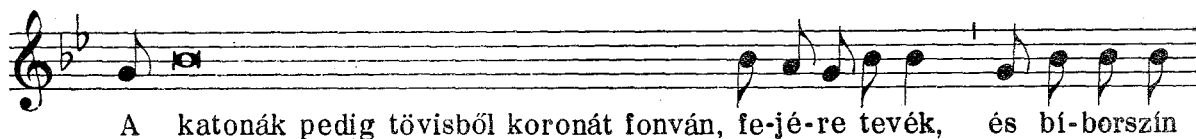
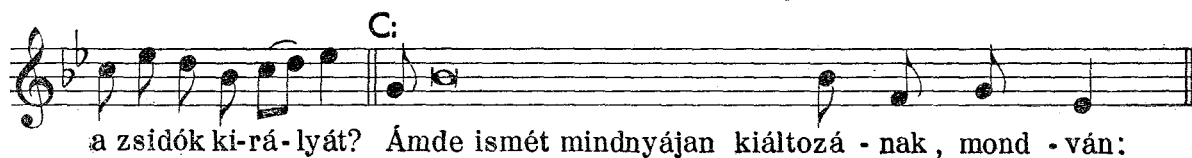
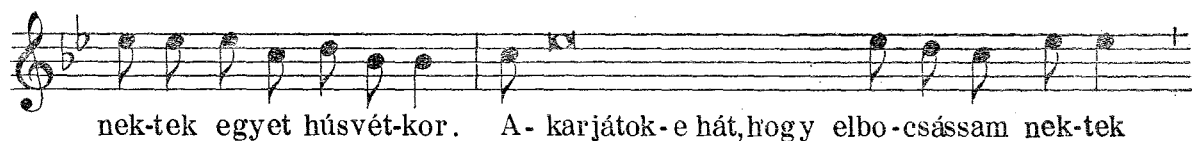
C: **Pilátus:** **C:**

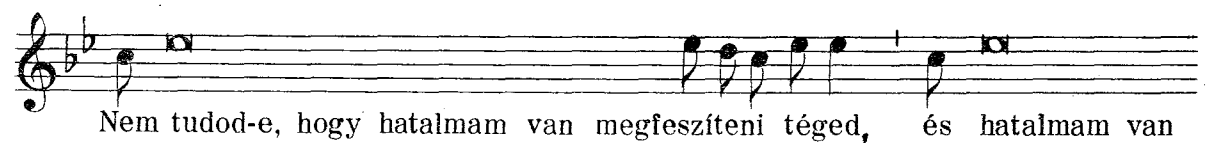
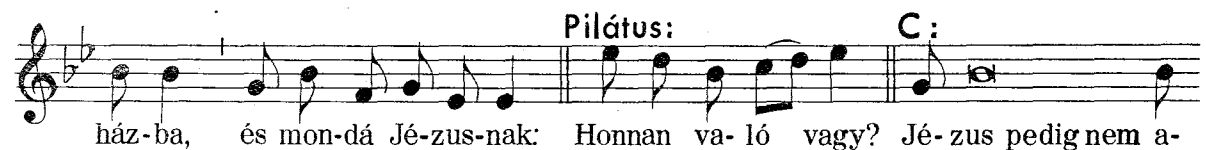
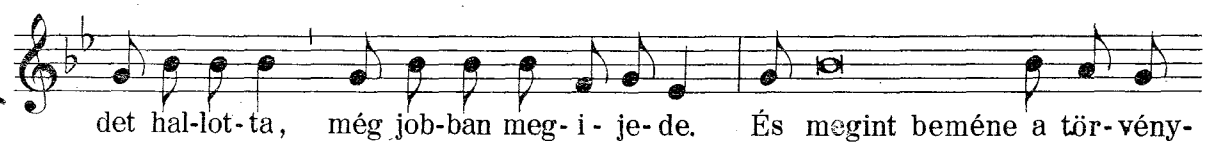
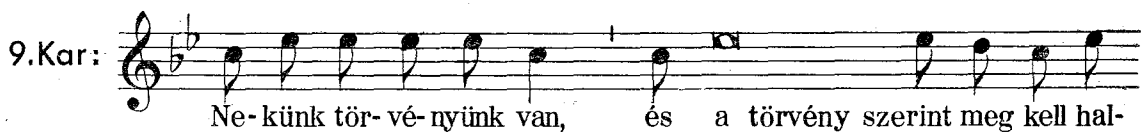
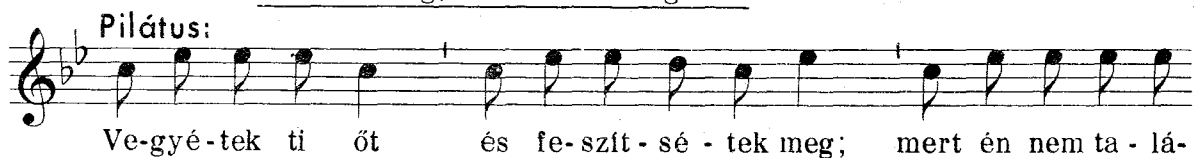
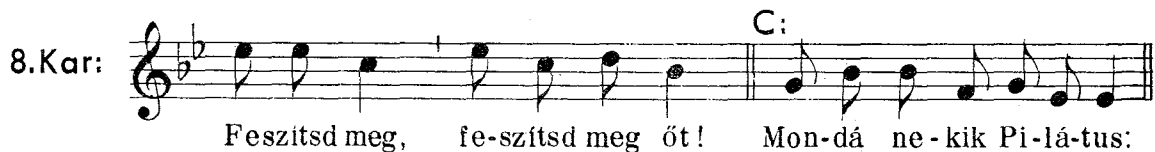
gat az én szóm-ra. Mondá ne-ki Pi-lá-tus: Mi az i-gaz-ság? És

Pilátus:

e szavak u-tán is-mét kiméne a zsidókhoz és mondá ne-kik: Én semmi

vétket sem talál-lok ő-ben-ne. Szo-kás pedig ná-la-tok, hogy el-bo-csássak

mad sem vol-ná fe-let-tem, ha onnan felülről nem adatott vol-na
 ne-ked: a - zért annak, ki engem ke - zed-be a - dott, na-gyobb
 C:
 bú - ne va-gyon. Et - től fog-va Pi - lá - tus a - zon volt, hogy el-
 bo-cás-sa őt. De a zsidók kiálto - zá - nak, mond - ván:

10.Kar: Ha ezt el-bo-cá - tod, nem vagy a csá-szár ba - rát - ja;

mert mindaz, aki magát királlyá te-szi, el - len-sze-gül a csá-szár-nak.

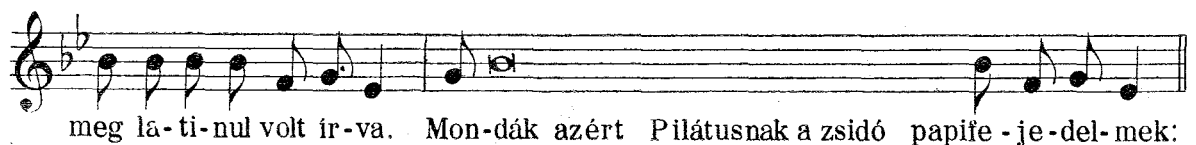
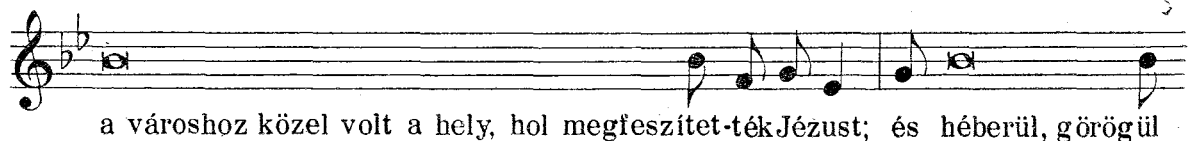
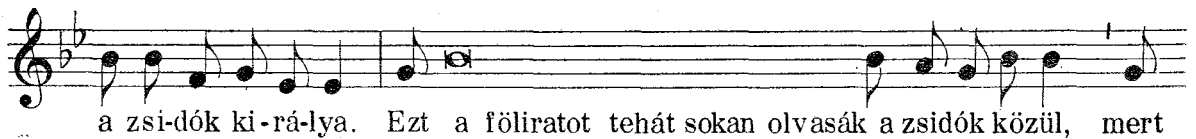
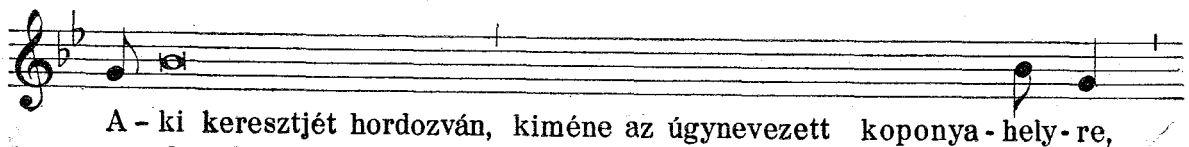
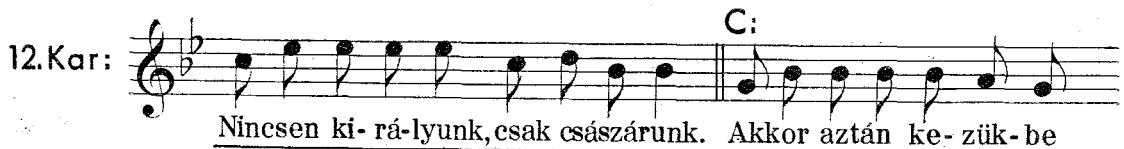
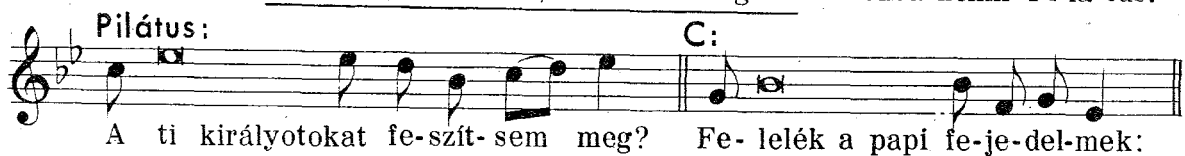
C.
 Pi - látus tehát midőn e beszédeket hal - lot - ta, ki - hozatá Jézust és a

bírói székbe üle, a-zon a he-lyen, mely köemelvénynek neveztetik,

héberül meg Gab - ba - tá - nak. Ak - kor pedig a húsvét készület

nap - ja va - la, mint - egy hat ó - ra. És mon - dá a zsi - dók-nak:

Pilátus: C:
 Í - me, a ti ki - rá - lyo - tok! A - zok pedig ki - ál - to - zá - nak:

13.Kar:

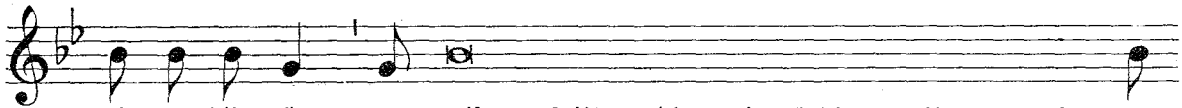
Ne írjad: a zsidók ki - rá-lya; ha - nem, hogy ma - ga mon -

 C:

dot - ta: A zsi - dók ki - rá-lya va-gyok. Fe - le - lé Pi - lá - tus:

Pilátus: C:

A - mit ír - tam, azt meg - ír - tam. A katonák pedig, miután megfe -

szí - tet - ték őt, ve - vék ruháit (és négyfelé oszták, minden ka -

to - ná - nak egy részt) és a köntöst is. A köntös pedig var - rat -

lan va - la, fő - lülről egy darabban szöve. Mondák a - zért egymás - nak:

14.Kar:

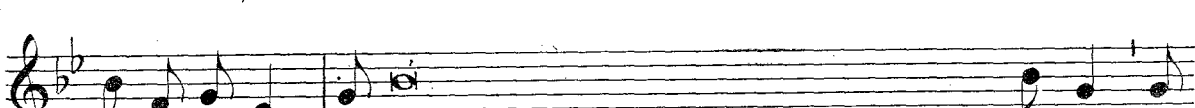
Ne vagdal - juk el azt, ha - nem vessünk rá sor - sot, ki - é le -

 C:

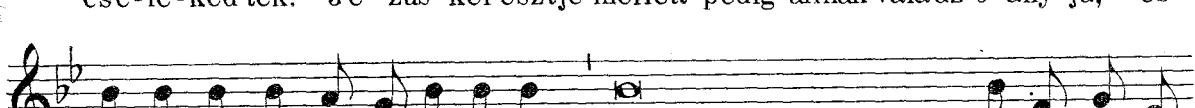
gyen. Hogy beteljesedjék az Í - rás, mely így szól: El - oszták maguk közt

ruháimat, és köntösömre sor - sot ve - té - nek. A katonák tehát ezt

cse - le - ked - ték. Jé - zus keresztje mellett pedig állnak vala az ő any - ja, és

any - já - nak test - vé - re Má - ri - a, Kleofás felesége, és Má - ri - a Magdol -

na. Jé-zus azért látván anyját és az ott álló tanítványt, kit sze-ret
 va-la, mon-dá any-já-nak: Asz - szony! í-me a te fi-ad.
 Az-után mondá a tanít-vány-nak: Í-me a te a-nyád! És a-zon
 ó-rá-tól ma-gához vevé őt a ta-nítvány. En-nek-utána tudván Jézus,
 hogy minden el van vé-gez-ve, hogy beteljesedjék az Í-rás, mon-dá:
 Szom-jú - ho-zom. Va-la pedig ott egy edény te-le e-cet-tel. A-zok
 tehát ecettel telt spongyát tűzvén i-zsóp-ra, o-danyújták az ő szá-já-hoz.
 A - mint pedig Jézus az ecetet elvette, mon-dá: Be - tel - je -
 se-dett! És le - haj-t-ván fe - jét, ki - a - dá lel - két.

*Itt letérdelünk és néhány pillanatig elmélkedünk,
 majd folytatjuk:*

A zsidók pedig (mivel készületnap volt), hogy ne maradjanak kereszten a testek

szomba-ton (mert ama szombatnap nagy va-la). ké - rék Pilátust, hogy törjék meg
azok szárcsontjait, és vegyék le ő - ket Me - nenek hát a ka - to - nák, és az
elsőnek megtörék u - gyan szá - ra - it, és a másiknak is, kit megfeszítettek ő - ve - le.
Mi - kor pedig Jé - zushoz ér - tek, lát - van, hogy ő már meghalt, nem törék meg szá - ra -
it, ha - nem egyik katona lándzsával megnyi - tá ol - da - lat, melyből legottan vér
és víz jö - ve ki És aki ezt látta, bizo - ny - sá - got tett ró - la, és igaz az ő ta - nú - sá -
ga. És az tudja, hogy i - ga - zat mond, hogy ti is higgye - tek. Mert e - zek a -
zért tör - té - nek, hogy betel - je - sed - jék az Í - rás: Cson - tot nem fogtok tör - ni
ben - ne. És is - mét más i - rás mondja: Lát - ni fogják, kit ver - te - nek ál - tal.
E - zek után pedig kéré Pilátust az arimathe - a - i Jó - zsef,
minthogy tanítványa vala Jézusnak, de csak titokban, a zsidóktól való
fé - le - lem mi - att, hogy levehesse Jé - zus tes - tét. És me - gen - ge - dé Pi - lá - tus.

El - mé - ne te - hát és le - ve - vé Jé - zus tes - tét.

Jö - ve pedig Nikodémus is, aki először éjszaka ment vala Jé - zus - hoz,

mirrha - és áloe - ve - gyí - té - ket hoz - ván mint - egy száz fon - tot.

Ve - vék tehát Jézus tes - tét és gyolcsruhákba göngyölék azt fű - sze - rek kö - zé,

a - hogy a zsidóknál szo - kás te - met - ni. Volt pedig azon a helyen,

ahol őt fölfeszítették, egy kert és a kert - ben új sír - bolt,

melyben még sen - ki sem fe - küdt. A - zért odatevék Jé - zust

a zsidók készü - let - nap - ja mi - att, mi - vel hogy a sír kö - zel va - la.

B) Ünnepeles könyörgések

Passió után a pap fekete palástot ölt, majd a leckeoldalon 9 páros-könyörgést mond (praefatio és oratio); minden kettős könyörgés közepén van a Flectámus génua és a Leváte, mint az 184. oldalon és minden kettős könyörgés végén az Amen felelet.

1. Orémus, dilectíssimi nobis, pro Ecclesia sancta Dei: ut eam Deus et Dóminus noster pacificáre, adunáre, et custodire dignétur toto orbe terrarum: subjiçiens ei principátus, et potestátes: detque nobis quiétam et tranquíllam vitam degéntibus, gloriificáre Deum Patrem omnípoténtem.

Könyörögjünk, kedveseim, az Isten szent Egyházáért, hogy azt a mi Urunk Istenünk az egész földön békében és egységben megtartani és megőrizni méltóztassék, alája vetve neki a fejedelemségeket és hatalmakat és adja, hogy békés és nyugodt életet él - vén, magasztaljuk a mindenható Atya Istent.

Orémus. V. Flectámus génua. R. Leváte.

Omnípotens sempitérne Deus, qui glóriam tuam ómnibus in Christo géntibus revelásti: custódi ópera misericórdiae tuae; ut Ecclesia tua toto orbe diffusa, stábilis fide in confessióne tui nóminis persevéret. Per eúndem Dóminum ...

Mindenható örök Isten, aki dicsőségedet Krisztusban minden nemzetnek kinyilatkoztattad, őrizd irgalmassá - god műveit, hogy Egyházad az egész földön elterjedve, ne - ved megvallásában állhatatos hittel megmaradjon. Ugyan - azon Urunk ...

Mindnyájan R. Amen.

2. **Orémus** et pro beatissimo Papa nostro N... ut Deus et Dóminus noster, qui elégit eum in órdine episcopátus, salvum, atque incólumem custódiat Ecclesiæ suæ sanctæ, ad regéndum pópulum sanctum Dei.

Orémus. V. **Flectámus** génua. R̃. **Leváte.**

Omnipotens sempitérne Deus, cujus iudício unívsa fundántur: respice propítius ad preces nostras, et electum nobis Antístitem tua pietáte consérva; ut christiána plebs, quæ te gubernátur auctóre, sub tanto Pontífice, credulitátis suæ méritis augeátur. Per Dóminum nostrum...

Mindnyájan R̃. Amen.

3. **Orémus** et pro ómnibus Episcopis, Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, Acólýthis, Exorcistis, Lectoribus, Ostiáriis, Confessoribus, Virgínibus, Víduis: et pro omni pópulo sancto Dei.

Orémus. V. **Flectámus** génua. R̃. **Leváte.**

Omnipotens sempitérne Deus, cujus Spírítu totum corpus Ecclesiæ sanctificátur, et régítur: exáudi nos pro unívseris ordinibus supplicántes; ut, grátiae tuæ múnere, ab ómnibus tibi grádibus fidéliter serviátur. Per Dóminum...

Mindnyájan R̃. Amen.

4. **Orémus** et pro ómnibus res publicas moderántibus, eorumque ministériis et potestátibus: ut Deus et Dóminus noster mentes et corda eórum secundum voluntátem suam dirigat ad nostram perpétuam pacem.

Orémus. V. **Flectámus** génua. R̃. **Leváte.**

Omnipotens sempitérne Deus, in cujus manu sunt ómnium potestátes et ómnia jura populórum: respice benignus ad eos, qui nos in potestáte regunt; ut ubique terrárum, dextera tua protegénte, et religiónis integritás, et pátriæ securitas indesinenter consistat. Per Dóminum...

Mindnyájan R̃. Amen.

5. **Orémus** et pro catechúmenis nostris: ut Deus et Dóminus noster adapériat aures præcordiórum ipsórum, januámque misericórdiæ; ut per lavácrum regeneratiónis acceptá remissióne ómnium peccatórum, et ipsi inveniantur in Christo Jesu Dómino nostro.

Orémus. V. **Flectámus** génua. R̃. **Leváte.**

Omnipotens sempitérne Deus, qui Ecclesiám tuam nova semper prole foecúndas: auge fidem et intelléctum catechúmenis nostris; ut renáti fonte baptísmatis, adoptiόνis tuæ filiis aggregéntur. Per Dóminum.

Mindnyájan R̃. Amen.

6. **Orémus**, dilectíssimi nobis, Deum Patrem omnipoténtem, ut cunctis mundum purget erróribus: morbos áuferat: famem depéllat: apériat cárceres: vincula dissólvat: peregrinántibus réditum: infirmántibus sanitátem: navigántibus portum salútis indúlgeat.

Orémus. V. **Flectámus** génua. R̃. **Leváte.**

Omnipotens sempitérne Deus, moestórum consolátió, laborántium fortitúdo: pervéniant ad te preces de quacúmque tribulatióne clamántium; ut omnes sibi in necessitatibus suis misericórdiam tuam gáudeant affúisse. Per Dóminum nostrum...

Mindnyájan R̃. Amen.

K ö n y ö r ö g j ü n k szentséges pápánkért, N.-ért is, hogy a mi Urunk Istenünk, aki őt a püspökség rendjébe kiválasztotta, épségben és erőben őrizze meg Egyházának, az Isten szent népének kormányzására.

Mindenható örök Isten, akinek ítéletén alapszik a világmindenség: tekints kegyelmesen esdekléseinkre és tartsd meg kegyességeddel választott legfőbb pásztorunkat, hogy a keresztény nép, melyet tekintélyeddel kormányoznak, az ily nagy pápa alatt hitének érdemeiben gyarapodjék. A mi Urunk...

K ö n y ö r ö g j ü n k valamennyi püspökért, és áldozópapért, szerpapért, alszerpapért, gyertyavivőért, ördögűzőért, olvasóért, ajtóőrért, hitvallóért, szűzért, özvegyért s Istennek egész szent népéért.

Mindenható örök Isten, akinek Lelke megszenteli és kormányozza az Egyház egész testét, hallgass meg minket, midőn annak minden rendjéért esedezünk, hogy kegyelmed ajándékából neked minden osztály híven szolgáljon. A mi Urunk...

K ö n y ö r ö g j ü n k azokért is, akik az államokat kormányozzák, és azoknak hivatali és hatalmi szerveikért: hogy elméjüket és szívüket a mi Urunk Istenünk az ő akarata szerint irányítsa a mi örök békénkre.

Mindenható örök Isten, akinek a kezében van minden hatalom és az összes népeknek a jogai: tekints jóságosan azokra, akik minket hatalommal kormányoznak; hogy az egész föld kerekéségén a te jobbod oltalma alatt a vallás is teljes épségben és a haza is teljes biztonságban fönnyeljen. A mi Urunk...

K ö n y ö r ö g j ü n k hittanulóinkért is, hogy a mi Urunk Istenünk nyissa meg szívüket-fülüket, és az irgalom kapuját, hogy az újjászületés fürdője által minden bűnük bocsánatát megnyervén, ők is a mi Urunk Jézus Krisztusban tagok legyenek.

Mindenható örök Isten! aki Egyházadat mindig új sarjadékkal szaporítod, gyarapítsd hittanulóink hitét és értelmét, hogy a keresztység forrásában újjászületve, fogadott fiaik közé számíttassanak. A mi Urunk...

K ö n y ö r ö g j ü n k, kedveseim, a mindenható Atya Istenhez, hogy tisztítsa meg a világot minden tévelytől, távolítsa el a betegségeket, hárítsa el az éhséget, nyissa föl a börtönöket, oldja föl a bilincseket, engedjen az utazóknak visszatérést, a betegeknek gyógyulást, a hajózóknak biztos kikötőbe jutást.

Mindenható örök Isten, szomorúak vigasztalása, sanyargatottak erőssége, jussanak színed elé a bármely bajból hozzád kiáltók esedezései, hogy mindnyájan örvendezhessenek annak, hogy szükségükben irgalmaddal megsegítetted őket. A mi Urunk...

7. **Orémus** et pro haereticis, et schismaticis: ut Deus et Dóminus noster éruat eos ab erroribus univérsis; et ad sanctam matrem Ecclesiám Cathólicam, atque Apostólicam revocáre dignétur.

Orémus. *V.* Flectámus génua. *R.* Leváte.

Omnípotens sempitérne Deus, qui salvas omnes, et néminem vis perire: respice ad ánimas diabólica fraude decéptas; ut, omni haerética pravitate depósita, errántium corda resipiscant et ad veritátis tuae rédeant unitátem. Per Dóminum ...

Mindnyájan *R.* Amen.

8. **Orémus** et pro pérfidis Judaeis: ut Deus et Dóminus noster áuferat velámen de córdibus eórum; ut et ipsi agnóscant Jesum Christum Dóminum nostrum.

Orémus. *V.* Flectámus génua. *R.* Leváte.

Omnípotens sempitérne Deus, qui étiam judáicam perfídiam a tua misericórdia non repéllis: exáudi preces nostras, quas pro illius pópuli obcaecatióne deférimus; ut, ágnita veritátis tuae luce, quae Christus est, a suis ténebris eruántur. Per eúndem Dóminum ...

Mindnyájan *R.* Amen.

9. **Orémus** et pro pagánis: ut Deus omnípotens áuferat iniquitátem a córdibus eórum; ut, relictis idólis suis, convertántur ad Deum vivum et verum, et únicum Fílium ejus Jesum Christum, Deum et Dóminum nostrum.

Orémus. *V.* Flectámus génua. *R.* Leváte.

Omnípotens sempitérne Deus, qui non mortem peccatórum, sed vitam semper inquiris: súscipe propítius oratióne nostram, et libera eos ab idolórum cultúra; et ágrega Ecclesiáe tuae sanctae, ad laudem, et glóriam nóminis tui. Per Dóminum ...

Mindnyájan *R.* Amen.

K ö n y ö r ö g j ü n k az eretnekekért és szakadárokért is, hogy a mi Urunk Istenünk szabadítsa meg őket minden tévtantól, és a szent és apostoli katolikus Anyaszentegyház kebelébe visszavezetni méltóztassék.

Mindenható örök Isten, aki mindenkit üdvözítesz, és senkit sem akarsz elkárhoztatni, tekints az ördögi ravaszsággal megejtett lelkekre, hogy minden eretnek tévedést leléve, a tévelygők szíve megjavuljon és igazságod egységébe visszatérjen. A mi Urunk ...

K ö n y ö r ö g j ü n k a hűtlen zsidókért is, hogy a mi Urunk Istenünk távolítsa el a leplet szívekről, és ők is megismerjék a mi Urunkat, Jézus Krisztust.

Mindenható örök Isten, aki a hűtlen zsidóktól sem tagadod meg irgalmasságodat, hallgasd meg könyörgéseinket, melyeket e nép vakságának elhárításáért neked följajnlunk, hogy megismerve igazságodnak világát, Krisztust, kibontakozzanak a sötétségből. Ugyanazon a mi Urunk ...

K ö n y ö r ö g j ü n k a pogányokért is, hogy a mindenható Isten távolítsa el szívekből a gonzságot, hogy elhagyván bálványait, térjenek meg az élő igaz Istenhez, s az ő egyetlen Fiához, Jézus Krisztushoz, a mi Urunkhoz és Istenünkhöz.

Mindenható örök Isten, aki a bűnösöknek nem halálát, hanem mindig életét keresed, fogadd kegyelmesen imádságunkat és mentsd meg őket a bálványozástól; s gyűjtsd Anyaszentegyházad kebelébe, neved dicséretére és dicsőségére. A mi Urunk ...

C) Kereszthódolat

Az orációk befejeztével a pap leteszi a fekete palástot, *ünnepélyesen* elhozza a keresztet a sekrestyéből, majd a leckeoldalon a keresztről három részletben leoldja a leplet, mindháromszor a következő antifónát énekelve mindig magasabb hangon:

Pap:

Ant. 6.

V.: Ec-ce lí - gnum Crú - cis, in quo
sá - lus mún - di pe - pén - dit.

Ime a kereszt fája, — melyen a világ üdvössége függött.

A kar feleli:

Kar:

R.: Ve - ní - te ad - o - ré - mus.

Jertek, imádjuk.

Miután ezt háromszor elénekelték, a ministránsok a keresztet az oltár előtt tartják, a pap háromszor letérdel előtte, majd megcsókolja; ugyanezt teszi a papság és a nép.

Ezalatt — amíg a pap és nép hódol a kereszt előtt — a Kar énekli a következő impropréiumokat (szemrehányások):

V. Én nemzelem, te ellened mit vétettem? vagy miben szomorítottalak meg? felelj nekem. V. Amiért Egyiptomból kihoztalak, te Údvőtítődnék keresztet készítettél.

R. Szent Isten! R. Szent Isten! R. Szent, erős! R. Szent, erős! R. Szent halhatatlan, irgalmaz nekünk.

Pó-pu-le mé-us, quid fé-ci ti-bi?

áut in quo con-tri-stá-vi te?

re-spón-de mí-hi. Qui-a e-dú-xi te

de tér-ra Ae-gý-pti: pa-rá-sti

crú-cem Sal-va-tó-ri tu-o.

I. Kar. A-gi-os o The-ós. *II. Kar.* Sán-ctus Dé-us.

I. Kar. A-gi-os i-schy-rós. *II. Kar.* Sán-ctus fór-tis.

I. Kar. A-gi-os a-thá-na-tos,

e-lé-i-son i-mas.

II. Kar. Sán-ctus im-mor-tá-is,

mi-se-ré-re nó-bis.

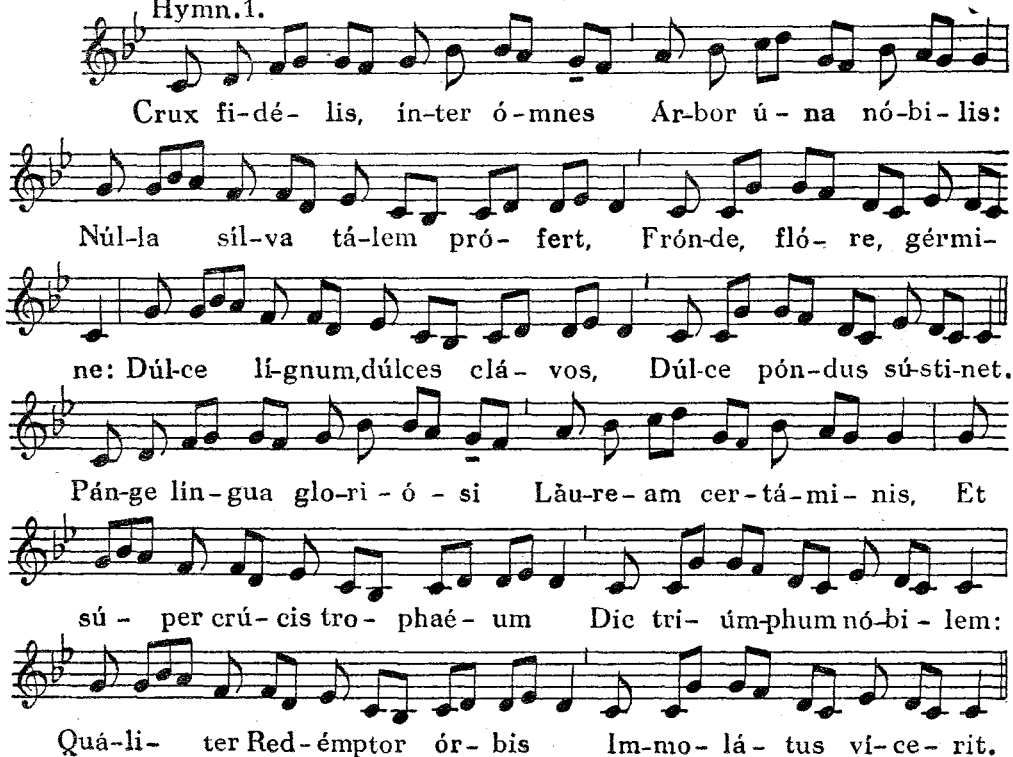
Amennyiben a kereszt hódolata még tovább tartana és módunkban van tovább énekelni, énekelhetjük a következő himnuszt is:

Hű keresztfa, összesek közt egyetlen nemes fa: semmilyen erdő ilyent nem terem, ilyen törzssel, virággal, gyümölcssel. Édes fa, — édes ágakat, édes terhet tart. Zengd ó nyelv a dicsőséges harc babérkoszorúját, és a kereszt jele fölött mondj nemes győzelmi éneket; miként győzött föláldozva a világ Megváltója.

Örök dicsőség legyen a boldog Háromságnak; egyforma tisztelet az Atyának és Fiúnak és a Vigasztalónak; a Háromságos-Egy nevét dicsérje a mindenség.

(Venantius Fortunatus, VI. század)

Hymn.1.

Crux fi-dé- lis, in-ter ó-mnes Ár-bor ú- na nó-bi- lis:
 Núl-la síl-va tá-lem pró- fert, Frón-de, fló- re, germi-
 ne: Dúl-ce lí-gnum, dúlces clá- vos, Dúl-ce pón-dus sú-sti-net.
 Pán-ge lin-gua glo-ri - ó - si Lâu-re-am cer-tá-mi- nis, Et
 sú - per crú- cis tro- phaé- um Dic tri- úm-phum nó-bi - lem:
 Quá-li- ter Red-émptor ór- bis Im-mo- lá- tus ví-ce- rit.

Ismétlendő a „Crux fidelis” a „Dulce lignum”-ig, utána rögtön:

Sem-pi-tér - na sit be-á - tae Tri-ni - tá - ti gló-ri - a:
 Aé-qua Pá-tri, Fi-li - ó - que, Par dé - cus Pa - rá-eli - to:
 U - ni - us, Tri - ni-que nó - men Láu-det u - ni - vér-si - tas.
 A - men.

Ismétlendő a „Dulce lignum” a „Pange lingua”-ig.

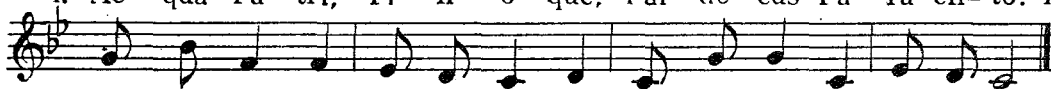
Ha ez a dallam nehéznek bizonyulna, énekelhetjük abban a leegyszerűsített formájában, amely a Sz. V. U.-ból (76. szám), mint népének amúgy is ismeretes: a „Zengd ó nyelv a győzedelmet” dallamára, latin szöveggel.

1. Crux fi-dé-lis, in-ter ó-mnes Ár-bor ú-na nó-bi-lis: 1.
 2. Pán-ge lín-gua glo-ri-ó-si Láu-re-am cer-tá-mi-nis: 2.
 3. Flé-cte rá-mos, ár-bor ál-ta, Tén-sa lá-xa ví-sce-ra: 3.
 4. Sem-pi-tér-na sit be-á-tae Tri-ni-tá-ti gló-ri-a: 4.

1. Núl-la síl-va tá-lem pró-fert, Frón-de, fló-re, gér-mi-ne: 1.
 2. Et sú-per crú-cis tro-phaé-o Dic tri-úm-phum nó-bi-lem: 2.
 3. Et rí-gor len-té-scat il-le, Quem dé-dit na-tí-vi-tas: 3.
 4. Aé-qua Pá-tri, Fi-li-ó-que, Par dé-cus Pa-rá-cli-to: 4.

1. Dúl-ce lí-gnum, dúl-ces clá-vos, Dúl-ce pón-dus sú-sti-net: 2.
 2. Quá-li-ter Red-ém-ptor ór-bis Im-mo-lá-tus ví-ce-rit: 3.
 3. Et su-pér-ni mém-bra Ré-gis Tén-de mí-ti stí-pi-te: 4.
 4. U-ní-us Tri-ní-que nó-men Láu-det u-ni-vér-si-tas.

Minden stófa után ismételjük az első strófát, a „Crux fidelist”-t.

D) Szentáldozás

A kereszthódolat után a pap lila miseruhát ölt és körmenetileg, csendben, minden ének nélkül elmegy oda, ahová tegnap a szentséget vitték.

Visszajövet, amikor a szentséget hozzák a főoltárra, a Kar éneklí a következő antifónákat:

Imádkunk téged, Krisztus, és áldunk téged, mert szent kereszted által megváltottad a világot.

Ad-o-rá - mus te,*Chrí-ste, et be-ne-dí-ci-

mus tí-bi, quí-a per Crú-cem tú-am red-e-mí-sti mún-dum.

Fa által szolgálkák lettünk, a szent kereszt által megszabadultunk; fa gyümölcse elcsábított bennünket, Isten Fia megpáoltott bennünket.

Ant.
8.

Per lí - gnum* sérví fá - cti sú - mus.
et per sán - ctam crú - cem lí - be - rá - ti sú -
mus; frú - ctus ár - bo - ris se - dú - xit nos,
Ff - lí - us Dé - i red é - mit nos.

Ének közben a pap az oltárhoz ér, leteszi a szentséget és hangosan mondja a Pater noster bevezető praefatióját:

Orémus. Praeceptis salutáribus móniti, et divina institutióne formáti, audémus dicere:

K ö n y ö r ö g j ü n k. Üdvös parancsok készletésére és isteni tanítással kioktatva merjük imádkozni:

Erre mindannyian a pappal együtt ünnepélyesen, hangosan és jól tagolva latinul folytatják:

Pater noster, qui es in caélis:
Sanctificétur nomen tuum.
Advéniat regnum tuum.
Fiat volúntas tua, sicut in caélo, et in terra.
Panem nostrum quotidiánum da nobis hódie:
Et dimítte nobis débíta nostra.
Sicut et nos dimíttimus debítóribus nostris.
Et ne nos indúcas in tentatiónem;
Sed líbera nos a málo.
Amen.

Ezután a pap egyedül hangosan imádkozza:

Líbera nos, quaesumus, Dómine, ab ómnibus malis, praetérítis, praeséntibus, et futúris: et intercedénte beáta, et gloriósa semper Vírgine Dei Genitríce María, cum beátis Apóstolis tuis Petro et Paulo, atque Andréa, et ómnibus Sanctis, da propítius pacem in diébus nostris: ut ope misericórdiae tuae adjúti, et a peccáto simus semper líberi, et ab omni perturbatióne secúri. Per Dóminum ...

Szabadíts meg minket, kérünk, Urunk minden múlt, jelen és jövő bajtól: a boldogságos és dicsőséges, mindenkor Szűz Máriának, az Isten anyjának, Szent Péter és Pál, meg András apostolaidnak és minden szentnek közbenjárására, adj kegyesen békét napjainkban, hogy irgalmad segítségével a bűntől mindig mentek és minden háborítástól biztosak legyünk. A mi Urunk ...

Mindnyájan felelik: Amen.

Ekkor a pap csendben elimádkozik egy áldozás előtti imádságot, háromszor mondja: Dómine non sum dignus ... és megáldozik — most ő is kisostyával.

A pap áldozása után a hívek is megáldoznak.

Áldoztatás előtt a Kar énekelheti a Confiteor-t.

Confiteor-t csak főpapi misékben kötelező énekelni; de szabad más ünnepélyes alkalmakkor is akár énekelni, akár hangosan recitálni a helyi szokás szerint (D. A. 4104 ad 2).

Confíteor Déo ómnipotén-ti, beátae Maríae sémpér Vir-gi-ni, beáto Micha-
 éli Archán-ge-lo, beáto Joánni Bapti-stae, sánc-tis Apóstolis Pétro et
 Páu-lo, ómnibus Sánc-tis et tí-bi pá-ter, quia peccávi nímis cogitatió-
 ne, vér-bo et ó-pe-re: mé-a cúl-pa, mé-a cúl-pa, mé-a má-xi-ma cúl-pa.
 Ideo précor beátam Maríam sémpér Vir-gi-nem, beátum Michaélem Ar-
 chán-ge-lum, beátum Joánnem Bapti-stam, sánc-tos Apóstolos Pétrum et
 Páu-lum, ómnes Sánc-tos, et te pá-ter, oráre pro me ad Dóminum
 Dé-um nó-strum.

Confiteor után a pap szokott módon adja az áldozás előtti föloldozást, de mindannyian (Kar és hívek) felelnek rá:

Pap: Misereatur vestri omnipotens Deus, et, dimis-
 sis peccatis vestris, perducet vos ad vitam aeternam.

Irgalmazzon nektek a mindenható Isten és bűneiteket megbocsátva, vezessen titeket az örökéletre.

Mindannyian felelik: Amen.

Pap: Indulgentiam, absolutiónem, † et remissió-
 nem peccatorum vestrórum tribuat vobis omnipotens
 et miséricors Dóminus.

*Vétkeitek elengedését, feloldozását és bocsánatát adja
 meg nektek a mindenható és irgalmas Isten.*

Mindannyian felelik: Amen.

Áldoztatás alatt a Kar énekelhet egy-két responsoriumot a nagypénteki zsoltosmából (pl. Tenebrae factae sunt, Caligavérunt stb.), vagy ide illő magyar népekeket, mint pl. 145. Győz-
 hetetlen én köszálom első és második strófája, 143. Előtted Jézusom leborulok, 142. Zálogát adtad,
 137. Üdvözlégy, szent test. De nem kell az egész áldoztatás alatt végig énekelni; jó az is, ha köz-
 ben hosszabb-rövidebb ideig áhítatos csend uralkodik.

Áldoztatás után a pap a tegnapi eltelet nagyostyát elhelyezi a szentségmutatóba, majd
 hálaadásképpen éneкли:

1. **Orémus.** Super pópulum tuum, quaesumus,
 Dómine, qui passiónem et mortem Filii tui devóta
 mente recoluit, benedictio copiósa descéndat, indul-
 géntia véniat, consolátio tribuátur, fides sánc-ta suc-
 créscat, redemptio sempitérna firmétur. Per eun-
 dem ...

*K ö n y ö r ö g g j ü n k. Kérünk Uram, hogy népedre,
 amely a te Fiad szenvedését és halálát áhítatos télekkel
 visszaidézte, bőséges áldás szálljon, bűnbocsánatot nyer-
 jen, vigasztalásban részesüljön, a szent hit növekedjék,
 az örök üdvösség erősödjék. Ugyanazon ...*

Mindnyájan felelik: Amen.

2. **Orémus.** Omnipotens et miséricors Deus, qui Christi tui beata passióne et morte nos reparásti: consérva in nobis óperam misericórdiae tuae; ut, hujus mystérii participatióne, perpétua devotióne vivámus. Per eundem ...

Mindnyájan felelik: Amen.

3. **Orémus.** Reminiscere miseratiónum tuárum, Dómine, et fámulos tuos aetérna protectióne sanctifica, pro quibus Christus, Filius tuus, per suum cruórem, instituit paschále mystérium. Per eundem ...

Mindnyájan felelik: Amen.

K ö n y ö r ö g j ü n k. Mindenható és irgalmas Isten, aki a Te Krisztusod boldog szenvedésével és halálával minket megújítottál, őrizd meg bennünk irgalmasságod művét; hogy ezen titok részesedése folytán örök áhítatban éljünk ...

K ö n y ö r ö g j ü n k. Emlékezzél meg, Uram, irgalmasságodról és örök oltalommal szenteld meg szolgádat, akikért Krisztus, a Te Fiad, szent vére által rendelte a húsvéti misztériumot. Ugyanazon ...

Ezután — ha a szentsírnál szentségkitételt és imádást ír elő az egyházmegyei főhatóság — a pap megtömjénezi az Oltáriszentséget és ünnepélyes körmenetben a szentsírhoz viszi.

Körmenet alatt a Kar énekli vagy a Pange Lingua himnuszt, mint tegnap (181. o.), vagy külön erre az alkalomra, a sírbatételre illő más motettát, pl. Ecce quomodo moritur justus-t, vagy akár más ide illő magyar népéneket (pl. Sz. V. U. 63. A keresztfához megyek, Sz. V. U. 71. Keresztények sírjatók, Sz. V. U. 61. A fényes Istenarcot, Sz. V. U. 62. Ah! Jaj! Mit szemlélek stb.).

(Amennyiben a Kar még nem tudott volna megbirkózni a Popule meus és az Adoramus latin énekekkel, úgy átmeneti szükségmegoldásként találunk ide megfelelő népéneket: a keresztódolata alatt Sz. V. U. 81. Én nemzetem, zsidó népem, Sz. V. U. 74. Ó, Jézus, Jézus, Sz. V. U. 76. Zengd, ó, nyelv, a győzedelmet; amikor pedig az Oltáriszentséget a főoltárra hozzák Sz. V. U. 82. Királyi zászló jár elől, Sz. V. U. 70. Jézus világ megváltója.)

NAGYSZOMBAT

(Sabbatum Sanctum, vagy Vigilia Paschae)

Történeti háttér. Eredetileg ezen a napon nem volt semmiféle szertartás, — Krisztus a sírban nyugszik. De a húsvétvasárnapra virradó éjjelt örömmel átvirrasztották (vigilia) és készültek a kereszténység legnagyobb ünnepére, a feltámadás vasárnapjára. Ezen az éjjelen keresztelték meg a katechumeneket, a hitújoncokat, akik a kereszttség vizében Krisztussal együtt új életre támadnak. A keresztelést jelképes szertartások (tűzszentelés, húsvéti gyertya szentelése, — ezek mind a feltámadt Üdvözítőre és a világ világosságára vonatkoznak) és olvasmányok (a proféciák) előzték meg, amelyek a megkeresztelendőket közvetlenül előkészítették a keresztelésre (megváltásunk előképei, isteni gondviselés). A keresztelés szertartását a keresztelő kápolnában végezték, odavonultak tehát, megszentelték a keresztvizet, majd a keresztelés után a Mindenszentek litániáját énekelve visszatértek a templomba, és elmondották az új keresztényekért a dicsérő és hálamisét, amely egyúttal első üdvözlés volt a feltámadt Üdvözítőhöz.

A mai ceremóniák is ennek a régi vigiliának menetét és tartalmát tükrözik vissza.

Vallásos jelentése. 1. Allelujás örömmel és hálával köszöntjük a „lumen Christi”-t, Krisztus világosságát, amely átvilágít és átvezet a szenvedések tengerén és az élet vándorlásain, mint valamikor a csodás tűz-oszlop a választott népet átvezette a Vörös-tengeren és a pusztán. 2. A nagypénteki gyász és némaság után felcsendülő orgonaszó és allelujás ének zúgja a szívünkbe és győzzön meg minket arról, hogy minden nagypéntek és sírbatétel után feltámadás következik. 3. Hálásan gondolunk vissza arra, hogy a kereszttségben mi is új életre támadtunk, nem akarunk tehát „a régi rosszság és gonoszság kovászával ünnepelni”, hanem „amint az Atya dicsősége feltámasztotta Krisztust halottaiból, éppúgy mi is éljünk új életet”. (Róm. 6, 4.)

Szertartása

A nagyszombati vigiliás szertartásokat késő este kell végezni úgy, hogy a vigiliás mise kb. éjfélkor kezdődhessék. Lelkipásztori indokok alapján a püspök megengedheti, hogy a nagyszombati isentisztelet korábban kezdődjék, de semmiképpen sem napnyugta vagy alkonyat beállta előtt.

A) Tűzszentelés és a húsvéti gyertya megáldása

A templom mellett vagy a templom bejáratában kovából tüzet csíholnak. A pap violaszínű palástban a tűzhöz megy és egy oratiót mondva — ének nélkül — megszenteli. Az új tűzből paraszt tesznek a füstölőbe, a pap tömjént tesz rá és megfűstöli a szentelt tüzet.

Ezután a pap egy kis érc-rudacskával keresztet vés a húsvéti gyertyába, a kereszt fölé görög alfát, a kereszt alá görög omegát rajzol és a kereszt négy sarkába a folyó évszámot írja ezen ima kíséretében:

Christus heri et hódie
Principium et finis
Alpha et Omega
Ipsius sunt tempora et saecula
Ipsi glória et impérium
Per univérsa aetérnitátis saecula. Amen.

Krisztus tegnap és ma
Kezdet és a vég
Alfa és Omega
Ővé az idő és az örökkévalóság
Őneki dicsőség és hatalom
Mindörökkön örökké. Amen.

Majd ugyancsak keresztalakban öt tömjénszemet szúr a húsvéti gyertyába, miközben mondja:

Per sua vulnera gloriósa, custódiat et consérvet nos
Christus Dóminus. Amen.

Szent, dicsőséges sebei által védjen és őrizzen meg min-
ket Krisztus, az Ur. Amen.

Ezután meggyújtja a húsvéti gyertyát a szentelt tűzről e szavakkal:

Lumen Christi glorióse resurgéntis
Dissipet tenebras cordis et mentis.

A dicsőségesen feltámadt Krisztus világossága
Oszlassa szét a szív és értelem sötétségét.

Ekkor a pap az égő húsvéti gyertyát megáldja:

V. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Orémus. Véniat, quaesumus, omnipotens Deus, super hunc incensum Cereum larga tuae benedictionis infusio: et hunc nocturnum splendorem invisibilis regenerátor inténde; ut nonsolum sacrificium, quod hac nocte litatum est, arcana luminis tui admixtione refulgeat; sed in quocumque loco ex hujus sanctificationis mystério aliquid fuerit deportatum, expulsa diabolicae fraudis nequitia, virtus tuae majestatis assistat. Per Christum...

R. Amen.

K ö n y ö r ö g j ü n k. Kérünk, mindenható Isten, szálljon ez égő gyertyára bőséges áldásod; és ezt az éjszakai jénylet te a láthatatlan újjáalkotó tekintsd meg; hogy ne csak az az áldozat, amit ma éjjel mutatunk be, tündökléljen a te fényed titkos kísérelével; hanem minden helyen, ahová csak bármilyen is viszünk e szentelményből, üzd el a sátán ármányát, és fölségednek ereje uralkodjék. Krisztus Urunk által.

B) Ünnepeles bevonulás és húsvéti dicséret

A húsvéti gyertya megáldása után a pap fehér dalmatikába öltözik át és a templomba vonul. (A lámpák nem égnek.) A bejáratnál énekli:

Krisztus világossága.

Istennek hála!

Ugyanezt énekli, de mindig magasabb hangon a templom közepén, majd a szentély előtt. Az első Deo gratias után a húsvéti gyertyáról meggyújtja a saját gyertyáját, a második után a papság gyertyáit gyújtják meg, végül a harmadik után a nép gyertyáit és a templom lámpáit.

Az oltárhoz érve a pap, az elkészített könyvtartóállványhoz megy és énekli a következő *praeconium paschale*-t, a húsvéti dicséretet (közben tonus ferialisban kell válaszolni, lásd a 72. oldalon):

Exsúltent jam Angélica turba caelórum: exsúltent divína mystéria; et pro tanti Regis victória, tuba insonet salutáris. Gaudeat et tellus tantis irradiata fulgóribus: et aetérni Regis splendore illustrata, totius orbis se sentiat amississe caliginem. Laetétur et mater Ecclésia, tanti luminis adornata fulgóribus: et magnis populórum vóribus haec aula resúltet. Quapropter adstántes vos, fratres carissimí, ad tam miram hujus sancti luminis claritátem, una mecum, quaeso, Dei omnipoténtis misericórdiam invocáte. Ut qui me non reís méritis intra Levitárum número dignátus est aggregáre: lúminis sui claritátem infúndens, Cérei hujus laudem implére, perficiat. Per Dóminum nostrum Jesum Christum Fílium suum: qui cum eo vivit et regnat in unitáte Spíritus Sancti Deus. Per ómnia saecula saeculórum.

Újjongjon immár az ég angyalainak serege, vigadozzanak a mennyei karok és az ily nagy király győzelmi diadalát harsogja az üdv trombitája. Örvendezzek az ily nagy világossággal elárasztott és az örök király dicsőségének fényével megvilágosított föld is s az egész föld kerekége tudja meg, hogy eltűnt sötétsége. Örvendjen az ily nagy világosság ragyogásával ékesített Anyaszent-egyház is és visszhangozzék a népek hangos kiáltásától e lak. Ezért ti is, kérlek titeket, köröttem álló kedves testvéreim, esedezetek e szent világosság oly csodálatos fényénél velem együtt a mindenható Isten irgalmáért: hogy aki engem érdemellenül az Egyház szolgái közé felvenni méltóztatott, világosságának fényével eláraszson és engedje, hogy elzenjem e húsvéti gyertya dicséretére szolgáló örömeiket; a mi Urunk Jézus Krisztus, az ő Fia által, ki vele él és uralkodik a Szentlélekkel egyetemben, Isten, mindörökön örökké.

R. Amen.

R. Et cum spiritu tuo.

R. Habemus ad Dóminum.

R. Dignum et iustum est.

V. Dóminus vobiscum.

V. Sursum corda.

V. Grátias agamus Dómino Deo nostro.

Vere dignum et justum est, invisibilem Deum Patrem omnipotentem, Filiúmque ejus unigénitum, Dóminum nostrum Jesum Christum, toto cordis ac mentis afféctu, et vocis ministério personáre. Qui pro nobis aetérno Patri Adae débitum solvit: et vétérís piáculi cautioném pio cruóre detérsit. Haec sunt enim festa paschália, in quibus verus ille Agnus occiditur, cujus ságuine postes fidélium consecrántur. Haec nox est, in qua primum patres nostros, filios Israel edúctos de Aegypto, mare Rubrum sicco vestígio transíre fecisti. Haec igitur nox est, quae peccatórum ténebras, columnae illuminatione purgávit. Haec nox est, quae hódie per univérsum mundum, in Christo credéntes, a vítiis saeculi, et caligine peccatórum segregátos, reddit grátiae, sóciat sanctitáti. Haec nox est, in qua destructis vínculis mortis, Christus ab ínferis victor ascéndit. Nihil enim nobis nasci prófuit, nisi rédimi profuisset. O mira circa nos tuae pietátis dignátio! O inaestimábilis diléctio caritátis: ut servum redíméres, Filiúm tradidísti! O certe necessárium Adae peccátum, quod Christi morte delétum est! O felix culpa, quae talem ac tantum méruit hábere Redemptórem! O vere beáta nox, quae scia méruit scire tempus et horam, in qua Christus ab ínferis resurrexít! Haec nox est, de qua scriptum est: Et nox sicut dies illuminábitur: Et nox illuminátio mea in delictis meis. Hujus igitur sanctificátio noctis fugat scélera, culpas lavat: et reddit innocéntiam lapsis, et moestis laetitiam: fugat ódia, concórdiam parat, et curvat impéria.

In hujus igitur noctis grátia, súscipe, sancte Pater, incénsi hujus sacrificium vespertinum: quod tibi in hac Cérei oblatióne solémni, per ministrórum manus de opéribus apum, sacrosácta reddit Ecclésia. Sed jam columnae hujus praecónia nóvimus, quam in honórem Dei rútilans ignis accéndit. Qui licet sit divísus in partes, mutuáti tamen lúminis detriménta non novit. Alíur enim líquántibus ceris, quas in substantíam pretiósae hujus lámpadis, apis mater edúxit,

O vere beáta nox, quae exspoliávit Aegyptios, ditávit Hebraeos! Nox, in qua terrénis caeléstia, humánis divína jungúntur. Óramus ergo te, Dómine: ut céreus iste in honórem tui nóminis consecrátus, ad noctis hujus caliginem destruéndam, inefficiens persevéret. Et in odórem suavitátis accéptus, supérnis lumináribus misceátur. Flammás ejus lúcefer matutínus invéniat. Ille, inquam, lúcefer, qui nescit occásus. Ille, qui regréssus ab ínferis, humáno géneri serénus illúxit. Precámur ergo te, Dómine: ut nos fámulos tuos, omnénque clerum, et devotíssimam pópulum: una cum beatíssimó Papa nostro N. et Antístite nostro N. quiéte témporum concéssa, in his paschálibus gáudiis, assídua protectióne régere, gubernáre, et conserváre dignéris. Respice étiam ad eos, qui nos in potestáte regunt, et, ineffábilis pietátis et misericórdiae tuae munere, dirige cogitátiones eórum ad justitiam et pacem, ut de terréna operositáte ad caeléstem pátriam pervéniant cum omni pópulo tuo. Per eúndem Dóminum nostrum Jesum Christum Filiúm tuum: Qui tecum vívit et regnat in unitáte Spíritus Sancti Deus:

Valóban méltó és igazságos, hogy elménk és szívünk egész hevével s nyelvünk minden képességével zengedez-zük, a láthatatlan, mindenható Atya Isten és az ő Egyszülött Fia, a mi Urunk Jézus Krisztus dicséretét, ki értünk leróltta az örök Atyának Ádám tartozását és szent vérével eltörölte az első véték adóslevelét. Mert ezek ama húsvéti ünnepei, melyeken azt az igaz Bárányt megölték, kinek vére a hűvek szívét megszenteli. Ez az az éj, melyen az Egyiptomból először kiszabadított atyáinkat, Izrael fiait száraz lábbal engedted átmenni a Veres-tengeren. Ez tehát az az éj, mely a tűzoszlop fényével szélesztelte a bűn sötétségét. Ez az az éj, mely ma Krisztusnak az egész világon elszéledt s a világ gonoszságaitól és a bűnök homályától külön választott hűveit visszavezeti a kegyelem állapotába és a szentekkel egyesíti. Ez az az éj, melyben Krisztus szétrombolta a halál bilincseit, s a poklon diadalt aratva, föltámadott. Mert mit használna volna születnünk, ha nem lett volna megváltásunk. Ó mily csodálatos irántunk való jószágod, a te kegyességed. Ó megbecsülhetetlen szerelmes szeretet! ki, hogy a szolgát megváltasd, Fiadat halálra adtad! Ó, Ádám valóban szükséges bűne, melyet eltörölt Krisztus halála! Ó, szerencsés véték, mely ily nagy és ekkora fölségű Megváltót érdemelt! Ó valóban boldog éj, mely egymaga volt méltó tudni az időt és az órát, melyben Krisztus halottaiból föltámadott. Ez az az éj, melyről írva áll: És az éjjel oly világos lesz, mint a nappal és az éj világosságot derít rám gyönyöreimben. Ennek az éjnek megszentelő ereje előzi a gonoszságot, lemosza a bűnöket és visszaszerzi az elesetteknek az ártatlanságot, a szomorúaknak a vigasztalást; előzi a gyűlölséget, kieszközli az egyetértést, s megalázza a birodalmakat.

Ennek az éjnek kegyelmében fogadd tehát szent Atyánk e tömjénnek esti dílozatát, melyet Szentegyházad a méhek művéből, e húsvéti gyertyának ünnepélyes följajánlásával szolgáló keze által neked bemutat. Ámde már ismerjük e viaszoszlop dicsőségét, melyet az Isten tiszteletére a fellobbanó tűz meggyújt. Mely ámbár részekre oszlik, kölcsönvett fényéből mindazonáltal semmit sem veszít; mivel az az olvadó viasz táplálja, melyet a méhkirálynő készített e drágálatos szövétnek anyagául.

Ó, valóban boldog éj! mely az egyiptomiakat kifosztotta és a zsidókat gazdaggá tette; az az éj, melyben a mennyekiek a földiekkel, az isteniek az emberiekkel egyesülnek. Kérünk azért, Urunk, téged, hogy ez a neved tiszteletére fölszentelt viaszgyertya szüntelen világítson az éj sötétségének szétszórtására. Fogadd kellemes illatként, hogy a mennyi világosságokkal egyesüljön, és így lángja elhasson a hajnali csillaghoz, ahhoz a hajnali csillaghoz, aki alkonyatot nem ismer; ahhoz, ki halottaiból föltámadott és teljes fényében fölragyogott az emberi nem előtt. Azért kérünk téged, Urunk, hogy minket, szolgálóid és az egész egyházi rendet s az ájtatos népet szentséges Atyánkkal, N. pápával, főpásztorunkkal, N.-nel együtt napjainkban békeséget engedvén, e húsvéti ünnepek örömeiben folytonos örökösessel igazgálni, kormányozni és megtartani méltóztassál. Tekints azokra is, akik minket hatalommal kormányoznak, és kegyes irlalmad kimondhatatlan jóvoltával, igazságszólataikat az igazságosságra és békére, hogy a tevékenykedésből az égi hazába jussanak egész népeddel együtt. Ugyanazon a mi Urunk Jézus Krisztus, a te Fiad által: ki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egyetemben, Isten, mindöröken örökké.

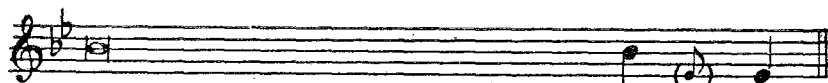

C) Olvasmányok

A húsvéti dícséret után a pap violaszínű palástot ölt magára, a leckeoldalra megy és kezdi énekelni (olvasni) a négy lectiót (jövendölés). Amennyiben a pap elfogadható okból (rekedtség, magas kor stb.) nem tudná énekelni, azokat az oltárnál segédkező klerikusok és énekesek is énekelhetik. A lectiókat megrövidíteni, vagy csak addig énekelni, míg a pap elolvassa őket, nem szabad. (D. a. 3104 ad 8.)

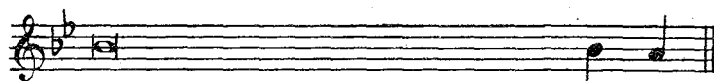
A lectiók éneklése közben a különböző írásjeleknél az alábbi dallamhajlításokat használjuk.

1. Pontnál vagy felkiáltójelnél az utolsó hangsúly után következő egy vagy két hangsúlytalan szótagot leejtjük egy kvinttel, — akár egy tagú, akár több tagú, vagy akár nem latin eredetű az utolsó szó. Pl.

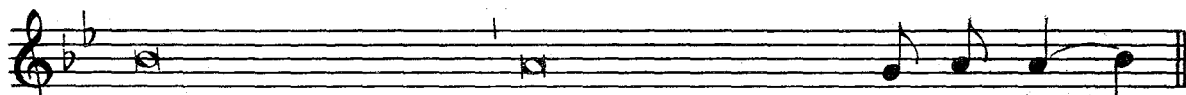
In princípío creávit Dēus caelum et tér- ram.
Dixitque Dēus fi- at lux.
...et divísit lúcem a té- ne- bris.
...génuit Sem, Cham, et Já- phet.

2. Hosszabb mondatokban vesszőnél vagy kettőspontnál az utolsó szótagot leejtjük egy félhanggal. Pl.

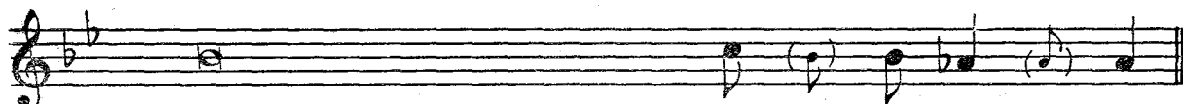
Térra áutem érat inánis et vá- cu- a,
Hae sunt generatiónes Nó- e,
Et vidit Dēus lúcem quod éssset bó- na:
Finis univérsae cárnis vénit có- ram me:

3. A kérdőjel előtti utolsó írásjelnél egy fél hanggal lemegyünk és a szöveget azon énekeljük tovább, a harmadutolsó szótagnál pedig még egy hanggal esve ezt a kis dallamot énekeljük:

... egístis cóntra Dóminum: quánto mágis cum mórtuus fú - e - ro?

4. Befejezésül a két utolsó hangsúllyal (lehet fő- és mellékhangsúllyal is) a következő dallamkadenciát énekeljük:

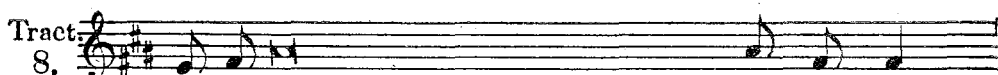
1. lectio ...ab univérso ópere quod pa- trá - rat.
2. " ...et filii Israel cármen hoc Dómino et di- xé - runt.
3. "et absónsiónem a túrbine, et a plú - vi - a.
4. " ...vérba cárminis híus, et ad fínem ú - sque com-plé - vit.

Minden lectio után (az első kivételével) a Kar azonnal egy traktust énekel és azután következik a pap oratiója: a pap mondja Orémus. V. Flectámus genua és kisvártatva Leváte, úgy mint a nagypénteki könyörgéseknél. Az oratiók végén Amen-nel felelünk.

A második lectio után, — amely így kezdődik: „In diebus illis: factum est in vigilia matutina...” — a Kar a következő tractust énekli:

1. Énekeljünk az Úrnak, mert fenségeset művelt: lovát és rajtaülőt a tengerbe vetett: segítőm és oltalmazóm lett üdvösségemre. 2. Ő az én Istenem, hadd dicsőítem, Atyámnak Istene, hadd magasztalom. 3. Olyan az Úr, mint a hősi harcos: Mindenható az ő neve. (Ex. 15, 1—2.)

Tract.
8.

1. Can-té-mus Dómino: glorióse énim honorifi-cá - tus est:
 équum et ascensórem projécit in má-re: adjútor et protéctor
 fáctus est mi-hi in sa-lú-tem. 2. Hic Déus méus, et honorá-bo
 é - um: Déus Pátris méi, et exsal - tá - bo é - um 3. Dóminus
 cónterens bél - la: Dóminus nó - men est il - li.

A harmadik lectio után — amely így kezdődik: „In die illa erit germen Dómini...” — a Kar a következő tractust énekli:

1. Szőleje volt szerelmesemnek igen termékeny hegytetőn. 2. Sövénnyel körülvette, a köveket kiszedte belőle, és szépen beültette, közepén tornyot épített. 3. És sajtót vágott ki benne: a seregek Urának szőlője ugyanis Izrael háza. (Is. 5, 1—2.)

Tract.
4.

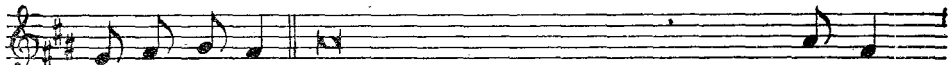
1. Vi - ne - a fácta est di-lé-cto in córnu, in ló-co ú-be-ri.
 2. Et macériam circúmdedit, et circum-fó-dit: et plantávit ví-ne-am
 Só - rec, et aedificávit túrrim in mé-di-o é-jus. 3. Et tórcular
 fó-dit in é - a: vínea énim Dómini Sábaoth, dó-mus Is-ra-el est.

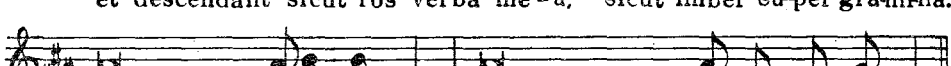
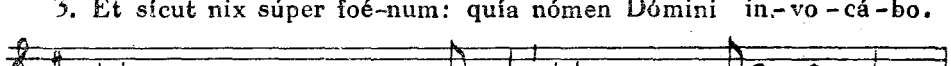
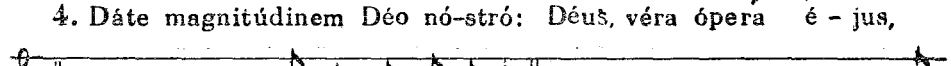
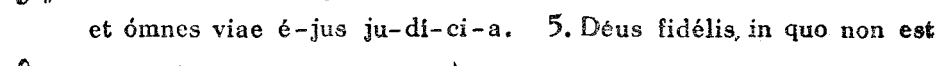
A negyedik lectio után — amely így kezdődik: „In diebus illis: Scripsit Moyses canticum...” — a Kar a következő tractust énekli:

1. Halljátok egek, amit szölok: hallja a föld szájam igéit. 2. Esőként csepegjen tanításom, harmatként hulljon szőlásom. 3. Úgy, mint a zápor a pázsitra és mint az esőcsepp a sarjára; hirdetem ugyanis az Úr nevét. 4. Ismerjétek el Istenünk jenségét; mert az Isten tettei tökéletesek és útjai mind helyesek. 5. Hűséges az Isten, hamisság nincs benne, igaz ő és őszinte. (Mózes V. 32, 1—4.)

Tract.

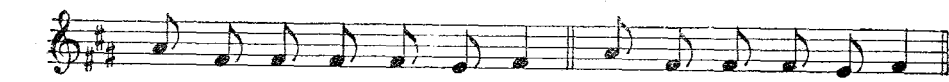

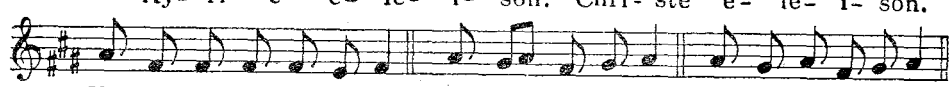
1. At-tén-de caelum et lo-quar: et audiat terra verba ex

ó-re mé-o. 2. Expectetur sicut pluvia eloquium mé-um:

et descendant sicut ros verba mé-a, sicut imber super gramina.

3. Et sicut nix super foenum: quia nomen Domini in-vo-cá-bo.

4. Date magnitudinem Deo nó-stró: Deus, vera ópera é-jus,

et omnes viae é-jus ju-dí-ci-a. 5. Deus fidelis, in quo non est

in-i-qui-tas: iustus et sán-ctus Dó-mi-nus.

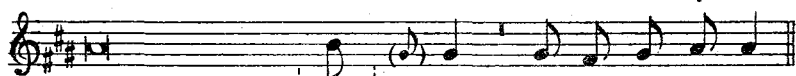
D) Mindenszentek litániája. — Első rész

A tractus utáni könyörgés végeztével a pap az oltárnál letérdepel, a Kar énekli a Mindenszentek litániáját. (Az előénekesek intónálta fohászra az énekkar a hozzácsatlakozó könyörgést feleli, tehát nem ismételi a litániát, mint ez régen előírás volt.)

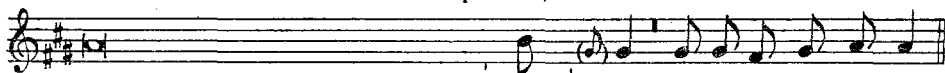

Ký-ri-e e-lé-i-son. Chri-ste e-lé-i-son.

Ký-ri-e e-lé-i-son. Chri-ste áu-di-nos. Chri-ste ex-áu-di-nos.

Páter de caelis	Dé-	us, mi-se-ré-re nó-bis.
Fili Redemptor mundi	Dé-	us, mi-se-ré-re nó-bis.
Spiritus Sancte	Dé-	us, mi-se-ré-re nó-bis.
Sánceta Trinitas unus	Dé-	us, mi-se-ré-re nó-bis.

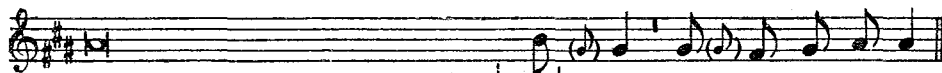
Sáncta Ma-	rí-	a,	ó-ra pro nó-bis.
Sáncta Dèi	Gé-	ni-trix,	ó-ra...
Sáncta Vírgo	Vir-	gi-num,	ó-ra...
Sáncte	Mi-	cha-el,	ó-ra...
Sáncte	Gá-	bri-el,	ó-ra...
Sáncte	Rá-	pha-el,	ó-ra...

Omnes sáncti Ángeli et Ar-	chán-	ge-li,	o-rá-te pro nó-bis.
Omnes sáncti beátorum Spirituum	ór-	di-nes,	o-rá-te...
Sáncte Joánnes Ba-	pti-	sta,	ó-ra...
Sáncte	Jó-	seph,	ó-ra...
Omnes sáncti Patriárchae et Pro-	phé-	tae,	o-rá-te...

Sáncte	Pé-	tre,	ó-ra pro nó-bis.
Sáncte	Páu-	le,	ó-ra...
Sáncte An-	dré-	a,	ó-ra...
Sáncte Jo-	á-	nnes,	ó-ra...

Omnes sáncti Apóstoli, et Evange-	li-	stae,	ó-ra-te pro nó-bis.
Omnes sáncti Discípuli	Dó-	mi-ni,	ó-ra-te...
Sáncte	Sté-	phane,	ó-ra...
Sáncte Lau-	rén-	ti,	ó-ra...
Sáncte Vin-	cén-	ti,	ó-ra...
Omnes sáncti	Már-	ty-res,	ó-ra-te...
Sáncte Sil-	vé-	ster,	ó-ra...
Sáncte Gre-	gó-	ri,	ó-ra...
Sáncte Augu-	sti-	ne,	ó-ra...
Omnes sáncti Pontífices et Confes-	só-	res,	ó-ra-te...
Omnes sáncti Do-	ctó-	res,	ó-ra-te...
Sáncte An-	tó-	ni,	ó-ra...
Sáncte Bene-	dí-	cte,	ó-ra...
Sáncte Do-	mí-	ni-ce,	ó-ra...
Sáncte Fran-	cí-	sce,	ó-ra...
Omnes sáncti Sacerdótes, et Le-	ví-	tae,	ó-ra-te...
Omnes sáncti Mónachi, et Ere-	mí-	tae,	ó-ra-te...
Sáncta María Magda-	lé-	na,	ó-ra...
Sáncta	Á-	gnes,	ó-ra...
Sáncta Cae-	cí-	li-a,	ó-ra...
Sáncta	Á-	ga-tha,	ó-ra...
Sáncta Ana-	stá-	si-a,	ó-ra...
Omnes sánctae Vírgines et	Ví-	du-ae,	ó-ra-te...

E) Keresztvízszentelés

Plébániatemplomokban a litánia eme első része után el kell végezni a keresztvíz-szentelést.

A szenteléshez szükséges szereket a litánia alatt elkészítik a szentélyben. A pap ott marad és a hívők felé fordulva végzi a szertartást; hosszabb imádságokkal és prefációval (tonus ferialisban felelünk) és különféle ceremóniákkal megszenteli a vizet: megérinti, keresztalakban szétválasztja és a világ négy tája felé széthinti, rálehel a vízre, háromszor belemártja a húsvéti gyertyát, a keresztelendőket olajából és krizmából, majd mind a kettőből önt belé és összekeveri az olajokat a vízzel.

A szentelés befejeztével a keresztvizet körmenetileg a keresztkúthoz viszik.

Amikor a körmenet megindul, a Kar énekli:

1. Amint kívánczik a szarvas a forrásvízéhez, úgy kívánczik lelkem tehozzád, Istenem. 2. Szomjazza lelkem az erős élő Istent: mikor jutok oda, hogy az Isten színe előtt megjelenjem? 3. Éjjel-nappal könnyem a kenyerem, hisz napról napra azt mondják nekem: Hol van a te Istened? (Zs. 41, 2—4.)

1. Si-cut	cervus desiderat ad fónes a- quá -rum:	íta desiderat áni- ma méa	ad te Dé- us.
2. Sitivit anima mía ad Déum	vi -vum:	quándo véniam, et apparébo an- te fáciem	Dé - i mé- i.
3. Fuérunt mihi lácrimae méae pánes die ac	nó -cte,	dum dicitur mihi per síngulos dí- es: Ubi est	Dé - us tú- us?

(Amennyiben a Kar ezt még nem tudta volna megtanulni, itt alkalmas népéneket iktathatunk be: Sz. V. U! 83. Mint a szarvas ér vizére.)

Miután a szentelt vizet a keresztkúthban elhelyezték, a pap még egy oratiót énekel (felelet: **Et cum spiritu tuo és Amen**), majd a körmenet csendben visszatér a főoltárhoz és következik a

F) Keresztségi fogadalom megújítása

(A nem plébániatemplomokban ez mindjárt a litánia első része után következik; a víz-szentelés ott elmarad.)

A pap fehér palástot ölt, majd a nép felé fordulva rövid intelmet olvas és fölteszi a keresztségnél előírt kérdéseket, amelyekre az egész nép — a Kar vezetésével — ünnepélyesen, hangosan felel:

Pap: Ellenemondtok-e az ördögnek?
 És minden cselekedeteinek?
 És minden pompáinak?
 Hisztek-e a mindenható Atya-Istenben,
 mennynek és földnek teremőjében?
 Hisztek-e a Jézus Krisztusban, ő egy
 Fiában, a mi Urunkban, ki e világra
 született és kínt-halált szenvedett?
 Hisztek-e a Szentlélekben, katolikus ke-
 resztény anyaszentegyházat, szentek
 egyességét, bűnök bocsánatját, test-
 nek feltámadását és örök életet?

Hívek: **Ellenemondunk.**
Ellenemondunk.
Ellenemondunk.

Hiszünk.

Hiszünk.

Hiszünk.

Erre közösen elmondják a Miatyánkot.

Utána a pap imádkozza:

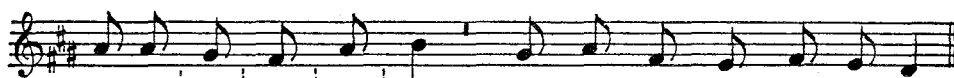
A mindenható Isten, a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja, aki újjászült minket vízből és Szent-
 lélekből, és aki megadta nekünk a bűnök bocsánatát, ő maga őrizzen meg minket kegyelmével
 ugyanazon Jézus Krisztusban, a mi Urunkban, az örök életre.

Mindnyájan felelik: **Amen.**

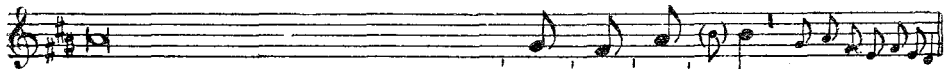
A pap meghinti a hívőket keresztyvízzel (vagy szenteltvízzel), és folytatódik a

G) Mindenszentek litániája. — Második rész

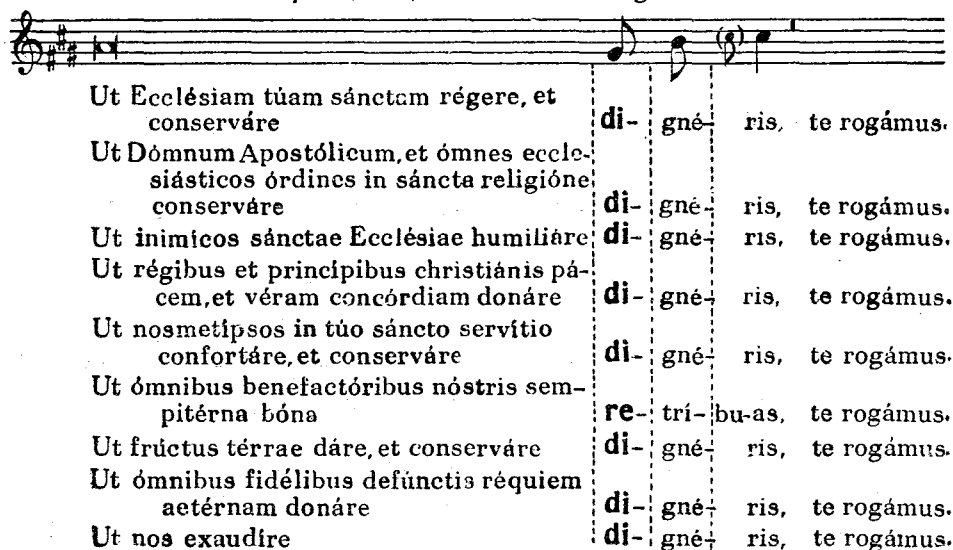
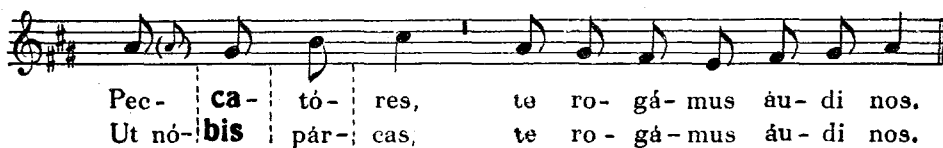
A pap a sekrestyébe megy és fehér miseruhába öltözik, a Kar pedig folytatja és végigénekli
 a litániát:

Pro-pí-	ti-	us	é-	sto,	pár-	ce	nó-	bis	Dó-	mi-	ne.	
Pro-pí-	ti-	us	é-	sto,	ex-	áu-	di	nos	Dó-	mi-	ne.	
Ab	ó-	mni	má-	lo,	lí-	be-	ra	nos	Dó-	mi-	ne.	
Ab	ó-	mni	pec-	cá-	to,	lí-	be-	ra	nos	Dó-	mi-	ne.
A	mór-	te	per-	pé-	tua,	lí-	be-	ra	nos	Dó-	mi-	ne.

Per mystérium sánetae incarnati-	ó-	nis	tu-	ae,	líbera..
Per ad-	vén-	tum	tú-	um,	líbera...
Per nativi-	tá-	tem	tú-	am,	líbera...
Per baptísmum,et sánetum jejú-	ni-	um	tú-	um,	líbera...
Per crúcem et passi-	ó-	nem	tú-	am,	líbera...
Per mórtem et sepul-	tú-	ram	tú-	am,	líbera...
Per sánetam resurrecti-	ó-	nem	tú-	am,	líbera...
Per admirábilem ascensi-	ó-	nem	tú-	am,	líbera...
Per advéntum Spíritus Sán-	cti	Pa-	rá-	cli-ti,	líbera...
In di-	e	ju-	di-	ci-i	líbera...

H) *Szentmise*

A litánia befejeztével a pap újra az oltárhoz vonul.

Lépcsőima és introitus a mai napon nincs.

A Kar elkezdi énekelni a **Kyrie-t**.

(I. Lux et origo, most persze orgonakiséret nélkül! L. 33. o.)

A Kyrie befejeztével megvárjuk a pap Glória-intonációját.

A Glória intonációjára az orgona megszólal (esengők, harangok is) és rövid ünnepélyes preludium után a Kar folytatja a Glóriát az „Et in terra pax”-tól végig.

Ettől kezdve az orgona megint átveszi rendes szerepét.

Következik az oratio és lectio.

Orémus.: Deus, qui hanc sacratissimam noctem glória Domínicae Resurrectionis illustras: consérva in nova familiae tuae progénie adoptionis spiritum, quem dedisti; ut corpore et mente renováti, puram tibi exhibeant servitútem. Per eúndem Dóminum . . .

Lectio Epístolae beáti Pauli Apóstoli ad Colossénses.
(3, 1—4.)

Frátres: Si consurrexistis cum Christo, quae sursum sunt quaerite, ubi Christus est in dextera Dei sedens: quae sursum sunt sápite, non quae super terram. Mórtui enim estis, et vita vestra est abscondita cum Christo in Deo. Cum Christus apparuerit, vita vestra, tunc et vos apparébitis cum ipso in glória.

K ö n y ö r ö g j ü n k. Isten, aki e szentséges éji Urunk feltámadásának dicsőségével világossá tette, tartsd fenn családod új sarjadékában a jövő fogadás lelkét, melyben részesítetted, hogy testben és lélekben megújulván, neked tisztán szolgálhasson. Ugyanazon a mi Urunk . . .

Szentlecke Szent Pál apostolnak a kolosszaiakhoz írt leveléből. (3, 1—4.)

Testvérek: Ha feltámadtatok Krisztussal, keressétek az odafent valót, ahol az Isten jobbján ülő Krisztus vagyon. Az odafent való dolgokat keressétek, ne a földieket. Hiszen meghaltatok és életek el van rejtve Krisztussal az Istenben. Amikor Krisztus, a ti életek, megjelenik, akkor ti is megjelentek vele együtt a dicsőségben.

Lectio befejeztével a pap háromszor Alleluját intonál, mindig magasabban.

A Kar mind a háromszor megismétli:

8.

Al-le-lú-ja.

Al-le-lú-ja.

Al-le-lú-ja.

Al-le-lú-ja.

Al-le-lú-ja.

A harmadszori ismétlés után a Kar azonnal éneklí a következő versust és tractust :

Ű. (Zs. 117, 1.) Magasztaljátok az Urat, mert jó, mert irgálma örökkévaló.

1. Dicsérjétek az Urat mind, ti nemzetek, dicsérjétek őt valamennyien népek! 2. Mert bőséges az ő irgalma irántunk : s örökre megmarad az Űr hűsége. (Zs. 116.)

V: Con-fi-témini Dómino
 quóniam bó-nus: quóniam in
 saéculum
 misericór-di-a é-jus.
 1. Laudáte Dómi-num ómnes gén-tes: et collaudáte éum ó-mnes pó-pu-li.
 2. Quóniam confir-máta est súper nos misericór-dia é-jus: et véritas Dó-mini mánet in ae-tér-num.

Laudes.

Al-le-lú-ja, al-le-lú-ja, al-le-lú-ja.
 Ant. 6.

1. Lau-dá - te Dóminum in sanctuári - o é - jus, 1.
 2. Laudáte éum própter grándia. ópe - ra é - jus, 2.
 3. Laudáte éum clangó - re tú - bae, 3.
 4. Laudáte éum týmpano et chó - ro, 4.
 5. Laudáte éum cýmbalis sonó - ris, pi - tán - ti - bus, 5.
 6. Glóra Pátri, et Fí - li - o, 6.
 7. Sícut érat in princípío, et nunc, et sém - per, 7.

Ezután következik az evangélium a szokásos módon.

† Sequéntia sancti Evangélii secundum Matthaeum.
(28, 1—7.)

Vespere autem sabbati, quae lucēscit in prima sabbati, venit Maria Magdalēne, et altera Maria vidēre sepulchrum. Et ecce terraenōtus factus est magnus. Angelus enim Dōmini descendit de caelo: et accēdens revolvit lapidem, et sedēbat super eum: erat autem aspēctus ejus sicut fulgur: et vestimētum ejus sicut nix. Prae timōre autem ejus exterriti sunt custōdes, et facti sunt velut mōrtui. Respōndens autem Angelus, dixit mulieribus: Nolite timēre vos: scio enim, quod Jesum, qui crucifixus est, quaeritis: non est hic: surrexit enim, sicut dixit. Venite, et vidēte locum, ubi pōsitus erat Dōminus. Et cito eūtes, dicite discipulis ejus, quia surrexit; et ecce praecēdit vos in Galilaeam: ibi eum vidēbitis. Ecce praedīxi vobis.

† A szent evangélium szakasza Szent Máté szerint.
(28, 1—7.)

Szombat végén pedig, mely a hét első napjára virrad, elméne Mária Magdolna és a másik Mária megnézni a sírt. És ime, nagy földindulás lőn; mert az Úr angyala leszálla az égből és odamenvén, elhengeríté a követ és ráült. Tekintete olyan volt, mint a villám és ruhája, mint a hó. Az örök pedig tőle való félelmükben megremegének és olyanok lettek, mint a holtak. Megszólalván pedig az angyal, mondá az asszonyoknak: Ti ne féljetelek! hiszen tudom, hogy Jézust keresitek, kit megfeszítettek; nincs itt, mert feltámadott, amint megmondotta. Jertek és lássátok a helyet, ahová tették az Urat. És hamar elmenvén, mondjátok meg tanítványainak, hogy feltámadott, és ime, előttek megyen Galileába; ott majd meglátjátok őt. Ime, eleve megmondtam nektek.

Evangélium után a pap intonálja a Dominus vobiscum-ot és az Orémus-t, mire az orgona elkezd preludiumozni és játszhat addig, amíg a pap csendben elvégzi a fölajánlást és a csendes imádságot, a secretát. (Offertorium — éppúgy, mint introitus és communio — a nagyszombati misében nincs.)

A praefatiónál tonus solemnis-ben felelünk

A praefatio befejeztével a Kar énekli a Sanctust, Úrfelmutatás után a Benedictus-t.

Ezután várjuk a pap intonációját a Pater noster-hez és a Pax Domini-hez. Utána az orgona csendben játszik.

Agnus Dei és communio nincs a mai misében.

← A pap áldozása után a Kar azonnal énekli a húsvétvasárnapi laudes-t:

Alleluja, alleluja, alleluja. 150. zsoltár. 1. Dicsérjétek az Urat szentélyében, dicsérjétek égi erősségében. 2. Dicsérjétek őt nagy tetteiért, dicsérjétek nagysága teljességeért. 3. Dicsérjétek harsona-harsogással, dicsérjétek hárfával, citerával. 4. Dicsérjétek dobbal és táncsal, dicsérjétek húrokkal s orgonákkal. 5. Dicsérjétek őt zengő cimbalommal, dicsérjétek őt bugó cimbalommal: minden lélek dicsérje az Urat! — Dicsőség ... — Alleluja, alleluja, alleluja.

1. laudate eum in augusto firma -	mén - to	é - jus. 2.
2. laudate eum propter summam maje	stá - tem	é - jus. 3.
3. laudate eum psalteri -	o et	cí - tha - ra. 4.
4. laudate eum chór -	dis et	ór - ga - no. 5.
5. omne quod spirat,	láu - det	Dó - mi - num. 6.
6. et Spirí -	tu - i	Sán - cto, 7.
7. et in saecula saecu -	ló - rum.	A - men.

Ismétlendő az „Alleluja” antifóna.

Az Alleluja ismétlése után a Kar és az orgona elhallgat, és a pap intonálja a Benedictus antifónáját „Et valde mane”-t a csillagig, — orgonakiséret nélkül.

A Kar folytatja a csillagtól „una sabbatórum . . .”

Pap: Et vál - de má - ne * *Kar:* ú - na sab - ba - tó - rum,

Ant. 8.

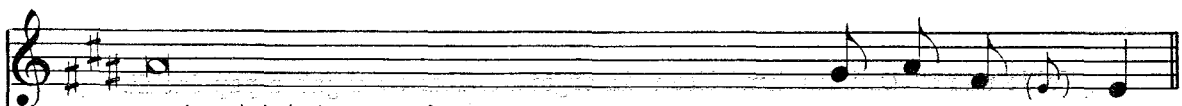
1. Be - ne - dí - ctus Dómi -	nus, Dé - us Is - ra - el, 1.
2. Et e - ré - xit cornu	sa - lú - tis nó - bis 2.
3. Sí - cut lo - cútus est	per os san - ctó - rum 3.
4. Ut li - be - ráret nos ab i -	ni - mí - cis nó - stris, 4.
5. Ut fá - ce - ret misericórdiam cum	pá - tri - bus nó - stris, 5.
6. Ju - ris ju - rándi, quod jurávit Abra -	hae, pá - tri nó - stro, 6.
7. Ut sí - ne timóre, e mánu inimicó -	rum li - be - rá - ti, 7.
8. In san - cti táte et justíti -	a có - ram í - pso 8.
9. Et tu, pú - er, prophéta Altís -	si - mi vo - cá - be - ris: 9.
10. Ad dán - dam pópulo éjus scién -	ti - am sa - lú - tis 10.
11. Per ví - sce - ra misericórdi -	ae Dé - i nó - stri, 11.
12. Ut il - lú - minet éos, qui in ténebris	bra mór - tis sé - dent, 12.
13. Gló - ri - a	Pá - tri, et Fí - li - o, 13.
14. Sí - cut é - rat in princípío,	et nunc, et sém - per, 14.

És korán reggel a hét első napján kimentek a sírhoz, amikor a nap éppen fölkel. Alleluja.

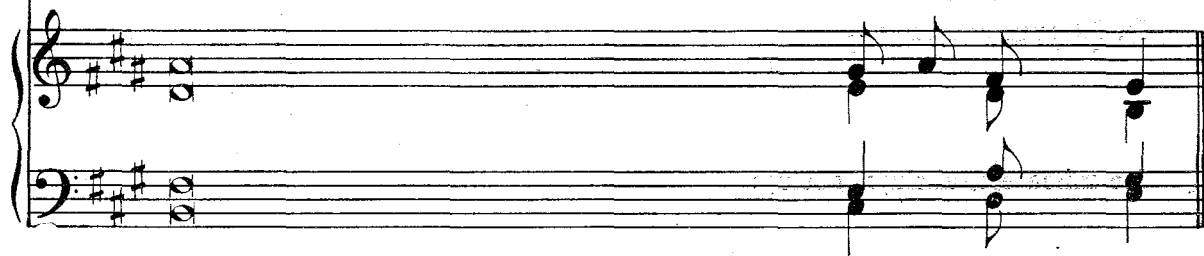
vé-ni-unt admo - nu-mén-tum, ór - to jam só - le, al - le-lú - ja.

Az antífóna után a Kar azonnal éneklí a „Benedictus”-t.

1. quia visitávit et redémit pó -	pu - lum sú - um, 2.
2. in dómo Dávid	sér - vi sú - i, 3.
3. qui ólim fuérunt, prophetá -	rum su - ó - rum, 4.
4. et e mánu ómnium	qui o - dé - runt nos, 5.
5. et recordaréur föderis	sú - i sán - cti: 6.
6. datú -	rum se nó - bis, 7.
7. servi -	á - mus il - li, 8.
8. ómnibus di -	é - bus nó - stris, 9.
9. praeíbis énim ánte fáciem Dómini ad parándas	ví - as é - jus, 10.
10. in remissióne peccató -	rum e - ó - rum, 11.
11. qua vistábit nos Ori -	ens ex ál - to, 12.
12. ut dírigat pédes nóstros in	ví - am pá - cis, 13.
13. et Spirí -	tu - i Sán - cto, 14.
14. et in saecula saecu -	ló - rum. A - men.

Ismétlendő az „Et valde mane”, most már a Kar éneklí az intonációt is.

1. Áldott legyen az Úr, Izraelnek Istene, mert rátekintett és megváltást készített az ő népének.
2. És az üdvösség szarvát támasztotta nekünk, Dávidnak, az ő szolgájának házában.
3. Amint szólott vala szentjei szája által, ősidőktől fogva prófétái által.
4. Szabadulást ellenségeinktől, és mindazok kezéből, kik gyűlölnék minket.
5. Hogy irgalmasságot cselekedjék atyáinkkal, és megemlékezzék az ő szent szövetségéről.
6. Az esküről, melyet esküdött Ábrahám atyánknak, hogy megadja nekünk.
7. Hogy ellenségeink kezéből megszabadítva félelem nélkül szolgáljunk neki.
8. Jámorságban és igazságban ő előtte, minden napjainkban.
9. Te meg gyermek! a Magasságbeli prófétájának fogsz hivatni, mert előre mégy az Úr színe előtt, elkészíteni az ő útját.
10. Hogy az üdvösség tudományát add az ő népének, bűneik bocsánatára.
11. A mi Istenünknek mélységes irgalmából, mellyel meglátogatott minket a magasságból felkelő.
12. Hogy világítson azoknak, kik sötétségben és a halál árnyékában ülnek, hogy lábainkat a békesség útjára igazítsa. — Dicsőség . . .

A „Valde mane“ antifóna ismétlése után orgona és Kar elhallgat, a pap énekli:

V. Dominus vobiscum.

R. Et cum spíritu tuo.

Orémus. Spíritum nobis, Dómine, tuae caritátis infúnde: ut, quos sacraméntis paschálibus satiásti, tua fácias pietáte concórdes. Per Dóminum . . . in unitáte ejúsdem . . .

K ö n y ö r ö g j ü n k. Öntsd belénk, Urunk, szereteted lelkét; hogy akiket a húsvéti szentségekkel gazdaggattél, azok kegyességéből szívükben is eggyé legyenek. A mi Urunk . . .

R. Amen.

V. Dominus vobiscum.

R. Et cum spíritu tuo.

Ite missa est, alleluja, alleluja.

8.

Dé-o grá-ti-as, al-le-lú-ja, al-le-lú-ja.

Dé-o grá-ti-as, al-le-lú-ja, al-le-lú-ja.

Dé-o grá-ti-as, al-le-lú-ja, al-le-lú-ja.

Dé-o grá-ti-as, al-le-lú-ja, al-le-lú-ja.

Dé-o grá-ti-as, al-le-lú-ja, al-le-lú-ja.

Áldással befejeződik a szentmise, utolsó evangélium elmarad.

FELTÁMADÁS

A nálunk szokásos feltámadási szertartásnak — a nagyheti Ordo Instauratus rendelkezése szerint — szervesen és harmónikusan kell belekapcsolódnia a nagyszombati vigilia menetébe. Erre vonatkozólag egyházmegyeinként különbözök lehetnek az előírások. Az eddigi tapasztalatok alapján — ott, ahol korábban kezdik a vigiliás szertartásokat — legalkalmasabbnak és legcélszerűbbnek látszik a feltámadást a mise utánra hagyni. Hiszen az eddigi magyar gyakorlat szerint is először volt a mise — délelőtt — és utána este a feltámadás. Továbbá: a feltámadási szertartás inkább népi jellegű a hivatalos és szigorúan liturgikus vigiliás szertartással szemben; jobb tehát először a hivatalos és nehezebb részt lebonyolítani, utána pedig a könnyebbet és hangulatosabbat. Végül pedig a feltámadási szertartás tulajdonképpen nem más, mint színes és ünnepő diadalmenet a feltámadt Üdvözítő tiszteletére, tehát természeténél fogva is, úgyszintén a Regina caeli és a szentségi áldás révén is befejező jellege van. — Ahol azonban később kezdik a vigiliás szertartásokat, ott gyakorlati szempontok talán más megoldást fognak ajánlani.

A) A szentsírnál

A pap csendben — orgonaszó nélkül — a szentsírhoz vonul.

Közben a Kar énekelheti — de nem kötelező — az „Exurge” antifonát.

Ébredj fel, miért alszol, Uram? Ébredj fel, ne tartsd el végképpen! Miért fordítod el arcodat s felejtet el szorongatásunkat? Testünk a földhöz tapadt. Kelj fel, Uram, nyújts segítséget és ments meg minket! (Zs. 43, 23—26.)

(Bár a nagyszombati Glória után az Egyház már megengedi az orgona használatát, a hazai tradíció szerint a legtöbb templomban a feltámadási szertartásnál csak a „Feltámadt Krisztus” népének kíséreténél szólal meg először az orgona. Mégis, ha valahol szokásban volna a kíséret, vagy gyakorlati okok tanácsolnák, a feltámadási szertartás énekeit kísérettel is előadhatjuk.)

Pap: Ex-súr- ge, * *Kar:* quá- re ob-dór- mis Dó- mi- ne?

Ant. 1.

ex-súr- ge, et ne re-pél- las in fi- nem:

quá- re fá- ci- em tú- am a-vér- tis, o-bli- ví- sce- ris

tri- bu- la- ti- ó- nem nó- stram? Ad-haé- sit in

tér- ra vén- ter nó- ster: ex-súr- ge Dó- mi- ne,
 ád-ju- va nos, et lí- be- ra nos.

Az antifóna végeztével a pap az Oltáriszentséget megtömjenézi, majd kezébe veszi, a nép felé fordul és intonálja a „Resurrexi” antifónát.

A Kar azonnal folytatja a csillagtól „et adhuc tecum sum”.

Fellámadtam, és mégis veled vagyok, alleluja. Kezed rajtam nyugszik, alleluja. Tudásod csodálatos, alleluja, alleluja.

Pap: Kar:
 Re-sur-ré- xi,* et ád-huc té-cum sum, al- le- lú- ja.

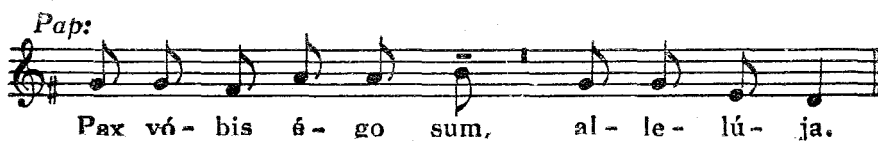
Posuisti súper me má- num tú- am, al- le- lú- ja.

Mirabilis fácta est scién- ti- a tú- a, al- le- lú- ja,

al- le- lú- ja, al- le- lú- ja.

B) A főoltárnál

Amíg a Kar ezt az antifónát énekli, a pap az Oltáriszentséggel a főoltárhoz vonul. Ott a pap a nép felé fordulva háromszor, egyre magasabb hangon énekli:

Békesség nektek, én vagyok, alleluja.

A Kar mindannyiszor feleli:

Ne féljete, alleluja.

Miután ezt háromszor elénekelték, a pap elkezd az ősi húsvéti éneket:

Föltámadt Krisztus e napon (Sz. V. U! 87.)

A Kar, ill. a nép folytatja orgonakísérettel; a körmenet megindul.

(Ajánlatos a pap intonáció a előtt orgonán ha'kan megadni a hangot, hogy a nép mindjárt a kellő magasságba átvegye az éneket. Gyakorlati szempontból jó megoldás az, hogy a stróák első sorát — a változó szöveget — a kar énekli, a nép pedig mindig a refrénnél, az allelujánál lépjen be lendületesen.)

Körmenet alatt a „Feltámadt Krisztus e napon” versszakait énekelhetjük végig, és más húsvéti énekeket is kezddhetünk (Sz. V. U! 84—92.), sőt esetleg Oltáriszentségről szóló énekeket is. A fontos az, hogy a körmenet alatt az Oltáriszentségben köztünk jelenlevő feltámadt Üdvözítő legyen énekeinkben is a központi és uralkodó gondolat.

C) A körmenet után

A körmenet visszatértével a Kar énekli a „Regina caeli”-t (lásd a Mária-antifónák közt), illetve a „Mennyei Királyné Asszonyá”-t (Sz. V. U! 205. vagy 206.) a megfelelő könyörgéssel, majd a „Tantum ergo”-t és a „Genitori”-t szintén a megfelelő könyörgéssel a szokásos módon.

Az Oltáriszentséggel adott áldással a feltámadási szertartás befejeződik. Az Oltáriszentség eltétele után a helyi szokás szerint húsvéti énekek énekelhetők.

Ha valahol az egyházmegyei előírás (egri és veszprémi rituale), vagy helyi szokásjog a körmenet bevonulására a Te Deumot írja elő (lásd a 310. o.), akkor a Regina coeli a Te Deum után következik.

HÚSVÉT

(Dominica resurrectionis)

Az Úr feltámadásának az ünnepe.

Már az előző esti szertartással kezdődik a húsvéti idő (*tempus paschale*; rövidítve T. P.), amely Szentháromság vasárnapjáig tart.

Ebben az időszakban:

1. A nagymise előtti szenteltvízhintésnél Asperges helyett *Vidi aquam*-ot énekelünk (l. 27. o.).

2. A litániákon és a szenteltvízhintésnél előforduló versiculusokhoz és responsumokhoz egy *Alleluját* csatolunk (l. 27. o.). Ellenben sem a Te Deum utáni versiculusokat (l. 315. o.), sem a bűnbánati jellegű versiculusokat (pl. a keresztfaró napok egynémely versiculusát) nem énekeljük Allelujával.

3. Az időszaki Mária-antifóna a *Regina caeli* (l. 293. o.), népénekben Sz. U. VI! 205. Mennyei királyné asszonya, vagy 206. Mennysországnak királynéja, alleluja. Ezeket az antifónákat mindig állva énekeljük.

4. Az orgona ismét korlátozás nélkül, sőt ünnepélyesen szól az istentiszteleteken.

Húsvét vasárnapjától Mennybemenetelig a miséken és a déleesti ájtatosságokon lehetőleg húsvéti énekeket énekeltetünk. (Sz. V. U! 84. — 92.)

A húsvéti nagymise változó részeit itt közöljük.

Introitus

Feltámadtam és íme, veled vagyok, alleluja; felettem tartod kezedet, alleluja; tudásod csodálatos előttem, alleluja, alleluja. (Zs. 138, 18, 5—6.) Uram, te megvizsgáltál és ismeresz engem: tudod, ha leülök és ha felkelek. (Zs. ua. 1, 2.) Dicsőség...

Intr. 4.

Re-sur - ré-xi, * et ad - huc té-cum sum,

al - le - lú - ja: po - su - í - sti

sú - per me má - num tú - am,

al - le - lú - ja: mi - rá - bi - lis

fá - cta est sci - én - ti - a tú - a,

al - le - lú - ja, al - le - lú - ja.

Ps. Dó - mi - ne probásti me, et co - gno - ví - sti me: *

tu co - gnovísti sessiónem méam, et resurrecti - ó - nem mé - am.

Gló - ri - a Pátri, et Fílio, et Spi - rí - tu - i Sán - cto. *

Sic - ut érat in princípíó, et nunc, et sém - per,

et in saécula saecu - ló - rum. A - men.

Ismétlendő a „Resurrexi” a Ps.-ig. Vagy :

Resurréxi, et ádhuc técum sum, alle - lú - ja:

posuísti súper me mánum túam, alle - lú - ja:

mirábilis fácta est sciéntia túa, alle - lú - ja, alle - lú - ja.

Graduale és allelujás vers.

Ez az a nap, amelyet az Úr megszabott, újjongjunk és vigadjunk rajta! Magasztaljátok az Urat, mert jó, mert irgalma örökkévaló. (Zs. 117, 24, 1—6.) Alleluja, alleluja! V. A mi húsvéti bárányunk: Krisztus megöletett. (I. Kor. 5, 7.)

Haec dí - es,* quam fé - cit Dó-mi-nus: exsultémus, et laeté-

Grad.
6.

mur in é - a. V. Confitémini Dómino, quóni - am bó-nus:

quó - niam in saéculum misericór di - a é - jus.

Al-le - lú - ja, al - le - lú - ja V. Pascha nóstrum immolá-tus est Chrístus.

A graduale befejeztével ennek folytatásaként a Kar éneкли a sequentiát.

A húsvéti Báránynak dicséreteket áldozzanak a keresztények. — A bárány megváltotta a juhokat: az ártatlan Krisztus az Atyával kibékítette a bűnösöket. — Az élet és halál párbajjal összezapott csodálatosan: az élet vezére, aki meghalt, uralkodik élve. — Mondd nekünk, Mária, mit láttál az úton? — Sirját az élő Krisztusnak és dicsőségét láttam a feltámadlónak. — Angyali tanúkat, szemfödőt és takarókat. — Feltámadt Krisztus, az én reményem, megelőz titeket Galiléába. — Tudjuk, Krisztus feltámadott a halálból valóban: te, győző király, irgalmaz nekünk.

1. Vi-ctimae paschá-li Iáu-des * immo-lent Chri-sti - á - ni.

Sequ. 1.

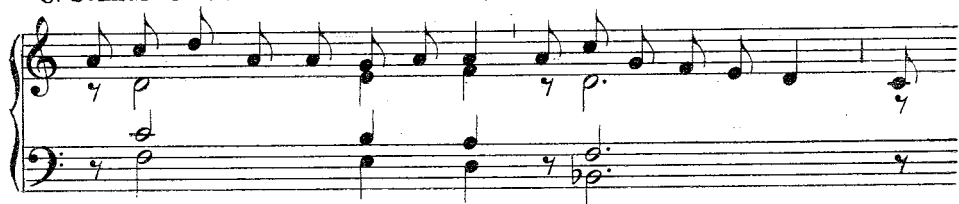
2. A-gnus red-é-mit ó-ves: Chri-stus ín-no-cens Pá-tri
3. Mors et ví-ta du-él-lo con-fli-xé-re mi-rán-do:

re-con-ci-li-á-vit pec-ca-tó-res. 4. Dic
dux ví-tae mór-tu-us, ré-gnat ví-vus. 6. An-

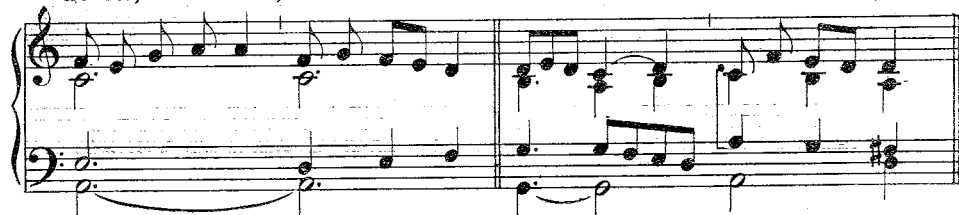
nó-bis Ma-rí-a, quid ví-dí-sti in ví-a?
gé-li-cos té-stes, su-dá-ri-um, et vé-stes.

5. Sepúlcrum Chri-sti vi-vén-tis, et gló-ri-am ví-di resurgén-tis:
7. Surré-xit Chri-stus spes mé-a: praecé-det sú-os in Ga-li-laé-am.

8. Scimus Chri-stum sur - re - xis - se. a mór-tu - is vé - re: tu

nó-bis, ví-ctor Rex, mi-se-ré - re. 9. A - men. Al-le-lú - ja.

Offertorium

A föld megrendült és megnyugodott, amikor az Isten ítélre kelt, alleluja. (Zs. 75, 9.)

Tér - ra*tré-mu - it, et qui - é - vit, dum re-súr - ge - ret

in ju-dí - ci - o Dé - us, al - le - lú - ja, al - le - lú - ja.

Communio

A mi húsvéti Bárányunk: Krisztus megöletett, alleluja; ülünk tehát ünnepet az egyenes lelkiület és igazság kovásztalanságával, alleluja, alleluja. (I. kor. 5, 7.)

Pá-scha nó - strum* im-mo-lá - tus est Chri-stus, al - le - lú - ja.

Comm.
6.

ítaque epu-lé - mur in ázymis sinceritátis et ve - ri - tá - tis,

al - le - lú ja, al - le - lú - ja, al - le - lú - ja.

Mise végén kettős allelujával felelünk az Ite missa est-re, úgymint nagyszombaton (l. 225. o.). Ugyanígy énekeltük húsvét egész hetében.

„Én vagyok a föltámadás és az élet.”

Dicsőségbe vágyódunk öltözni; alleluja a mi hazai, szülőföldi énekünk, s a halál legyőzőjének diadalszekere mellett pálmaágakkal kezünkben remélünk fölvonulni az örök élet ragyogó verőfényében... Meghajltuk fejünket s térdünket a dicsőség királya előtt, s lelkünkben kitor az egyellen, párállan dicsének: Alleluja, Föltámadt Krisztus e napon, Alleluja!

(Prohászka)

BÚZASZENTELŐ

(Litaniae majores)

Április 25-én, Szent Márk napján

Történeti háttér. Április 25-én, Szent Márk napján van a búzaszentelő körmenet, de ez az ünneppel semmi összefüggésben nincs. Eredete még a Nagy Szent Gergely előtti időre nyúlik vissza. A pogány rómaiak e napon tartottak kérő körmenetet Robigus, az érés istenének a tiszteletére. Ennek a kiszorítására vezette be az Egyház e napra a könyörgő és bűnbánati jellegű körmenetet. — A római liturgiában e napon mise előtt körmenet van a Mindenszentek litániájával. A magyar nép áhítata és liturgia-szeretete ezt az egyszerű bűnbánati körmenetet még jobban kiépítette és egybekapcsolta a termőföldek megáldásával.

Szertartása

¶ A búzaszenteléssel kapcsolatos szentmisét (Exaudivit) viola színben kell mondani, Glória, Credo nincs, a praefatio ferális tónusban van (l. 72. o.). Nagyon alkalmas népének erre az alkalomra Sz. V. U. 268. Te hozzád kiáltok.

Szentmise után a pap viola palástot ölt, majd újra az oltárhoz vonul. Ekkor az orgona nem szól.

A Kar énekli az „Exaudi nos Domine“ antifónát introitus módra úgy, mint Hamvazószerdán (l. 144. o.).

Az antifóna ismétlése után a pap énekli:

V. Propitius esto peccátis nostris Dómine.

Irgalmazz a mi bűneinknek, Urunk.

R. Própter nómen túum.

A te nevedért.

Orémus. Parce, Dómine, parce pópulo tuo, ut dignis flagellatióibus castigatus, in tua semper miseratióne respíret. Per Christum Dóminum nostrum.

Könyörögjünk! Könyörülj, Urunk, könyörülj népeden, hogy megérdemelt bünteléseidtől megjénnyítve, mindenkor a te irgalmasságodban élhessen. A mi Urunk Krisztus által. Amen.

R. Amen.

Ezután valamennyien letérdelnek.

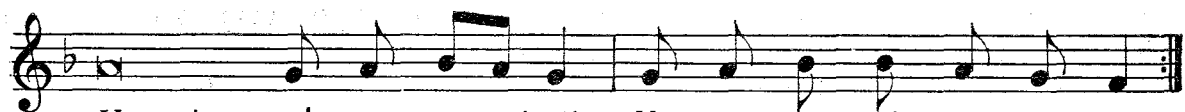
A Kar elkezd énekelni a Mindenszentek litániáját (l. 125. o.), de most a magyar szentek nevét is bele kell szólni!

A „Sancta Maria, ora pro nobis“ (Szentséges Szűz Mária) versnél felállnak, és megindul a körmenet tovább folytatva a litánia éneklését.

Ha a körmenet tovább tartana, mint a litánia, akkor ezt vagy előlről ismételjük, vagy bűnbánati énekeket (Sz. V. U! 52. Hallgasd meg) énekelhetünk, esetleg szentolvasót imádkozhatunk.

A kijelölt szántóföldre érve, az „Ut animas nostras, fratrum, propinquorum et benefactorum nostrorum ab aeterna damnatióne erípias, te rogámus áudi nos“ („Hogy a magunk, felebarátaink, atyáinkiai, és a velünk jótevők lelkét az örök kárhozattól megmenteni méltóztassál, kérünk téged, hallgass meg minket“) könyörgés után a pap állva és áldást adva háromszor énekli: „Ut fructus terrae dare et conservare dignéris, te rogámus áudi nos“ („Hogy a földnek gyümölcsét megadni és megtartani méltóztassál, kérünk téged, hallgass meg minket“).

Amennyiben magyarul énekelnek a litániát, közöljük a régi hagyományos dallamot:

1. Uram ir - gal - mazz ne - künk! U - ram ir - gal - mazz ne - künk!
 2. Krisztus ke - gyel - mezz ne - künk! Krisz - tus ke - gyel - mezz ne - künk!
 3. Uram ir - gal - mazz ne - künk! U - ram ir - gal - mazz ne - künk!
 4. Krisztus hall - gass min - ket! Krisz - tus hall - gass min - ket!
 5. Krisztus hall - gass meg min - ket! Krisz - tus hall - gass meg min - ket!

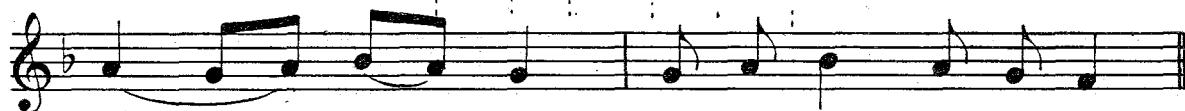
6. Mennyei A - tyá Is - ten, ir - gal - mazz ne - künk!
 7. Megváltó Fi - ú Is - ten, „
 8. Szentlé - lek Űr is - ten, „
 9. Szenthárom - ság egy Is - ten, „

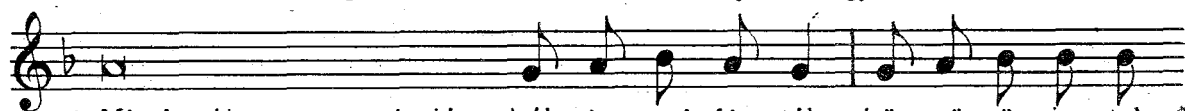
10. Szentsé - ges Szűz Má - ri - a, kö - nyö - rögj é - ret - tünk!
 11. Is - ten - nek Szent Any - ja, „
 12. Szű - zek - nek Szent Szű - ze, „
 13. Szent Mi - hály fő - an - gyal, „
 14. Szent Gá - bor fő - an - gyal, „
 15. Szent Rá - fá - el fő - an - gyal, „

16. Mindnyájan szent an - gyalok és fő - an - gya - lok, könyörög - je - tek é - rettünk!
 17. Mindnyájan dicsőült szen - tek lel - ke - i, „
 18. Keresz - te - lő Szent Já - nos, könyörögj „

19. Szent Jó - zsef, kö - nyö - rögj é - ret - tünk!

20. Mindnyájan szent pátriár - kák és pró - fé - ták, kö - nyö - rög - je - tek...

21. Szent Pé - ter a - pos - tol, kö - nyö - rögj é - ret - tünk!

22. Szent — Pál a - pos - tol, „

23. Szent And - rás a - pos - tol, „

24. Szent Ja - kab a - pos - tol, „

25. Szent Já - nos a - pos - tol, „

26. Szent Ta - más a - pos - tol, „

27. Szent Ja - kab a - pos - tol, „

28. Szent Fű - löp a - pos - tol, „

29. Szent Ber - ta - lan a - pos - tol, „

30. Szent Má - té a - pos - tol, „

31. Szent Si - mon a - pos - tol, „

32. Szent Tá - dé a - pos - tol, „

33. Szent Má - tyás a - pos - tol, „

34. Szent Bar - na - bás a - pos - tol, „

35. Szent Lukács e - van - gé - lis - ta, „

36. Szent Márk e - van - gé - lis - ta, „

37. Mindnyájan szent apostolok és e - van - gé - lis - ták, kö - nyö - rögj e - tek...

38. Mindnyájan Krisztusnak szent ta - nít - vá - nya - i, „

39. Mindnyájan ap - ró sen - tek, „

40. Szent Ist - ván vér - ta - nu, kö - nyö - rögj...

41. Szent Lő - rinc vér - ta - nu, „

42. Szent Vin - ce vér - ta - nu, „

43. Szent Fábán és Se - bes - tyén vér - ta - nuk, kö - nyö - rögj e - tek...

44. Szent János és Pál vér - ta - nuk, „ „

45. Szent Kozma és Dem - jén vér - ta - nuk, „ „

46. Szent Gyárfás és Pro - táz vér - ta - nuk, „ „

47. Mindnyá jan szent vér - ta - nuk, „ „

48. Szent Szil - ves - ter pá - pa, kö - nyö - rögj...

49. Szent Ger - gely pá - pa, „

50. Szent Amb - rus püs - pök, „

51. Szent Á - gos - ton püs - pök, „

52. Szent Je - ro - mos hit - tu - dós, „

53. Szent Már - ton püs - pök, „

54. Szent Mik - lós püs - pök, „

55. Szent A - dal - bert püs - pök, „

56. Szent Ist - ván ki - rály, „

57. Szent Lász - ló ki - rály, „

58. Szent Im - re her - ceg, „

59. Mindnyájaszent püspö - kök és hit - val - lók, kö - nyö - rög - je - tek...
 60. Mindnyá - jan szent ta - ní - tók, „

61. Szent An - tal a - pát - úr, kö - nyö - rögj é - ret - tünk!
 62. Szent Be - ne - dek a - pát - úr, „ „
 63. Szent Ber - nát a - pát - úr, „ „
 64. Szent Do - mon - kos hit - val - ló, „ „
 65. Szent Fe - renc hit - val - ló, „ „

66. Mindnyájan szent pa - pok és le - vi - ták, könyö-rög-je-tek...
 67. Mindnyájan szent szerzete - sek és re - me - ték, „

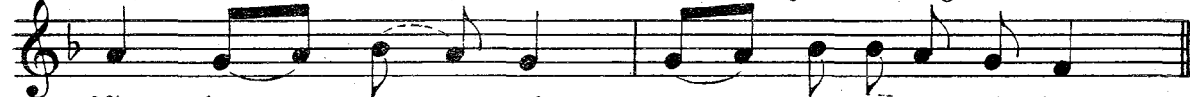
68. Szent Má - ri - a Mag - dol - na, könyö-rögj...
 69. Szent Á - go - ta vér - ta - nu, „
 70. Szent Lu - ci - a vér - ta - nu, „
 71. Szent Ág - nes vér - ta - nu, „
 72. Szent Ceci - li - a vér - ta - nu, „
 73. Szent Ka - ta - lin vér - ta - nu, „
 74. Szent Anasztá - zi - a vér - ta - nu, „
 75. Magyarorszá - gi szent Er - zsé - bet, „
 76. Mindnyájan szent szű - zek és öz - ve - gyek, könyörögjete...

77. Istennek min - den szen - te - i, e - se - dez - ze - tek é - ret - tünk!

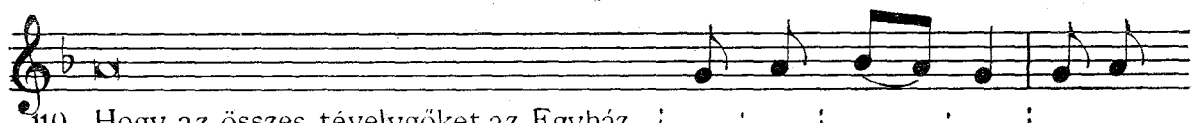

78. Légy ir - gal - mas! Ke - gyel - mezz ne - künk!
 79. Légy ir - gal - mas! Hall - gass meg min - ket!

80. Min - den go - nosz - tól, ments meg Ű - ram min - ket!
 81. Min - den bűn - től,

82. A te	ha - ra - god - tól,	ments meg...
83. Hirtelen és készü -	let - len ha - lál - tól,	"
84. Az ördög	cse - le - i - től,	"
85. Haragtól, gyűlölségtől és minden gonosz	a - ka - rat - tól,	"
86. A tisztá -	ta - lan lé - lek - től,	"
87. Mennykötől és égi -	há - bo - rú - tól,	"
88. A földrengés	os - to - rá - tól,	"
89. Döghaláltól, éhségtől és égi -	há - bo - rú - tól,	"
90. Az	ö - rök ha - lál - tól,	"
91. Megtestesülésed szent	tit - ka ál - tal,	ments meg...
92. Eljöve -	te - led ál - tal,	"
93. Szüle -	té - sed ál - tal,	"
94. Keresztséged és bűjtö -	lé - sed ál - tal,	"
95. Kereszted és kínszenve -	dé - sed ál - tal,	"
96. Haláloed és teme -	té - sed ál - tal,	"
97. Szentséges föltáma -	dá - sod ál - tal,	"
98. Csodálatos mennybemene -	te - led ál - tal,	"
99. A vigasztaló Szentlélek eljöve -	te - le ál - tal,	"
100. Az i -	té - let nap - ján,	"
101. Mi bű - nő - sők, ké - rünk téged hallgass meg min - ket!		
102. Hogy nekünk irgalmazni	mél - tóz - tas - sál,	ké - rünk...
103. Hogy nekünk megbocsátani	mél - tóz - tas - sál,	"
104. Hogy minket igaz bűnbánatra vezérelni	mél - tóz - tas - sál,	"
105. Hogy Anyaszentegyházadat kormányozni és megerősíteni	mél - tóz - tas - sál,	"
106. Hogy a római pápát és az egész papi rendet a szent vallásban megtartani	mél - tóz - tas - sál,	"
107. Hogy az Anyaszentegyház ellenségeit megalázní	mél - tóz - tas - sál,	"
108. Hogy a keresztény királyoknak és fejedelmeknek békességet és igaz egyetértést adni	mél - tóz - tas - sál,	"
109. Hogy az egész kereszténységnek békességet és egyetértést adni	mél - tóz - tas - sál,	"

110. Hogy az összes tévelygőket az Egyház
egységébe visszahívni, és a hitet-
leneket az evangélium világossá-
gához elvezetni

mél- tóz- tas - sál, ké-rünk...

111. Hogy minket szent szolgálatodban meg-
erősíteni és megtartani

mél- tóz- tas - sál, „

112. Hogy elménket mennyei kívánságokra
fölszólítani

mél- tóz- tas - sál, „

113. Hogy minden velünk jötevőnek örökké-
való javakat adni

mél- tóz- tas - sál, „

114. Hogy magunk, felebarátaink, atyánkfiaink,
és a velünk jötevők lelkét az örök
kárhozattól megmenteni

mél- tóz- tas - sál, „

115. Hogy a földnek bő gyümölcsét megadni
és megtartani

mél- tóz- tas - sál, „

116. Hogy a megholt híveknek örök nyugodal-
mat engedni

mél- tóz- tas - sál, „

117. Hogy minket meghallgatni

mél- tóz- tas - sál, „

118. Is - ten-nek Fi - a, ké - rünk téged hallgass meg min - ket.

119. Isten Báránya, aki
elveszed a vi - lág bü - ne - it, ke - gyel - mezz ne - künk!

120. Isten Báránya, aki
elveszed a vi - lág bü - ne - it, hall - gass meg min - ket!

121. Isten Báránya, aki
elveszed a vi - lág bü - ne - it, ir - gal - mazz ne - künk!

122. Krisztus hall - gass min - ket! Krisz - tus hall - gass min - ket!

123. Krisztus hall - gass meg min - ket! Krisz - tus hallgass meg min - ket!

124. Uram ir - gal - mazz ne - künk! U - ram irgal - mazz ne - künk!

125. Krisztus ke - gyel - mezz ne - künk! Krisz - tus kegyel - mezz ne - künk!

126. Uram ir - gal - mazz ne - künk! U - ram ir - gal - mazz ne - künk!

A litánia befejeztével a pap énekl:

Pater noster (és csendben folytatja, ill. magyarul is megkezd, hogy a nép folytathassa), majd

V. Et ne nos inducas in tentationem.

R. Sed libera nos a málo.

V. Dómine exaudi orationem méam.

R. Et elámor meus ad te véniat.

V. Dóminus vobiscum.

R. Et cum spíritu tuo.

És ne vgy minket a kísértésbe.

De szabadíts meg a gonosztól.

Uram, hallgasd meg könyörgésemet.

És kiáltásom jusson eléd.

Az Úr legyen veletek.

És a te lelkeddel.

Orémus. Pietátem tuam, quaesumus omnipotens Deus, ut has primitias creatúrae tuae, quas aeris et plúviae temperamento nutrire dignatus es, bene † dictionis tuae imbre perfundas; et fructus terrae usque ad maturitatem perdúcas. Tribuas quoque pópulo tuo, de tuis múnibus tibi semper grátias ágere, ut a fertilitate terrae, esuriéntium ánimás bonis affluéntibus répleas, et egénus, et pauper laudent nomen glóriæ. Per Christum Dóminum nostrum.

R. Amen

K ö n y ö r ö g j ü n k! Kegyes jószágodat, kérjük, mindenható Isten, hogy eme zserge termést, amelyet eddig levegőddel és esőddel bölcsen tápláltál, áldásod † esőjében is megfürösztelni méltóztassál és a föld gyümölcsét megérlelni kegyeskedjél. Add meg továbbá népednek, hogy jótéteményeidért mindig hálat adhasson neked, és elégítsd ki az éhezőket a föld bőséges termése által, hogy a szegények és szűkölködők is magasztalhassák dicső nevedet. A mi Urunk Krisztus által. Amen.

Ezután a pap 4 evangéliumot énekel a 4 világtáj felé. (Az evangéliumok előtt a szokásos feleletek: **Et cum spíritu tuo; Gloria tibi Dómine.**) Mindegyik evangélium után következik egy responsorium és egy oratio. A responsorium röviden ismétli az evangélium tartalmát és kiemeli annak fő mozzanatát.

Az első evangélium után a Kar a következő responsoriumot énekl:

És az Ige testté lön és miköztünk lakozék. R. És láttuk az ő dicsőségét, mint az Atya Egyszülöttének dicsőségét, telve malasztal és igazsággal. — V. Kezdetben volt az Ige, és az Ige Istennél volt és Isten volt az Ige. R. És láttuk... igazsággal. V. Dicsőség az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek. (Ismétlik:) Telve malasztal és igazsággal.

Vér-bum cá - ro fá - ctum est, et habitávit in nó - bis.

R. Et ví - di - mus gló - ri - am é - jus, gló - ri - am quási Uni - gé - ni - ti a Pá - tre,*

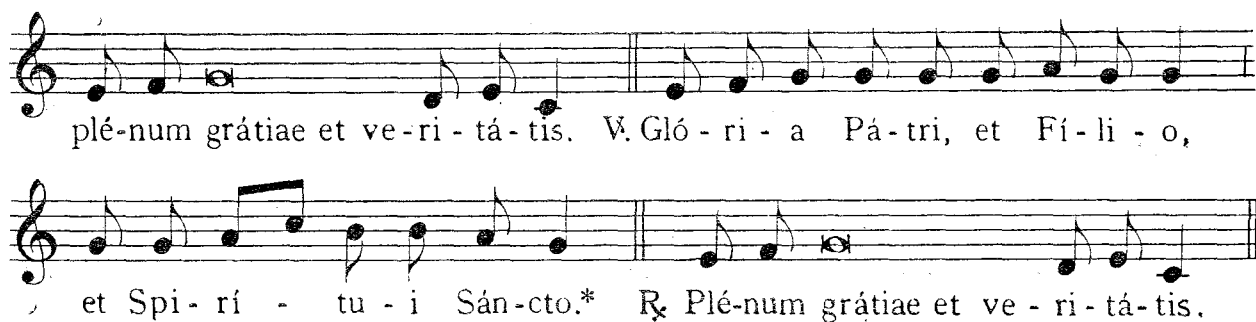
plénium grátiae et ve - ri - tá - tis. V. In prin - cípio erat Vér - bum,

et Vér - bum é - rat á - pud Dé - um, et Dé - us é - rat Vér - bum.

R. Et ví - di - mus gló - ri - am é - jus, gló - ri - am quási Uni - gé - ni - ti a Pá - tre,*

Ezután a pap a következő imádságot mondja:

Orémus. Béne † dic Dómine hanc creatúram ségetum, ut sit remédium salutáre humáno géneri: et praesta per intercessiónem nóminis tui gloriósi, ut quicumque ex ea sumpserint, sanitátem mentis et córporis, animaeque tutélam percipiant. Per Christum Dóminum nostrum.

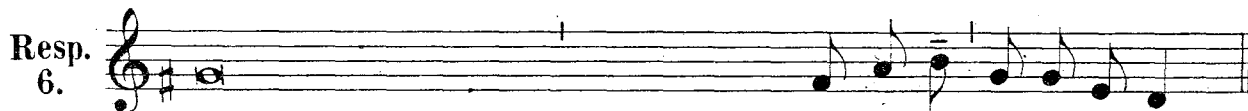
R. Amen

Könyörögjünk! Áldd meg † Urunk, ezt a gabonavelést, hogy az emberiségnek javára váljék; és add meg a te dicsőséges neved közbenjárása által, hogy mindazok, akik ezt majd magukhoz veszik, benne testiük számára egészséges táplálékot, lelkük számára erősítést találjanak.

Amen.

A második evangélium után a Kar a következő responsoriumot énekli:

Menjete el az egész világra és hirdessétek az evangéliumot, mondván: Alleluja! Aki hiszen és megkeresztelkedik, üdvözüli. Alleluja, alleluja, alleluja! — V. Az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében. Aki hiszen... Alleluja! V. Dicsőség az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek. (És ismétlik:) Alleluja... alleluja!

Ezután a pap a következő imádságot mondja:

Orémus. Omnipotens, sempitérne Deus, árbitrator throni, qui molem terrae ex nihilo pendente gubernas, et ad usum humáni generis, corporisque sustentationem, agros operibus excólere iussisti: misericórdiam tuam súpplices exorámus, ut quidquid in hos agros salúbriter seminátum atque plantátum est, aspéctu tuae cleméntiae prospicias, et aeris temperiem misericórditer moderári dignéris; ut resecató, atque absórpto ómnium tribulórum, spinárumque squalóre, efficiátur foecúndum, et ad maturitátem perfectam tribuas pervenire: ut nos fámuli tui, licet indigni, úberem tuórum donórum fructum cum gratiárum actióne percipiéntes, débitis atque acceptábiles sancto nómini tuo laudes referre mereámur. Per Christum Dominum nostrum.

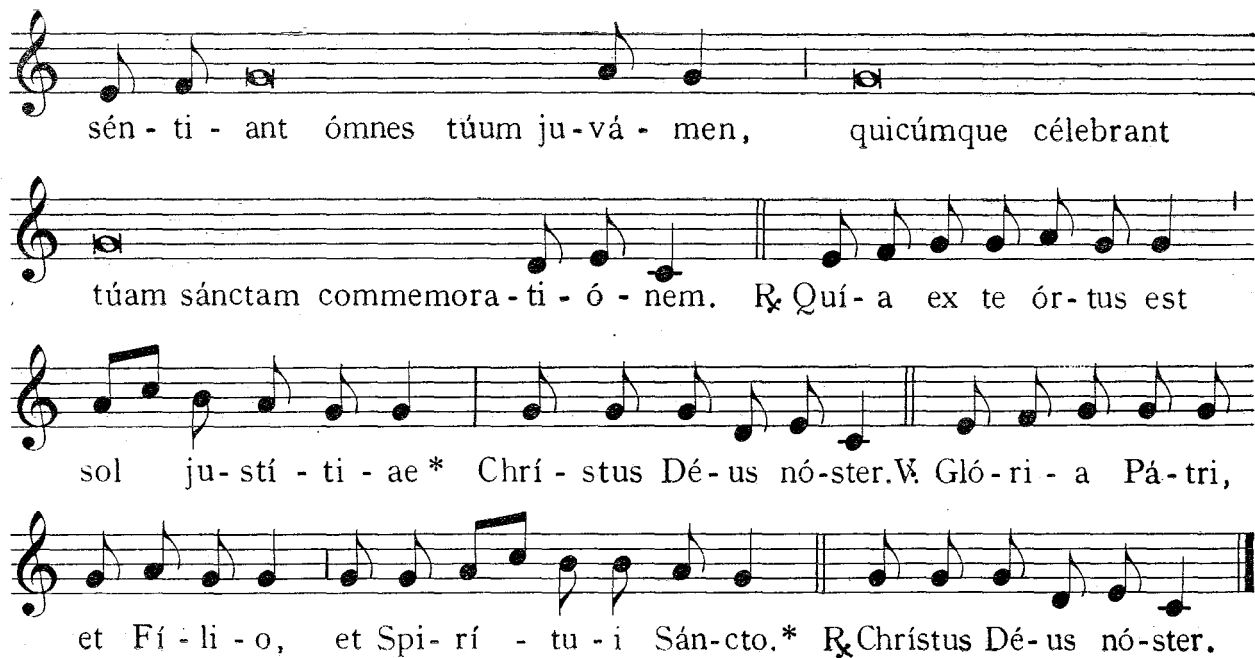
R. Amen.

K ö n y ö r ö g j ü n k! Mindenható, örök Isten, világ Ura, ki a földet semmiből teremtetted, kormányzod azt és megparancsoltad, hogy a szántóföldeket a test táplálására az emberi nem kemény munkával művelje: irgalmasságodhoz esedezve könyörgünk, hogy ami termést e földekbe vetettünk, vagy ültettünk, arra kegyesen tekints le, és az időjárást kegyesen kormányozni méltóztassál: az ártalmas tövist és bojtortjánt elnyomva, tedd őket termékenyekké és juttasd teljes megéréshez, hogy mi méltatlan szolgáid bőséges ajándékokért, gazdag termésért adhasunk hálát, és méltóan dicsőíthessük szent nevedet. A mi Urunk Krisztus által. Amen.

A harmadik evangélium után a Kar a következő responsoriumot énekli:

Boldog vagy Szent Szűz Mária, és minden dicséretre a legméltóbb: Mert belőled kelt fel az igazság napja, Krisztus, a mi Istenünk. — Imádkozz a népért, járj közbe a klérusért, esedezzél a jámbor női nemért, érezze mindenki a te segítő kezedet, aki csak ünnepli a te szent emlékedet. (És ismétlik:) Mert belőled... V. Dicsőség az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek. (És ismétlik:) Krisztus...

sén - ti - ant ómnes túum ju - vá - men, quicúmque célebrant
túam sánc tam commemora - ti - ó - nem. R. Quí - a ex te ór - tus est
sol ju - stí - ti - ae * Chrí - stus Dé - us nó - ster. V. Gló - ri - a Pá - tri,
et Fí - li - o, et Spi - rí - tu - i Sán - cto. * R. Chrístus Dé - us nó - ster.

Ezután a pap a következő imádságot mondja:

Orémus. Te Dómine pétimus et rogámus, ut hos fructus séminum, tuis óculis sérénis hilarique vultu aspícere dignéris. Sic ut enim testátus es per fámulum tuum Móysen filiis Israel, ut egréssi e terra Aegypti in terram, quam eis datúrus eras, primítias fructuum suorum offerrent Sacerdotibus benedicéndas: sic nos orámus auxiliúm misericórdiae tuae super has ségetes, ut non grando eas succídat, non turbo subvértat, non vis tempestátis detrúncet, non aeris sérénitas exae - stuet, et inundátio pluviárum non extérminet; sed incolúmes conservádo, pro usu animárum et corpórum hóminum, ad pleníssimam maturitátem perdú - cere dignéris. Per Christum Dóminum nostrum.

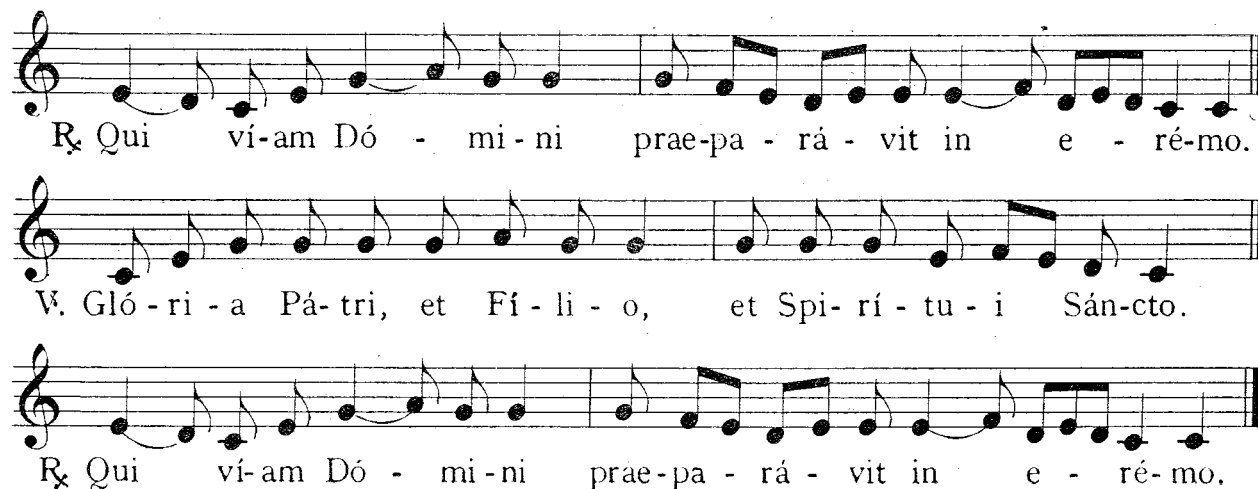
R. Amen.

A negyedik evangélium után a Kar a következő responsoriumot énekl:

Az asszonytól születettek között nem támadt nagyobb Keresztelő Jánosnál. R. Ki az Úr útját készítette elő a pusztában. V. Vala egy ember Istentől küldetve, kinek János vala a neve. (Isméltik:) Ki az Úr... — V. Dicső - ség az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek. (Isméltik:) Ki az Úr...

Resp. 5. In - ter ná - tos mu - lí - e - rum non surréxit májor Joán - ne Ba - ptí - sta.
R. Qui ví - am Dó - mi - ni prae - pa - rá - vit in e - ré - mo.
V. Fú - it hómo míssus a Dé - o, cúi nómen é - rat Jo - án - nes.

R. Qui ví-am Dó - mi - ni prae - pa - rá - vit in e - ré - mo.

V. Gló - ri - a Pá - tri, et Fí - li - o, et Spi - rí - tu - i Sán - cto.

R. Qui ví-am Dó - mi - ni prae - pa - rá - vit in e - ré - mo.

Ezután a pap a következő imádságot mondja:

Orémus. Dómine sancte, Pater omnipotens, aetérne Deus, quaesumus, emítte sanctos Angelos tuos, ut deféndant ségetes nostras a vérmibus, ab ávibus, et locústis: ut magnificétur nómen tuum Deus in omni loco. Per Christum Dóminum nostrum.

R. Amen.

K ö n y ö r ö g j ü n k! Szentséges Urunk, mindenható Atyánk, örök Isten, kérünk, küldd szent angyalaidat, hogy a vetéseket védelmezzék meg a férgek, kártékony madaraktól, sáskáktól; hogy mindenütt dicsőítsék szent nevedet. A mi Urunk Krisztus által. Amen.

Ahol szőlőültetvények is vannak, ott még e két oratio következik:

Orémus. Deus, qui spirituális vinéae tuae toto terrarum orbe pálmities extendisti: móntium nostrorum cultúram ad boni óperis fructum próvehe; his quoque vineis bene † dictionis tuae rórem infúnde, et a cunctis prótege infestationibus, augéque frúctuum eárum largitátem. Per Christum Dóminum nostrum.

R. Amen.

K ö n y ö r ö g j ü n k! Isten, ki lelki szőlőskertednek pengyét az egész világon elterjesztetted, szőlőhegyeink ültetvényeit tedd gyümölcsözővé; áraszd e szőlőültetvényekre áldásod † harmatát, védelmezd meg minden csapás ellen és adj bőséges termést. A mi Urunk Krisztus által. Amen.

Orémus. Dómine sancte, Pater omnipotens, aetérne Deus, qui caelum et terram, máre et ómnia creásti; te súpplices exoráms, ut frúctum hunc terrénium bene † dicere, et sanc † tificáre, et multiplicáre dignéris: Répleas nostra cellária, sive habitácula, plenitúdine fruménti et vini; ut laetántes in eis, referáms tibi laudes et grátias. Per Christum Dóminum nostrum.

R. Amen.

K ö n y ö r ö g j ü n k! Szent Urunk, mindenható Atyánk, örök Isten, ki az eget, a földet, a tengereket és mindent alkottál, esdve kérünk téged, hogy ezt az ültetvényt megáldani †, megszentelni † és gyarapítani méltóztassál: töltsd meg csüreinkeket és pincéinket bőséges gabona- és szőlőterméssel, hogy örvendező szívvel magasztalhassunk és adhassunk neked háldát. A mi Urunk Krisztus által. Amen.

Et benedictio Dei omnipotentis, Pa † tris, et Fi † lii, et Spiritus † Sancti, descéndat super hanc creaturam ségetum, et máneat semper.

R. Amen.

És a mindenható Istennek, az Atyának † és Fiúnak † és Szentléleknek † az áldása szálljon le erre a vetésre és maradjon rajta mindenkor. Amen.

Befejezésül a pap énekli:

V. Benedicáms Dómino. Alleluja, alleluja, alleluja!

A Kar feleli:

Dó-o grá-ti-as, al-le-lú - ja, al-le-lú - ja, al-le - lú - ja.

Visszafelé Mária-énekeket lehet énekelni. Sok helyütt a Könyörülj Istenem-et (Sz. V. U! 53.) énekelik, de nagyon idevágó a Sz. V. U! 217. számú énekének 4., 8. strófája (Tartsd meg, Uram . . . stb.) is. A templomhoz közeledve elkezdjük énekelni a *Te Deum*-ot (Sz. V. U! 276.), ennek hangjainál vonulunk be a templomba, ahol a hozzávaló könyörgéssel, majd a *Regina caeli*-vel és annak könyörgésével végződik a szertartás.

Amennyiben kedvezőtlen időjárás, vagy más körülmény miatt nem lehetne a földekre kivonulni, úgy a búzaszentelő szertartást a templomban tartjuk meg az odahozott és a gabona-földeket jelképező maroknyi zöld gabona felett.

* * *

Az esztergomi főegyházmegye számára a Praeatorator ebben az esetben úgy rendelkezik, hogy „az egész szertartás elmarad; mise után a templomban elmondják a Mindenszentek litániáját a hozzátartozó könyörgésekkel együtt“.

KERESZTJÁRÓNAPOK

(Dies rogationum vagy Litaniae minores)

Mennybemenetel előtti hétfőn, kedden és szerdán

Történelmi háttér. Az V. század végén Vienne-ben (Franciaország) sok csapás érte a várost, s ekkor Mamertus püspök vezetése alatt bűnbánó és könyörgő körmeneteket tartottak. Innen terjedt el később ez a szokás az egész Egyházban. A római liturgia szerint csak litánia van a mise előtt, ugyanúgy mint búzaszentelőkor. A magyar nép áhítata azonban ezt a bűnbánó körmenetet is kibővítette: a szomszédos templomokba, kápolnába, vagy egy távolabbi kereszthez vonultak — innen a magyar elnevezés is —, és ott különböző egyetemes szándékokra imádkoztak.

Szertartása

A szentmise és a körmenet ugyanúgy megy, mint búzaszentelőkor (l. 236. o.).

A körmenet mind a három nap más-más kápolnához, kereszthez vagy szoborhoz vonul. Ott a Mindenszentek litániájának befejeztével (és az esetleges szentbeszéd vagy kismise után) következnek a könyörgések: antifóna, versiculus a responsummal és oratio.

I. A szentről, akinek templomához, kápolnájához, vagy szobrához ment a körmenet.

Az antifónát a hozzátartozó versussal és responsummal az illető szentnek vesperásából kell venni. Ha a dallam nem áll rendelkezésre, a szöveg zsoltármódrá éneklendő vagy recitálendő. — Oratio az illető szentről. (Az antifóna szövegét a plébános bocsájtja a Kar rendelkezésére.)

Ha a körmenet kereszthez vonult, akkor itt a negyedik antifóna és oratio (a szent keresztről szóló) lesz az első, a IV. helyen pedig mindez elmarad.

Ha a következőkben valamelyik antifóna, amelyik elsőnek vétetett, még egyszer előfordulna, az a maga helyén szintén elmarad.

II. A feltámadásról

Az Úr feltámadott a sírból, ki értünk a kereszten függött, alleluja!

Ant.
8.

Sur - ré - xit Dó - mi - nus * de se púl - chro,
qui pro nó - bis pe - pén - dit in lí - gno, al - le - lú - ja.

Ÿ. Surréxit Dóminus vere, allelúja !

Ŕ. Et apparuit Simóni, allelúja !

Orémus. Deus, qui solemnitáte pascháli, mundo remédia contulisti; pópulum tuum, quaesumus, caeléstí dono proséquere; ut et perfectam libertátem cónsequi mereátur, et ad vitam proficiat sempitérnam.

Feltámadott az Úr valóban, alleluja!

És megjelent Simonnak, alleluja!

Könyörögjünk! Isten, ki húsvét ünnepén a világnak az üdvösség eszközét nyújtottad, add meg, kérünk, továbbra is népednek mennyei kegyelmedet, hogy méltó legyen mind a tökéletes szabadság elnyerésére, mind az örök élet útján való előhaladásra.

III. A keresztjáró napokról

Kérjetelek, és adni fognak nektek, hogy örömetek teljes legyen; mert maga az Atya szeret titeket, minthogy ti is szerettetek engem és hittetek, alleluja!

Ant. 8.

Pé - ti - te,* et ac - ci - pi - é - tis, ut gáu - di - um
vé - strum sit plé - num: í - pse é - nim Pá - ter á - mat vós,
quí - a vos me a - má - stis, et cre - di - dí - stis, al - le - lú - ja.

V. Mane nobiscum Dómine, alleluja.

R. Quóniam advesperáscit, alleluja.

Orémus. Praesta, quaesumus, omnipotens Deus: ut; qui in afflictiónē nostra de tua pietatē confidimus; contra advēsa ómnia, tua semper protectióne muniámur.

Maradj velünk, Uram! Alleluja!

Mert esteledik, alleluja!

K ö n y ö r ö g j ü n k ! Kérünk, engedd, mindenható Isten: hogy akik sanyargattatásunk idején kegyességben bízunk, ottalmaddal minden veszedelem ellen biztosítva legyünk.

IV. A szent keresztről

A szent keresztet magára vette, ki a poklot megrontotta; hatalomba öltözött és feltámadott harmadnapra, alleluja.

Ant. 2.

Crú - cem sán - ctam súb - i - it,* qui in - fér - num con -
fré - git: ac - cín - ctus est po - tén - ti - a, sur - ré - xit
dí - e tér - ti - a, al - le - - - lú - ja.

V. Dicite in nationibus, alleluja.

R. Quia Dóminus regnávít a ligno, alleluja.

Orémus. Deus, qui pro nobis Filium tuum Crucis patibulum subire voluisti, ut inimici a nobis expelleres potestatem: concéde nobis, fámulis tuis; ut resurrectionis grátiam consequámur.

Hirdessétek a nemzetek közt, alleluja!

Hogy az Úr uralkodik a keresztfáról, alleluja!

K ö n y ö r ö g j ü n k ! Isten, ki azt akartad, hogy Fiaid magára vegye érettünk a Kereszt bitófáját, hogy elűzd tőlünk az ellenség hatalmát: engedd nekünk, szolgálóidnak, hogy a feltámadás kegyelmét elnyerjük.

V. A Boldogságos Szűzről

Mennynek Királynéja örvendzzél, alleluja, Mert akit méhedben hordozni méltó voltál, alleluja, Föltámadott, amint mondta, alleluja. Imádd értünk Istent, alleluja.

Ant.
6.

Re - gí - na caé - li* lae - tá - re, al - le - lú - ja: Quí - a quem
me - ru - í - sti por - tá - re, al - le - lú - ja: Re - sur - ré - xit, síc - ut
dí - xit, al - le - lú - ja: O - ra pro nó - bis Dé - um, al - le - lú - ja.

V. Gaude et laetare, Virgo Maria, alleluja.

R. Quia surrexit Dominus vére, alleluja.

Orémus. Deus, qui per resurrectionem Filii tui Domini nostri Jesu Christi mundum laetificare dignatus es: praesta, quaesumus, ut per ejus Genitricem Virginem Mariam perpétuae capiamus gaudia vitae.

Örülj és örvendezz, Szűz Mária, alleluja!

Mert valóban föltámadott az Úr, alleluja!

Könyörögjünk! Úristen! ki szent Fiadnak, a mi Urunk Jézus Krisztusnak föltámadásával a világot megörvendeztetni méltóztattál, add, kérünk, hogy az ő anyja, Szűz Mária által az örök élet örömeit elnyerhesük.

A kalocsai főegyházmegyében itt közbeszúrandó: Szent Józsefről.

Ime a hű és bölcs szolgál, akit az Úr házanépe fölé rendelt, alleluja.

Ant.
8.

Ec - ce fi - dé - lis sér - vus *et prú - dens, quem consti - tu -
it Dó - mi - nus sú - per fa - mí - li - am sú - am. Al - le - lú - ja.

V. Glória et divitiae in domo ejus, alleluja.

R. Et justitia ejus manet in saeculum saeculi, alleluja.

Orémus. Sanctissimae Genitricis tuae Sponsi, quaesumus, Domine, méritis adjuvémur: ut, quod possibilitas nostra non obtinet, ejus nobis intercessióne donétur.

Dicsőség és gazdagság lesz házában, alleluja!

És igazsága mindörökre megmarad, alleluja!

Könyörögjünk! Szentséges anyád jegyesének érdemei miatt, Urunk, kérünk, gyámolíts minket, hogy mindazt, mire a mi könyörgéseink elégtelenek, az ő esedezése által megnyerjük.

A veszprémi egyházmegyében: Szent Mihály arkangyalról.

Dicsőséges fejedelem, Szent Mihály arkangyal, emlékezzél meg rólunk: itt és mindenütt mindig kérd értünk Istent fiát, alleluja, alleluja.

Ant.
1.

Prin - ceps glo - ri - o - sís - si - me, *Mí - cha - el

Ar - chán - ge - le, é - sto mé - mor nó - stri: hic et u - bí - que

sém - per pre - cá - re pro nó - bis Fi - li - um

Dé - i, al - le - lú - ja, al - le - lú - ja.

Ÿ. In conspéctu Angelórum psállam tibi Deus meus, allelúja.

Ř. Adorábo ad téplum sánetum tuum, et confitébor nómini tuo, allelúja.

Orémus. Deus, qui, miro órdine, Angélórum ministéria hominúmque dispensas: concéde propítius; ut, a quibus tibi ministrántibus in caelo semper assístitur, ab his in terra víta nostra muniátur.

Magasztallak az angyalok színe előtt, alleluja!

Leborulok szent templomod felé, és áldást mondok nevednek, alleluja!

K ö n y ö r ő g j ü n k ! Isten, ki csodálatos rendben kiosztod az angyalok és az emberek szolgálatát, engedd meg kegyesen, hogy akik mindenkor neked szolgálnak a mennyben, azok védjék életünket a földön.

VI. Szent Péter és Pál apostolokról

Az igazak atyjok országában fényleni fognak, mint a nap, alleluja!

Ant.
2.

Ful - gé - bunt jú - sti *síc - ut sol

in con - spéc - tu Dé - i, al - le - lú - ja.

Ÿ. In ónnem terram exívit sónus eórum, allelúja.

Ř. Et in fines orbis terrae verba eórum, allelúja.

Orémus. Deus, cujus dextera beátum Petrum ambulátem in fluctibus, ne mergerétur, eréxit, et coapóstolum ejus Paulum, tértio naufragátem, de profúndo pélagi liberávit: exáudi nos propítius et concéde; ut, ambórum méritis, aeternitátis glóriam consequámur.

Az egész földre kiterjed az ő hangjok, alleluja!

És a földnek végső határáig elhatottak igéik, alleluja!

K ö n y ö r ő g j ü n k ! Isten, kinek jobbjára a hullámon járó Szent Pétert fenntartotta, hogy el ne merüljön, és apostoltársát, Pált, ki háromszor hajótörést szenvedett, a tenger mélyéből kimentette, hallgass meg minket kegyesen és engedd, hogy mindkettejük érdemei által elnyerjük az örök dicsőséget.

VII. Az egyházmegye védőszentjéről

(Az antifóna és a könyörgés egyházmegyéenként változik.)

1. Az esztergomi főegyházmegyében Szent Adalbert püspökről és vértanúról.

Boldog a férfiú, aki hiba nélkül vagyton, alleluja, és igazságot cselekedett, alleluja.

Ant.
3.

Be - á - tus vir, * qui in - vén - tus est sí - ne má - cu - la,
al - le - lú - ja, et o - pe - rá - tus est ju - stí - ti - am, al - le - lú - ja.

V. Glória et honore coronásti éum, allelúja.

R. Et constituísti éum super ópera mánuum
tuárum, allelúja.

Orémus. Deus, qui beátum Adalbertum Mátyrem tuum átque Pontificem glória et honore coronásti: concéde nobis; fámulis tuis, éjus intercessióne et méritis véniam cónsequi delictórum et pérfrui gáudiis beatórum.

*Dicsőséggel és tisztelettel koronáztad meg őt, alleluja!
És kezeid művei fölé állítottad őt, alleluja!*

K ö n y ö r ö g g j ü n k ! Isten, aki Szent Adalbertet, a te vértanúdat és püspöködet dicsőséggel és tisztelettel koronáztad meg: add meg nekünk, a te szolgálóidnak, hogy az ő közbenjárására és érdemeiért elnyerjük vétkeink bocsánatát és a szentek örömeiben részesüljünk.

2. A kalocsai főegyházmegyében Szent István királyról.

E férfiú, lenézte a világot és a földieket; győzedelmeskedett és gazdagságát az égbe helyezte szájával és kezével, alleluja!

Ant.
8.

Hic vir, de - spí - ci - ens mún - dum * et ter - ré - na,
tri - um - phans, di - ví - ti - as caé - lo
cón - di - dit ó - re, má - nu. Al - le - lú - ja.

V. Jústum dedúxit Dóminus per vias réctas, allelúja.

R. Et osténdit illi régnum Dei, allelúja.

Orémus. Concéde, quaesumus, Ecclesiáe, tuae, omnipotens Deus: ut beátum Stéphanum, Confessórem tuum, quem regnántem in terris propagatórem hábuit, propugnatórem habére mereátur gloriósum in caelis.

Egyenes úton vezérelte az Úr az igazat, alleluja!

És megmutatta neki Isten országát, alleluja!

K ö n y ö r ö g g j ü n k ! Engedd, kérünk, mindenható Isten, hogy Egyházad kiérdemelje, hogy hitvallód, Szent István, aki király korában a földön terjesztette, a mennyben dicsőségesen védelmezze.

3. Az egri főegyházmegyében Szent János evangélistáról.

Forró olaj-hordóba dobva, János apostol az isteni kegyelem védelme alatt sértetlenül jött ki, alleluja!

Ant.
4.

In fer - vén - tis* ó - le - i dó - li - um mís-sus, Jo - án-nes

A - pó-sto - lus, di - ví-na se pro-te - gén-te

grá - ti - a, il - laé - sus ex - i - vit. Al-le - lú - ja.

V. Váide honorándus est Joánnnes apóstolus, allelúja.

R. Qui supra péctus Dómini in céna recúbuit,
allelúja.

Orémus. Deus, qui cónspicis quia nos úndique mala nostra perturbant: praesta, quésumus; ut beáti Joánnis Apóstoli tui et Evangelistae intercésio gloriósa nos próteget.

Nagyon is tiszteletre méltó János apostol, alleluja!

Aki az utolsó vacsorán az Úr keblén pihent, alleluja!

K ö n y ö r ö g j ü n k ! Isten, ki látod, hogy szenvedéseink mindenünnen szorongatnak minket; add meg kérünk, hogy Szent János apostolod és evangélistád dicső közbenjárása oltalmazzon minket.

4. A győri és székesfehérvári egyházmegyében Nagyboldogasszonyról.

Ma Szűz Mária a mennyekbe fölszállt: örüljetek, mert Krisztussal együtt uralkodik örökké, alleluja!

Ant.
8.

Hó - di - e *Ma - rí - a Vír-go caé - los a - scén-dit.

gau - dé - te, quí - a cum Chri-sto ré-gnat in ae - tér-num. Al - le - lú - ja.

V. Exaltata est sáncta Dei Génitrix, allelúja.

R. Super chóros Angelórum ad caeléstia regna,
allelúja.

Orémus. Famulórum tuórum, quaesumus, Dómine, delictis ignósce: ut, qui tibi placere de áctibus nostris non valémus; Genitricis Filií tui Dómini nostri intercésione salvémur.

Megdicsőítettett az Istennek Szent Anyja, alleluja!

Az angyalok serege fölé a mennyei birodalomban, alleluja!

K ö n y ö r ö g j ü n k ! Szolgáid vétkeit, kérünk, Urunk, bocsásd meg, hogy akik tetteinkkel neked nem tetszhetünk, a te Fiád s a mi Urunk anyjának közbenjárására üdvözülhessünk.

5. A pécsi egyházmegyében Szent Péter és Pál apostolokról, mint VI. alatt, (250. o.) itt tehát elmarad, mert már előzőleg énekeltük.

6. A szombathelyi egyházmegyében Szent Márton püspökről.

Ó, boldog főpap! aki teljes erejéből szerette Krisztus Királyt, és nem rettegett a földi hatalomtól: ó, szent lélek, akit az üldöző kardja ugyan nem ölt meg, de a vértanúság pálmáját mégsem veszítette el, alleluja!

Ant.
1.

O be - á - tum Pon - ti - fi - cem! qui tó - tis vi - scé - ri - bus
di - li - gé - bat Chri - stum ré - gem, et non for - mi - dá - bat
im - pé - ri - i prin - ci - pá - tum: o sanctis - si - ma á - ni - mal
quam ét - si glá - di - us per - se - cu - tó - ris non ab - stu - lit,
pál - mam tá - men mar - tý - ri - i non a - mí - sit. Al - le - lú - ja.

V. Jústum dedúxit Dóminus per vias réctas,
allelúja.

Egyenes úton vezérelte az Úr az igazat, alleluja!

R. Et osténdit illi régnum Déi, alleluja.

És megmutatta neki Isten országát, alleluja!

Orémus. Deus, qui cónspicis, quia ex nulla nostra virtúte subsistimus: concéde propítius: ut, intercessióne beáti Martini Confessoris tui atque Pontificis, contra ómnia advérsa muniámur.

Könyörögjünk! Isten, ki látod, hogy saját erőnkől meg nem állhatunk, engedd meg kegyesen, hogy Szent Márton hitvallód és püspököd közbenjárására minden baj ellen oltalmat találjunk.

7. A váci egyházmegyében Szent Mihály arkangyalról.

Minden úgy, mint előbb az V. sz. alatt a veszprémi egyházmegyében. Antifóna: Princeps gloriosissime; R. Adorábo ad téplum (l. 250. o.).

8. A veszprémi egyházmegyében Szent Annáról.

Megnyitja tenyerét a szegénynek és kinyújtja kezét a szűkölködő felé és nem eszi a tunyaság kenyerét, alleluja!

Ant.
8.

Má - num sú - am * a - pé - ru - it í - no - pi,
et pál - mas sú - as ex - tén - dit ad páu - pe - rem;
et pá - nem o - ti - ó - sa non com - é - dit. Al - le - lú - ja.

Ű. Diffúsa est grátia in lábiis tuis, allelúja.

Ř. Propterea benedixit te Dēus in aeternum,
allelúja.

Orémus. Deus, qui beatae Annae grátiam conférre dignátus es, ut Genitricis unigéniti Filii tui mater effici mererétur: concéde propítius; ut, cujus solémnia celebrámus, ejus apud te patrocíniis adjuvémur.

Kedvesség ömlik el ajkadon, allelúja.

Azért áldott meg téged örökre az Isten, allelúja!

K ö n y ö r ö g j ü n k ! Isten, ki Szent Annának kegyeskedtél megadni azt a kegyelmet, hogy egyszülött Fiad szülőjének anyja lehetett, engedd kegyesen, hogy akinek ünnepét ünnepeljük, annak pártfogására segítséget nyerjünk.

9. A csanádi egyházmegyében Szent Gellért püspök és vértanúról.

Szentek és igazak örvendjete az Úrban, allelúja: titeket választott Isten örökségbe magának, allelúja!

Ant. 8.

Sán - cti et jú - sti * in Dó - mi - no

gau - dé - te, al - le - lú - ja: vos e - lé - git Dé - us

in hae - re - di - tá - tem sí - bi, al - le - lú - ja.

Ű. Pretiósas in conspéctu Dómini, allelúja.

Ř. Mors sanctorum ejus, allelúja.

Orémus. Deus, qui beátum Gerárdum Pontificem agóne Martyrii et stola immortalitátis coronásti: concéde propítius: ut cujus memóriam devótis méntibus celebrámus in terris, ejus perpétua defénsióne muniámur in caelis.

Az Úr színe előtt drága dolog, allelúja!

Hogy meghaljanak a jámborok, allelúja!

K ö n y ö r ö g j ü n k ! Isten, ki Szent Gellért püspököt a vértanúság bajnokságával és a halhatatlanság palástjával ékesítettél, engedd kegyesen, hogy akinek emlékét ájtatos lélekkel üljük a földön, annak örök oltalma védelmezzen a mennyben.

10. Az erdélyi egyházmegyében Szent Mihály arkangyalról.

Minden úgy, mint föntebb a veszprémi egyházmegyében (l. 250. o.)

11. A nagyváradi egyházmegyében Szent László királyról.

Antifóna: Hic vir; R. Et ostendit . . . (l. 251. o.).

Orémus. Deus, qui beátum Regem Ladisláum, Confessorem tuum, divérsis decorásti miráculis, praesta, quaesumus, ut ejus suffragántibus méritis, ab ómnibus semper muniámur advérsis, et gáudiis perfruámur aetérnis.

K ö n y ö r ö g j ü n k ! Isten, ki hitvallódat, Szent László királyt sokféle csodával dicsőítettél, add meg, kérünk, hogy az ő érdemeiért minden gonosztól mindenkoron mentek legyünk és az örökké tartó örömekre eljuthassunk.

12. A kassai egyházmegyében Szent András apostolról.

Midőn elérkezett Szent András a helyhez, ahol a keresztet előkészítették, fölkiáltott és mondá: Ó, jóságos kereszti, amelyet már régóta óhajtok és kíváncsozó lelkemnek most el vagy készítve: bátran és örömmel jövök hozzád: így hát te is ujjongva fogadj engem, annak a tanítványát, aki rajtad függött, allelúja!

Ant.
1. Cum per-ve - nís - set*be - á - tus An - dré - as
ad ló-cum ú - bi crux pa - rá - ta é - rat,
ex - cla-má - vit et dí - xit: O bó - na crux, dí - u
de - si - de - rá - ta, et jam con - cu - pi - scén - ti
á - ni - mo praë - pa - rá - ta: se - cú - rus et gáu - dens vé - ni - o
ad te: í - ta et tu ex - súl - tans su - scí - pi - as me,
dí - scí - pu - lum é - jus qui pe - pén - dit in te. Al - le - lú - ja.

V. Annuntiavérunt ópera Dei, allelúja.
R. Et fácta éjus intellexérunt, allelúja.

Orémus. Majestátem tuam, Dómine, suppliciter exorámus: ut, sicut Ecclesiæ tuæ beátus Andréas Apostolus éxstitit praedicátor et rector; ita apud te sit pro nobis perpétuus intercëssor.

Hírdetik az Isten tetteit, alleluja!
És megértik cselekedeteit, alleluja!

K ö n y ö r ö g j ü n k ! Fenségedet, Urunk, könyörögve kérjük, hogy Szent András apostol, ki Egyházadban tanított és kormányzott, járjon közbe értünk szüntelenül előtted.

VIII. Mindenszentekről

Mennyeknek országában van a szentek lakóhelye, alleluja, és az ő boldogságuk örökké tart, alleluja!

Ant.
7. In cae - lé - sti - bus ré - gnis * Sanctó - rum ha - bi - tá - ti - o est,
al - le - lú - ja: et in æ - tér - num ré - qui - es e - ó - rum, al - le - lú - ja.

V. Gaudéte justí in Dómino, allelúja.
R. Réctos decet collaudátio, allelúja.

Orémus. Deus, qui nos ómnium Sanctórum tuórum commemoratióne lætificas: eórum, quaesumus, precibus et méritis, fac nos aetérnae salvatiónis praesídiis muníri; et concéde: ut eórum beátae societáti mereámur conjúngi.

Örvendezetek igazak az Úrban, alleluja!
A jámborokhoz illik a dicséret, alleluja!

K ö n y ö r ö g j ü n k ! Isten, ki minket minden szent emlékezetével megörvendeztet, kérünk, az ő érdemeikre és esedezéseikre vértess fel minket az örök üdvösség jegyvereivel és engedd, hogy egykor az ő boldog társaságukra méltók legyünk.

IX. Bűnbocsánatért

Uram, ne emlékezzél meg szülőink vétkeiről és a mi vétkeinkről és bűneinkért ne állj bosszút rajtunk.

Ant.
4.

Ne re-mi-ni-scá-ris* Dó-mi-ne de-lí-cta
nó-stra, vel pa-rén-tum no-stró-rum: né-que
vin-dí-ctam sú-mas de-pec-cá-tis nó-stris.

V. Propítius esto peccátis nostris Dómine.

R. Propter nómen tuum.

Orémus. Exáudi, quaesumus, Dómine, súpplicum preces, et confiténtium tibi parce peccátis: ut páriter nobis indulgéntiam tríbuas benígnus, et pacem.

Irgalmazz a mi bűneinknek, Urunk!
A te nevedért.

K ö n y ö r ö g j ü n k! Hallgasd meg, Urunk, aláza-
tos kérésünket: bocsásd meg előtted megvallott bűnein-
ket, hogy jóvoltodból egyaránt megadd nekünk a bocsána-
tot és a békét.

X. A pápáért

A béke szövetségét kötötte vele az Úr, hogy ő lesz fejedelme, hogy őt és ivadékait illesse a főpapi méltóság mindörökre.

Ant.
1.

Stá-tu-it*é-i Dó-mi-nus te-sta-mén-
tum pá-cis, et prin-ci-pem fé-cit é-um:
ut sit íl-li sa-cer-dó-ti-i dí-gni-
tas in ae-tér-num.

V. Tu es Petrus.

R. Et super hanc petram aedificábo Ecclésiam
meam.

Orémus. Deus, ómnium fidélium pastor et rector, Fámulum tuum N., quem pastórem Ecclésiae tuae praeesse voluisti, propítius réspice: da ei, quesumus, verbo et exémplo, quibus praeest, proficere; ut ad vitam, una cum grege sibi crédito, pervéniat sempitérnam.

Te Péter vagy.

És erre a kősziklára építem Egyházamat.

K ö n y ö r ö g j ü n k! Isten, minden hívő pásztora és kormányzója, tekints kegyelmesen N. szolgádra, kit Egyházad főpásztorává rendeltél; s add neki, kérünk, hogy mindazoknak, akiknek előljárója lett, szavával és példájával javukra legyen, hogy így a rábízott nyájjal együtt az örök életre eljuthasson.

XI. A pogányokért és eretnekekért

Uram, törd meg Egyházad ellenségeinek hatalmát és széleszd el őket, hogy megismerjék, hogy kívüled, Istennünk, nincs más, ki érttünk harcoljon.

Ant.
3.

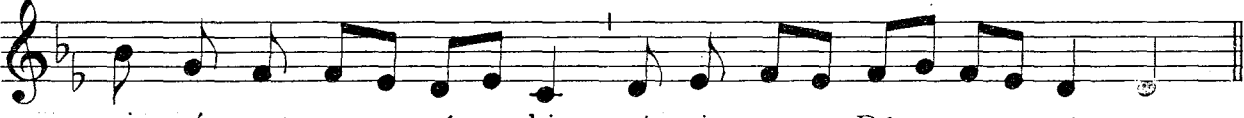
Cón te-re* Dó - mi - ne for-ti - tú - di - nem

i - ni-mi - có - rum Ec - clé - si - ae tú - ae, et

di - spér - ge íl - los, ut co-gnó - scant, qui - a non est á - li - us,

qui pú - gnet pro nó - bis, ní - si tu, Dé - us nó - ster.

V. Exsúrgat Deus, et dissipéntur inimíci ejus, allelúja.

R. Et fúgiant, qui odérunt eum, a fácie ejus, allelúja.

Orémus. Omnipotens sempitérne Deus, in cujus manu sunt ómnium potestátes te ómnium jura regnórum; respice in auxílium Christianórum; ut gentes paganórum, quae in sua feritáte confidunt, dexterae tuae poténtia conterántur.

Keljen föl az Isten és széledjenek el az Ő ellenségei, alleluja!

És fussanak színe elől, kik gyűlölik őt, alleluja!

K ö n y ö r ö g j ü n k ! Mindenható, örök Isten, ki nek kezében van mindenki hatalma és minden ország joga: fordítsd tekintetedet a keresztények megsegítésére, hogy a nyers erejükben bízó pogány népeket jobbod ereje megtörje.

A következő két könyörgés közül azt kell venni, amelyikre éppen szükség van: tehát vagy esőért vagy száraz időért.

XII. Esőért

Urunk, Királyunk! Ábrahám Istene! adj alkalmas esőt a föld színére: hadd tudja meg ez a nép, hogy te vagy a mi Urunk, Istennünk.

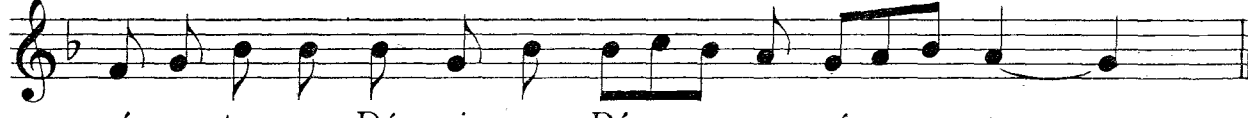
Ant.
2.

Dó-mi - ne Rex Dé-us A - braham dó-na nó-bis plú-vi-am

sú-per fá - ci - em tér - rae: ut scí - at pó - pu - lus í - ste,

quí - a tu es Dó - mi - nus Dé - us nó - ster.

V. Rigans montes de superiöribus suis,
allelúja.

Öntözd meg a hegyeket a magasságból, alleluja!

R. Et de fructu óperum tuórum satiábitur terra,
allelúja.

És műved gyümölcseivel teljék meg a föld, alleluja!

Orémus. Deus, in quo vívimus, movémur, et sumus:
plúviam nobis tríbue congruéntem; ut, praeséntibus
subsídiis sufficiénter adjúti, sempitérna fiduciálius
appetámus.

K ö n y ö r ő j ü n k ! Isten, kiben élünk, mozgunk
és vagyunk, adj nekünk kellő esőt, hogy a jelenben adott
segítségedtől elegendőképpen támogatva, még biztosabb
reménnyel kívánjuk az örökkévalókat.

XIII. Száraz időért

Egek kegyes alkotója, híveid örök világossága, ki bűneink miatt méltán haragszol ránk; de a hozzád kiáltók
íránt kegyelmes vagy : Urunk, könyörülj rajtunk; könyörülj rajtunk, világ Megváltója, és a boldogságos mindenko-
ron Szűz Máriának és minden szenteknek közbenjárására adj nekünk tiszta időt, hogy megismerjük, hogy te vagy
egyedül a Főlséges mindörökké.

Ant.
1.

Cón - di - tor ál - me sí - de - rum,* ae - tér - na lux

cre - dén - ti - um, qui pro pec - cá - tis nó - stris jú - ste

i - rá - sce - ris, et pro - pí - ti - us es

cla - mán - ti - bus ad te Dó - mi - ne, mi - se - ré - re nó - stri,

mi - se - ré - re nó - stri, Re - démptor mún - di; et per in - ter - ces -

si - ó - nem be - á - tae Má - ri - ae sém - per Vír - gi - nis

ac San-ctó-rum San-cta - rúmque ó - mni - um da nó - bis

se-re-ni-tá - tem á - ã - ris, ut co-gno-scá - mus,

quí - a tu es só - lus Al - tís - si-mus in æ - tér - num.

V. Emitte manum tuam de alto, allelúja.
R. Et libera nos de áquís multis, allelúja.

Orémus. Ad te nos, Dómine, clamántes exáudi: et áëris serenitátem nobis tribue supplicántibus; ut, qui juste pro peccátis nostris affligimur, misericórdia tua praeveniéntem cleméntiam sentiamus.

*Nyújtsd ki kezedet a magasságból, alleluja!
 És ments meg minket az árvizektől, alleluja!*

K ö n y ö r ö g j ü n k ! Hallgass meg minket, Urunk, kik hozzád kiáltunk és adj könyörgésünkre derűs időt, hogy mi, akiket bűneink miatt igazságosan sújtasz, megelőző irgalmasságodból érezzük jószágodat is.

XIV. Békéért

Adj békességet, Uram, napjainkban, mert nincs más, aki harcolna értünk, csak egyedül Te, a mi Istenünk.

Ant.
2.

Da pá-cem Dó-mi-ne * in di - é - bus nó - stris, quí - a

non est á - li - us, qui pú-gnet pro nó - bis, ní - si tu, Dé-us nóster.

V. Fiat pax in virtúte tua, allelúja.
R. Et abundántia in túrribus tuis, allelúja.

Orémus. Deus, a quo sancta desidéria, recta consília et justa sunt ópera: da servis tuis íllam, quam mundus dare non potest, pacem; ut et corda nostra mandátis tuis dedita et hóstiüm sublata formíidine, témpora slnt, tua protectióne, tranquílla. Per Dóminum nostrum Jesum Christum . . .

R. Amen.

*Békesség legyen váradban, alleluja!
 És bőség tornyaiddban, alleluja!*

K ö n y ö r ö g j ü n k ! Isten, kítől a szent óhajok, a helyes tervek és az igaz tettek származnak, add szolgálidnak azt a békét, amelyet a világ nem adhat, hogy szívünk a te parancsaidnak szolgáljon, és az ellenségtől való félelem megszűntével napjaink a te oltalmad alatt nyugodtan folyjanak. A mi Urunk . . .

Befejező antifóna

Vedd el, Urunk, rólunk minden gonoszságunkat: hogy méltók legyünk tiszta lélekkel bemenni a szentjébe.

Ant.
3.

Au - fer a nó - bis Dó - mi - ne * cúnctas i - ni - qui - tá - tes
nó - stras, ut me - re - á - mur pú - ris mén - ti - bus
in - tro - í - re ad sán - cta san - ctó - rum.

Ezen utolsó antifóna után visszamegy a körmenet.

Közben a „Hallgasd meg” kezdetű éneket énekeljük. (Sz. V. U! 52.)

Visszaérkezve a templomba, az első két nap énekeljük a „Regina caeli”-t (l. 293. o.) a könyörgéssel, a harmadik napon pedig először a „Te Deum”-ot (l. 310. o.), és azután a Regina caeli-t.

Amennyiben kedvezőtlen időjárás vagy más körülmény miatt a körmenet a szabadban nem tartható meg, úgy a litániát és a keresztjárási napok könyörgéseit a templomban végezzük el.

* * *

Az esztergomi főegyházmegye részére a Praeurator így rendelkezik:

„Ahol a körmenet nem kereszthez vagy szoborhoz, hanem templomba, vagy olyan kápolnához vonul, ahol misézni is lehet, a sorrend annyiban módosul, hogy a szentmise nem körmenet előtt van, hanem abban a templomban vagy kápolnában, ahová a körmenet megy, mégpedig mindjárt a megérkezéskor vagy a szentbeszéd után, de a könyörgések előtt.

Ha kedvezőtlen időjárás miatt a körmenet nem tartható meg, az egész ájtatosság elmarad. A szentmise ebben az esetben a napi officiumnak megfelelő. Utána elmondják a Mindenszentek litániáját a hozzátartozó könyörgésekkel együtt.”

MENNYBEMENETEL (ÁLDOZÓCSÜTÖRTÖK)

(Ascensio Domini)

Húsvét után 40. nap, az Úr mennybemenetelének az ünnepe. Valamikor ez volt nálunk a húsvéti szentáldozás utolsó napja, innen kapta a nevét. Evangélium után — amelyben olvassuk, hogy Krisztus fölszállt az égbe — eloltják a húsvéti gyertyát. Áldozócsütörtökön, a rákövetkező vasárnapon és egészen pünkösdig énekelte az áldozócsütörtöki énekeket: Sz. V. U! 93. — 96. és az ünnep hangulatának megfelelő Jézus-énekeket, pl. Sz. V. U! 146. Hol vagy én szerelmes Jézus Krisztusom és 149. Ó, én Jézusom, hol, merre jársz, kelsz?

PÜNKÖSD

(Pentecostes)

A Szentlélek Isten eljövételének az emléknapja; a húsvétal együtt az egész egyházi év legnagyobb ünnepe. Ezért is közöljük a pünkösdi mise változó részeit.

Introitus

Az Úr lelke betölti a föld kerekességét, alleluja! És ami egybefogja a mindenséget, az tud is minden szóról, alleluja, alleluja, alleluja! (Bölcs. k. 1, 7.) Felkél az Isten és elszélednek ellenségei : és elfutnak előle, kik őt gyűlölik. (Zs. 67, 2.) Dicsőség.

Spi-ri- tus Dó-mi - ni * re - plé - vit

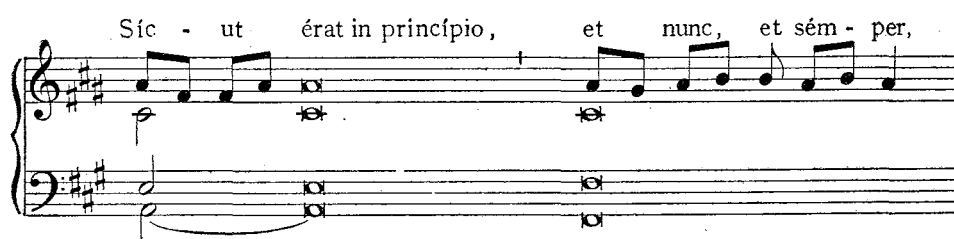
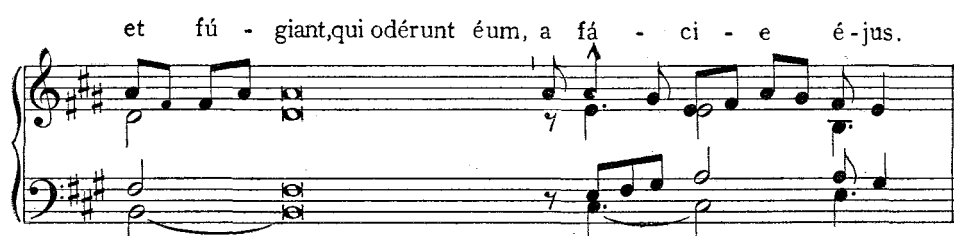
Intr. 8.

ór - bem ter - rá-rum, al - le - lú - ja:

et hoc quod cón - ti - net ó - mni-a,

sci - én - ti - am há - bet vó - cis,

al - le - lú - ja, al - le - lú -

Ismétlendő a „Spiritus Domini” a Ps.-ig. Vagy:

Spíritus Dómini replévit órberum terrárum, allelúja :

et hoc quod cóninet ómnia, sciéntiam hábet vócis

allelúja, allelúja, allelúja .

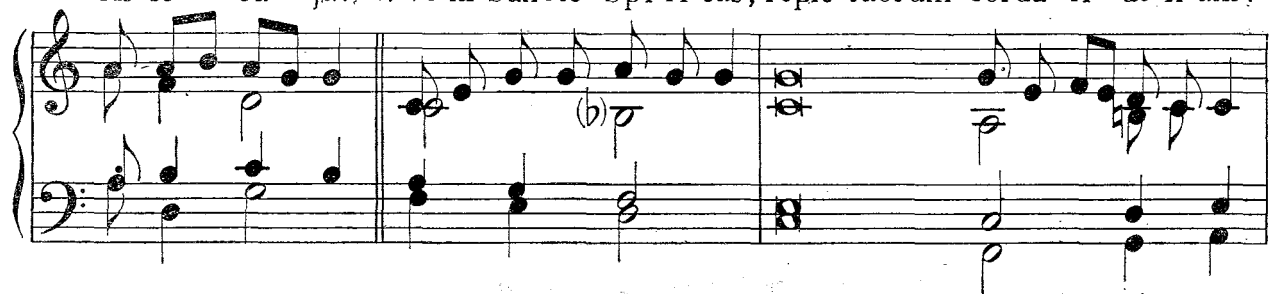
Alleluja

Alleluja, alleluja. V. Áraszd rájuk Lelkedet és ismét életre kelnek és megújítod a föld színét. (Zs. 103, 30.)
Alleluja! V. Jöjj el, Szentlélek! Töltsd be híveld szíved és gyújtsd fel bennük szereteted tüzeit.

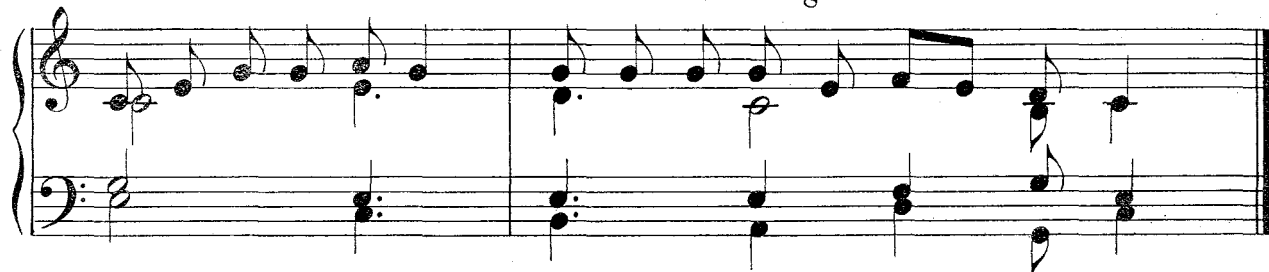
Al - le - lú - ja,* al - le - lú - ja.

V. E-mí - te Spíritum túum, et creabúntur: et renovábis fá - ci - em tér - rae

Al-le - lú - ja., V. Vé-ni Sán-cte Spí-ri-tus, réple tuórum córda fi - dé-li-um;

et tú - i a - mó-ris in é - is í - gnem ac - cén - de.

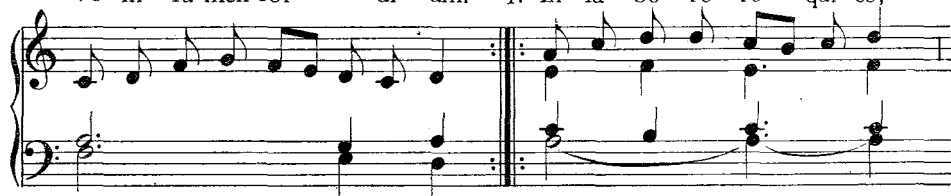

Az allelúja versének befejeztével folytatólagosan a Kar énekli a sequentiát.

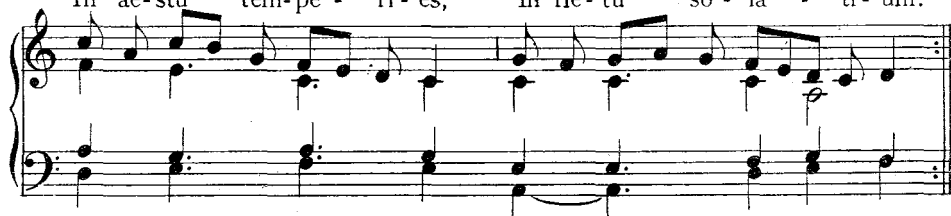
1. Vé-ni Sán-cte Spí - ri-tus, Et e-mít-te caé - li-tus
2. Vé-ni pá-ter páu - pe-rum, Vé-ni dá-tor mú - ne-rum

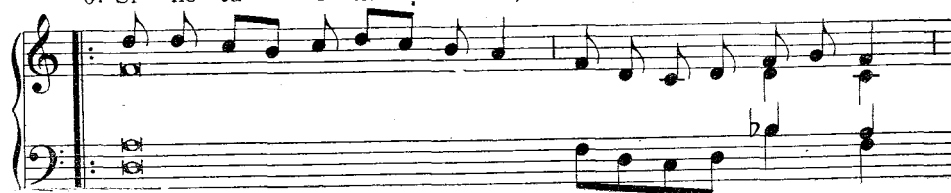
Lú-cis tú - ae rá - di - um. 3. Con-so - lá - tor ó - pti-me,
Vé-ni lú-men cór - di - um. 4. In la - bó - re ré - qui-es,

Dúl-cis hó - spes á - ni-mae, Dúl-ce re - fri - gé - ri-um.
In aé-stu tem-pé - ri-es, In flé-tu so - lá - ti-um.

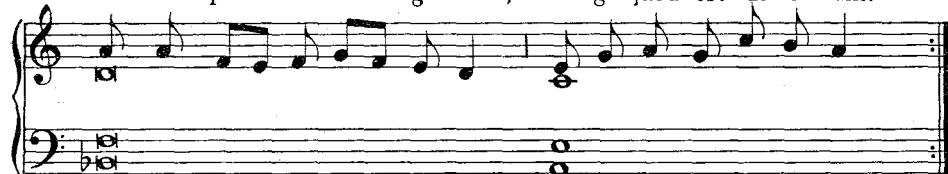
5. O lux be - a - tís - si - ma, Rép-le cór-dis ín - ti - ma
6. Sí - ne tú - o nú - mi - ne, Ní-hil est in hó-mi - ne,

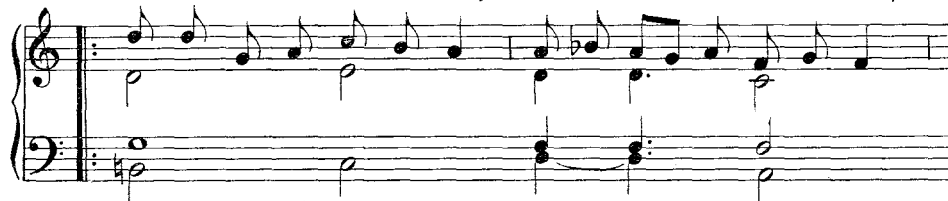
Tu - ó - rum fi - dé - li - um. 7. Lá - va quod est sór - di - dum,
 Ní - hil est in - nó - xi - um. 8. Flécte quod est rí - gi - dum,

Rí - ga quod est á - ri - dum, Sá - na quod est sáuci - um.
 Fó - ve quod est frí - gi - dum, Ré - ge quod est dé - vi - um.

9. Da tú - is fi - dé - li - bus, In te con - fi - dén - ti - bus,
 10. Da vir - tú - tis mé - ri - tum, Da sa - lú - tis éx - i - tum,

Sá - crum se - pte - ná - ri - um.
 Da per - én - ne gáu - di - um. A - men. Al - le - lú - ja.

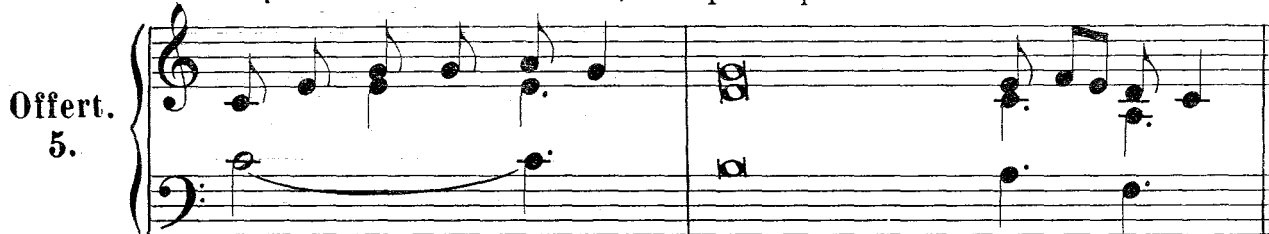
1. Jöjj, Szentlélek, és áraszd mennyből fényességed sugarát. — 2. Jöjj, Atyja a szegényeknek, jöjj, adója a kegyelmeknek, jöjj, világossága a szíveknek. — 3. Jóságos vigasztaló, édes vendége a léleknek, édes felfrissülés. — 4. Munkában pihenés, forróságban enyhülés, sirásban vigasztalás. — 5. Ó boldogságos fényesség, töltsd el szívük legbensejét a te híveidnek. — 6. A te sugallatod nélkül semmi sincs az emberben, semmi sem ártalmatlan. — 7. Mosd meg, ami szennyezett, öntözd, ami száradó, gyógyítsd, ami sebhelyes. — 8. Hajlitsd, ami merevedett, melengsd, ami fagyos, irányítsd, ami tévelygő. — 9. Add meg a te híveidnek, a benned bizóknak, hétszeres kegyelmedet. — 10. Add meg az erénynek érdemét, add meg az üdvösség kimenetelét, add meg az örök örömet. Amen. Alleluja.

(Langton István, † 1228)

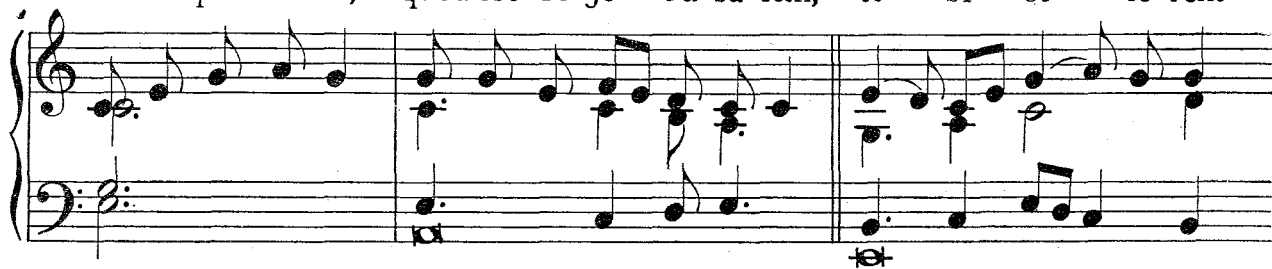
Offertórium

Erősítsd meg, Isten, amit köztünk készítettél: jeruzsálemi templomodból királyok hozzanak neked ajándékot, alleluja! (Zs. 67, 29—30.)

Con - fír - ma hoc Dé - us, quod operátus es in nó - bis:

a tém-plo tú-o, quod est in Je - rú-sa-lem, tí - bi óf - fe-rent

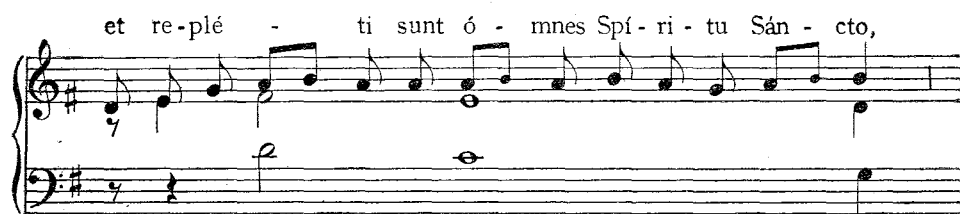
ré-ges mú-ne-ra, al-le - lú - ja, al - le - lú - ja.

Communio

Hirtelenül zaj támad az égből, ahol ültek, olyan, mint a heves szélvész zúgása, alleluja! És mindnyájan betelének Szenülékekkel és hirdették Isten nagy tetteit, alleluja, alleluja! (Ap. csel. 2, 2—4.)

Pünkösöd vasárnapján és pünkösöd egész hetében népénekes istentiszteleteinken énekel-
tessük a pünkösdi énekeket: Sz. V. U! 97—103. és 259. A pünkösdi szekvenciának megfelelő
magyar népénekünk a Sz. V. U! 97. Jöjj, Szentlélek Istenünk, és 259. Jöjj, Szentlélek Uristen.
Mindkettőnek dallamára énekelhető a sequentia latin szövege is!

SZENTHÁROMSÁG VASÁRNAPJA (Festum Sanctissimae Trinitatis)

Pünkösöd utáni első vasárnap, a Szentháromság vasárnapja.

Előtte való szombat délután megváltozik az időszaki Mária-antifóna. Ettől kezdve egészen
advent előtti szombatig a *Salve Regina*-t énekeljük (lásd 294. old.), népénekben: Sz. V. U! 207.
Mennyszáznak királynéja, vagy 208. Irgalmas Szűzanyánk.

Külön Szentháromság vasárnapjára való népének a Sz. V. U! 104. és 105., valamint a 270.
és 273.—274.

ÚRNAPJA (Festum Sanctissimi Corporis Christi)

Szentháromság vasárnapja utáni csütörtök az Úrnapja.

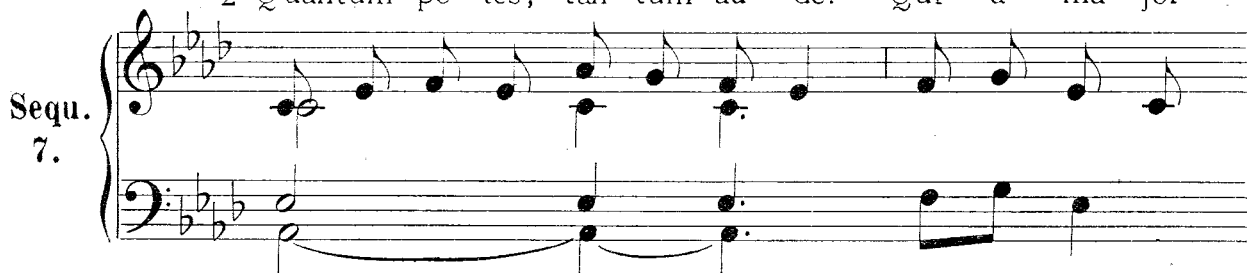
Az Oltáriszentség alapításának ünnepe a nagycsütörtök; de akkor a nagypéntek közelsége miatt az
Egyház nem tud kedve és érzése szerint sem ünnepelni, sem örvendezni. Eppen azért a XIII. századtól kezdve
külön napot állított be az Egyház, hogy a kenyér színében rejtőző és a velünk együtt lakó Krisztust ünnepel-
jük. Aquinói Szent Tamás, a tudós dominikánus szerzetes († 1274.) gyönyörű költői szövegekbe öltöztette az
Oltáriszentség dogmáját és az úrnapi szentmise, körmenet és zsoltosmá változó részeit. (Lauda Sion, Pange
Lingua, Tantum ergo stb.).

Az úrnapi szentmisében az Alleluja után énekeljük a Lauda Sion sequentiát, amelyet teljes egészében közlünk; más alkalmakkor is használhatjuk egészben vagy részleteiben — versszakonként is — mint oltáriszentségi éneket.

Ennek a sequentiának magyar fordítása a Sz. V. U! 107. Dicsérd Sion Üdvözítőd. Ennek a dallama azonos a gregorián Lauda Sion első strófájának dallamával.

Ha az orgonásnak könnyebb, három kereszttel is játszhatja.

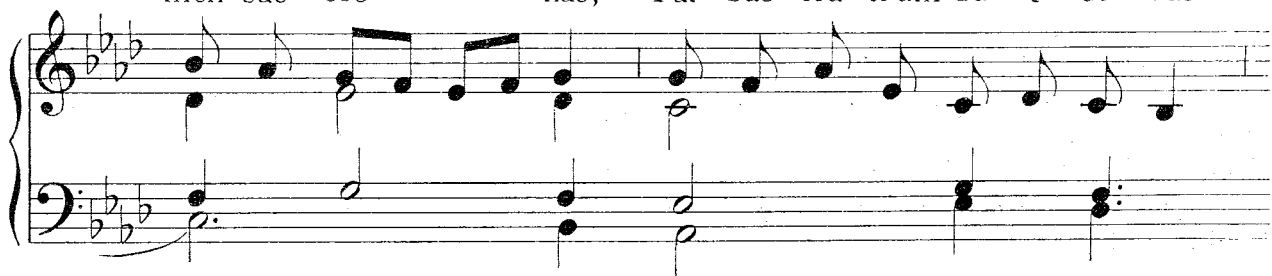
1. Láu-da Sí-on Sal-va-tó-rem, Láu-da dú-cem
2 Quántum pó-tes, tán-tum áu-de: Quí-a má-jor

et pa-stó-rem, In hý-mnis et cán-ti-cis. 3. Láu-dis thé-ma
ó-mni láu-de, nec lau-dá-re súf-fi-cis. 4. Quem in sá-crae

spe-ci-á-lis, Pá-nis ví-vus et ví-tá-lis
mén-sae coé-nae, Túr-bae frá-trum du-o-dé-nae

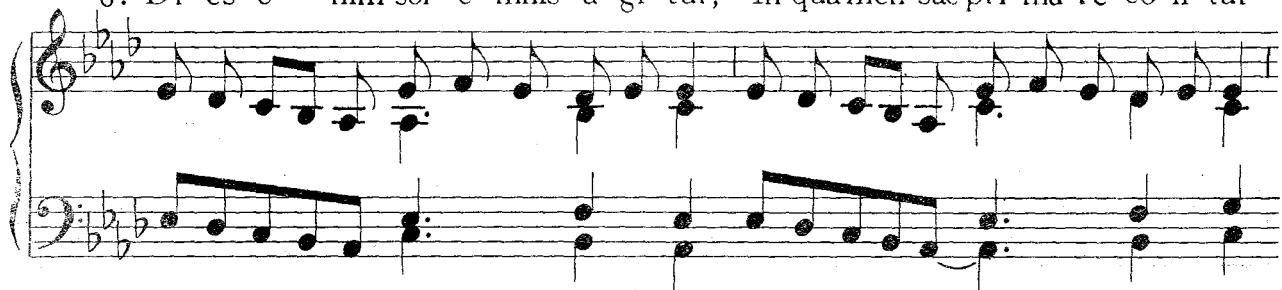
Hó-di-e pro-pó-ni-tur. 5. Sit laus plé-na, sit so-nó-ra,
Dá-tum non am-bí-gi-tur. 7. In hac mén-sa nó-vi Ré-gis,

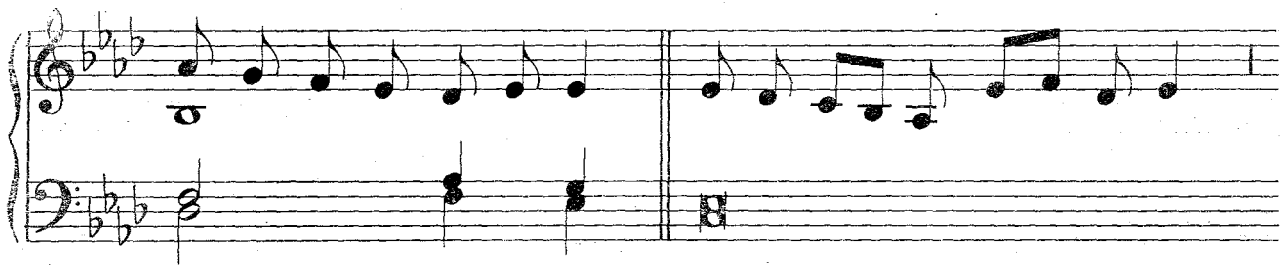
Sit ju-cún-da, sit de-có-ra Mén tis ju-bi-lá-ti-o.
Nó-vum Pá-scha nó-vae lé-gis, Phá-se vé-tus tér-mi-nat.

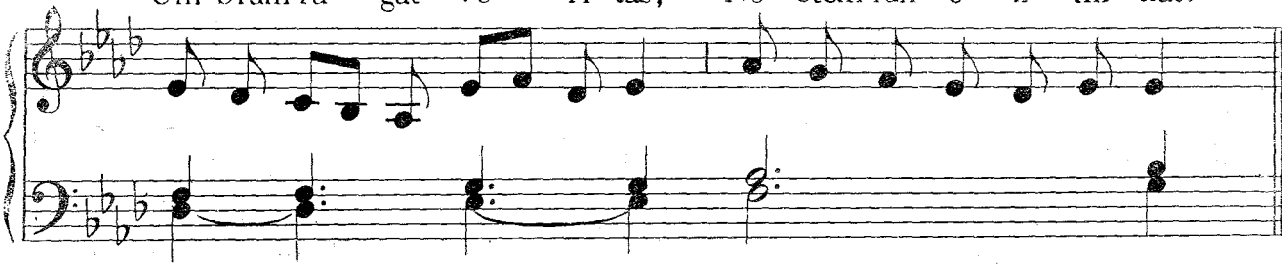
6. Dí-es é - nim sol-é-mnis á-gi-tur, In qua mén-sae prí-ma re-có-li-tur

Hú-jus in-sti-tú-ti-o. 8. Ve-tu-stá - tem nó - vi - tas,

Um-bram fú - gat vé - ri - tas, Nó - ctem lux e - lí - mi - nat.

9. Quod in coé-na Chrí-stus gés-sit, Fa-ci-én-dum hoc ex-préssit
10. Dó-cti sá-cris in-sti-tú-tis, Pá-nem, ví-num in sa-lú-tis

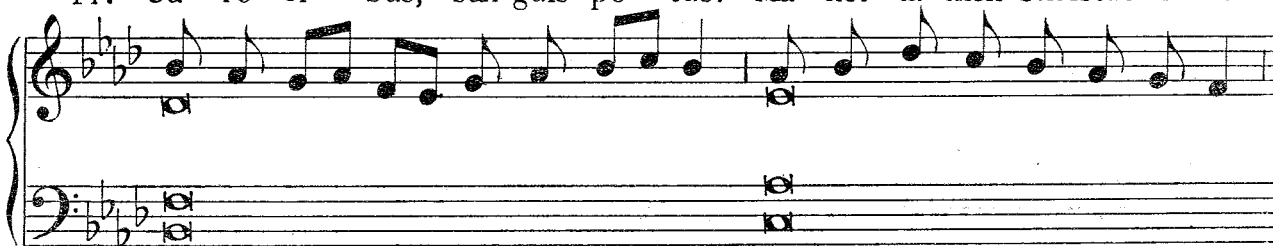
In sú - i me-mó - ri - am. 11. Dóg - ma dá - tur chri - sti - á - nis,
Con-se - crá-mus hó - sti - am. 12. Quod non cá - pis, quod non ví - des,

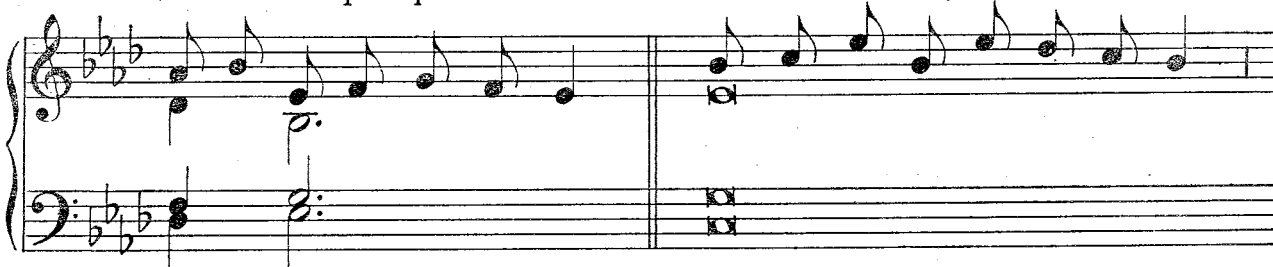
Quod in cár-nem tráns-it pá-nis, Et ví-num in sán-gui-nem.
A - ni-mó - sa fír-mat fí-des, Praé-ter ré-rum ór-di-nem.

13. Sub di-vér - sis spé-ci - é - bus, Sí-gnis tán-tum et non ré-bus,
14. Cá-ro cí - bus, sán-guis pó - tus: Má-net tá-men Chrístus tó-tus

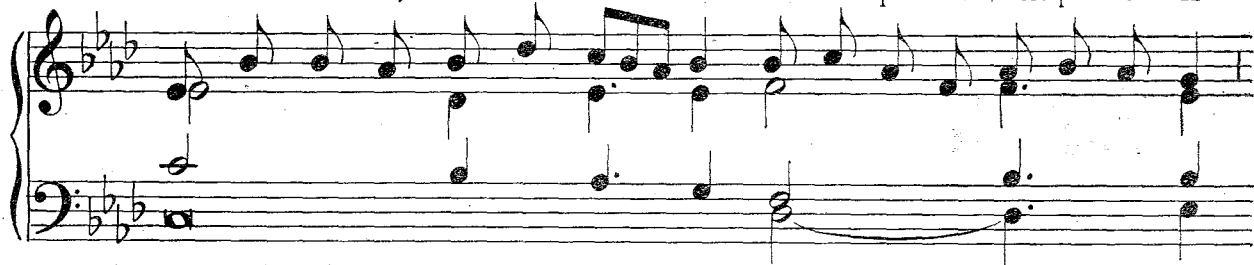
Lá-tent res ex - í - mi - ae. 15. A su-mén-te non con-cí-sus,
Sub u-trá-que spe-ci - e. 16. Sú-mit ú - nus, sú-munt míl-le:

Non con-frá-ctus non di ví sus: In-te-ger ac - cí - pi - tur.
Quán - tum í - sti, tán-tum íl - le: Nec sump-tus con - sú - mi - tur.

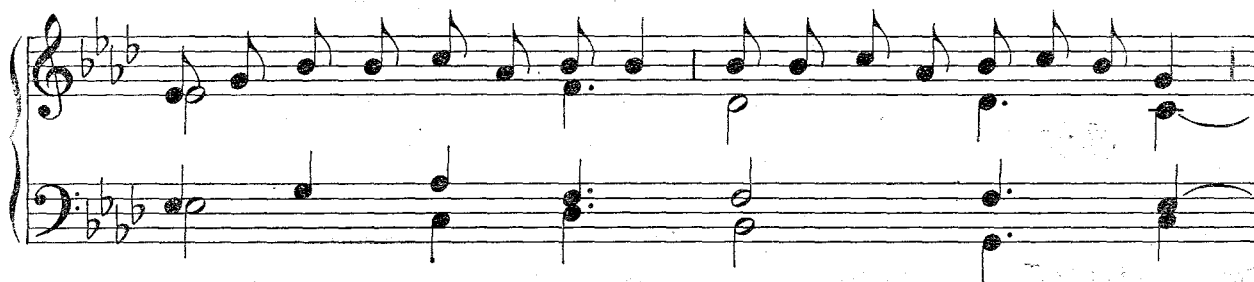
17. Sú - munt bó - ni, sú - munt má - li: Sór - te tá - men in - ae - quá - li,
18. Mors est má - lis, ví - ta bó - nis: Ví - de pá - ris sum - pti - ó - nis

Ví - tae vel in - té - ri - tus. 19. Frá - cto dé - mum Sa - cra - mén - to,
Quam sit dís - par éx - i - tus. 20. Núl - la ré - i fit scis - sú - ra:

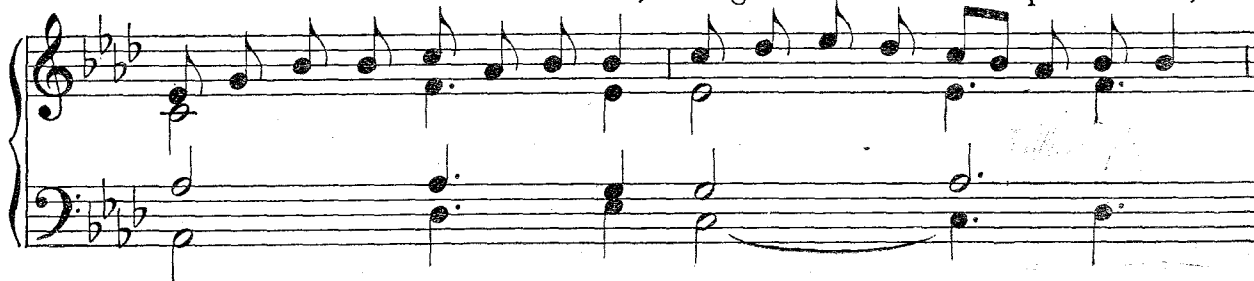
Ne va - cíl - les sed me - mén - to Tán - tum és - se sub fragmén - to,
Sí - gni tán - tum fit fra - ctú - ra, Qua nec stá - tus, nec sta - tú - ra

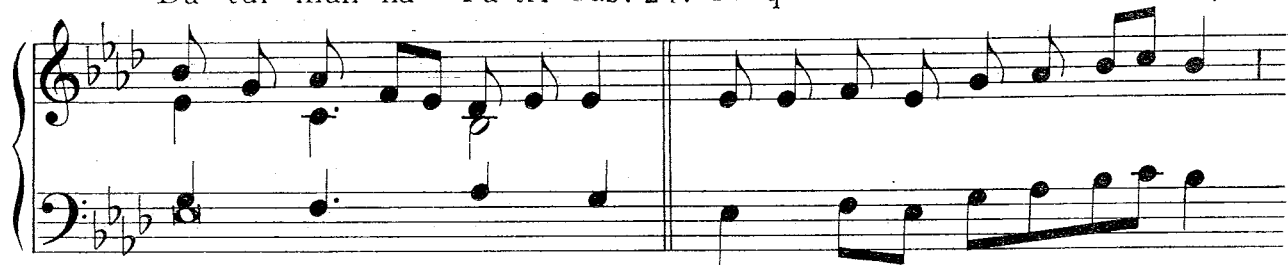
Quán - tum tó - to té - gi - tur. 21. Ec - ce pá - nis an - ge - ló - rum,
Si - gná - ti mi - nú - i - tur. 22. In fi - gú - ris prae - si - gná - tur

Fá - ctus cí - bus vi - a - tó - rum: Vé - re pá - nis fi - li - ó - rum,
Cum I - sa - ac im - mo - lá - tur, A - gnus Páschae de - pu - tá - tur,

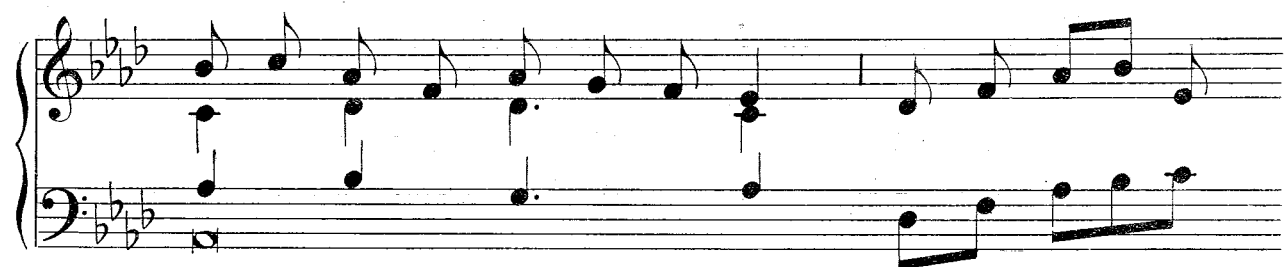
· Non mit - tén - dus cá - ni - bus. 23. Bó - ne pá - stor, pá - nis vé - re,
Dá - tur mán - na Pá - tri - bus. 24. Tu qui cún - cta scis et vá - les,

Jé - su nó - stri mi - se - ré - re: Tu nos pá - sce, nos tu - é - re,
Qui nos pá - scis hic mor - tá - les: Tú - os í - bi commen - sá - les,

Tu nos bó - na fac vi - dé - re In tér - ra vi -
Co - he - ré - des et so - dá - les Fac san - ctó - rum

vén - ti - um.

cí - vi - um.

A - - men.

Al - le - lú - ja.

ÚRNAPI KÖRMENET

Szentmise után a pap palástot ölt, megtömjénezi az Oltáriszentséget, majd a vállkendőt magára véve fölmege a szentségért, kezébe veszi és a hívek felé fordulva intonálja a Pange lingua-t.

A Kar folytatja (282. vagy 287. o.) és legalább az első strófáját végigénekli. Utána — ha a folytatólagos versszakok nem kerülnek sorra — a hívekkel együtt szentségi énekeket énekel.

A körmeneten rendelkezésre álló bőséges időt szentségi, vagy Jézusról szóló énekekkel célszerű kitölteni. Ahol a szent célnak megfelelő jó fúvószenekar áll rendelkezésre, ott — helyes tempóban és jó összhangosítással — ez is kísérheti a hívők énekét.

A körmenet az útvonalon előkészített négy oltárhoz vonul. Mindegyik oltárnál a szertartás a következő: szentségi himnusz, evangélium, versiculus a responsummal, oratio, áldás; utána folytatódik a körmenet.

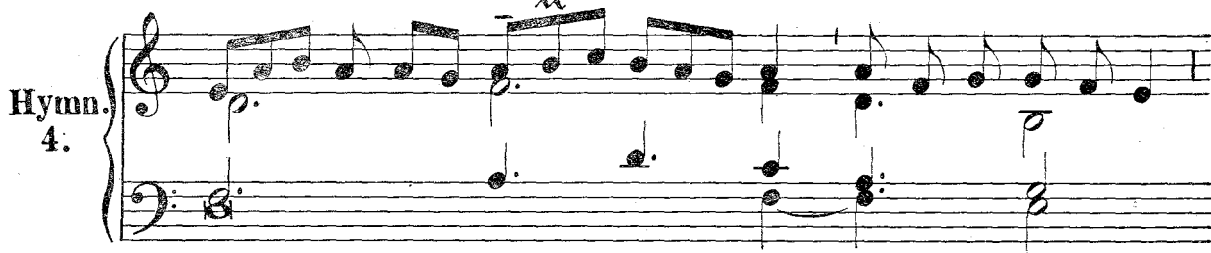
(A szentségi himnuszokat orgonakisérettel adjuk, de csak azért, hogy ezek a templomban más alkalommal is énekelhetők legyenek az Oltáriszentség tiszteletére. — Az itt közölt himnuszok helyett szabad más latin vagy magyar szentségi énekeket vagy kórusokat is előadni.)

1. oltárnál

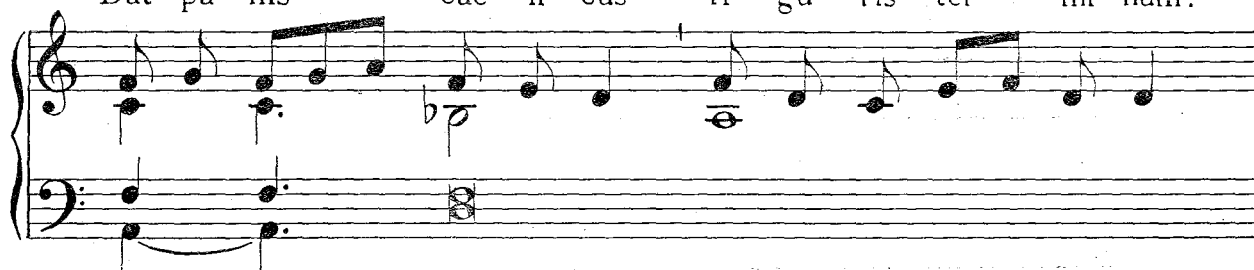
1. E szent ünnepen örvendezzünk, — a szívünkben törjön elő a dicséret. — A régi múltjék el, újuljanak meg mindenek: szívek, szavak és tettek. 2. Az anyagi kenyér emberek kenyeré lesz, — a mennyi kenyér véget vet az előképeknek. — Ó, csodálatos dolog: eszi az Urat a szegény, a szolga és az alázas.

(Sajtóhiba!!! A dallam első hangja nem e, hanem d!)

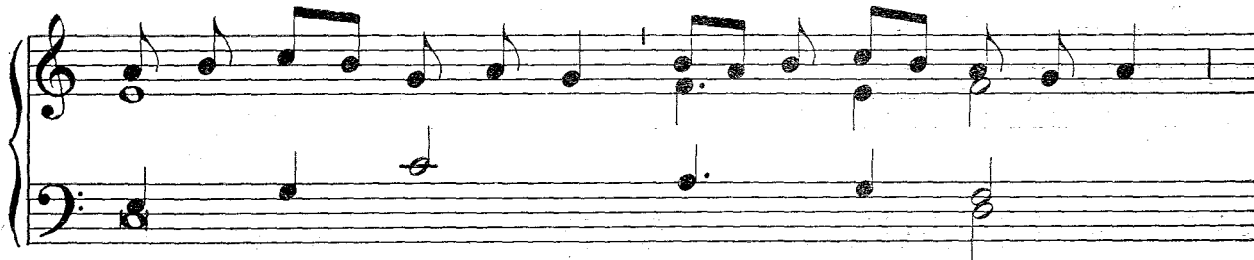
1. Sá - cris sol - é - mni - is jún-cta sint gáu-di - a,
2. Pá - nis an - gé - li - cus fit pá-nis hó-mi-num

Et ex prae - cór - di - is só - nent prae - cóni - a:
Dat pá - nis caé - li - cus fi - gú - ris tér - mi - num:

Re - cé - dant vé - te - ra, nó - va sint ó - mni - a,
O res mi - rá - bi - lis! man - dú - cat Dó - mi - num

Cór - da, vó - cés, et ó - pe - ra.
Páu - per, sér - vus, et hú - mi - lis. A - - men.

Ezután a pap énekli az evangéliumot:

℣. Dóminus vobiscum.

℟. Et cum spíritu tuo.

℣. Sequéntia sancti Evangélii secundum Joán - nem.

℟. Glória tibi Dómine.

Az Úr legyen veletek.

És a te lelkeddel.

A szent evangélium szakasza Szt. János szerint.

Dicsőség neked Urunk.

Evangélium után a pap intonál és a Kar válaszol:

℣. Cibávit eos ex ádipe fruménti, allelúja.

℟. Et de petra melle saturávit eos, allelúja.

Orémus ...

℟. Amen.

Táplálja őket a búza zsírával, alleluja!

És jóllakatta őket mézzel a kősziklából, alleluja!

Szinte általános szokás ehelyütt — minden oltárnál — a Szent vagy Uram első strófáját énekelni.

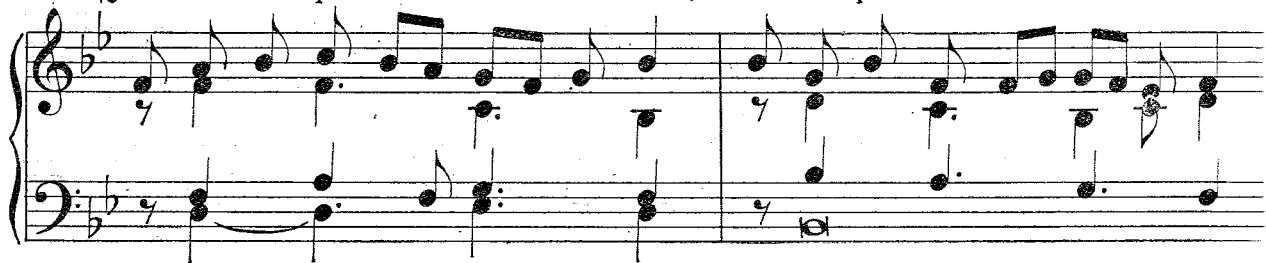
A pap áldást ad az Oltáriszentséggel, és szentségi énekek között folytatódik a körmenet.

2. oltárnál

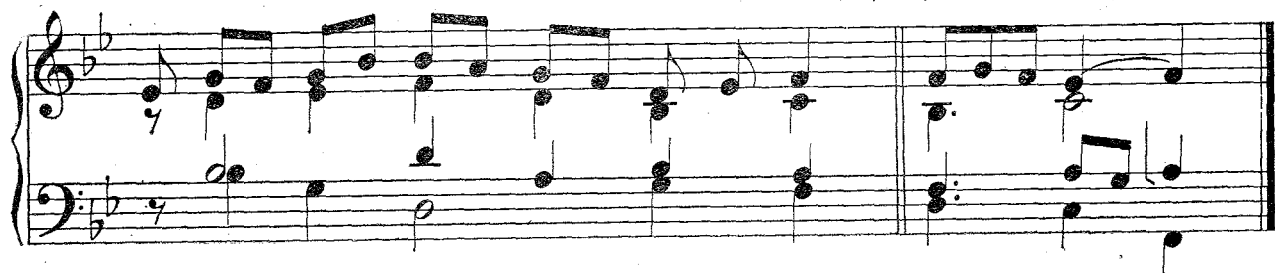
1. Az égi Ige földre szállt, — bár Atyja jobbát nem hagyta el, — nagy művére elindulva — elérkezett életének estéjére. 2. Ó, üdvösséges áldozat, — aki megnyitod az ég kapuját: ellenséges hadak törnek ránk, — adj erőt, küld segítséget.

Nec Pá - tris línquens déx - te - ram, Ad ó - pus sú - um éx - i - ens.
Quae caé - li pán - dis ó - sti - um, Bél - la prémunt ho - stí - li - a,

Vé-nit ad ví - tae vé-spe-ram.
Da ró - bur, fer au - xí-li - um. A - men.

Evangelium után:

V. Panem caeli dedit eis, allelúja.

R. Panem angelórum manducávit homo, allelúja.

Mennyei kenyeret adott nekik, alleluja!

Az angyalok kenyerét ette az ember, alleluja!

Orémus ...

R. Amen.

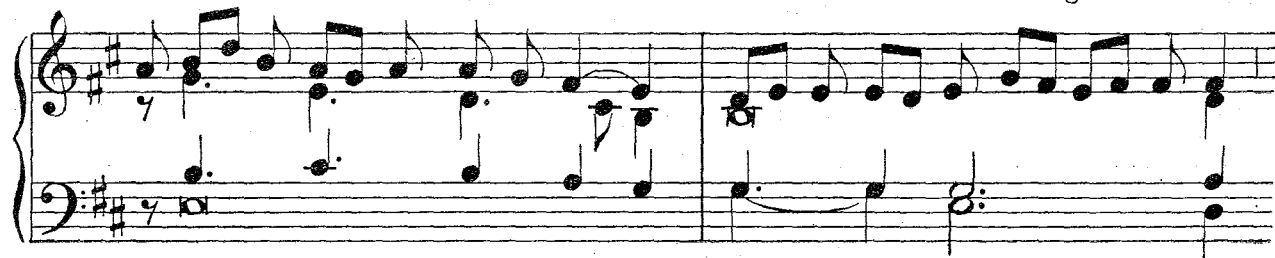
3. oltárnál

1. Emberi üdvösség külfeje, — Jézus, szíveknek gyönyörűsége, — a megváltott világ alapítója — és szerető szíveknek tiszta Jénje. 2. Te, vezér és ül a csillagokhoz, — légy végcélja a mi szíveinknek, — légy könnyeinknek öröme, — légy életünknek édes jutalma.

1. Sa - lú tis hu - má - nae Sá-tor,
2. Tu dux ad á - stra, et sé - mi-ta,

Jé-su vo-lú - ptas cór-di-um, Or - bis red - émpti Cón-di-tor,
Sis mé-ta nó-stris cór-di-bus, Sis la-cri - márum gáu-di-um,

Et cá - sta lux a - mán - ti - um.
Sis dúl - ce ví - tae praé - mi - um. A - men.

Evangelium után :

V. Panem de caelo praestitisti eis, allelúja.

R. Omne delectamentum in se habentem,

allelúja.

Orémus . . .

R. Amen.

*Kenyeret adtál nekik a mennyből, alleluja!
Minden gyönyörűséggel teljeset, alleluja!*

4. oltárnál

1. Magasságos örök Király, — a hívőknek üdvöztetője, — akinek a megtiport haldál hozta — a legnagyobb dicsőség diadalát. 2. Jézus, neked legyen dicsőség, — aki felszállsz a csillagokon túl, — az Atyával és Szentlélekkel — örök időkön át.

Hymn. 8.

1. Ae - tér - ne Rex al - tís - si - me,
2. Jé - su tí - bi sit gló - ri - a,

Red-ém-ptor et fi - dé - li - um, Cui mors per-ém-pta dé -
Qui ví-ctor in caé - lum réd - is, Cum Pá-tre, et ál - mo Spí -

tu - lit Súm-mae tri - úm - phum gló - ri - ae.
ri - tu, In sem - pi - tér - na saé - cu - la A - men.

Evangelium után :

V. Edúcas pánem de terra, allelúja.

R. Et vinum lactíficet cor hóminis, allelúja.

Orémus . . .

R. Amen.

Kenyeret növesztess a földből, alleluja!

És bort, mely megvidámítja az ember szívét, alleluja!

A templomba visszatérve a Kar énekli a Te Deum-ot (lásd 310. old.). Most az intonációt is a Kar énekli. Ennek végeztével szentségi áldás van, de ez alkalommal a pap intonálja a Tantum ergó-t és a Genitori-t, a Kar pedig folytatja (lásd 282. old.). Áldás után következik a Panem de de caelo és responsum : Omne delectaméntum in se habéntem, Allelúja. (Minden gyönyörűséggel teljeset) valamint az oratio. Amíg a pap visszahelyezi az Oltáriszentséget, addig befejezésül énekelhetünk még egy szentségi éneket. Leghelyénvalóbb itt az Eucharisztikus himnusz előadása.

* * *

Az esztergomi főegyházmegye részére a Praeorator így rendelkezik : „A körmenet megindulása előtt a pap nem intonálja a Pange lingua-t, hanem a hívek szentségi éneket énekelnek. — Az egyes oltároknál az oratio után, míg a pap tömjént tesz a füstölőbe és megtömjénezi az Oltáriszentséget, a hívek a Szent vagy Uram első versszakát éneklik. — A Te Deum-ot a pap intonálásával éneklik, majd intonálás nélkül a Tantum ergó-t és Genitori-t, ezután következik a Panem de caelo és a könyörgés, majd az áldás.“ (Vagyis úgy, mint a rendes szentségi áldásnál, lásd 287. old.)

JÉZUS SZENTSÉGES SZÍVÉNEK ÜNNEPE

(Festum Sacratissimi Cordis Jesu)

Úrnapot követő hét pénteken van Jézus Szentséges Szívének az ünnepe, amelyet a rákövetkező vasárnapon, Jézus Szíve vasárnapján külső ünnepélyességgel — esetleg körmenettel is — szoktak megülni. E napokban énekeltesük a Jézus Szívéről szóló énekeket (Sz. V. U ! 153.—156.) és a Jézusról szólók közül is a megfelelőket. (Sz. V. U ! 143.—152.) — A körmenetre irányuló az, amit az úrnap körmenettel kapcsolatban mondtunk (lásd. 273. old.), természetesen az oltárstációkról írottak elhagyásával.

PÜNKÖSD UTÁNI VASÁRNAPOK

Pünkösd utáni szombattal zárul a húsvéti ünnepkör és következik a *közbeeső időszak* a húsvéti és karácsonyi idő között. Ez 24 vasárnapot ölel fel. (1.—24. vasárnap pünkösd után, Dominica I.—XXIV. post Pentecosten.) E vasárnapoknak a színe — úgy mint vízkereszt után — ismét zöld; kivéve ha ünnep esik rájuk. Ha a húsvét korán volt, és a vízkereszt utáni vasárnapoknak nem mindegyikére került sor, úgy azokat novemberben a 23. és 24. vasárnap közé iktatjuk. (Vízkereszt után lemaradt 3.—6. vasárnap, Dominica III.—VI. quae superfuit post Epiphaniam.)

Ebben a közbeeső időszakban soravesszük az évközi miseénekeket, szentségi énekeket, Mária-énekeket és a közbeeső szentek és ünnepek énekeit, valamint a különböző alkalmakra illő énekeket. (Sz. V. U ! 253.—278.)

2. PROPRIUM SANCTORUM

A BOLDOGSÁGOS SZÜZ ÉS A SZENTEK ÜNNEPEI

Az egyházi év nagy keretében (proprium de tempore) a polgári év dátumai szerint vannak elhelyezve a Boldogságos Szűz és a szentek ünnepei (proprium Sanctorum).

A kántor (karnagy) állandóan figyeli az egyházi naptárt (directorium), hogy a szentek ünnepeire azoknak megfelelő énekekből készüljön elő ő maga és a Kar, illetőleg az egész nép is.

Alábbiakban az egyházi év kezdetétől dátum szerint hozzuk azokat az ünnepeket, amelyekre az Sz. V. U! énektárunkban megfelelő énekeket találunk. (A számok tehát az Sz. V. U! megfelelő számú énekeire utalnak.)

- December 8. *Szeplőtelen fogantatás.* (Immaculata Conceptio Beatae Mariae Virginis.) 160.—162.
- Január 19. *Árpádházi Szent Margit.* 304.
- Február 2. *Gyertyászentelő Boldogasszony* (lásd 136. old.).
- Február 3. *Szent Balázs püspök és vértanú.* Életében egy fiút, aki egy halszállkától már-már fuldokolt, csodálatosan megmentett. Bár nincsen róla énekünk, illik, hogy az énekesek tiszteljék, fohászkodjanak hozzá és elnyerjék a Balázs-áldást. A pap két keresztbetett gyertyát tart a hívők állához és közben imádkozik, hogy Szent Balázs közbenjárására óvja meg Isten őket a torokfájástól és minden más bajtól, majd végül áldást ad.
- Február 11. A Bold. Szűz *lourdes-i megjelenése.* (Apparitio B. M. V. Immaculatae.) Stilszerű dec 8.-ának az énekeit használni, mert ez az ünnep is a Szeplőtelen Fogantatással kapcsolatos.
- Március 12. *Nagy Szent Gergely.* Magyar egyházi népénekünk nincs az ő tiszteletére. Célszerű az ő ünnepét minél több és jól előadott gregorián énekkel megünnepelni. Tisztelete valamikor nagyon elterjedt volt nálunk Magyarországon is. A középkorban az iskolák főpátronusa volt, sok helyen ekkor kezítették az iskolaévet, innen a Gergely-járás, vagy gergelyezés és a Szent Gergely doktorról, „híres tanítónk”-ról szóló gyermekdalok.
- Március 19. *Szent József.* 213.
- Március 24. *Szent Gábor arkangyal.* 209.
- Március 25. *Gyümölcsoltó Boldogasszony.* (Annunciatio B. M. V.) Ide illenek az adventi Mária-énekek közül az 5., 7., 11., 12. és 165.—166.
- Március 28. *Kapisztrán Szent János.* 301.
- Márciusban vagy áprilisban a szenvedés 1. vasárnapja (fekete vasárnap) utáni pénteken *Hét-fájdalmú Szűz.* (Festum septem dolorum B. M. V.) 63., 67., 68., 72., 73. A misében sequentia is van, a Stabat Mater. (Lásd a Függelékben 332. old.) Ennek megfelelő magyar énekünk a 65. Áll a gyötrött Istenanyja. A szentmisében föltétlenül énekeltessük el szentlecke után.
- Május 1. *Szent Józsefnek, a munkásnak ünnepe.* (Festum Sancti Josephi, Opificis.) 213. és 268. mind a hét strófája.
- Május 3. *Szent Kereszt megtalálásának ünnepe.* (Inventio Sanctae Crucis.) 63., 76., 82. és 60. második strófája.
- Május 16. *Nepomuki Szent János.* 218.

- Május 24. *Keresztények segítsége.* (Auxilium Christianorum.) 187.
- Május 30. *Szent István jobbjának a megtalálása.* (Inventio Manus dexteræ Sancti Stephani.) 298. Ó, dicsőséges szent Jobbkéz, és a többi, Szent Istvánról szóló énekek: 294.—298.
- Május 31. *Világ Királynéja.* (B. M. V. Regina.) A Mária-antifónákon kívül: 190., 197., 287., 289.
- Június 13. *Páduai Szent Antal.* 215. és 216.
- Június 24. *Keresztelő Szent János születése.* (Nativitas Sancti Joannis Baptistæ.) Bár nincsen róla szóló magyar népénekünk, illik, hogy az énekesek tiszteljék és megemlékezzenek róla. Régenté ő volt az énekesek védőszentje, mert születése alkalmával nyerte vissza édesapja, Zakariás a hangját és énekelte a Benedictus-t. A róla szóló himnusz (Ut queant laxis) sorkezelő szótagairól nevezték el a skála hangjait. (Gregorián dallamát és latin—magyar szövegét lásd a Függelékben 334. old.)
- Június 27. *Szent László király.* 302.
- Június 29. *Szent Péter és Pál apostolok.* 211. és 212.
- Július 2. *Sarlós Boldogasszony.* (Visitatio B. M. V.) 185. első és utolsó strófája.
- Július 16. *Kármelhegyi Boldogasszony.* (B. M. V. de Monte Carmelo.) Főleg azok az énekek, amelyek különösen kiemelik a Boldogságos Szűz pártfogását és a jó halál kegyelmét. 183. második és negyedik strófája, 187., 189. utolsó két strófája és 190.
- Július 26. *Szent Anna.* 214.
- Augusztus 4. *Havas Boldogasszony.* (S. Maria ad Nives.) Itt a Boldogságos Szűzről szóló bármely éneket elővehetünk.
- Augusztus 15. *Nagyboldogasszony.* (Assumptio B. M. V.) 167. és 168.
- Augusztus 20. *Szent István király.* 294.—298.
- Augusztus 22. *Mária Szeplytelen Szive.* (Festum Immaculati Cordis B. M. V.) 194. és 185. első és utolsó strófa.
- Szeptember 3. *Szent X. Pius pápa.* Az egyházi zene nagy, modern reformátora. Mint káplán és plébános tanította a népet; megszervezte és vezette az énekkart. Sőt még püspök korában is ő maga tanította a szemináriumban a kispapoknak az éneket. — Bár még nincs róla szóló énekünk, illő, hogy e napot egyházzenei szempontból is megünnepeljük, esetleg az előtte vagy utána következő vasárnapon.
- Szeptember 8. *Kisasszony, Szűz Mária születésnapja.* (Nativitas B. M. V.) 169. és 170.
- Szeptember 12. *Mária nevenapja.* (Festum Sanctissimi Nominis B. M. V.) 171., 172. és 179.
- Szeptember 14. *Szent Kereszt felmagasztaltatása.* (Exaltatio Sanctæ Crucis.) 63., 76., 82. és 60. második strófája.
- Szeptember 15. *Hélfájdalmú Szűz.* Ugyanúgy, mint Fájdalmas Szűz péntekén. 63., 67., 68., 72., 73. és a sequentia 65.
- Szeptember 24. *Fogyókváltó Boldogasszony.* (S. Maria de Mercede.) 174. első és ötödik strófa; 192. ötödik és tizenkettedik strófa; 288. öttől hetedik strófa.
- Szeptember 25. *Szent Gellért püspök és vértanú.* 300.
- Szeptember 29. *Szent Mihály arkangyal.* 209.
- Október 2. *Szent Őrzőangyalok.* 209., 38. utolsó strófa és 256. második strófa.
- Október 7. *Szent Olvasó ünnepe.* (In solemnitate Sacratissimi Rosarii B. M. V.) 264. és 287. kilencedik strófája.
- Október 8. *Magyarok Nagyasszonya.* (Magna Domina Hungarorum.) 192. és 284.—286., 288. első és három utolsó strófája.
- Október 11. *A Bold. Szűz Anyaságának az ünnepe.* (Maternitas B. M. V.) 185. első, második és utolsó strófája, 189., 195., 196.
- Október 20. *Szent Vendel.* 217.
- Október 24. *Szent Ráfael arkangyal.* 209.
- Október utolsó vasárnapján *Krisztus Király ünnepe.* (Festum Domini Nostri Jesu Christi Regis.) 158., 159., 283. és Christus vincit (l. itt, 326. o.)

November 1. *Mindenszentek ünnepe.* (Festum Omnium Sanctorum.) 210., 287. nyolcadik stófa és 293. mind a négy stófája.

November 2. *Halottak napja.* (Commemoratio Omnium Fidelium Defunctorum.) — E napon három misét mondhat minden pap. A gyászmise szertartását lásd 90. old.

Illő és üdvös, hogy Halottak napjának *előestéjén* (vagyis Mindenszentek ünnepének alkonyán, kivéve, ha ez szombatra esnék, mert akkor hétfőn van Halottak napja, s ebben az esetben vasárnap este) különleges ájtatosságot tartunk a tisztítótűzben szenvedő lelkekért.

Legmegfelelőbb erre az alkalomra — prédikáció és rózsafüzér-imádkozás után — a temetés szertartása, vagy a koporsós szentmise utáni Absolutio (lásd 105. old.), előtte és utána megfelelő magyar népénekekkel (236. első és második strófája, 237., 244., 245.), de föltétlenül énekeltecsük el a végén a 243. Ments meg engem Úram-ot.

Az esztergomi főegyházmegye részére a Praeator úgy rendelkezik hogy rózsafüzér-imádkozás után a pap fekete stólát és palástot ölt, majd a szokott helyen felállított ravatalhoz vonul... és ott elvégzi azt a szertartást, amely a rituáléban a felnőttek temetésénél van előírva... Végül térdenállva elimádkozza a Halottak estéjére előírt magyar imádságokat.

November 4. *Szent Imre herceg.* 299.

November 19. *Árpádházi Szent Erzsébet.* 303.

November 22. *Szent Cecília szűz és vértanú,* az egyházi zene pártfogójának az ünnepe. Törekedjünk e napot — vagy esetleg az előtte vagy utána következő vasárnapot — minél bensőségesebb áhítattal, közös szentáldozással és minél művészibb énekkel megünnepelni. Nagyon hasznos volna, ha évente legalább egyszer, ez alkalommal a szentbeszéd is az egyházi énekekről szólna. Hiszen XI. Pius pápa szerint „az egyházi ének is hozzátartozik a keresztény oktatáshoz“. (Divini cultus sanctitatem 10.) — 218. B.

A TEMPLOMBÚCSÚ ÉS A TEMPLOMSZENTELÉS ÉVFORDULÓJA (Titulus Ecclesiae és Dedicatio Ecclesiae)

A templom búcsúja akkor van, amikor annak a szentnek (vagy hittitoknak, esetleg isteni személynek) ünnepét üljük, akinek a nevére vagy oltalmára a templomot megszentelték, illetve ünnepélyesen megáldották. Ezen a napon és a rákövetkező vasárnapon az illető szentről szóló énekeket vesszük elő és énekeltetjük a szentmisén is és a déleesti ájtatosságokon is.

A templomszentelés évfordulójára alkalmas ének: az Sz. V. U ! 267. Üdvössége lett e háznak és 253. Bemegyek szent templomodba.

NEGYESEDIK RÉSZ

EGYÉB ISTENTISZTELETEK

1. GYAKRABBAN ELŐFORDULÓ SZERTARTÁSOK

SZENTBESZÉD

A szentbeszédet vagy a szentmise keretében, vagy szentmisén kívül mondja a pap.

1. A szentmisében evangélium után következik a prédikáció. Ilyenkor nem énekelünk semmi külön szentbeszéd előtti vagy utáni éneket.

Ha nagymisében van a szentbeszéd és maga a miséző prédikál a szószekekről, akkor azt a kis időt, amíg a pap felmegy a szószekekre, kitölthetjük egy alkalmi énekkel vagy orgonajátékkal. Ha azonban az oltártól történik a szentbeszéd, vagy nem a miséző pap prédikál, hanem más, akkor az evangélium eléneklése után nincs semmiféle orgonajáték, hanem azonnal kezdődik a prédikáció.

Ha kismisében van a szentbeszéd, akkor úgy osztjuk be az éneklést, hogy készen legyünk akkorra, mire a pap elimádkozza az evangéliumot. Utána elhallgat az orgona.

Prédikáció után rendszeren folytatódik a szentmise.

2. Szentmisén kívül a szentbeszéd megtartásának módja a következő:

Amikor a csengővel jelt adnak, énekelünk egy vagy több strófát egy alkalomszerű énekből. Ez lehet a Szentlélek segítségül hívása (Sz. V. Ú! 259. és 260.), vagy az ünnepnek, az alkalomnak és hangulatnak megfelelő ének. Ezért tanácsos előzőleg efelől a szónokot megkérdezni.

Szentbeszéd után rendszerint litánia (esetleg mise) vagy más ájtatosság (pl. keresztút, rózsafüzér stb.) következik. Az orgona csendben játszhat, amíg a pap a szószekekről a sekrestyébe megy és kivonul az oltárhoz. De célszerű ezt az időt is kitölteni a szentbeszédhez illő énekkel.

Szentbeszéd végeztével, ha már utána nem következnek semmi más szertartás vagy ájtatosság, föltétlenül énekelteünk valamit. — Külön szentbeszéd utáni ének az Sz. V. Ú! 261. Hallottuk Isten a te szent ígédet.

SZENTSÉGKITÉTEL ÉS SZENTSÉGI ÁLDÁS

A szentségkitétel mindig szentmisével vagy litániával, szentórával, vagy más ájtatossággal kapcsolatos.

Amikor csengetnek, megszólal az orgona és ünnepélyesen játszik. Ezalatt a pap az oltárhoz vonul és kiteszi a legméltóságosabb Oltáriszentséget a trónusra.

A szentségkitételre nincs kötelezően előírt ének, de a püspök engedélyével szabad egy Oltáriszentségről szóló latin éneket előadni. (D. a. 3110. ad 14.) Ez a püspöki engedély nálunk Magyarországon jogszokás folytán egyetemes és ezért szentségkitételre mindenkor énekelhetünk egyet az alább következő énekekből. Legcélszerűbb akkor kezdeni, amikor a pap kinyitja a tabernákulum ajtaját.

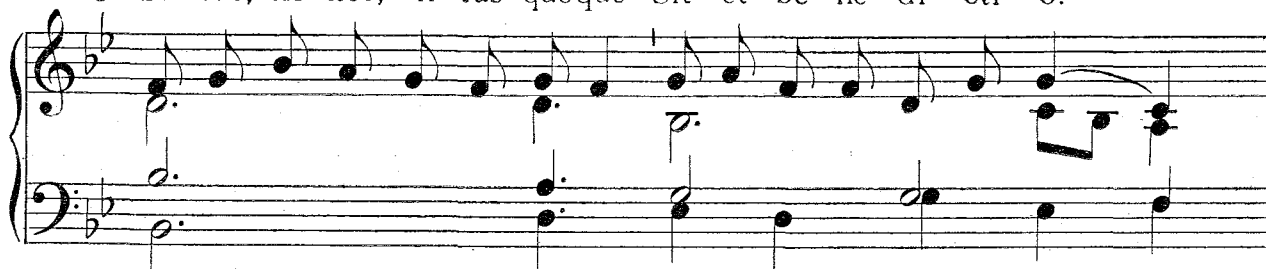
Pange lingua

(Fordítását l. 180. o. Szentségkitételre csak az első versszakot énekeljük.)

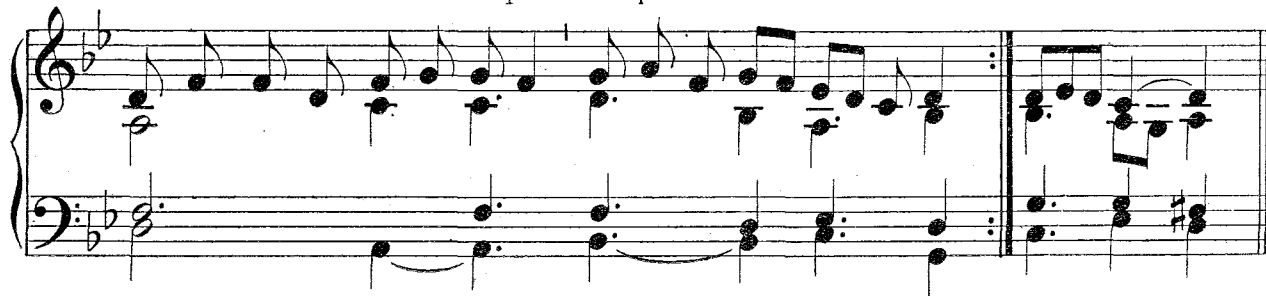
1. Pán-ge lín-gua glo-ri-ó - si Cór-po-ris my-sté-ri-um;
2. Tántum ér-go Sac-ra-mén-tum Ve - ne-rémur cér-nu-i;
3. Ge-ni- tó-ri, Ge-ni- tó- que Laus et ju-bi- lá- ti- o,

Hymn.
3.

1. San-gui-nis-que pre- ti - ó - si, Quem in mún-di pré- ti - um
2. Et an- tíquum do- cu- méntum Nó-vo cé-dat ri- tu - i.
3. Sá- lus, hó- nor, vír- tus quó-que Sit et be- ne- dí- cti- o:

1. Frú-ctus vén-tris ge- ne- ró-si Rex ef- fú-dit gén- ti- um.
2. Prae- tet fí- des supple- méntum Sén-su-um de- fé- ctu- i.
3. Pro- ce- dén- ti ab ut- ró- que Cóm- parsit lau- dá- ti- o. A - men.

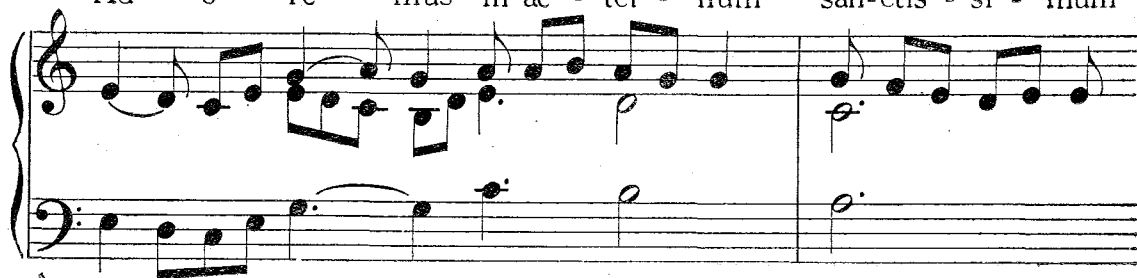

Adoremus in aeternum

Imádjuk örökké a legfölségesebb Szentséget. 1. Dicsérjétek az Urat mind, ti nemzetek, dicsérjétek őt valameny- nyien, népek! 2. Mert bőséges az ő irgalma irántunk, s örökre megmarad az Úr hűsége! — Dicsőség az Atyának ...

Ad - o - ré - mus in ae - tér - num san-ctis - si - mum

5.

Sa - cra - mén - tum. *Ps. 1.* Laudá - te Dóminum ómnes géntes:

laudáte éum ómnes . pó - pu - li. .2. Quóniam confirmáta est súper nos

misericórdia é - jus, et véritas Dómini mánet in ae - tér - num.

3. Glória Pátri, et Fí - li - o, et Spi - rí - tu - i Sán - cto.

4. Sicut érat in princípío, et nunc et sémper, et in saécula saecu - ló - rum. A - men.

Adoro te devote

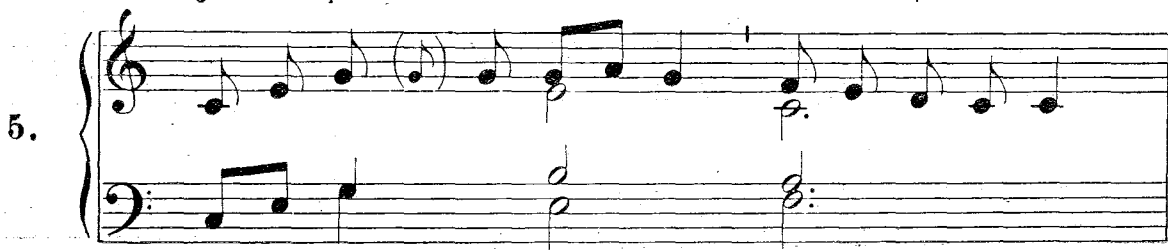
1. Rejtőző istenség, hittel áldalak, — Ki elrejtéztél itt bor s kenyér alatt. — Szívem teelőtted megalázkodik, — Mert ha téged szemlél, megfogytokzik.

2. Sebeid Tamással nem szemlélhetem. — Te vagy mégis, vallom, Uram, Istenem. — Add, hogy egyre jobban higgyek teneked. — Tebenned reméljek és szeresselek.

3. Kegyes pelikánunk, égi szeretet, — Véredben, tisztáltant, moss meg engemet, — Egy cseppje elég, ha a mérlegbe hull, — Az egész világnak bűnváltóságul.

4. Jézus, most csak arcod leplét láthatom, — Add meg, Uram, amit úgy szomjúhozom, — Boldogan, lepleten lássam színedet, — És dicsőségben dicsérhesselek. (Aquinói Szent Tamás. — Sik Sándor fordítása.)

1. Ad - ó - ro te de - vó - te, lá - tens Dé - i - tas, 1.
 2. Plá - gas, síc - ut Thó - mas, non in - tú - e - or: 2.
 3. Pí - e pel - li - cá - ne Jé - su Dó - mi - ne, 3.
 4. Jé - su quem ve - lá - tum nunc a - spí - ci - o, 4.

1. Quæ sub his fi - gú - ris vé - re lá - ti - tas: Tí - bi se cor mé - um 1.
 2. Dé - um tá - men mé - um te con - fí - te - or: Fac me tí - bi sém - per 2.
 3. Me immúndum mún - da tú - o sángu - ne, Cújus ú - na stíl - la 3.
 4. O - ro fí - at íl - lud quod tam sí - ti - o: Ut te re - ve - lá - ta 4.

1. tó - tum súb - ji - cit, Quí - a te contém - plans tó - tum dé - fi - cit. 2.
 2. má - gis cré - de - re, In te spem ha - bé - re, te di - lí - ge - re. 3.
 3. sál - vum fá - ce - re, Tó - tum múndum quit ab óm - ni scé - le - re. 4.
 4. cérnens fá - ci - e, Ví - su sim be - á - tus tú - æ gló - ri - æ.

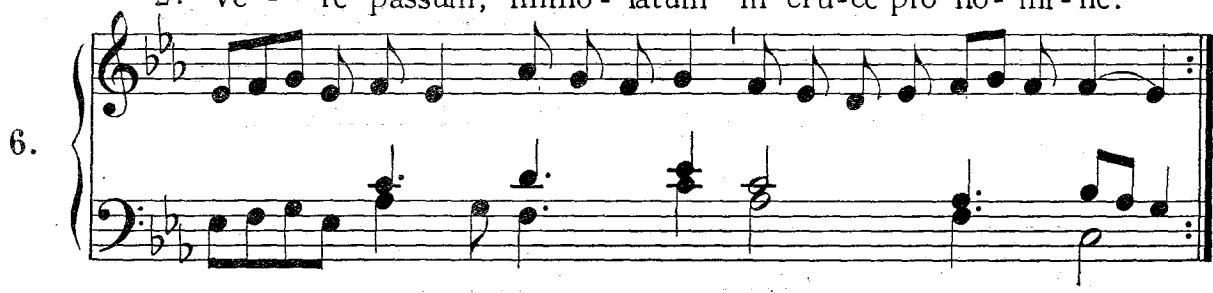

Ave verum

1. Üdvözléggy igaz test, ki Szűz Máriától születél. — 2. Valóban szenvedtél és feláldoztattál a kereszten az emberért. — 3. Kinek megnyitott oldalából víz és vér folyt. — 4. Légy számunkra erősség a halál próbáján. — 5. Ó édes Jézus! — 6. Ó kegyes Jézus! — 7. Ó Jézus, Mária fia! (Aquinói Szent Tamás, † 1274.)

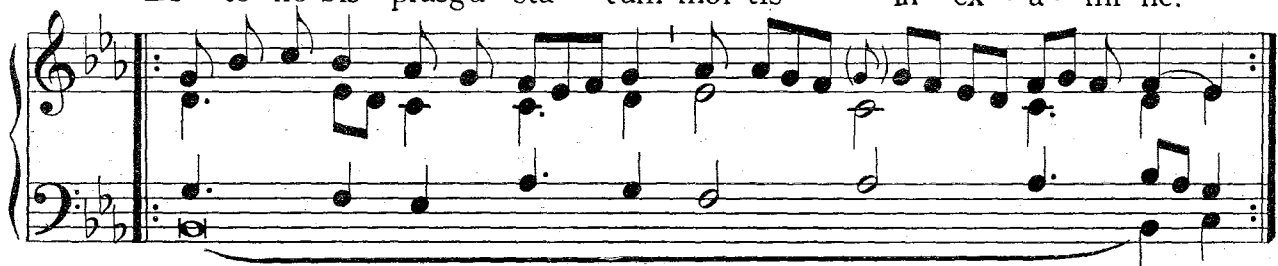
1. A - ve vé - rum Córpus ná - tum de Ma - rí - a Vír - gi - ne:

2. Vé - re pássum, immo - látum in crú - ce pro hó - mi - ne.

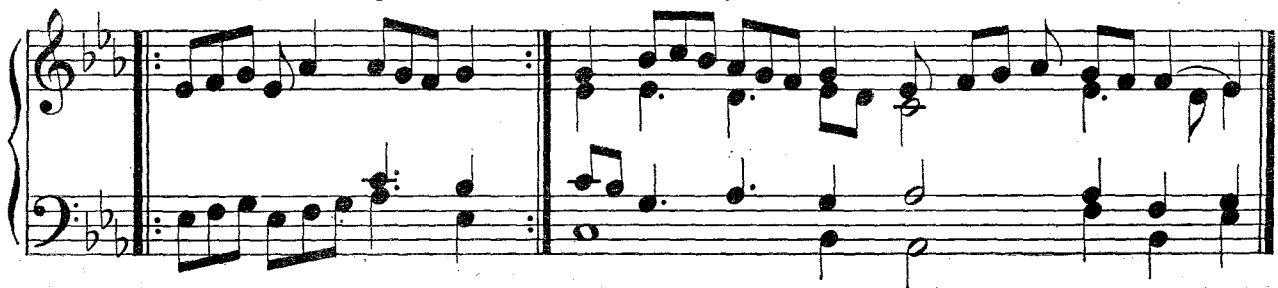
3. Cú - jus lá - tus per - fo - rá - tum flú - xit á - qua et sán - gui - ne.

4. Es - to nó - bis praegu - stá - tum mór - tis in ex - á - mi - ne.

5. O Jé - su dúl - cis!

6. O Jé - su pí - e! 7. O Jé - su fí - li Ma - rí - ae.

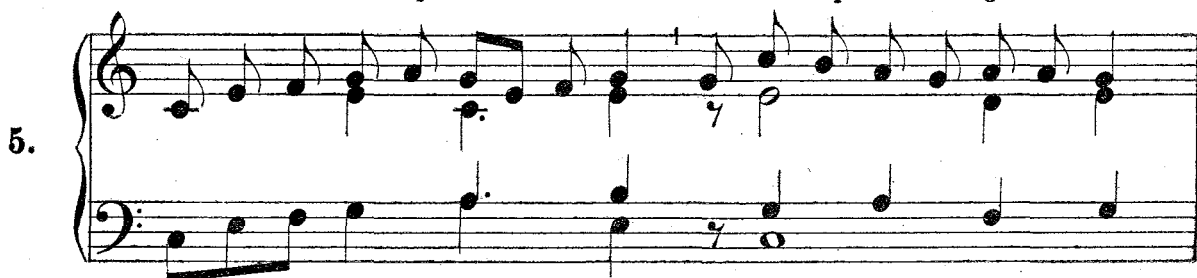

O, salutaris hostia

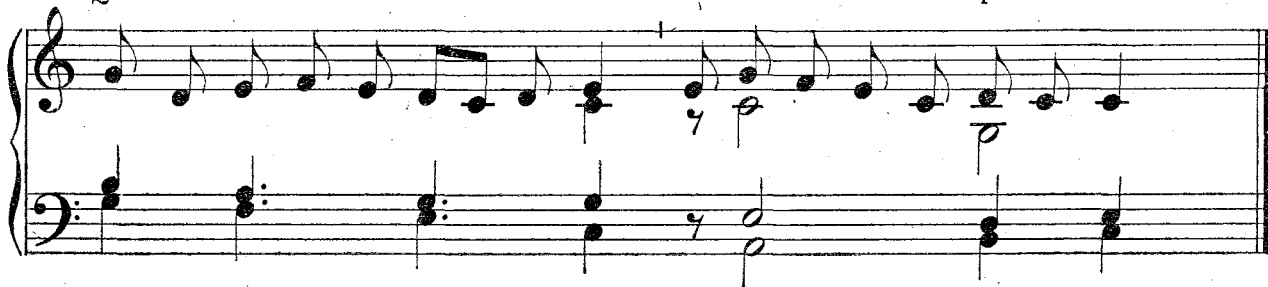
1. Ó, üdösséges áldozat, — Ki az égnek nyitod meg kapuját, — Vad háborúk tombolnak, — Adj erőt, hozz segltséget.

2. Az egy-háromságos Istennek — Legyen örök dicsőség — Ki végnélküli életet — Adjon nekünk a hazában. Amen.

1. O sa - lu - tá - ris hó - sti - a Quae caé - li pán - dis ó - sti - um,
2. U - ni tri - nó - que Dó - mi - no Sit sem - pi - tér - na gló - ri - a,

1. Bél - la prémunt ho - stí - li - a, Da ró - bur, fer au - xí - li - um.
2. Qui vi - tam si - ne tér - mi - no Nó - bis dó - net in pá - tri - a.

(Amennyiben a Kar még nem tudott volna megbirkózni a fönt közölt latin énekek egyikével sem, úgy átmeneti szükségmegoldásként ajánlatos itt egy megfelelő magyar szentségi éneket énekelteni, mint pl. Sz. V. U! 110. Áldunk téged, 129. Szent vagy Uram, vagy olyant, amelyben főleg az imádás és hódolat jut kifejezésre.)

A szentmise, litánia, vagy szentóra befejeztével a szentségi áldás előtt — akár ciboriummal, akár monstranciával történik is — el kell énekelnünk a Tantum ergó-t és Genitori-t. (D. a. 3513 és 4213.) Szentséges mise végén az utolsó evangélium után elmarad a Leo-imádság, hanem helyette azonnal kezdjük a Tantum ergó-t.

1. Tán-tum ér-go Sa-cramén-tum Ve - ne-ré-mur cénu-i:

2. Ge-ni-tó-ri, Ge-ni-tó-que Laus et ju-bi-lá-ti-o,

Hymn.
1.

1. Et an-tí-quum do-cu-mén-tum Nó-vo cé-dat rí-tu-i:

2. Sá-lus, hó-nor, vír-tus quó-que Sit et be-ne-dí-cti-o:

1. Praé-stet fí-des sup-ple-mén-tum Sénsu-um de-féc-tu-i.

2. Pro-ce-dén-ti ab u-tró-que Cóm-par sit lau-dá-ti-o. A - men.

A Genitori befejeztével a Kar és orgona elhallgat, a pap intonál és a Kórus felel.

Ÿ. Pánem de caelo praestitisti eis. (T.P. Allelúja.)

Ŧ. Omne delectamentum in se habentem.

(T. P. Allelúja)

Orémus. Deus, qui nobis sub Sacraménto mirabili passionis tuae memoria reliquisti: tribue quésumus, ita nos corporis et sanguinis tui sacra mystéria venerari; ut redemptionis tuae fructum in nobis jugiter sentiamus. Qui vivis.

Kenyeret adtál nekik a mennyből. (Alleluja!)

Minaen gyönyörűséggel teljeset. (Alleluja!)

K ö n y ö r ő g j ü n k ! Isten, ki nekünk e csodálatos szentségben kinszenvelecsének emlékét hagyta, engedd, kérünk, hogy testének és véreinek szent misztériumát úgy tiszteljük, hogy megváltásának gyönyörűségét magunkban szüntelen tapasztaljuk. Ki élsz ... Amen.

Ŧ. Amen.

Az oratio után legtanácsosabb, ha áhítatos csend uralkodik a templomban. Az orgona tehát nem szól egészen az áldás utánig. Közvetlenül az áldás után csak az Áldott legyen az Isten kezdetű engesztelő íohászt szabad elmondani akár latinul, akár magyarul. (D. a. 3237.) Az áldás, illetőleg ezen imádság után az orgona csendben játszik, és miután a pap az Oltáriszentséget a tabernákulumba tette, énekelhetünk még valami más alkalmi éneket.

Engesztelő fohász

1. Ál - dott lé - gyen az Is - ten.
 3. Ál - dott lé - gyen Jé - zus Krisz - tus,
 4. Ál - dott lé - gyen Jé - zus ne - ve.
 6. Ál - dott lé - gyen Jé - - - zus

7. Ál - dott légyen Isten fölséges Any - ja Má - ri - a.
 9. Ál - dott légyen a Szűz és Anya ne - ve, Má - ri - a.

11. Ál - dott lé - gyen Szent Jó - zsef
 12. Ál - dott lé - gyen az Is - ten

* * *

Ahol a Pázmány-féle rituale a kötelező, ott a szentségkitétel és a szentségi áldás a következőképpen módosul.

Miután a pap az Oltáriszentséget a tabernákulumból kivette, megtömjénezte és a vállkendőt magára vette, az orgona elhallgat. Ekkor a pap az Oltáriszentséget kezében tartva és a

2. Áldott lé - gyen szent ne - ve. 3.
 valóságos Isten és va - ló - sá - gos em - ber. 4.
 5. Áldott légyen szent - sé - ges Szi - ve. 6.
 a legméltóságosabb Ol - tá - ri - szent - ség - ben. 7.

8. Áldott légyen szent és szeplőtelen fo - gan - ta - tá - sa. 9.
 10. Áldott légyen dicsőséges menny-be - vé - te - le. 11.

Mária leg - tisz - tább je - gye - se. 12.
 az ő angyalaiban és szent - je - i - ben. A - men.

* A legvégén dúr - akkord.

* * *

nép felé fordulva intonálja: Tantum ergo Sacramentum, és a Kar folytatja. E strófa befejeztével az orgona elhallgat és a pap áldást ad a szentséggel. Áldás után az orgona csendben játszik, vagy esetleg ismétlik az éneket a „praestel fides”-től, a pap felteszi a szentséget a trónusra, és ezután következik a mise, litánia, vagy más ájtatosság.

Ennek befejeztével leveszi a pap a szentséget, és úgy, mint az előbb, kezében tartva és a nép felé fordulva intonálja: Genitori Genitoque, és a Kar folytatja. A strófa befejeztével ismét áldás van, és csak ezután következik a Panem de caelo. A többi már rendesen folytatódik, úgy, mint fentebb.

LITÁNIÁK

A déleesti istentiszteletek között a legnépszerűbbek és leggyakoribbak a litániák. Nyilvános istentisztelet keretében ötféle litániát szabad imádkozni, ill. énekelni. 1. Jézus Szent Nevéről (az Úr ünnepein, adventi és nagyböjti vasárnapokon, évvégi hálaadáskor); 2. Jézus Szent Szívéről (a hónap első péntekén és első vasárnapján, a júniusi ájtatosságokon és Krisztus Király ünnepén); 3. a Boldogságos Szűzről, vagyis a Lorétói litánia (Mária-ünnepeken, májusi, októberi, szombati és vasárnap délutáni ájtatosságokon); 4. Szent Józsefről (Szent József ünnepén és a vele kapcsolatos ájtatosságokon); 5. Mindenszentekről (Mindenszentek napján, különböző körmeneteken és esetleg egyes szentek ünnepén).

Ha ezeket a litániákat szentségkitétellel tartjuk, akkor erre vonatkozólag a szentségkítéttel kapcsolatban mondtak az irányadók (lásd 281. old.).

Ha nem kitett Oltáriszentség előtt tartjuk a litániát, akkor az elején rövid előjáték után egy megfelelő magyar népéneket énekeltehetünk.

Ezután következik maga a litánia a hozzátartozó (előírt vagy tetszés szerint választott) mádságokkal.

A lorétói litániát énekelhetjük is, három különböző dallama van: Sz. V. U! 198. — 200. Célszerű ezeket váltakozva sorra venni.

A 199. és 200. dallam sok kántor ajkán érthetetlen és csúnya hadarássá torzul. Vigyázzunk. ez nem épületes. A recitálás lehet folyékony és lendületes, de szép és értelmes beszédnek kell lennie, nem pedig nyakló nélküli szódarálásnak. Ha a lorétói litániát énekeljük, akkor az utolsó fohászok után az orgona elhallgat, és a pap hangosan imádkozza a hozzátartozó imádságokat.

Az utolsó ima befejeztével következik az időszaknak megfelelő Mária-antifóna a hozzátartozó versiculussal és oratóiával (lásd alább).

Némely egyházmegyében fennáll az az épületes szokás, hogy ez után az ünnepnek vagy alkalomnak megfelelő éneket énekelnek. Ennek végeztével, illetve az utolsó Amen felelet után következik a szentségi áldás a fentemlített módon (lásd 287. old.).

Miután a pap az Oltáriszentséget eltette, énekeltezzünk még egy ide illő éneket. Ha nincs különleges alkalom, nagyon ajánlatos itt énekeltetni az esti énekünket Sz. V. U! 278.: Immár a nap leáldozott. Egyéb más jó énekeket is tartson készenlétben ilyenkor a kántor az Sz. V. U! énektárunkból, vagy püspöki jóváhagyással bíró énekekből, hogy a nép énekeskedvét jó irányban tudja megtartani és elejét vegye mindenféle visszaélés és zenei giccs beférkőzésének, ami a templom szentségével, komolyságával és a valódi áhítattal homlokegyenest ellenkezik.

IDŐSZAKI MÁRIA-ANTIFÓNÁK

Ezeket az antifónákat szombaton és vasárnap állva, máskor, még ünnepen is, térdelve, de a Regina caeli-t mindig állva énekeljük.

1. Advent első vasárnapja előtti szombat délutántól február 2-ig

Magyar fordítása és a megfelelő magyar népének: a Sz. V. U! 201. Üdvöztőnk édesanyja és 202. Megváltónk szülője.

Al - ma *Redemptó - ris Mā - ter, quae pervi - a caé - li pó - rta má - nes,

5.

Et stél - la má - ris, succúr - re ca - dén - ti, súr - ge - re qui cú - rat pó - pu - lo:

Tu quae ge - nu - í - sti, na - tú - ra mi - rán - te, tú - um sánctum Geni - tó - rem:

Vír - go prí - us, ac po - sté - ri - us, Gab - ri - é - lis ab ó - re

sú - mens il - lud A - ve, pec - ca - tó - rum mi - se - ré - re.

a) Adventben:

V. Angelus Dómini nuntiávit Mariae.

R. Et concépit de Spiritu Sánto.

Orémus. Grátiam tuam, quaesumus, Dómine, méntibus nóstris infunde: ut, qui, Angelo nuntiánte, Christi Filii tui incarnatiónem cognóvimus; per passióem ejus et crucem, ad resurrectiósni gloriám perducámur. Per Christum Dóminum nóstrum.

R. Amen.

Az Úr anyala köszönté Szűz Máriát.

És ez méhébe fogadá Szentlélektől szent Fiát.

K ö n y ö r ő g j ü n k ! Kérünk téged Úristen! Öntsd lelkünkbe szent malasztodat, hogy akik az anyagi üzenet által szent Fiadnak, Jézus Krisztusnak megtestesülését megismertük, az ő kinszenvedése és keresztye által a föltámadás dicsőségébe vitessünk. Ugyanazon Urunk Jézus Krisztus által.

b) Karácsony estétől:

V. Post partum Virgo inviolata permansisti.

R. Déi Génitrix intercéde pro nobis.

Orémus. Deus, qui salutis aetérnae, beatae Mariae Virginitate fecunda, humáno géneri praémia praestitisti: tribue quaesumus, ut ipsam pro nobis intercedere sentiámus, per quam meruimus auctórem vitae suscipere Dóminum nóstrum Jésum Christum, Filium tuum.

R. Amen.

Szülés után sértetlen szűz maradtál.

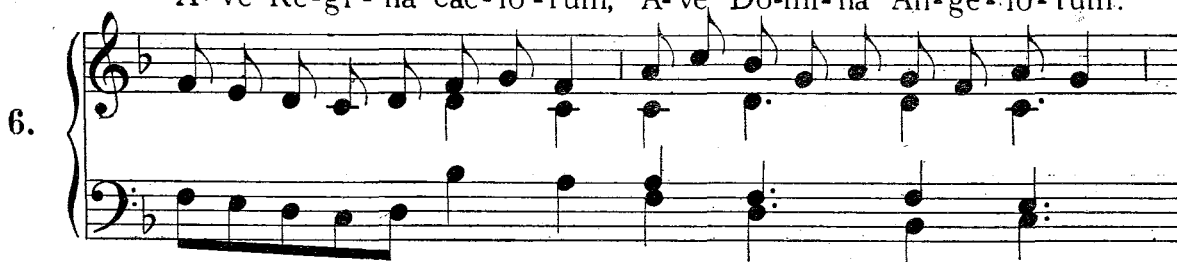
Istennek anyja, esedezél érettünk.

K ö n y ö r ő g j ü n k ! Isten, ki a Boldogságos Szűz Mária termékeny szüzessége által az emberi nemnek az örök üdvösség ajándékát adtad: add meg, kérünk, hogy érezzük annak közbenjárását, ki által méltók lettünk befogadni az élet szerzőjét, a mi Urunk, Jézus Krisztust, a te Fiadat.

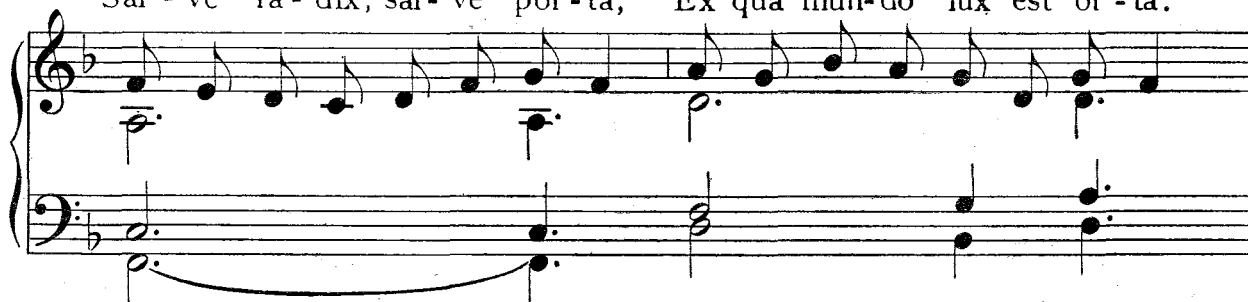
2. Február 2. délutántól nagyszerdáig bezárólag

Magyar fordítása és a megfelelő népének: Sz. V. U! 203. Mennysországnak Királynéja és 204. Királynéja az egeknek.

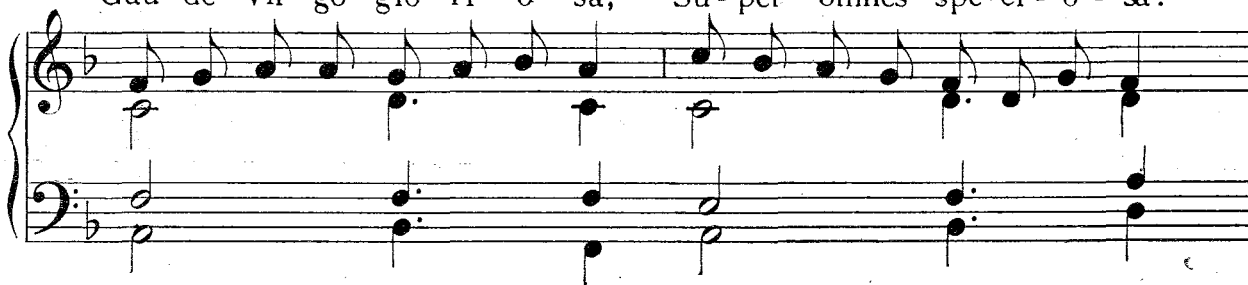
A - ve Re - g í - na cae - ló - rum,* A - ve Dó - mi - na An - ge - ló - rum:

Sál - ve rá - dix, sál - ve por - ta, Ex qua mún - do lux est ór - ta.

Gáu - de Vir - go glo - ri - ó - sa, Sú - per ómnes spe - ci - ó - sa:

Vá - le, o vál-de de - có - ra, Et pro nó - bis Chrí-stum ex - ó - ra.

V. Dignáre me laudáre Te, Virgo sacráta.

R. Da mihi virtútem contra hostes tuos.

Orémus. Concéde miséricors Deus fragilitáti nostrae praesídium: ut, qui sanctae Dei Genitricis memóriam ágimus, intercessiónis ejus auxílio a nostris iniquitá-tibus resurgámus. Per eúndem Christum Dóminum nostrum.

R. Amen.

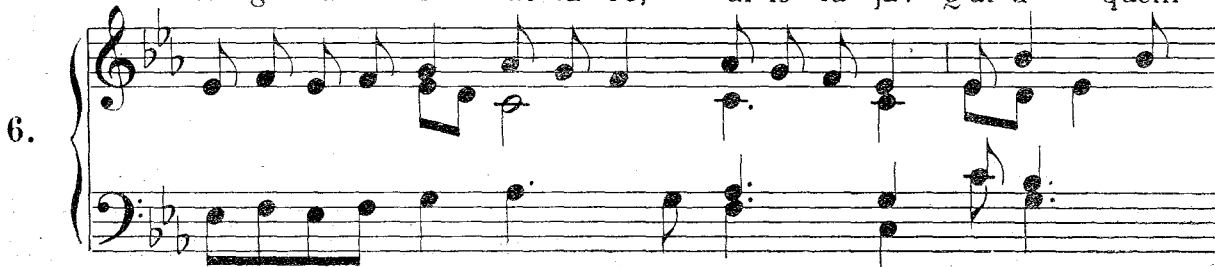
*Tégy méltóvá engem, szent Szűz a te dicséretedre.
Adj erőt a te ellenségeid ellen.*

*Adj, irgalmas Isten! gyarlóságunknak oltalmat, hogy
kik az Isten szent Anyjának emlékezetét tiszteljük, az ő
esedezésének segítségével vétkeinkből fölkeljünk. Ugyan-
azon a mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen.*

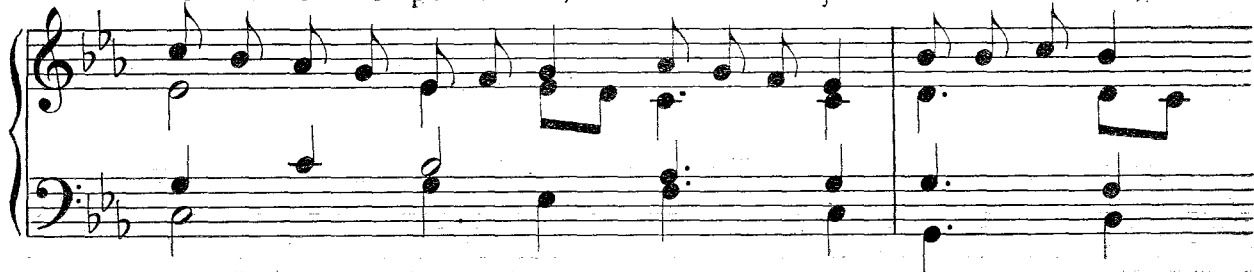
3. Nagyszombattól pünkösd utáni szombat délig

Magyar fordítása és a megfelelő népének: Sz. V. U! 205. Mennynek Királyné asszonya és 206. Menny-országának Királynéja.

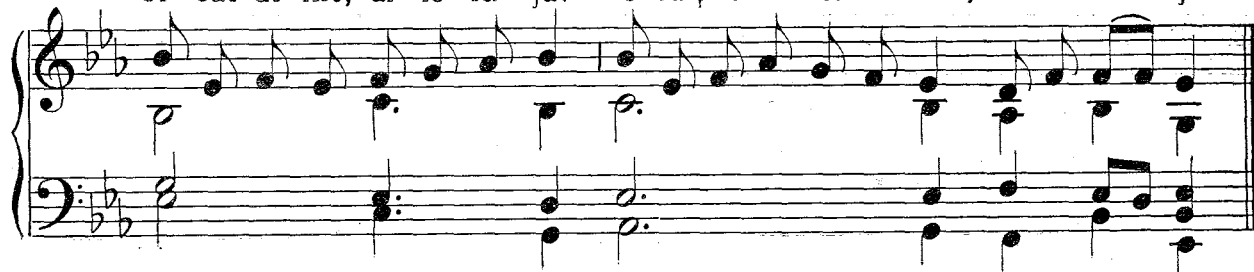
Re - gí - na caé - li* lae - tá - re, al - le - lú - ja: Quí - a quem

me - ru - í - sti por - tá - re, al - le - lú - ja: Re - sur - ré - xit,

sí - cut dí - xit, al - le - lú - ja: O - ra pro nó - bis Dé - um, al - le - lú - ja.

V. Gaude et laetare, Virgo Maria, allelúja.

R. Quia surrexit Dóminus vere, allelúja.

Orémus. Deus, qui per resurrectionem Filii tui Dómini nostri Jesu Christi mundum laetificare dignatus es: praesta, quaesumus, ut per ejus Genitricem Virginem Mariam perpétuae capiamus gaudia vitae. Per eundem Christum Dóminum nostrum.

R. Amen.

Örülj és örvendezz, Szűz Mária, alleluja!

Mert bizonynal föltámadott az Úr, alleluja!

K ö n y ö r ő g j ü n k ! Úristen! ki szent Fiadnak, a mi Urunk Jézus Krisztusnak föltámadásával a világot megörvendeztetni méltóztattál, add, kérünk, hogy az ő anyja, Szűz Mária által az örök élet örömeit elnyerhessük. Ugyanazon a mi Urunk Jézus Krisztus által.

Amen.

4. Szentháromság vasárnapja előtti szombat délutántól advent előtti szombat délig

Magyar fordítása és a megfelelő népének: Sz. V. U! 207. Mennysországnak Királynéja és 208. Irgalmas Szűzanyánk.

5. Sál - ve Re - gí - na, * Má - ter mi - se - ri - cór - di - ae:

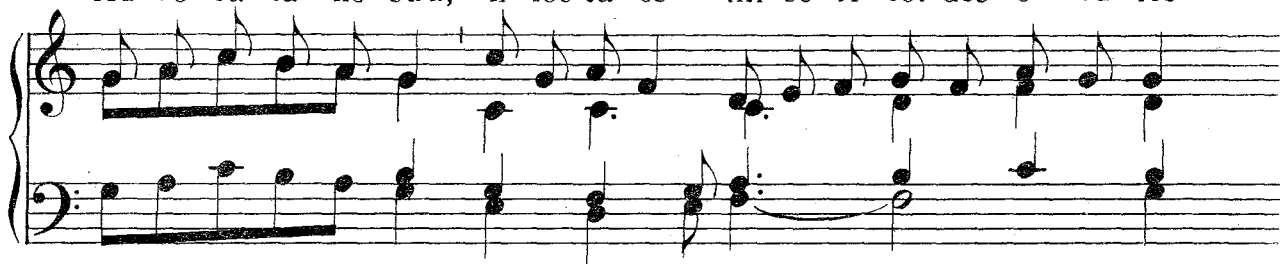
Ví - ta, dul - cé - do, et spes nó - stra, sál - ve. Ad te cla - má - mus,

éx - su - les, fí - li - i Hé - vae. Ad te su - spi - rá - mus,

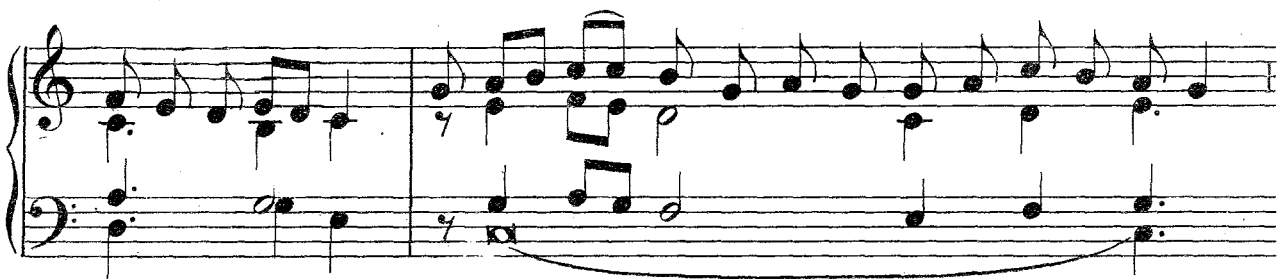
ge-mén-tes et flén-tes in hac la - cri - má - rum vál - le. E - ja ér - go,

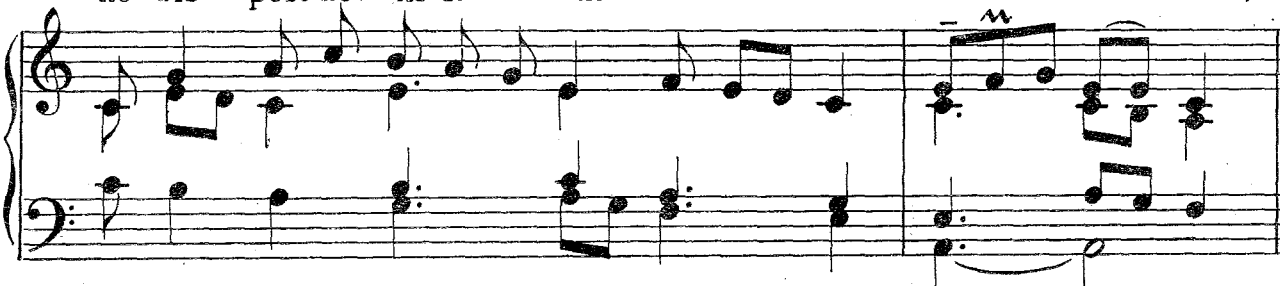
Ad-vo-cá - ta nó - stra, il - los tú - os mi - se - ri - cór - des ó - cu - los

ad nos convér - te. Et Jé - sum, be - ne - dí - ctum frúctum véntris tú - i,

nó - bis post hoc ex - sí - ti - um o - stén - de. O clé - mens,

O pí - a, O dúl - cis Vírgo Ma - rí - a.

Ÿ. Ora pro nobis sancta Dei Génitrix!

Ÿ. Ut digni efficiámur promissionibus Christi!

Orémus. Omnipotens, sempiterna Deus, qui glóriásae Virginis matris Mariæ corpus et ánimam, ut dignum Filii tui habitáculum effici mererétur, Spiritu sancto cooperánte, praeparásti: da, ut cujus commemorátione laetámur, ejus pia intercessióne, ab instántibus malis, et a morte perpétua liberémur. Per eundem Christum Dominum nostrum.

Ÿ. Amen.

Imádkozzál érettünk Istennek szent Anyja!

Hogy méltók lehessünk Krisztus ígéreteire!

K ö n y ö r ő g j ü n k ! Mindenható örök Isten, ki a dicsőséges Szűz Máriának testét és lelkét, hogy szent Fiadnak méltó hajléka lenne, a Szentléleknek munkálkodása által előkészítetted, add, hogy akik emlékeztélén örvendezünk, kegyes könyörgése által minden ránk következő veszélytől és az örök haláltól megszabaduljunk. Ugyanazon a mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen.

MÁJUSI, JÚNIUSI ÉS OKTÓBERI ÁJTATOSSÁGOK

A keresztény hívek áhítata májust a Boldogságos Szűznek, júniust Jézus Szentséges Szívének, októbert pedig ismét Szűz Máriának, mint a Rózsafüzér Királynéjának szenteli.

E hónapok minden napján esti ájtatosságot szoktak tartani a templomokban, mégpedig májusban és októberben a lorétói, júniusban a Jézus Szívéről szóló litániával, októberben pedig rózsafüzér imádkozással. Gyakran szentbeszéddel is.

A szentségkitételnek, a litániának és a szentségi áldásnak zenei része ugyanolyan, mint a rendes litániákon (l. 281. o.).

A kántor és a Kar készüljön föl erre a mindennapi énekes szolgálatra. Az énekrendet — legalább egy hétre előre — készítse el és a liturgikus énekek (szentségi énekek és Tantum ergo), valamint az ájtatosság elején és végén elhelyezendő népének bő választékával tegye változatossá ezeket az ájtatosságokat.

Jobb, rosszabb zeneszerzőink nagyon sok, émelvítően érzélgős — sokszor zeneileg egészen értéktelen — latin vagy magyar Mária-énekeket írtak. Ezekkel — főleg városi templomainkban — a májusi és októberi litániákat szokták elárasztani, túlnyomólag szólisztikus előadásban, hangversenyszerűen. Válogassa meg nagyon a kántor, milyen zenét enged föl kórusára. A Mária-zeneirodalomnak igen értékes termékei vannak, főleg ősi magyar szent énekeink közt. Ezekből és egyéb jó, nemes és nem elcsépelt művekből válogasson. Ne feledje, hogy az még nem elég minősítés, ha „sokaknak nagyon tetszik”. Minden templomi zenénktől Egyházunk megköveteli, hogy szent és művészi is legyen! Szólóhangszer szerepeltetésének — hacsak éneket nem kísér — semmi helye sincs istentiszteleteinken.

Nagyon alkalmasak ezek az esti litániák arra is, hogy előttük vagy utánuk rövid — legfeljebb 10—15 perces — énekpróbát tartsunk a néppel (hetenként talán többször is). Természetesen a lelképásztorral egyetértve és vele ezt előre megbeszélve, esetleg — ha ez lehetséges — az ő közreműködésével is. Hiszen XI. Pius pápa kívánja, hogy „a papok vagy személyesen, vagy megfelelő szakemberek útján liturgiai és zenei képzésben részesítsék a híveket”. (Divini cultus sanctitatem 10.)

A rózsafüzér-imádságot is változatosabbá és hangulatosabbá tehetjük azzal, hogy minden tized elimádkozása előtt egy megfelelő tartalmú és hangulatú éneket állítunk be. Ennek megkönnyítésére és egyúttal útmutatásul közöljük a rózsafüzér-titkokat és a hozzájuk illő Sz. V. Ú! énekek közül egyet-kettőt.

A) Az örvendetes olvasó titkai

1. Akit te, Szent Szűz, a Szentlélektől fogantál

21. Ó, fényességes szép hajnal; 12. Mennysországi fényes hajnal; 14. Ó, nemes ékes liliom; 165. Mária kis hajlékában; 166. Mennyből követ ma küldetett; 288. Boldogságos Krisztus Anyja vigadozzál (1. és 2. strófája).

2. Akit te, Szent Szűz, Erzsébetet látogatván hordoztál

185. Mária, Szűzanya Názáretből indul útnak (1. és utolsó strófája); 186. Tiszta szüzek szűz virága (7. és 8. strófája).

3. Akit te, Szent Szűz, a világra szültél

19. A szép Szűz Mária; 26. Midőn a Szűz magzatát; 29. Ó gyönyörű szép titokzatos éj; 34. Szülte a Szűz szent Fiát; 35. Szűz Mária e világra nekünk.

4. *Akit te, Szent Szűz, a templomban bemutatnál*

163. Ki negyven nap előtt; 164. Ó Sion, templomod; 233. Itt a perc, az áldott; 234/h. Készen már az áldozat; 219. (fölaajánlási strófa). Ma öltösn szép mosolyt az ég.

5. *Akit te, Szent Szűz, a templomban megtaláltál*

68. Hol vagy édes Jézus; 146. Hol vagy én szerelmes; 149. Ó én Jézusom; 150. Uram Jézus légy velünk.

B) A fájdalmas olvasó titkai1. *Aki érettünk vérrel verítékezett*

61. (1. strófa). A fényes Isten-arcot; 56. Bűnbánóknak menedéke; 74. Ó Jézus, Jézus (1. strófa).

2. *Akit érettünk megostoroztak*

61. (2. strófa). Ó Isten egyszülötte; 66. (2. és 3. strófa) Tekints, kérlek, szent sebére; 71. Keresztények sirjatok (1. és 3. strófa); 74. Ó Jézus, Jézus (2. és 3. strófa).

3. *Akit érettünk tövissel koronáztak*

70. (3. strófa) Virágoknak szép virága; 74. Ó Jézus, Jézus (7. strófa); 81. (6. strófa) Én téged nagy méltóságra.

4. *Aki érettünk a keresztet hordozta*

60. Hogyha hozzád járulunk; 57. Buzgó szívvel ünnepeljük; 76. Zengd, ó nyelv a győzedelmet; 78. Szívünk, lelkünk most kitárjuk.

5. *Akit érettünk keresztre feszítettek*

63. A keresztfához megyek; 70. Jézus, világ megváltója; 66. Bűnös lélek, sirasd, kérlek.

C) A dicsőséges olvasó titkai1. *Aki halottaiból föltámadott*

85. Örvendjete, angyalok; 88. Krisztus föltámadott; 89. Krisztus, virágunk; 90. Örvendetes napunk támadt.

2. *Aki a mennybe fölment*

94. Galileai férfiak; 95. Krisztus a mennybe fölmene; 96. Krisztus mennybe fölmene.

3. *Aki nekünk a Szentlelket elküldötte*

99. Ó alkotó Lélek jövel; 100. Ó Szentlélek Űristenünk; 102. Szentlélek Isten szállj le ránk.

4. *Aki téged, Szent Szűz, a mennybe fölvelt*

167. Felvitetett magas mennyországba; 168. Örülj, vigadj.

5. *Aki téged, Szent Szűz, a mennyben megkoronázott*

180. Dicsérjük Jézus szentséges Szűz Anyját; 191. Ó dicsőséges asszonyság; 193. Ó dicsóult szép kincs; 197. Üdvözlégy, ó szép; 289. Angyaloknak nagyságos asszonya.

A rózsafüzér ilyen énekes imádkozásának egy másik módja az, amelyet a Magyar Kórus 1946—63. száma hoz: külön e célra írt és egyházhatóságilag jóváhagyott titok-verseket közül két sorozatban. Ezek a szövegek az Sz. V. U! közkedvelt dallamaira énekelhetők.

E különféle módokkal — hol az egyiket, hol a másikat alkalmazva — bizonyára hangulatosabbá és bensőségesebbé tudjuk tenni rózsafüzér-ájtatosságainkat.

SZENTÓRA

Az Oltáriszentség tiszteletének és imádásának kedvelt módja a szentóra-ájtatosság. Ennek keretében — ahogy Rómában végzik — Szentségkitétel után három, esetleg négy elmélkedési pont (imádság) hangzik el a szószékről vagy az oltár mellől. Az elmélkedést néhány perces csend követi, majd megfelelő ének. Az énekeket a kántornak előre meg kell beszélnie a pappal, hogy az elmélkedés és az ének lehetőleg összhangban legyen. (Ne mindig csak az énekek 1. versszakára gondoljunk!)

Befejezésül megfelelő felajánló vagy engesztelő ima után következik a szentségi áldás (1. 287. o.). Záró éneknek igen alkalmas az eucharisztikus himnusz (Sz. V. U! 280. B).

2. RITKÁBBAN ELŐFORDULÓ SZERTARTÁSOK

A SZENTLÉLEK SEGÍTSÉGÜL HÍVÁSA

A Szentlélek segítségül hívása mindig a mise vagy a szertartás elején történik és pedig vagy a Veni Sancte antifónával (ez nem azonos a Veni Sancte sequentiával!) vagy a Veni Creator himnusszal. Éppen ezért a kántor (karnagy) megbeszéli a pappal, melyiket fogja intonálni, hogy abból készüljön el a Kar.

Csendítésre megszólal az orgona és játszik, míg a pap az oltárhoz ér. Legjobb, ha az intonációt előre játssza, hogy a Kar mindjárt a kellő magasságban átvegye az éneket.

A pap intonációja után a Kar folytatja és végigénekli az antifónát, illetőleg a himnuszt.

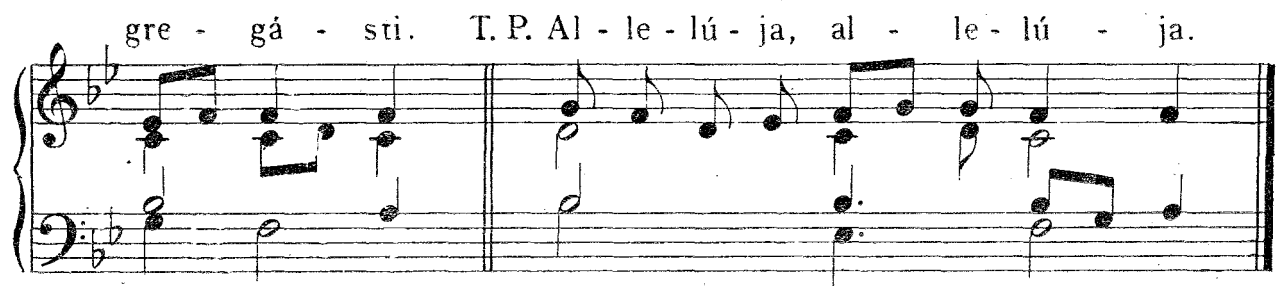
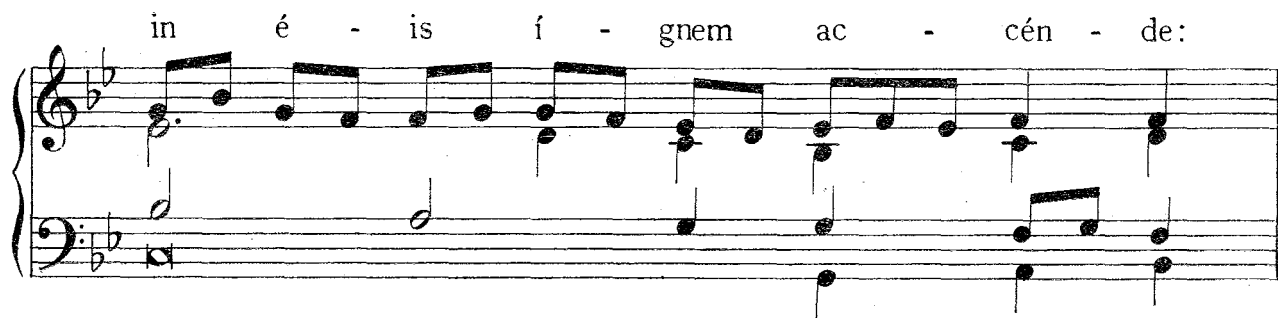
Veni Sancte

Jöjj Szentlélek, töltsd el a te híveidnek a szívét, és a te szeretetednek a tüzét bennük gyullaszd fel: aki az összes nyelvek különbözőségén keresztül, a nemzeteket a hit egységében egyesíttetted.

Pap: Vé - ni Sán - cte Spí - ri - tus,* *Kar:* ré - ple tu - ó - rum

Ant. 8.

cór - da fi - dé - li - um, et tú - i a - mó - ris

Veni Creator

1. Jöjj alkotó Lélek, Tiédnek elméjét látogasd meg: — Töltsd el felső (égi) kegyelemmel a szíveket, melyeket te alkottál. — 2. Akit úgy hívnak: Vigasztaló, — A magasságos Istennek ajándéka, — Élő forrás, tűz, szeretet, — És lelki kenet. — 3. Te hétszeres ajándék, — Ujja az atyai jobbnak, — Te erős ígéret az Atyának, — Beszéddel gazdagít a az ajkakat. — 4. Gyűjts fényt az érzékeknek, — Önts szeretetet a szívekbe, — Gyarlóságait a testiünknek — erőddel segíts eltűnni. — 5. Az ellenséget űzd messzire, — Békességet adj hamar, — Vezérünk ha így előttünk jársz, — Kerüljünk minden ártalmast. — 6. Általad ismerjük meg az Atyát, — És ismerjük meg a Fiút, — És téged mindkettőnek szent Lelkét — higgyünk minden időben. — 7. Atyaistennek legyen dicsőség, — És a Fiúnak, aki halottaiból — Feltámadt és a Vigasztalónak, — Örökkön örökké. Amen.

1. Vé - ni Cre - á - tor Spí - ri - tus,* Mén - tes tu - ó - rum 1.
 2. Qui dí - ce - ris Pa - rá - cli - tus, Al - tís - si - mi dó - 2.
 3. Tu se - pti - főr - mis mú - ne - re, Digi - tus pa - tér - nae 3.
 4. Ac - cén - de lú - men sén - si - bus, In - fún - dea - mó - rem 4.

Hymn.
8.

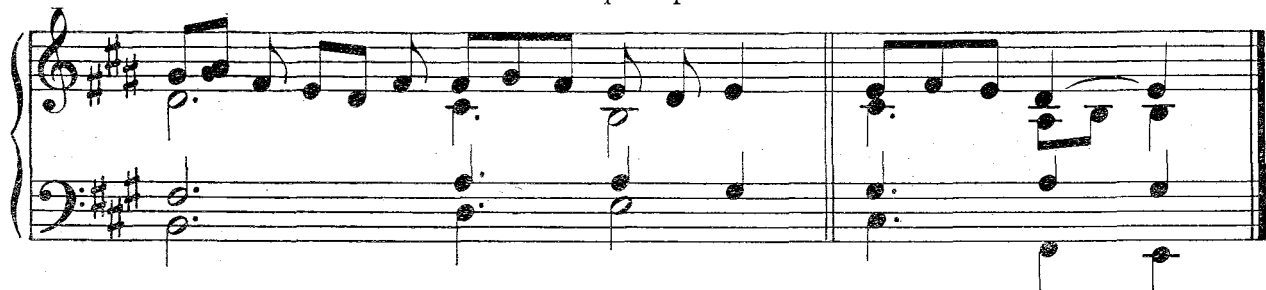
5. Hóstem re - pél - las lón - gi - us, Pa - cémque dó - nes 5.
 6. Per te sci - á - mus da Pá - trem, No - scá - mus át - que 6.
 7. Dé - o Pá - tri sit gló - ri - a, Et Fí - li - o, qui a 7.

1. ví - si - ta: Im - ple su - pér - na grá - ti - a 1.
 2. mum Dé - i, Fons ví - vus, i - gnis, cá - ri - tas, 2.
 3. dex - te - rae, Tu - rí - te pro - mis - sum Pá - tris, 3.
 4. cór - di - bus, In fír - ma nó - stri cór - po - ris 4.

5. pro - tí - nus: Du - ctó - re sic te praé - vi - o, 5.
 6. Fí - li - um, Té - que u - tri - ús - que Spí - ri - tum 6.
 7. mór - tu - is Sur - ré - xit, ac Pa - rá - cli - to, 7.

1. Quae tu cre - á - sti pē - cto - ra. 2.
 2. Et spi - ri - tá - lis ún - cti - o. 3.
 3. Ser - mó - ne dí - tans gút - tu - ra. 4.
 4. Vir - tú - te fír - mans pér - pe - ti. 5.

5. Vi - té - mus ó - mne nó - xi - um. 6.
 6. Cre - dá - mus ó - mni tém - po - re. 7.
 7. In sae - cu - ló - rum saé - cu - la. A - men.

Az antifóna vagy himnusz befejeztével a pap énekli, és a Kar felel:

℣. Emitte Spiritum tuum, et creabuntur.
(T. P. Allelúja.)

Küldd el Lelkedet és életre kelnek. (Alleluja!)

℞. Et renovabis faciē tērrae. (T. P. Allelúja.)

És megújítod a föld színét. (Alleluja!)

Orémus. Deus, qui corda fidélium Sáncti Spiritus illustratióne docuisti: da nobis in eódem Spiritu récta sápere, et de ejus semper consolatióne gaudére. Per Christum Dóminum nostrum.

K ö n y ö r ő g j ü n k ! Isten, aki híveid szívét a Szentlélek felvilágosítása által oktattad, add meg nekünk, hogy ugyanazon Lélekben a jót megszeressük és az ő vigasztalásában mindig örvendjünk. Krisztus Urunk által. Amen.

℞. Amen.

Ezután következik a szentmise vagy más szertartás.

(Amennyiben a Kar még nem tudott volna megbirkózni a Veni Sancte vagy a Veni Creator latin énekeivel, úgy átmeneti szükségmegoldásként énekelhetünk megfelelő magyar népéneket. Sz. V. U! 99. Ő alkotó Lélek jövel; 100. Ő Szentlélek Uristenünk; 102. Szentlélek Isten szállj le ránk. Ez utóbbinak a dallamára a Veni Creator latin szövege is énekelhető.)

PÜSPÖKFOGADÁS

Ha valamely szertartást püspök végez ünnepélyesen, akkor a szertartás előtt a papság a templom bejáratánál körmenetileg várja a püspököt.

Amikor a papság a sekrestyéből körmenetileg kivonul a fogadásra, azalatt nem kell semmit sem énekelni, sem orgonálni. Némelykor azonban — hely és körülmény szerint — az áhítat fokozására nagyon alkalmas lehet az orgona művészi játéka, esetleg az alkalomnak megfelelő magyar népének beiktatása.

Amikor a püspök megérkezett és áldást osztva ünnepélyesen bevonul a templomba — ilyenkor jelzést adnak a csengővel, vagy a kórusról kell figyelni a menet megindulását —, az orgona ünnepélyesen játszik, vagy a Kar énekli az Ecce sacerdos magnus responsoriumot ill. a Sacerdos et Pontifex antifónát.

A Caeremoniale Episcoporum szerint a püspök bevonulására csak ünnepélyes orgonajáték van előírva. Az esztergomi rituale is csak a bérnálással kapcsolatban írja elő az Ecce Sacerdot. Nálunk Magyarországon azonban általános szokás, hogy valahányszor ünnepélyesen bevonul a püspök a templomba, mindannyiszor énekeljük az Ecce sacerdos magnus-t vagy a Sacerdos et Pontifex-et.

(Itt ünnepélyes recitáló tónusban az Ecce Sacerdos responsoriumot és a rövidebb és könnyebb dallamú Sacerdos et Pontifex antifónát hozzuk.)

Responsorium

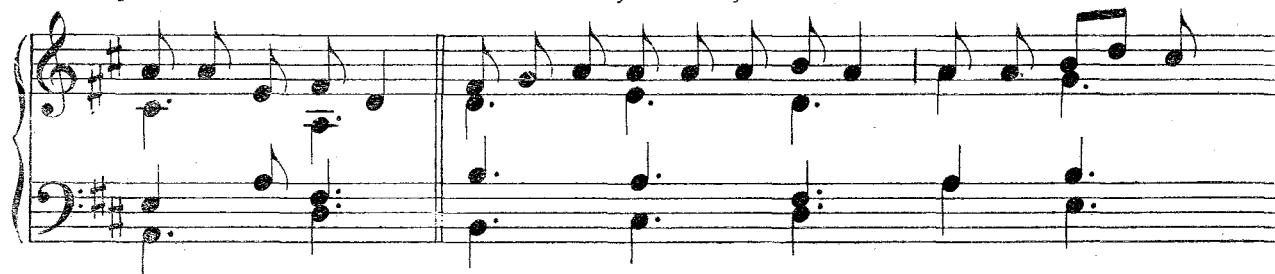
Íme a nagy pap, aki napjaiban tetszett az Istennek. Ezért eskünek erejével tette meg őt az Úr, hogy emelkedjék a nép fölé. Áldását az összes nemzeteknek adta rá és örökségét megerősítette fölötté. Dicsőség . . .

Ec-ce sa-cér-dos mágnus, qui in di-é - bus sú - is

Resp.
5.

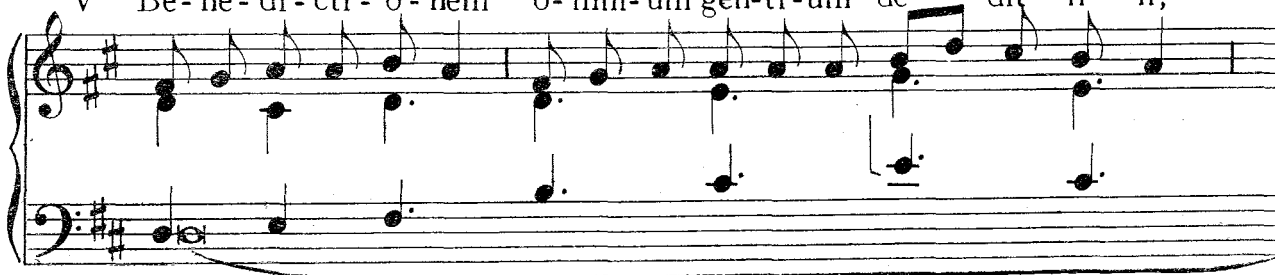
plá-cu-it Dé-o.* I-de-o ju-re-ju-rán-do fé-cit il-lum

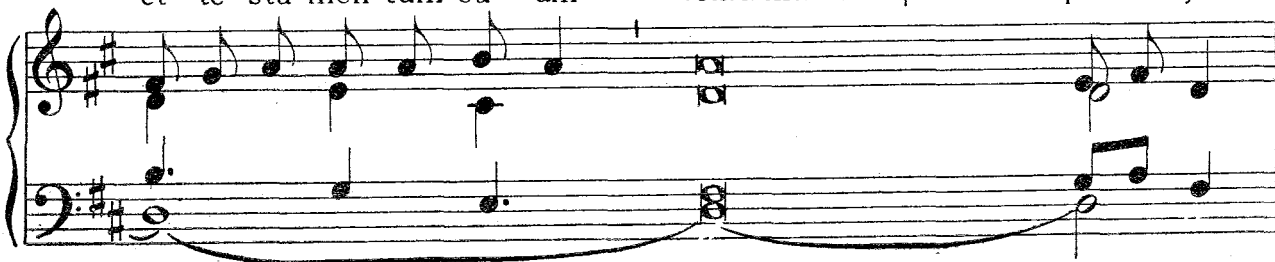
Dó-mi-nus cré-sce-re in plé-bem sú-am. T.P. Al-le-lú-ja.

V Be-ne-di-cti-ó-nem ó-mni-um gén-ti-um dé-dit il-li,

et te-sta-mén-tum sú-um confirmávit súper cá-put é-jus.*

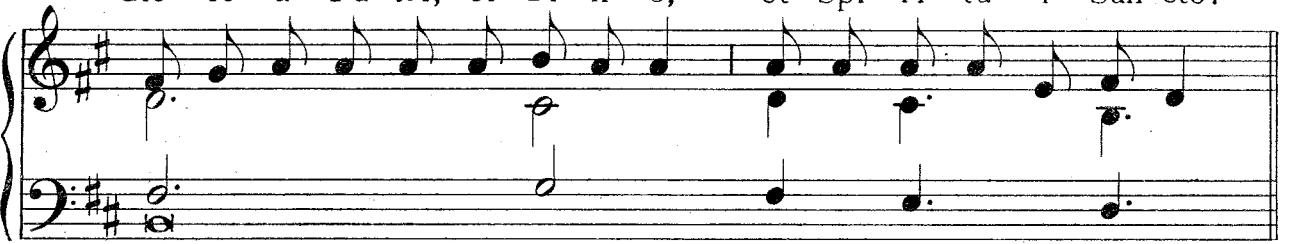
I - de - o ju - re - ju - rán - do fé - cit íl - lum Dó - mi - nus

cré - sce - re in plé - bem sú - am. T.P. Al - le - lú - ja.

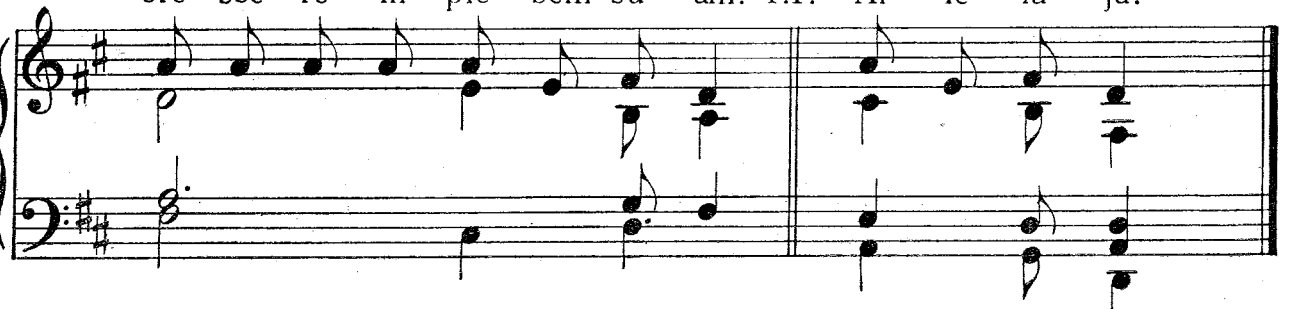
Gló - ri - a Pá - tri, et Fí - li - o, et Spi - rí - tu - i Sán - cto.*

I - de - o ju - re - ju - rán - do fé - cit íl - lum Dó - mi - nus

cré - sce - re in plé - bem sú - am. T.P. Al - le - lú - ja.

Antifóna

Pap és főpap és erények mestere, te jó pásztor a nép között, így tetszettél az Úrnak.

1. Sa - cér - dos et Pón - ti - fex * et vir - tú - tum ó - pi - fex,

pá - stor bó - ne in pó - pu - ló, sic placu - í - sti Dó - mi - no.

T.P. Al - le - lú - ja.

A responsorium vagy az antifóna elének-
lése (esetleg ismétlése) után az orgona ünnepe-
lyesen játszik, amíg a püspök magára ölti az
egyházi ruhákat és megkezdí a szentmisét vagy
más istentiszteletet.

Püspökfogadásra alkalmas népének az Sz.
V. U! 258. Isten hozta hív nyájához. Alkalmas
ének lehet ilyenkor még a Christus vincit is
(l. 326. o.).

Ha azonban a püspök bevonulása valamelyik templomban nem istentisztelettel kapcsola-
ban, hanem hivatalos látogatás céljából történik, akkor az antifóna (vagy az Ecce Sacerdos)
után következnek az alábbi versiculusk és oratio, amelyekre a Kar felel.

- V. Protector noster aspice, Deus.
R. Et respice in faciém Christi tui.
- V. Sálvum fac servum tuum.
R. Deus meus sperántem in te.
- V. Mitte ei Dómine auxilium de sancto.
R. Et de Sion tuére eum.
- V. Nihil proficiat inimicus in éo.
R. Et filiús iniquitátis non appónat nocére éi.
- V. Dómine exáudi oratiómem meam.
R. Et elámor meus ad te véníat.
- V. Dóminus vobiscum.
R. Et eum spíritu tuo.

Védelmézőnk tekints ráánk, Isten.
És tekints a te felkentéd arcára.

Üdvöztísd a te szolgálódat.
Istenem, aki tebenned bízik.

Küldj neki, Uram, segítséget a te szentélyedből.
És Sionból ottalmazd őt.

Semmire se menjen az ellenség övele.
És a gonoszság fia ne merészelve ártani neki.

Uram, hallgasd meg könyörgésemet.
És kiáltásom jussón eléd.

Az Úr legyen veletek.
És a te lelkeddel.

Orémus. Omnipotens sempitérne Deus, qui facis mirabilia magna solus, praetende super hunc famulum tuum, et cunctas congregatiónes illi commissas, spíritum grátiae salutáris: et ut in veritate tibi compláceat, perpétuum ei rórem tuae benedictiónis infúnde. Per Christum Dóminum nostrum.

R. Amen.

Ezután a Kar énekel egy antifónát a templom védőszentjéről a megfelelő versiculussal és responsummal (l. a keresztyáró napokat 247. o.), majd a püspök elénekli a szentről szóló oratiót, amelyre Amennel felel a Kar. Ezután a püspök ünnepélyesen áldást ad (l. 23. o.) és kivonul a templomból. Ezalatt az orgona ismét ünnepélyesen szól, vagy megfelelő alkalmi éneket énekeltekünk, pl. Christus vincit (l. 326. o.).

BÉRMÁLÁS

A bérmálás szentségét a püspök (vagy pápai felhatalmazás esetén a felszentelt pap) rendszert szentmisével kapcsolatban szolgáltatja ki, bár manapság gyakori eset, hogy délután, szentmise nélkül is bérmál. A bérmálás nemcsak a bérmálkozók ünnepe, hanem — éppen a főpásztor látogatása miatt — az egész plébániáé és az egyházközségé. Illó, hogy erre az alkalomra a Kar és kántor (karnagy) is méltóképpen felkészüljön.

Ha valamelyik egyházmegyében a bérmálással kapcsolatban az egyházi énekekre is volnának előírások, akkor azokhoz tartja magát a Kar és a kántor (karnagy).

Rendes körülmények között a bérmálás a következőképpen történik:

1. Püspökfogadás (l. az előző fejezetet).

2. Szentmise. Ilyenkor majdnem mindig csendes misét mond a püspök, az áldást esetleg énekelve adja (l. 23. o.).

Szentmise alatt a Szentlélekről szóló énekekből is válogassunk, de az esetleges asznapi ünnepet is vegyük figyelembe. (Pl. Mária-ünnep stb.)

A püspök — vagy az általa megbízott pap — minden bérmálás alkalmával beszédet is intéz a bérmálkozókhoz és esetleg a bérmaszületőkhöz, mégpedig vagy evangélium után, vagy bérmálás előtt, vagy bérmálás után. Ezt tehát előre meg kell érdeklődni, hogy a beszédre az orgona és a Kar elhallgasson.

3. Bérmálás. A püspök fehér palástot ölt, majd az oltár előtt állva intonál, és a Kar felel:

V. Spiritus Sanctus supervéniat in vos, et virtus Altissimi custódiat vos a peccátis.

R. Amen.

V. Adjutórium nostrum in nómine Dómini.

R. Qui fécit caelum et térram.

V. Dómine exáudi oratiómem meam.

R. Et clamor meus ad te véniat.

V. Dóminus vobiscum.

R. Et eum spíritu tuo.

Orémus. Omnipotens sempitérne Deus, qui regenerare dignátus es hos famulos tuos ex aqua et Spíritu Sancto; quique dedisti eis remissionem ómnium peccatórum; emitte in eos septifórmem Spíritum tuum Sanctum Paraclitum de caelis.

R. Amen.

Spíritum sapientiae, et intellectus.

R. Amen.

Spíritum consilii, et fortitúdinis.

R. Amen.

Spíritum scientiae, et pietátis.

R. Amen.

Adimple eos Spíritu timóris tui, et consigna eos signo crucis Christi, in vitam propitiátus aeternam. Per eundem Dóminum...

R. Amen.

K ö n y ö r ö g j ü n k ! Mindenható örök Isten, aki egyedül cselekszel csodálatos nagy dolgokat, terjeszd ki ezen szolgáló fölött és a rád bízott egész gyülekezet fölött a te üdvösséges kegyelmednek lelkét: és hogy igazságban neked tetszésedre legyen, a te áldásodnak örök harmatát áraszd rád. Krisztus Urunk által. Amen.

A szentlélek szálljon rátok, és a Magasságbelinek ereje örizzen meg benneteket a bűntől.

Segítségünk az Úr nevében.

Aki alkotta az eget és a földet.

Uram, hallgasd meg könyörgésemet.

És kiáltásom jusson elédbe.

Az Úr legyen veletek.

És a te lelkeddel.

K ö n y ö r ö g j ü n k ! Mindenható örök Isten, aki újjáteremteni méltóztattál ezeket a szolgálókat vízből és Szentlélekből; és aki megadtad nekik összes bűneiknek bocsánatát; küldd le rájuk hélaajándékú Lelkedet, a Szent Vigasztalót a mennyekből. Amen.

A bölcsesség és értelem lelkét.

Amen.

A tanács és erősség lelkét.

Amen.

A tudomány és jámborság lelkét.

Amen.

Töltsd el őket a te félelmed Lelkével, és jelöld meg őket Krisztus keresztyének jelével, az örök életre kegyesen. Ugyanazon...

Ezután a körben felállított bérmálandókhoz megy — vagy a bérmálkozók járulnak a püspök elé — és minden egyest külön megbérmál.

Ezt a bérmálás alatti időt közös imádsággal, halk és finom orgonajátékkal és a Kar (nép) énekével illik kitölteni. Az orgonás megfelelő preludiumokat tart készenlétben, a Kar pedig a Szentlélekről szóló, vagy más, Istent dicsérő énekeket ad elő, akár latinul, akár magyarul.

Miután a püspök az összes bérmálkozókat megbérmálta, visszatér az oltárhoz és megmossa a kezét.

Ekkor a Kar énekli a következő antifónát:

Erősítsd meg, Isten, amit bennünk műveltél, a te szent tdmplomodból, amely Jeruzsálemben van. Dicsőség az Atyának ...

Ant. 8.

Con-fir-ma hoc Dé - us * quod o - pe-rá-tus es in

nó - bis, a tém-plo sán-cto tú - o, quod est in Je - rú - sa - lem.

V. Gló-ri-a Pá-tri, et Fí-li-o, et Spi-rí-tu-i Sáncto. R. Sí-cut é-rat in

princípio, et nunc, et sém - per, et in saécula saecu-ló-rum. A-men.

Ismétlendő a „Confirma“ a Ps.-ig.

Ezután a püspök intonál:

℣. Osténde nobis Dómine misericórdiam tuam.

℞. Et salutáre tuum da nobis.

℣. Dómine exáudi oratióнем meam.

℞. Et elámor meus ad te véniat.

℣. Dóminus vobíscum.

℞. Et cum spírítu tuo.

Orémus. Deus, qui Apóstolis tuis dedisti Spíritum, et per eos, eorumque successóres, céteris fidélibus tradéndum esse voluísti; réspice propítius ad humilitátis nostrae famulátum, et praesta; ut eórum corda, quorum frontes sacro chrísmate delinivimus, et signo sanctae Crúcis signávimus, Spíritus Sanctus in eis supervéniens, templum glóriae suae dignánter inhabitándo perficiat: qui cum Pátre et eódem Spírítu Sancto vivis et régnas Deus, in saécula saeculórum.

℞. Amen.

Ecce sic benedicétur omnis homo, qui timet Dóminum.

Benedicat vos Dóminus ex Sion, ut videátis bona Jerúsalem ómnibus diébus vitae vestrae, et habeátis vitam aetérnam.

℞. Amen.

Mutasd meg nekünk, Uram, irgalmadat.

És a te üdvösségedet add nekünk.

Uram, hallgasd meg könyörgésemet.

És kiáltásom jusson elédbe.

Az Úr legyen veletek.

És a te lelkeddel.

K ö n y ö r ő g j ü n k ! Isten, aki apostolaidnak megadtad a Szentlelket, és azt akartad, hogy általuk és utódaik által a többi hívő is megkapja; tekints kegyesen a mi alázatos szolgálatunkra, és add meg, hogy azoknak a szíveit, akiknek a homlokát a szent krizmával megkentük és a szent kereszt jelével megjelöltük, ugyanaz a Szentlélek rájuk szállva és bennük lakva kegyesen az ő dicsőségének templomává avassa. Aki az Atyával ...

Íme így áldatik meg minden ember, aki féli az Urat.

Áldjon meg benneteket az Úr Sionból, hogy lássátok Jeruzsálem javait éltetek minden napján, és bírátok az örök életet.

Amen.

4. A bérmálás befejeztével a püspök kivonulására az orgona újra ünnepélyesen játszik, vagy ide illő, alkalmas énekeket énekeltetünk. (L. püspök kivonulása 305. o.)

* * *

A püspökfogadásnál és bérmálásnál előforduló egészen ritka responsumokat (előzetes megállapodás után) az asszisztencia is vállalhatja.

Ugyanez megtehető — ha van asszisztencia — más ilyenfajta ritka versiculusoknál is.

ESKÜVŐ

Az esküvőnek a liturgiában nincs hivatalosan előírt egyházi zenéje vagy zenei kerete. Mégis, a házasságkötés pillanatának fontossága, nagy hordereje és főleg szentségi méltósága miatt iparkodjunk az esküvőt külsőleg is, az egyházi zenével is minél ünnepélyesebbé, bensőségebbé és főleg áhítatosabbá tenni.

Míthogy az esküvő szentségkiszolgáltatás és istentisztelet, itt is érvényesek az egyházi zenére vonatkozó törvények és előírások (l. 7. o.). Szigorúan tilos bármiféle profán művet, operai nászindulókat játszani vagy ilyeneket énekelteni. Mellőzni kell a világias hatású (érzelgős románcszerű, szentimentális szerényszerű, álmagyar nótaszerű, bravuráriszerű stb.) műveket mind az orgonán, mind az énekben.

Az esküvő zenei rendje így alakul:

A násznép bevonulása alatt legyen komoly, ünnepélyes orgonajáték. Esetleg egy alkalmi éneket is énekelthetünk, pl. Sz. V. U! 257. Örvendezzünk, jertek 1. strófáját.

Miután a násznép elhelyezkedett, a pap kivonul az oltárhoz és a leckeoldalról a jegyesekhez fordul. Ekkor az orgona elhallgat, a pap kiveszi a jegyesektől a házassági nyilatkozatot, aminek hangosan és ünnepélyesen illik történnie. (E nyilatkozattal szolgáltatják ki a jegyesek egymásnak a házasság szentségét.)

Ezután a pap megáldja a gyűrűket és a jegyesek ujjára húzza, majd oratiókat, zsoltárt és Pater noster-t imádkozva megáldja őket és a stórával átköti kezüket.

Ezalatt vagy az orgona halkan játszik, vagy ide illő éneket énekeltetünk akár a Kar által, akár az egész násznéppel, akár — különleges és indokolt esetben — szólóban. Ez az ének Istent dicsőítő, kegyelmét kérő, vagy a Boldogasszonyról szóló ének legyen. Nagyon idekívánczó énekek: Sz. V. U! 195. Te vagy földi éltünk 1. és 2. strófája; 196. Üdvözlégy Mária 1. strófája; főleg pedig a 159. Ó édes Jézus 3. strófája: Ó édes Jézus, keresztyén családok szent királya. (Ez utóbbi ének egynémely vidéken espereskerületi határozattal van előírva esküvők alkalmával.)

Az esketési imák és áldások végeztével ősi magyar szokás szerint a jegyesek megesküsznek. Miután tehát a pap a jegyesek kezét a stórával átkötötte, az orgona elhallgat, hogy a jegyesek hangosan mondassák az esküt, és azt a körülállók is hallhassák. Az eskü után a pap rövid intelmet (beszédet) intéz hozzájuk, tehát ez alatt sincs sem ének, sem orgona.

A beszéd végeztével a pap vezetésével az új házaspár és a násznép kivonul a templomból, az orgona megint ünnepélyesen és komolyan játszik, vagy a Kar énekel. Alkalmas népének az említetteken kívül még az Sz. V. U! 190. Ó áldott Szűzanya, vagy 193. Ó dicsőült szép kincs.

NÁSZMISE

Esküvőt lehet szentmisével kapcsolatban is tartani, sőt az Egyház óhajtja, hogy a házasságkötés lehetőleg szentmisével kapcsolatban történjék. Esküvő alkalmára külön votív-mise van a misekönyvben, az ún. nászmise (Missa pro sponso et sponsa). Ilyenkor az esküvő megelőzi a nászmisét, teljesen a fent leírt módon és zenei utasításokkal. Esküvő után következik a nászmise, amelynek egyházzenei rendje már a rendes előírások szerint folyik.

A nászmisében nincs Glória és nincs Credo. Ha ez a votív-mise nem mondható, akkor az illető naptól függ, hogy van-e Glória és Credo (l. 19. o.). A szentmisét kísérő énekek közül válasszuk ki az ünnepélyesebbeket, örvendezőket és legkedveltebbeket.

A nászmise két helyen tér el a mise rendes menetétől, de ez nem érinti a Kar énekét vagy az orgona játékát. Közvetlenül Pater noster után és a mise végén, a Deo gratias után a pap a jegyesek felé fordulva imádkozik fölöttük és megáldja őket. A Karnak azonban nem kell erre tekintettel lennie, ez alatt énekelhet, és az orgona játszhatik.

ORGONASZENTELÉS

Bár az esztergomi rituále szerint az orgonaszentelés nem szükségszerűen énekes szertartás, mégis illik, hogy az Anyaszentegyháznak az egyetlen hivatalos és sajátos hangszerét, a hangszerek királynőjét, az orgonát énekes keretben és énekelve szenteljük fel.

Bevezetésül az elején Veni Sancte tartható (l. 298. o.), vagy más alkalmas, Istent dicsőítő és ünnepi jellegű ének adható elő. Alkalmas népének itt esetleg az Sz. V. U! 257. Örvendezzünk, jertek. Most orgona nélkül énekelünk. Az orgona csak a szentelés után szólaljon meg.

A Veni Sancte, vagy bevezető ének után következik a tulajdonképpeni szentelés. A pap kíséretével felmegy az orgonakarzatra — de a szentélyből is elvégezheti a szertartást az orgona felé fordulva —, intonál és a Kar felel.

V. Adjutórium nostrum in nómine Dómini.

A mi segítségünk az Úr nevében van.

R. Qui fécit caelum et terram.

Aki alkotta a mennyet és a földet.

Most a Kar éneklő a 150. zsoltárt: „Laudáte Dóminum in sanctuário ejus“ (lásd 220. o.). A karváltakozást a helyi körülményeknek legmegfelelőbbben osztjuk be. Vagy a Kar és a papság, vagy két félkar, vagy szólista és egész Kar váltakozik.

A zsoltár végeztével a Kar felel a pap intonációira:

V. Laudáte Dominum in tympano et choro.

Dicsérjétek az Urat dobbal és karokkal.

R. Laudáte eum in chórdis et órgano.

Dicsérjétek őt húrokkal és orgonával.

V. Dóminus vobiscum.

Az Úr legyen veletek.

R. Et eum spíritu tuo.

És a te lelkeddel.

Orémus. Deus, qui per Moysen famulum tuum tubas ad canéndum super sacrificiis, nómini tuo offeréndis, fácere praecepísti, quique per filios Israel in túbis et cymbalis laudem tui nóminis decantári voluísti: bene † dic, quaésumus, hoc instrumentum órgano, cultui tuo dedicátum; et praesta ut fideles tui in cánticis spírituálibus jubilantes in térris, ad gáudia aetérna pervenire mereántur in caélis. Per Dóminum.

R. Amen.

K ö n y ö r ö g j ü n k ! Isten, aki Mózes szolgád által elrendeléd, hogy a nevednek bemutatott áldozatok alatt harsonák szóljanak, és úgy akartad, hogy Izrael fiai neved dicséretére harsonákkal és cintányérokkal énekeljenek: áldd meg, kérünk, ezt az orgonát, amelyet a te szolgálatodra szentelünk; és add, hogy híveid lelki énekekkel örvendezve a földön, az örök örömökre érkezzenek a mennyben. A mi Urunk ...

Ezzel a szentelés véget ért. Illik, hogy ezután az orgona ünnepélyesen megszólaljon és művészi számokkal kezdje meg szent hivatását. Az orgonaszámok között a Kar is ünnepélyes jellegű énekeket adjon elő.

HARANGSZENTELÉS

A harangszentelés sem énekes szertartás, de mégis illik, hogy minél ünnepélyesebbé tegyük az ének által és a Kar részvételével is. Ezt az aktív belekapcsolódást kétféleképpen érhetjük el.

a) A pap csendben imádkozza az előírt hét zsoltárt (bűnbánati jellegűek), a versiculusokat és a két hosszú oratiót s ezalatt a Kar a zsoltárok tartalmának és hangulatának megfelelő énekeket énekel. (Bő anyagot készítsen elő a kántor, mert hosszú a hét zsoltár és az oratio.) Pl. Sz. V. U! 53. Könyörülj Istenem és 52. Hallgasd meg, hallgasd meg. (Ennek húsz versszaka közül válasszunk ki a 7., 8., 10., 13., 16., 17., 19. strófák közül egynéhányat, mert ezekben találunk utalásokat a harang hivatására és az oratiók tartalmára.) Elénekelhetjük az Asperges-t is, mert ez is előfordul a szentelő imák vége felé, amikor a pap meghinti a harangot szentelt vízzel. A végén ne mulasszuk el elénekeltetni a Zeng a harang 1. és esetleg 2. és 7. strófáját.

b) De belekapcsolódhatnak a Kar a szentelés szertartásába úgy is, hogy a hét zsoltárt a pappal együtt váltakozva, egyenletes recitáló hangon és egyöntetűen mondja, és felel a pap intonációira. A hét zsoltár szövege megtalálható minden papi breviáriumban; előzőleg valamelyik pap által kerestessük ki magunknak. A hetedik zsoltár után a következő szokásos intonációk és responsumok következnek:

℣. Kyrie eléison.

℟. Christe eléison.

℣. Kyrie eléison.

Pater noster.

℣. Et ne nos inducas in tentationem.

℟. Sed libera nos a málo.

℣. Sit nómen Dómini benedictum.

℟. Ex hoc nunc et úsque in saeculum.

℣. Dómine exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te véniat.

℣. Dóminus vobiscum.

℟. Et cum spíritu tuo.

Orémus. . . . Per omnia saecula saeculorum.

℟. Amen.

Uram irgalmazz!

Krisztus kegyelmezz!

Uram irgalmazz!

Miatyánk . . .

És ne vigy minket a kísértésbe.

De szabadíts meg a gonosztól.

Legyen áldott az Úr neve.

Mostantól mindörökké.

Uram, hallgasd meg könyörgésemet.

És kiáltásom jusson el hozzád.

A végén ugyancsak énekeltessek el a Zeng a harang egy-két strófáját.

TERMÉSBETAKARÍTÁSI HÁLAÁJTATOSSÁG

Ez új, nem kötelező ájtatosság, de nagyon alkalmas arra, hogy a hívekben az Úr Istenhez való ragaszkodás, a hálaadás és az alamizsnálkodás erénye megnövekedjék. Ennek az ájtatosságnak még nincs is meghatározott és kötelező formája, helyi vonatkozású ötleteknek és elemeknek még bő tere nyílik. A sokféle lehetőségnek egy vázát itt hozzuk az esztergomi Praeorator szerint.

Az ájtatosságot legelszerűbb termésbetakarítás után valamelyik vasárnap délután litániával egybekötve megtartani.

A pap fehér palástban az oltárhoz vonul, és letérdel. A Kar a loretói litániát éneкли. A „Szent-séges Szűz Mária“ invokációra elindul a körmenet oda, ahová a szegények felsegélyezésére és a téli ínségakcióra a hívek részéről felajánlott különféle terményeket összegyűjtötték és oltárt állítottak.

A kijelölt helyhez érve befejezik a litániát, ha ez útközben még nem történt volna meg; következik a Mária-antifóna a könyörgéssel, beszéd és a termények megáldása. Ezután a pap a Te Deum-ot intonálja, a Kar folytatja (l. 310. o.), és ezt énekelve vonul vissza a körmenet. A templomban a pap a Te Deum könyörgését éneкли, majd utána következik szentségi áldás (l. 287. o.). Az egész ájtatosság a pápai és nemzeti himnusszal fejeződik be.

Alkalmas énekek, amelyeket akár a litánia előtt bevezetésül, akár közvetlenül a termény-megáldás előtt és után, vagy akár a végére helyezhetünk el, a következők: Sz. V. U! 220. Áldozattal járul hozzád (1. és 2. strófa); 233/e Felajánljuk néked (mindkét strófa); 233/g (2. strófa); Mit adhatnék viszonzásul; 234/a Összegyűltünk áldozatra; 234/b Dicsőség a magasságban (mindkét strófa); 268. Te hozzád kiáltok (különböző strófái, de különösen a 6. Legyen szent áldásod igaz munkámon); 257. Örvendezzünk, jertek (1. és 2. strófa).

ÜNNEPÉLYES HÁLAADÁS

Az ünnepélyes hálaadás a Te Deum himnuszának (szerzője Szent Nikétasz püspök, † kb. 414.) és a hozzátartozó könyörgés elénekelésével történik. Szentmisével kapcsolatban mindig a mise végén van, más szertartással kapcsolatban az ott jelzett helyen (pl. vízkeresztí vízszentelés, búzaszentelő, kereszttjáró napok stb.). Ha litánia keretében történik, akkor az imádságok és esetleges énekek végeztével, a szentségi áldás szertartása előtt éneklendő. (D. a. 4198. ad 10.), pl. az évvégi hálaadásnál.

A Te Deum-ot — amennyiben a szertartás keretében a pap intonálja — a Karnak is latinul kell énekelnie. (D. a. 3537 ad 3.) Ha a pap nem intonálja (pl. a különböző körmenetek alkalmával), akkor magyarul is énekelhetjük. (Sz. V. U! 276. vagy 277.)

A pap intonációja előtt ajánlatos az intonációt halkán előre játszani, hogy a Kar mindjárt a megfelelő magasságban átvegye az éneket.

A pap intonációja után a Kar folytatja és végigéneklí a himnuszt. Ennek végeztével a Kar és az orgona elhallgat, a pap intonál és a Kar felel.

(A Te Deum-nek többféle gregorián dallama van; itt csak a legegyszerűbbet és egyúttal a legkönnyebbet, az ún. Tonus simplex-et hozzuk.)

Pap: 1. Te Dé - um lau - dá - mus: * *Kar:* te Dó-mi-num con-fi-te-mur.

Hymn. 3.

2. Té aetér num Pá - trem ómnis tér - ra
 3. Tíbi ó- mnes An - ge - li tíbi Caéli et univér - sae
 4. Tíbi Chérubim et Sé - ra - phim incessábili vó -

2. ve-ne-rá - tur.

3. Po-te-stá - tes:

4. ce proclá - ment: 5. Sán - ctus: 6. Sán - ctus:

7. Sán - ctus Dó - mi - nus Dé - us Sá - ba - oth.

8. Pléni sunt caéli et tér - ra majestátis gló - ri - ae tú - ae.

9. Te glo - ri - ó - sus Apo - sto - ló - rum chó - rus:

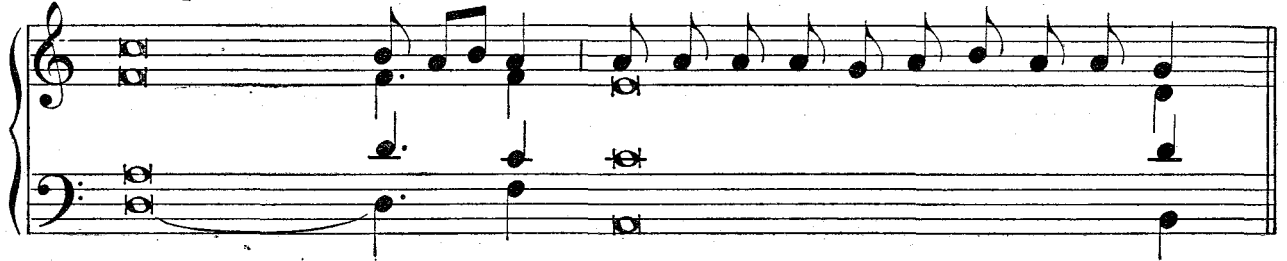
10. Te pro - phe - tá - rum lau - dá - bi - lis nú - me - rus:

11. Te mártýrum can - di - dá tus láu - dat e - xér - ci - tus.

12. Te per órbe[m]m tér - rá - rum sán - cta con - fi - té - tur Ec - clé - si - a:

13. Pá - trem im - mén - sae ma - je - stá - tis: 14 Venerándum

tú - um vé - rum et ú - ni - cum Fí - li - um: 15. Sán - ctum quóque

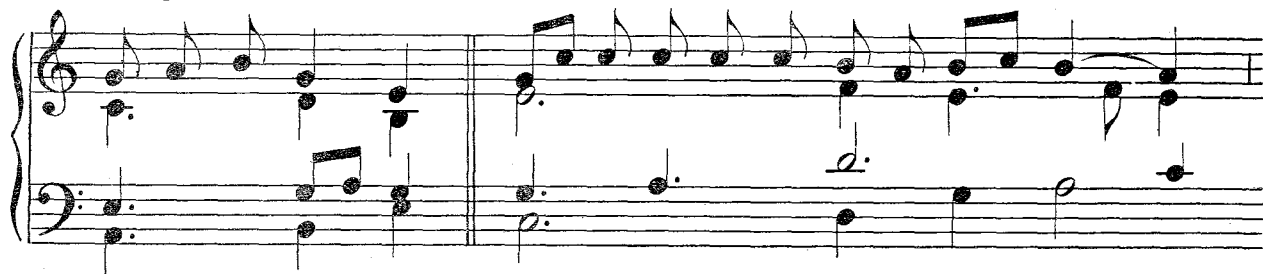
Pa - rá - cli - tum Spí - ri - tum. 16. Tu Rex gló - ri - ae, Chrí - ste.

17. Tu Pá - tris sem - pi - tér - nus es Fí - li - us. 18. Tu ad liberándum susce -

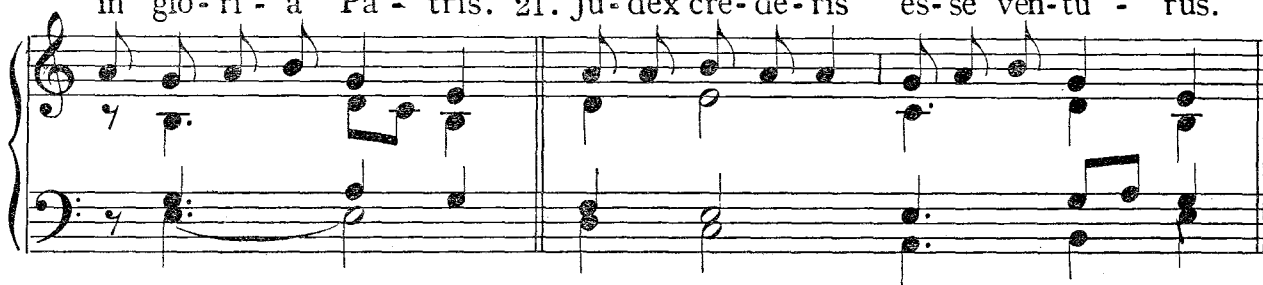
ptú - rus hó - mi - nem, non horruísti Ví - gi - nis ú - te - rum.

19. Tu de - ví - cto mór - tis a - cú - le - o, aperuísti cre - dén - ti - bus

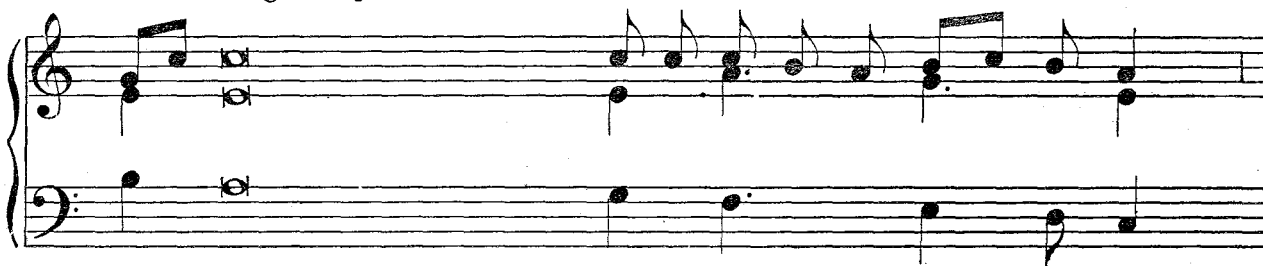
ré-gna cae-ló - rum. 20. Tu ad déx-te - ram Dé-i sé - des,

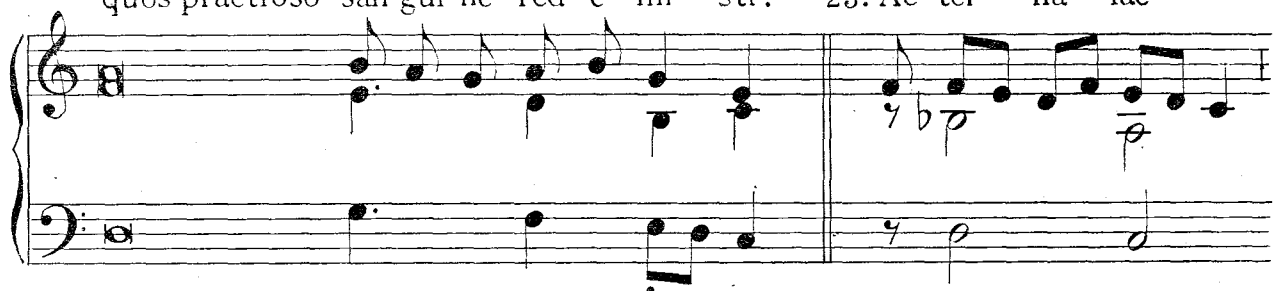
in gló-ri - a Pá - tris. 21. Jú-dex cré-de-ris és-se ven-tú - rus.

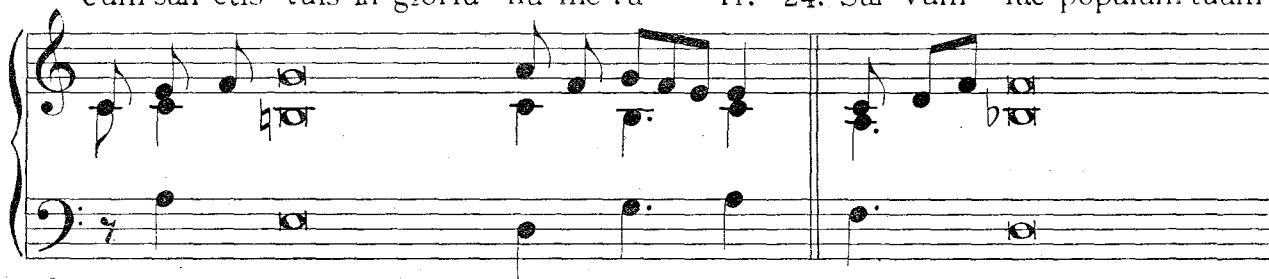
22 Te érgo quaésumus, tú - is fá-mu - lis súb - ve - ni,

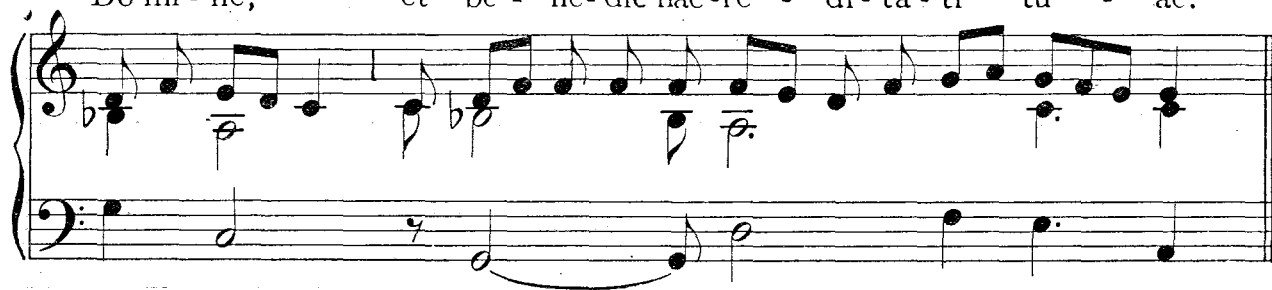
quos praetiósó sán-gui-ne red-e - mí - sti. 23. Ae-tér - na fac

cum sán-ctis túis in glória nu-me-rá - ri. 24. Sál-vum fac pópulum túum

Dó-mi - ne, et bé - ne - dic hae - re - di - tá - ti tú - ae.

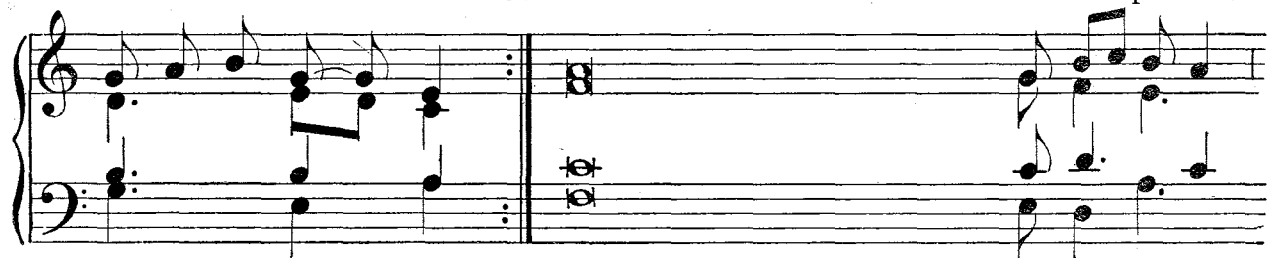
25. Et ré - ge é - os, et ex - tól - le íl - los ús - que in ae - tér - num.

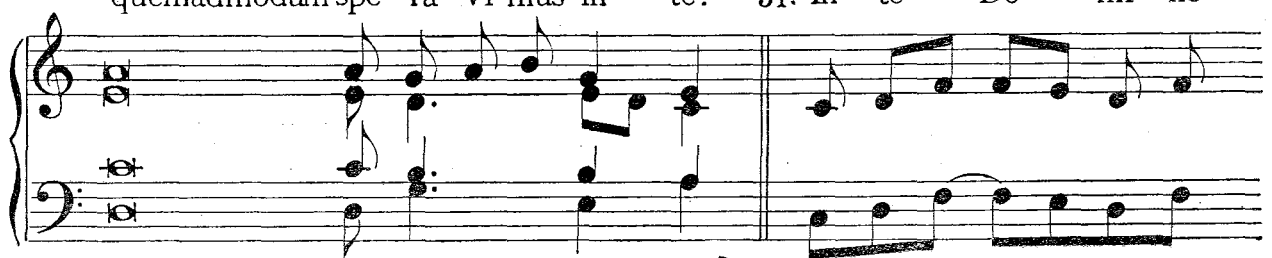
26. Per síngu- los dí - es, be -
27. Et laudámus nómen túum in saé - cu - lum, et in
28. Dignáre Dómine dí - e í - sto, síne peccáto

ne - di - ci - mus te.
saé - cu - lum saé - cu - li. 29. Miserére nó - stri Dó - mi - ne,
nos cu - sto - dí - re. 30. Fiat misericórdia túa Dómi - ne sú - per nos,

mi - se - ré - re nó - stri.
quemádmódum spe - rá - vi - mus in te. 31. In te Dó - mi - ne

Ennek befejeztével a pap énekli:

V. Benedicámus Patrem et Filium cum Sancto
Spíritu.

Áldjuk az Atyát és Fiút a Szentlélekkel.

R. Laudémus et superexaltémus eum in saécula.

Dicsérjük és magasztaljuk őt örökké.

(Ezek a versiculatok és responsumok sohasem, tehát húsvéti időben sem kapnak Alleluját.)

Némely egyházmegyében ehelyütt még a következő versiculatok és responsumok is éneklendők:

V. Benedictus es Dómine in firmamento caéli.

Áldott vagy, Uram, az ég magasságában.

R. Et laudábilis, et gloriósus, et superexaltátus
in saécula.

Dicsérendő és dicsőséges és magasztalendő örökre.

V. Dómine exáudi orationem meam.

Uram, hallgasd meg könyörgésemet.

R. Et clamor méus ad te véniat.

És kiáltásom jusson elédbe.

V. Dóminus vobiscum.

Az Úr legyen veletek.

R. Et cum spíritu tuo.

És a te lelkeddel.

Orémus. Deus, cujus misericórdiae non est númerus, et bonitátis infinitus est thesáurus: piíssimae majestáti tuae pro collátis donis grátias ágimus, tuam sémper cleméntiam exorátes, ut qui peténtibus postuláta concédís, eósdem non déserens, ad praémia futúra dispónas. Per Christum Dóminum nostrum.

R. Amen.

K ö n y ö r ö g j ü n k ! Isten, kinek irgalmassága megszámlálhatatlan, és jóságának kincse véghetetlen; háldát adunk szent fölségednek minden ajándékaidért, és kegyességed előtt szüntelenül esdekelünk: hogy ki a hozzád folyamodók kérését teljesíted, őket soha el nem hagyva, az örökké tartó jutalmakra vezesd. Krisztus Urunk által. Amen.

Ezután az orgona ünnepélyesen játszik, vagy megfelelő éneket énekeltetünk. Itt van helye a pápai, — illetve a nemzeti — himnusz eléneklésének is.

Assisi Szent Ferenc Naphimnusza

*Mindenható, fölséges és jóságos Úr,
Tiéd a dicséret, dicsőség és imádás
És minden áldás.
Minden egyedül Téged illet, Fölség,
És nem méltó az ember, hogy nevedet kimondja.*

*Aldott légy, Uram, s minden alkotásod.
Legfőképpen urunk-bátyánk a nap,
Aki a nappalt adja és aki ránk deríti a te világosságod.
És szép ő és sugárzó, nagy ragyogással ékes:
A te képed, Fölséges.*

*Aldjon, Uram, téged hold nénénk és minden csillaga az égnek
Őket az égen alkotta kezéd fényesnek, drága szépnek!
Aldjon, Uram, tégedet szél öcsénk,
Levegő, felhő, jó és rút idő,
Kik által élteted minden alkotásod.*

*Aldjon, Uram, tégedet víz hígunk,
Oly nagyon hasznos ő, oly drága, tiszta és alázatos!
Aldjon, Uram, tűz bátyánk;
Vele gyújtasz világot éjszakán,
És szép ő és erős, hatalmas és vidám.*

*Aldjon, Uram, téged Földanya nénénk.
Ki minket hord és enni ad,
És mindennemű gyümölcsöt terem, füveket és színes virágokat.*

*Aldjon, Uram, tégedet minden ember, ki szerelmedért másnak megbocsát
És aki tűr gyötrelmet, nyavalyát.
Boldogok, akik tűrnek békességgel,
Mert tőled nyernek majd, Fölséges, koronát.*

*Aldjon, Uram, testvérünk, a testi halál,
Akitől élő ember el nem juthat.
Akik haldólos bűnben halnak meg, jaj azoknak,
És boldogok, kik magukat megadták te szent akaratodnak.
A második halál nem fog fájni azoknak.*

*Dicsérjétek az Urat és áldjátok
És mondjátok hálát neki
És nagy alázatosan szolgáljátok.*

(Sík S. ford.)

FÜGGELÉK

KÜLÖNFÉLE ÉNEKEK

(Varii cantus)

1. ÉNEKEK AZ OLTÁRISZENTSÉGRŐL

Az alábbiakban közreadjuk az úrnapi himnuszokat népi dallamokkal. Úrnapján kívül más alkalmakkor is — szentségkitételre, szentségi áldás után, szentóra alatt stb. — nagyon jól felhasználhatjuk ezeket. Magyar fordításukat l. az Úrnapjánál 273. o.

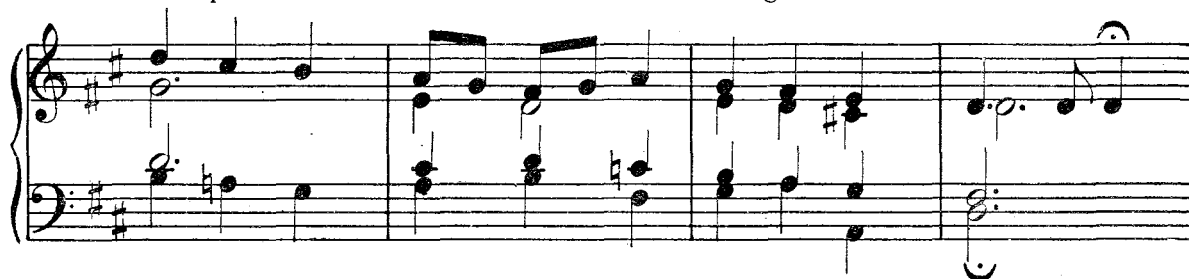
Sacris solemniss

(Lásd Sz. V. Ul 111. sz.)

1. Sá-cris sol - é - mni - is jún-cta sint gáu-di - a,
2. Pá-nis an - gé - li - cus fit pá-nis hó-mi-num;

1. Et ex prae - cór - di - is só-nent prae - có - ni - a:
2. Dat pá - nis caé - li - cus fi - gú - ris tér - mi-num:

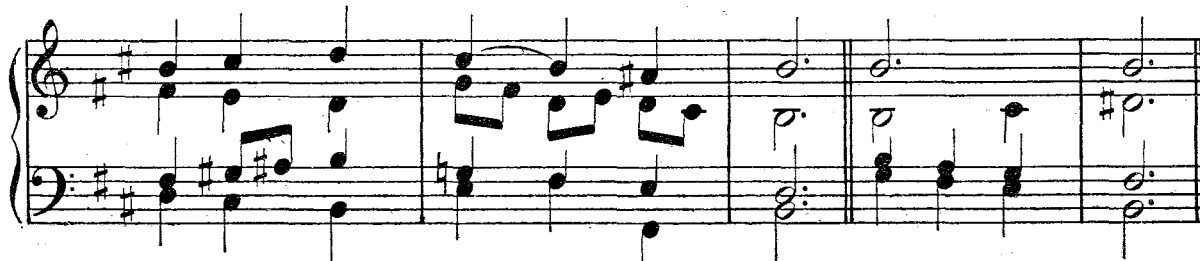
1. Re - cé - dant vé - te - ra, nó - va sint ó - mni - a,
 2. O res mi - rá - bi - lis! man - dú cat Dó - mi - num

1. Cór - da, vó - ces et ó - pe - ra, Cór - da,
 2. Páu - per, sér - vus, et hú - mi - lis, Páu - per,

1. vó - ces et ó - pe - ra.
 2. sér - vus, et hú - mi - lis. A - men.

Verbum supernum

(Lásd Sz. V. U! 40. sz.)

1. VÉR-bum su-pér-num pró-di-ens, Nec Pá-tris lín-quens

dÉx-te-ram, Ad ó-pus sú-um éx-i-ens,

Vé-nit ad ví-tae vé-spe-ram. 2. O Sa-lu-tá-ris Hó-sti-a,

Quæ caé-li pán-dis ó-sti-um: Bél-la pré-muntho-stí-li-a,

Da ró-bur fer au-xí-li-um. A - - - - - men.

Salutis humanae Sator

(Lásd Sz. V. U! 152. sz.)

1. Sa - lú - tis hu - má - nae Sá - tor,
 2. Tu dux ad á - stra et sé - mi - ta,

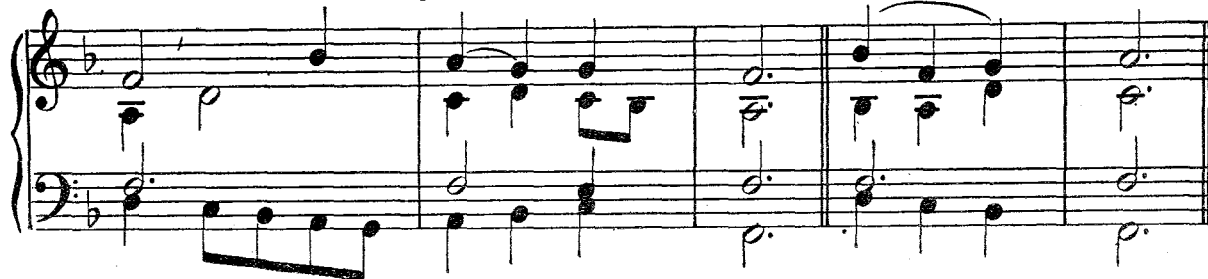
1. Jé - su vo - lú - ptas cór - di - um, Or - bis red -
 2. Sis mé - ta nó - stris cór - di - bus, Sis la - cri -

1. ém - pti Cón - di - tor, Et cá - sta
 2. má - rum gáu - di - um, Sis dúl - ce

1. lux a - mán - ti - um.
 2. ví tae praé - mi - um. A - - - men.

Aeterne Rex altissime

(Lásd Sz. V. U! 99. sz.)

1. Ae - tér - ne Rex al - tis - si - me, Red-
 2. Jé - su, tí - bi sit gló - ri - a, Qui

Pange lingua — Tantum ergo

(Lásd Sz. V. U! 118. sz.)

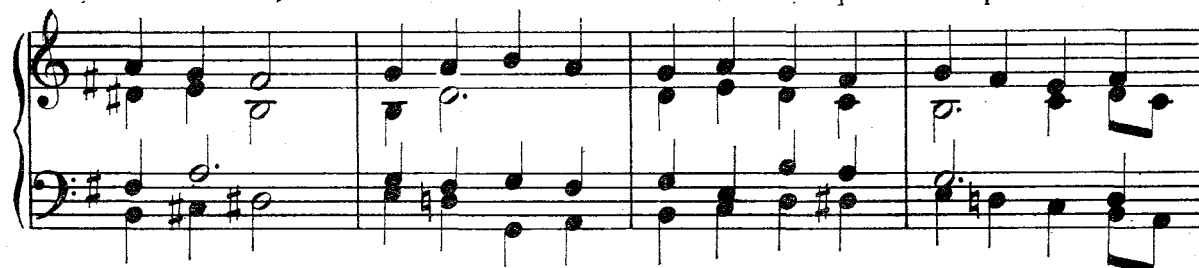
1. Pán-ge lín - gua glo - ri - ó - si Cór - po - ris my-
 2. Tán-tum ér - go Sa - cra - mén-tum Ve - ne - ré - mur
 3. Ge - ni - tó - ri, Ge - ni - tó - que Laus et ju - bi -

1. sté - ri - um, San-gui-ní-sque pre - ti - ó - si, Quem in mún-di
 2. cér-nu - i: Et an - tí - quum do - cu - mén-tum Nó - vo cé - dat
 3. lá - ti - o, Sá-lus, hó-nor, vír - tus quó que Sit et be ne -

1. pré - ti - um Frú-ctus vén-tris ge - ne - ró - si Rex ef - fú - dit
 2. rí - tu - i: Praé-stet fí - des sup - ple - mén-tum Sén - su - um de -
 3. dí - cti - o, Pro - ce - dén-ti ab u - tró que Cóm-par sit lau -

1. gén-ti - um, Rex ef - fú - dit gén - ti - um.
 2. fé - ctu - i, Sén-su-um de fé - ctu - i.
 3. dá - ti - o, Cóm-par sit lau - dá - ti - o A - men, a - men

Pange lingua — Tantum ergo

(Lásd Sz. V. Ul 144. sz.)

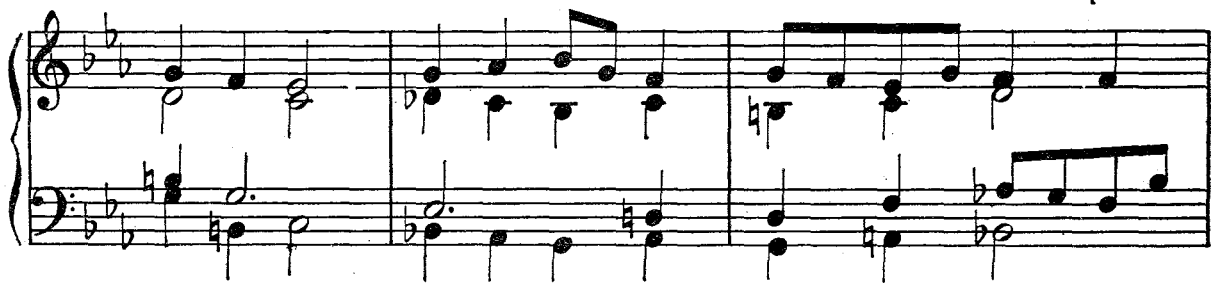
1. Pán - ge lín-gua glo - ri - ó - si Cór-po - ris my-
 2. Tán - tum ér-go Sa - cra-mén - tum Ve - ne - ré - mur
 3. Ge - ni - tó - ri, Ge - ni - tó - que Laus et ju - bi -

1. sté - ri - um, San - gui-ní-sque pre - ti - ó - si, Quem in mún-di
 2. cér-nu - i: Et an - tí-quum do - cu-mén-tum Nó - vo cé - dat
 3. lá - ti - o, Sá - lus, hó-nor, vír - tus quó-que Sit et be - ne -

1. pré - ti - um Frú - ctus vén - tris ge - ne - ró - si
 2. rí - tu - i: Prae-stet fí - des sup - ple - mén - tum
 3. dí - cti - o: Pro - ce - dén - ti ab u - tró - que

1. Rex ef - fú - dit gén - ti - um.
 2. Sén - su - um de - fé - ctu - i.
 3. Cóm-par sit lau - dá - ti - o. A - men.

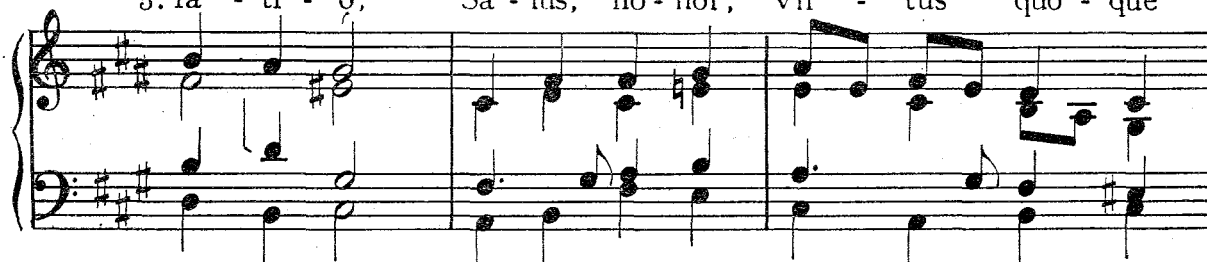
Pange lingua — Tantum ergo

(Lásd Sz. V. U! 128. sz.)

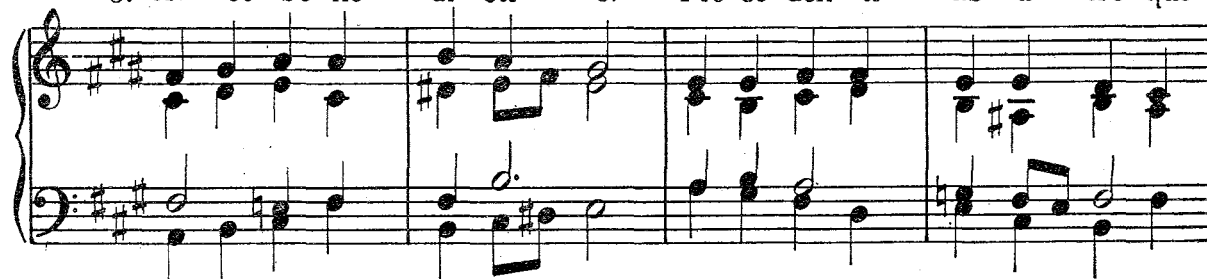
1. Pán - ge lín - gua gló - ri - ó - si Có - po - ris my -
 2. Tán - tum ér - go Sa - cra - mén - tum Ve - ne - ré - mur
 3. Ge - ni - tó - ri, Ge - ni - tó - que Laus et ju - bi -

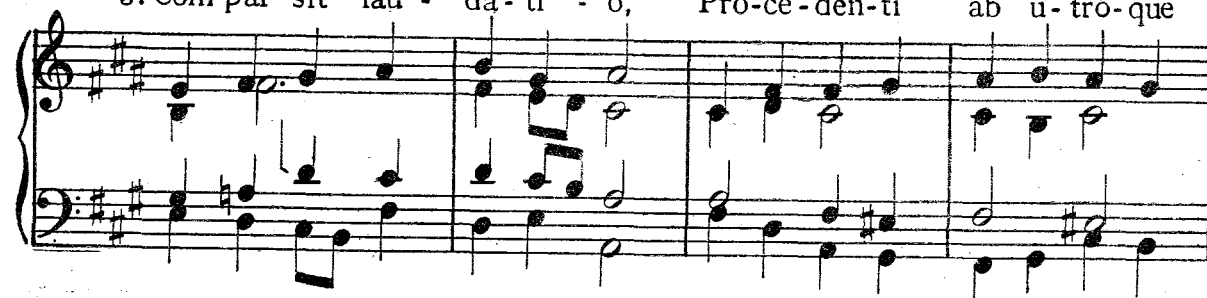
1. sté - ri - um, San - gui - ní - sque pre - ti - ó - si,
 2. cér - nū - i: Et an - tí - quum do - cu - mén - tum
 3. lá - ti - o, Sá - lus, hó - nor, vír - tus quó - que

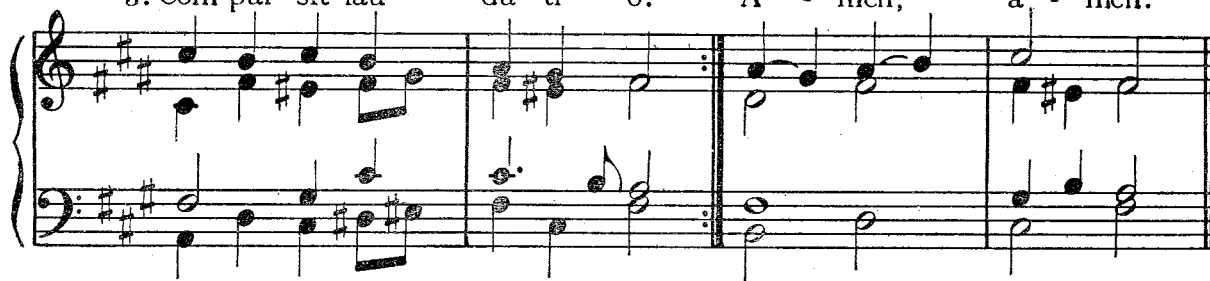
1. Quem in mún - di pré - ti - um, Frú - ctus vén - tris ge - ne - ró - si
 2. Nó - vo cé - dat rí - tu - i: Prae - stet fí - des sup - ple - mén - tum
 3. Sit et be - ne - dí - cti - o: Pro - ce - dén - ti ab u - tró - que

1. Rex ef - fú - dit gén - ti - um, Frú - ctus vén - tris ge - ne - ró - si
 2. Sén - su - um de - fé - ctu - i, Prae - stet fí - des sup - ple - mén - tum
 3. Cóm - par sit lau - dá - ti - o, Pro - ce - dén - ti ab u - tró - que

1. Rex ef-fú-dit gén-ti - um.
 2. Sén-su-um de fé-ctu - i.
 3. Cóm-par sit lau - dá-ti - o. A - men, a - men.

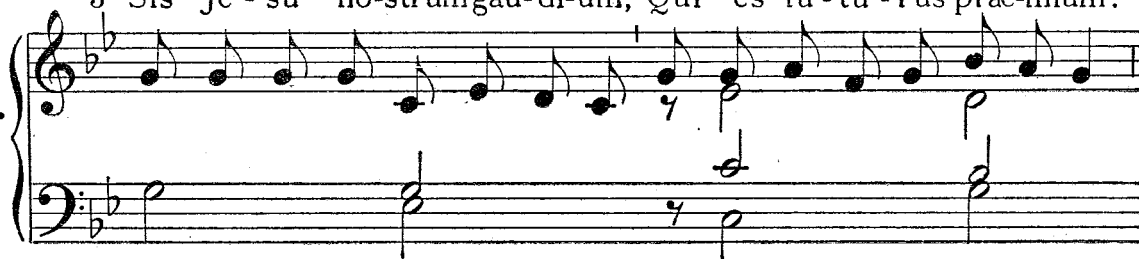
2. ÉNEKEK JÉZUSRÓL

Jesu dulcis memoria

1. Jézus, édes emlékezés, — A szívnek igaz örömeit adja, — De méznél és mindennél — Édesebb az ő jelenléte.
 2. Semmi sem énekelhető édesebben, — Semmi sem hallható kellemesebben, — Semmi sem gondolható kedvesebben, — Mint Jézus, Istennek Fia.
 3. Légy, Jézus, a mi örömünk, — Aki a jövő jutalmunk vagy : — Legyen benned a mi dicsőségünk — Mindig minden századokon át. Amen.

- 1 Jé-su dúl-cis me-mó-ri-a, Dans vé-ra cór-dis gáu-di-a:
 2 Nil cá-ni-tur su-á-vi-us, Nil au-dí-tur ju-cún-di-us,
 3 Sis Jé-su nó-strumgáu-di-um, Qui es fu-tú-rus prae-mium:

Hymn.
1.

- 1 Sed sú-per mel et ó-mni-a, E-jus dúl-cis prae-sén-ti-a.
 2 Nil co-gi-tá-tur dúl-ci-us, Quam Jé-sus Dé-i Fí-li-us.
 3 Sit nó-stra in te gló-ri-a, Per cún-ctasémper saé-cu-la. A - men.

Ennek népi dallamát, amelyre a latin szöveg is énekelhető, lásd az Sz. V. U! 152. sz. énekében.

Christus vincit

Krisztus győz, Krisztus uralkodik, Krisztus parancsol.

1, Chrí-stus vín-cit!

Előjáték

Chrí-stus ré-gnat! Chrí - stus, Chrí - stus ím - pe - rat!

2. Chrí-stus vín-cit!

Közjáték

Chrí-stus ré-gnat! Chrí - stus, Chrí - stus ím - pe - rat.

3. Chrí-stus vín-cit!

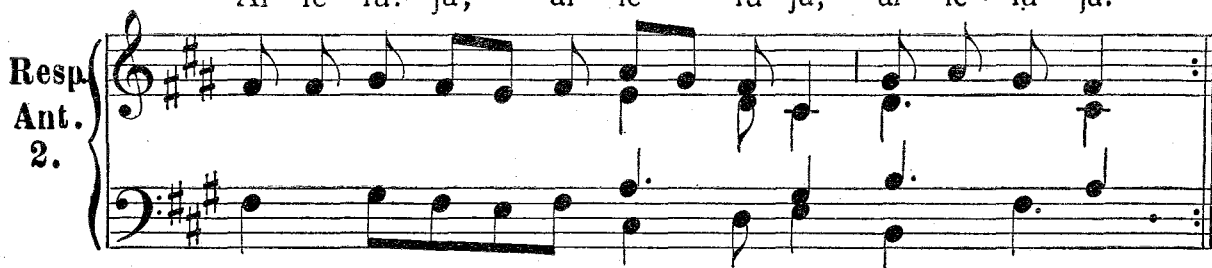
Közjáték

Chrí - stus ré - gnat! Chrí - stus, Chrí - stus ím - pe - rat.

O filii et filiae. — Húsvéti sequentia (de nem a hivatalos).

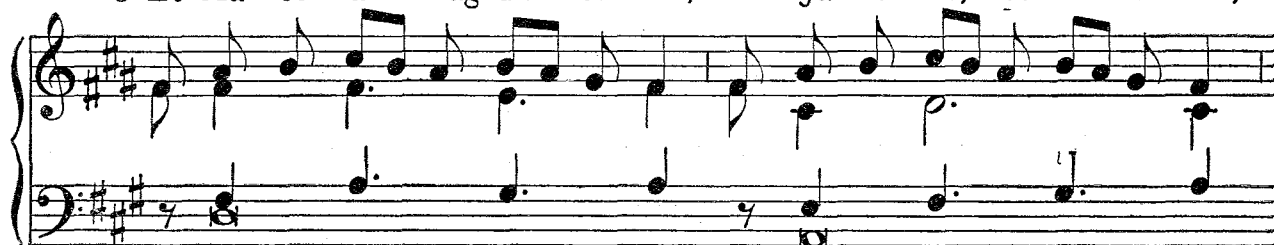
Al - le - lú - ja, al - le - lú - ja, al - le - lú - ja.

1 O Fí - li - i et fí - li - ae, Rex cae - lé - stis, Rex gló - ri - ae,

2 Et má - ne prí - ma sáb - ba - ti, Ad ó - sti - um mo - nu - mén - ti

3 Et Ma - rí - a Mag - da - lé - ne, Et Ja - có - bi, et Sa - ló - me,

4 In hoc fé - sto san - ctís - si - mo Sit laus et ju - bi - lá - ti - o,

5 De qui - bus nos hu - míl - li - mas De - vó - tas át - que dé - bi - tas

1 Mór - te sur - ré - xit hó - di - e, al - le - lú - ja.

2 Ac - ces - sé - runt di - scí - pu - li, al - le - lú - ja.

3 Ve - né - runt cór - pus, ún - ge - re, al - le - lú - ja.

Mindegyik strófa után ismétlődő a felső háromszoros »Alleluja«.

4 BE - NE - DI - CA - MUS DO - MI - NO, al - le - lú - ja.

5 DE - O di - cá - mus GRA - TI - AS, al - le - lú - ja.

Alleluja. — 1. Ó, fiúk és lányok, — Az égi Király, a dicsőség Királya, Halálából föltámadt ma, alleluja. — Alleluja.

2. A hét első napján hajnalban — A sír ajtajához — futottak a tanítványok, alleluja. — Alleluja.

3. És Mária Magdolna, — És Jakab anyja és Salome, — mentek a holttestet megkenni, alleluja. — Alleluja.

4. Ezen a legszentebb ünnepen — Legyen dicséret és ujjongás, — Áldjuk az Urat, alleluja. — Alleluja.

5. Mindezekért mi alázatos, — Ájtatos és kellő — Deo Gratiasokat (hálákat) mondjunk, alleluja. — Alleluja.

3. ÉNEKEK A BOLDOGSÁGOS SZÜZRŐL

Ave Maria

1. A-ve Ma-rí - a, grá-ti- a plé - na, Dó-mi- nus té - cum,

be - ne - dí - cta tu in mu - li - é - ri - bus,

et be - ne - dí - ctus frú - ctus vén - tris tú - i, Jé - sus.

Sán-cta Ma - rí - a, Má - ter Dé - i, ó - ra pro nó - bis pec-

ca - tó - ri - bus, nunc et in hó - ra mór-tis nó - strae. A - men.

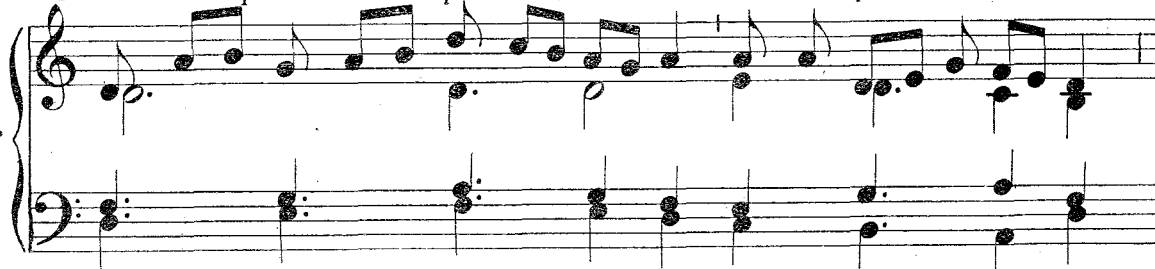
Ave Maris stella

1. Üdvözlégy tenger csillaga, — Isten kegyes Anyja, — És mindenkor Szűz, — Mennysország boldog kapuja.
 2. Oldd meg bilincseit a bűnbánóknak, — Hozz világosságot a vakoknak, — Bajainkat üzd el, — Minden jót esdekely.
 3. Életünket tedd tisztává — Az utat készítsd biztosra, — Hogy meglátva Jézust, — Örökre örvendjünk.
 Amen. (Paulus diaconus † kb. 800.)

1. A - ve má - ris stél - la, Dé - i Má - ter ál - ma, 1.
 2. Sól - ve vín - cla ré - is, Pró - fer lú - men caé - cis: 2.
 3. Ví - tam praé - sta pú - ram, I - ter pá - ra tú - tum: 3.

Hymn.

1.

1. At-que sémper Vír-go, Fé-lix caé - li pór-ta. 2.
 2. Má-la nó-stra pél-le, Bó-na cún-cta pó-sce. 3.
 3. Ut vi-dén-tes Jé-sum, Sémper col - le - témur. A - men.

O gloriosa

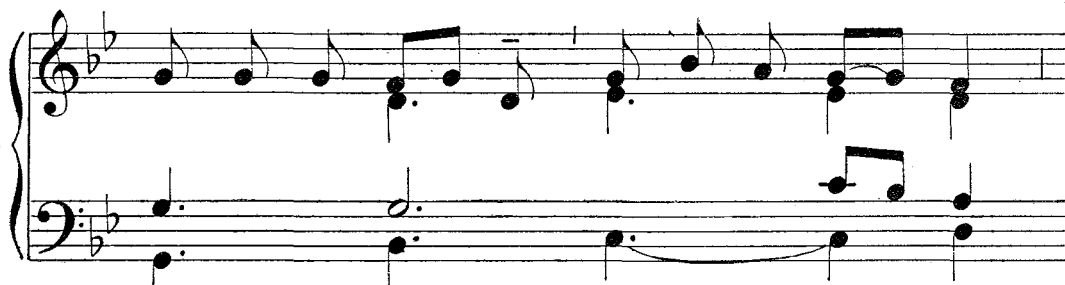
1. Ó, dicsőséges, ó, ékességes, — Fényességes csillag, Világ királynője, — Drágalátos Anya! — 2. Menny királynéja, baj enyhítője, — Égi sark erője, — Tavaszi színben pompázó vessző. — 3. Felkelő hajnal, fénylő világosság, — Tündöklő napsugár, Fölvilágosító, — Sötétséget eloszlató. — 5. Ó, szent fény! szent vigasztalás, — Lélek segítője, a te szolgálóidnak — Életet hozzl. Amen.

(Pázmány Péter † 1637)

1. O glo - ri - ó - sa, o spe - ci - ó - sa, 1.
2. Re - gí - na caé - li, me - dé - la má - li, 2.
3. Au - ró - ra súr - gens, lu - cér - na lú - cens, 3.

Hymn.

2.

4. Púl - chra lu - ná - ris, fú - ga lan - guó - ris, 4.
5. O sá - crum Lú - men! sán - ctum so - lá - men, 5.

1. Stél - la lu - mi - nó - sa, Dó - mi - na mún - di, Má - ter gra - ti - ó - sa. 2.
2. For - ti - tú - do pó - li: Vír - gu - la plé - na Co - ló - re verná - li. 3.
3. Sol rá - di is fúl - gens: Il - lu - mi - ná - trix, Té - ne - bras ex - clú - dens! 4.

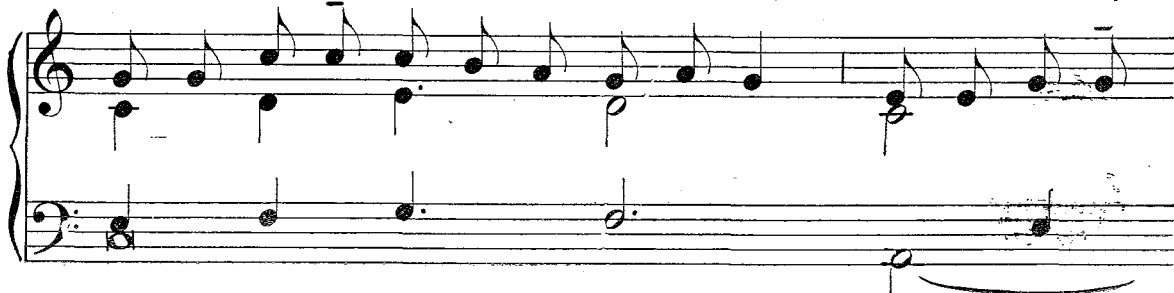
4. Fer ó - pem re - vín - ctis: Qui pu - ni - ún - tur Cár - ce - rum ca - té - nis. 5.
5. Spí - ri - tus ju - vá - men. Tú - is fá - mu - lis Ví - tam cón - fer. A - men.

Salve Mater misericordiae

Sál - ve Má - ter mi - se - ri - cór - di - ae, Má - ter Dé - i,

Resp.

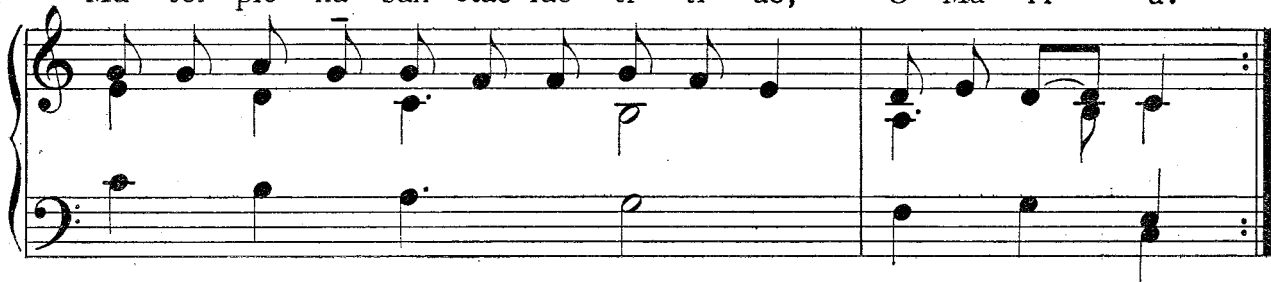
5.

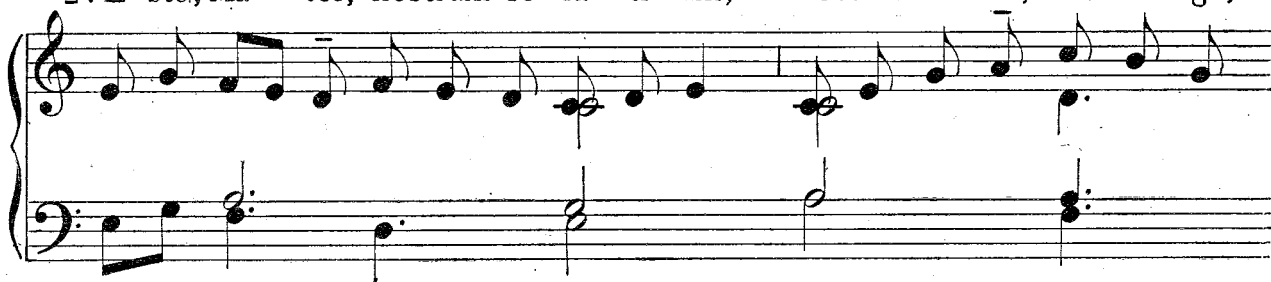
et má-ter vé - ni - ae, Má - ter spé - i, et má - ter grá - ti - ae,

Má - ter plé - na sán - ctae lae - tí - ti - ae, O Ma - rí - a!

1. Sál-ve de - cus hú-má - ni gé - ne - ris, Sál-ve Vír-go dí - gni - or
2. E - sto, Má - ter, nóstrum so - lá - ti - um; Nóstrum é - sto, tu Vír - go,

1. cé - te - ris, Quae vír - gi - nes ó - mnes trans - gré - de - ris, Et ál - ti -
2. gáu - di - um; Et nos tán - dem post hoc ex - sí - li - um, Laé - tos jún -

1. us sé - des in sú - pe - ris, O Ma - rí - a!
2. ge chó - ris cae - lé - sti - um, O Ma - rí - a!

Mindkét strófa után
ismétlendő a
»Sálve Mátér«

Üdvözlégy irgalmasság Anyja, Isten Anyja és a bocsánat anyja, — Reménynek anyja és kegyelem anyja, — Szent örvendezéssel teljes Anya, — Ó, Mária!

1. Üdvözlégy emberi nemnek dicsősége, — Üdvözlégy Szűz, mindegyiknél méltóbb, — Aki az összes szüzeket felülmúltod, — És magasabban trónolsz az egekben, — Ó, Mária!

2. Légy, ó, Anya, a mi vigaszunk, — Légy, te Szűz, a mi örömünk, — És minket végül e számkivetés után — Örvendve csatolj az égiek kórusaihoz, — Ó, Mária!

Stabat Mater dolorosa

1. Állt a fájdalmas Anya — Kereszt mellett siránkozva, — Amíg függött Szent Fia. — 2. Akinek a lelkét sóhajtozva, — Szomorkodva és bánkódva — átjárta a tör. — 3. Ó, mily szomorú és lesújtott — Volt az az áldott Anyja — az Egyszülöttnek. — 4. Ó, Anyám, szeretet forrása, — Érezzem fájdalmad erejét, — Add, hogy veled szomorkodjam. — 5. Add, hogy égjen szívem — Krisztusnak, Istenemnek a szeretetében, — Hogy néki kedves legyek. — 6. Szent Anya, azt tedd meg, — Hogy a keresztre feszített sebeit véssed — Szívembe erősen.

(Szent Bonaventúra ? † 1274.)

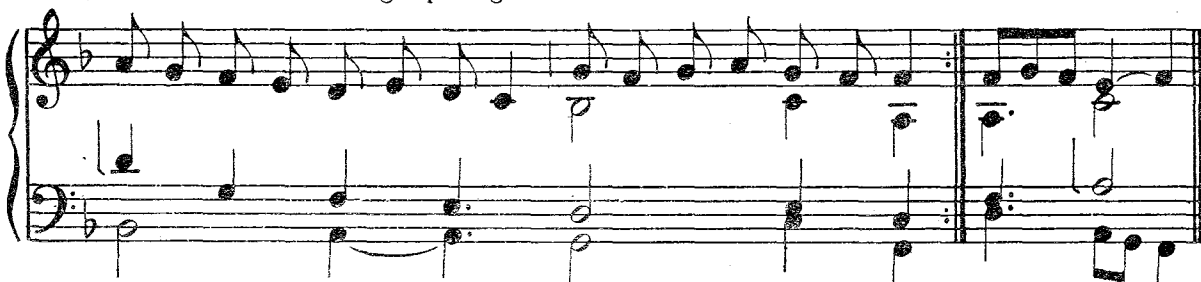
1. Stá-bat Má-ter do - lo - ró - sa Júx-ta crú- cem la - cri - mó - sa,
3. O quan trí - stis et af - flí - cta Fú - it íl - la be - ne - dí - cta
5. Fac ut ár - de - at cor mé - um In a - mán - do Chrí - stum Dé - um,

1. Dum pen - dé - bat Fí - li - us. 2. Cú - jus á - ni - mam ge - mén - tem
3. Má - ter u - ni - gé - ni - ti. 4. E - ja Má - ter fons a mó - ris
5. ut sí - bi com - plá - ce - am. 6. Sán - cta Má - ter í - stud á - gas

2. Con - tri - stá - tam et do - lén - tem Per - trans - ví - t glá - di - us.
4. Me sen - tí - re vim do - ló - ris Fac, ut té - cum lú - ge - am.
6. Cru - ci - fí - xi fí - ge plá - gas Cór - di mé - o vá - li - de. A - men.

Ennek népi dallamát, amelyre a latin szöveg is énekelhető, lásd az Sz.V. U! 65. sz. énekében.

4. KÜLÖNFÉLÉK

Sacerdos et pontifex

(Lásd Sz. V. U! 90. sz. — Fordítását és gregorián dallamát l. 304. o.)

Sa - cér - dos et Pón - ti - fex, et vir - tú - tum

ó - pi - fex, pá - stor bó - ne in pó - pu - lo,

sic pla - cu - í - sti Dó - mi - no sic pla - cu - í - sti Dó - mi - no
(T.p.) Al - le - lú - ja, al - le - lú - ja.

Ut queant laxis (Himnusz Keresztelő Szent János tiszteletére)

1. Hogy könnyült szívvel csoda tetteidnek — Zenghessék hírét szabadult szolgálád, — Oldd meg, Szent János, kötelét a bűntől — Szennyes ajaknak.

2. Ő (Zakariás) kételkedvén a magas beszéden: Fürge nyelvének felakadt folyása. — Úgy nyeré meg majd születő fiától — Hangja zenéjét.

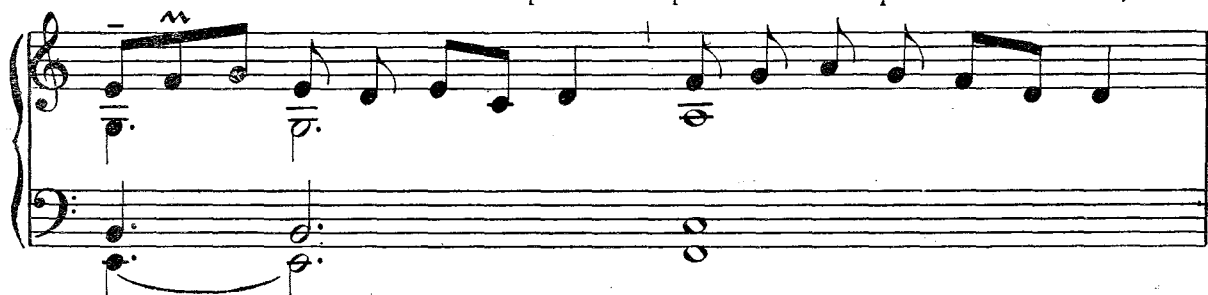
3. Téged a mennyég dala ünnepeljen, — Hárm-as-egy Isten, minékünk bocsáss meg, — Megváltott néped könyörög tehozzád: — Légy kegyelemmel.

(Pál Diákonus † kb. 800. — Sík Sándor ford.)

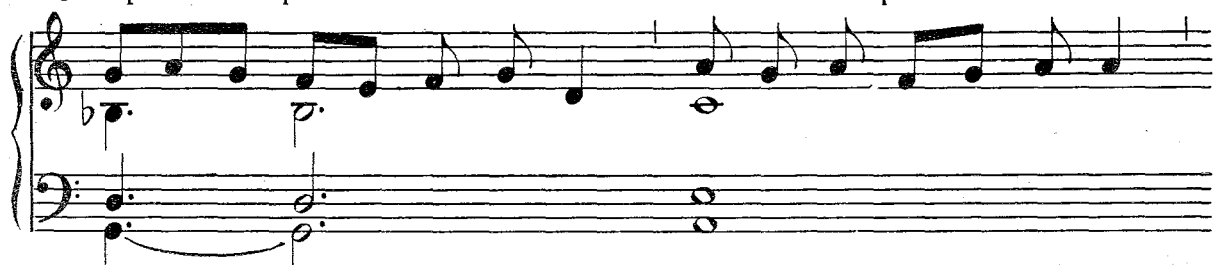
1. Ut - qué - ant lá - xis RE - so - ná - re fí - bris
 2. Il - le pro - mís - si dú - bi - us su - pér - ni,
 3. Lau - di - bus cí - ves cé - le - bránt su - pér - ni

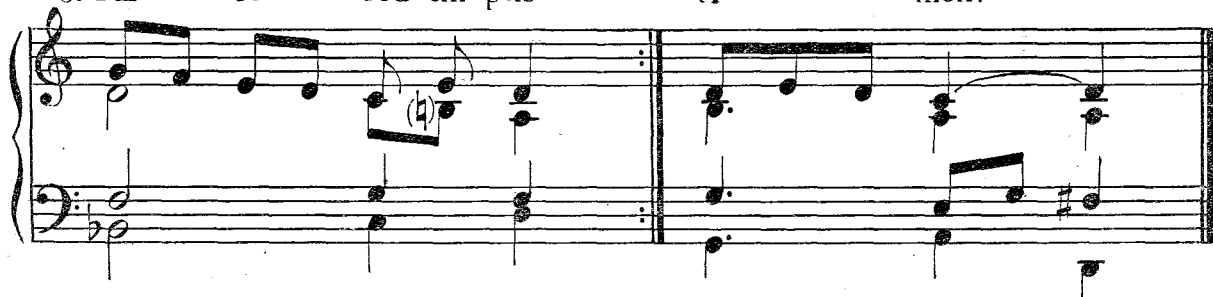
1. Mi - ra ge - stó - rum FA - mu - li tu - ó - rum,
 2. Pér - di - dit próm - ptae mó - du - los lo - qué - lae:
 3. Te Dé - us sím - plex pa - ri - tér - que trí - ne,

1. Sól - ve pol - lú - ti LA - bi - i re - á - tum,
 2. Sed re - for - má - sti gé - ni - tus per - ém - ptae
 3. Súp - pli - ces ac nos vé - ni - am pre - cá - mur:

1. Sán - cte Io - án - nes.
 2. Or - ga - na vó - cis.
 3. Pár - ce red - ém - ptis A - - - men.

(E dallamra az előző o.-on levő magyar ordítás is fénkelhető. A Sz. V. U! 300. népi dallamára szintén nagyon jól énekelhetjük a fenti latin és magyar szöveget is.)

LITURGIKUS ÉS ZENEI SZÓTÁR

A

á cappella kíséret nélküli karének
 accelerando gyorsítva
 acolitus gyertyavivő
 adagio nyugodtan
 ad libitum tetszés szerint, szabadon választható, nem kötelező
 adventus eljövétel, ádvént
 agogika a tempó apró módosulása, finom árnyalati megváltoztatása
 Agnus Dei Isten Báránya; a mise állandó részeinek utolsó tétele
 akkord hangzat, több, bizonyos szabályszerűséggel egymáshoz viszonyuló hang egyszerre való megszólaltatása
 alba misemondó ing
 albus fehér; a directóriumban jelzi a miseruha fehér színét, rövidítése a., vagy alb.
 Alleluja héber eredetű szó, a. m. dicsérjétek az Urat
 alt mély gyermek, vagy női, régebben a magas tenor hang
 altare oltár
 altare privilegiatum kiváltságolt oltár, amelyen minden, a tisztítóházban szenvedő lelkekért bemutatott szentmisehez teljes búcsú van kötve; rövidítése alt. priv.
 Amen szír eredetű szó, a. m. úgy legyen, úgy van
 ampolna kis üveg-, vagy fémkancsó, amelyben a misézéshoz szükséges bort és vizet hozza a ministráns
 antifóna elő-ének; majdnem minden zsoltárt egy rövid antifóna vezet be, amelyet a zsoltár végén megismételnek
 antifonále a szolozsma dallamait tartalmazó liturgikus énekeskönyv
 andante menetelve, a rendes pulzusnak megfelelő tempó
 angelus angyal
 apostolus apostol
 archangelus arkangyal
 archidiaconus fődiákonus, püspöki misén palástban asszisztál a püspök mellett
 aria dallam; hosszabb lélegzetű és komolyabb igényű, néha bravuros szóló ének
 arsis görög eredetű szó, annyi mint felemelés; a gregoriánban a ritmus löktetésének föltörő, lendülő része; más zenében: a hangsúlyos rész; ellentéte a thesis
 asperges szenteltvízhintés
 aspersionum szenteltvíz-hintő
 assistentia papi segédlet
 asteriscus kis csillag; gregorián énekek elején a csillagig csak egy-két énekes kezd az éneket és csak a csillagtól folytatja az egész Kar; Kyriék utolsó részében és a responsoriumokban kar-váltakozást jelent, vagy a Kar belépését a szolista énekében
 attacca nosza, rajta; a zenében jelenti, hogy pausa nélkül azonnal éneklendő a következő tétel
 autentikus hiteles, hivatalos; fő, pl. hangnem

B

baculista a pásztorbotot vivő asszisztens
 baculus pásztorbot
 baldachin mennyezet, amit a szentségi körmenetben a Szentséget vivő pap felett tartanak
 bassus mély férfihang
 beatus boldog
 benedictio áldás

Benedictus áldott; jelenti a mise állandó részeinek az ötödik tételét; úrfelmutatás után éneklendő, legújában szabad a Sanctusszal egybefűzni az úrfelmutatás előtt
 biretum papsapka
 brevis rövid; régi kótatásban az egy ütemre terjedő, két egész kóta értékű (szegélyezett egész kóta alakú) hangjeggy
 breviarium az a könyv, amely a papi szolozsmát tartalmazza
 bursa kis, négyszög alakú, a miseruha anyagából készült táskák, amelyben a kis oltár-abrosz, a corporális van elhelyezve

C

cadentia zárlat
 campana harang
 canticum ének; speciális értelemben jelenti az újszövetségi evangéliumban előforduló zsoltárszerű énekeket; három ilyen újszövetségi canticum használatos a liturgiában: 1. a Magnificat, a Boldogságos Szűz éneke, 2. a Benedictus, Zakariás éneke, és 3. Nunc dimittis, Simeon éneke
 cantor énekes
 cantus ének; a polifóniában jelenti a legfelső (gyermek) szó. amot. Ma szopránnak hívjuk.
 cappa püspöki uszály
 casula miseruha
 celebrans a szertartást végző pap
 ceremonia szertartás
 ceremoniale episcoporum püspökök szertartáskönyve
 chorus kórus; jelenti az énekkart is, és a helyet is, ahol az énekkar a szertartás alatt helyet foglal, vagy ahol a papság a szolozsmát mondja
 chronista történetíró; a liturgiában jelzi az evangélista szerepét a passióban
 ciborium áldoztató kehely
 cingulum öv, amellyel a misemondó inget megkötik
 climacus a gregorián hangjeggyírásban három, lefelé haladó hangjegyből álló csoport (neuma)
 clavis két lefelé menő hangjegyből álló csoport
 collecta a mise első felében, a Glória után mondandó könyörgés
 commemoratio megemlékezés
 commune közös
 communio áldozás; a mise változó részei közül az utolsó tétel, áldozás alatt (után) éneklendő
 completorium kompléta, a papi szolozsma utolsó, befejező része; esti ima
 confessor hitvalló
 confirmatio bérmálás
 Confiteor gyónom; bűnbemelés a lépcsőimában és áldoztatás előtt
 congregatio gyülekezet; jelenti a pápai ügyek végzésére létesített hivatalokat Rómában
 conopaeum a bazilikai rangra emelt templom jelvénye, finom szalagokból álló ernyőszerű dísz, amit körmenet alkalmával visznek; ilyen van Magyarországon a székesfehérvári székesegyháznak
 copula orgonán a különböző manuálokat egymással, vagy a pedállal összekötő regiszter (kapcsoló)
 corporale keményített, kis kehely-abrosz, amelyet a pap mise elején az oltár közepén kiterít
 cotta rövidujjú, kis karing

Credo Hiszek; a mise állandó részei között a **III. tétel.**
Nincs minden misében
crescendo erősödve
crucifer keresztvivő
crux kereszt
custos őr; a gregorián hangjeggyírásban egy félbevágott
 (apró) kotta minden sor végén, amely jelzi, hogy
 milyen hanggal kezdődik a következő sor

D

da capo al fine elejétől a Fine jelig éneklendő
dalmatica a szerepnek rövidüjje, a miseruha anyagá-
ból készült liturgikus ruhája
de ea az illető napról; a direktóriumban jelenti a hét-
 köznap misét és zsoltosmát
de sequenti azt jelenti, hogy a vesperást a következő nap-
ról kell mondani
decretum rendelet
Decreta authentica hiteles rendeletek; ez a neve a ritus-
kongregációi rendeleteknek; rövidítése D. a.
dedicatio templom felszentelés, és annak évfordulója;
zeneműveknél (miséknél): ajánlás (valamelyik
szentnek, vagy más valakinek)
decrecendo elhalkítva
Deus Isten
diaconus szerep
diatonicus csak a természetes egész és félhangokat hasz-
náló zene, ellentéte a kromatikus
dies nap
diesis a félhanggal magasabbra emelő kereszt vagy fel-
oldójel
diminuendo elhalkulva
divinus isteni
doctor egyháztanító; cím, amellyel az Egyház egyes
tudós szenteket kilüntet
dominans uralkodó jóhang, vagy akkord; a szollár-
éneklésben az a hang, amelyen a szöveg legnagyobb
részt recitálják
dominica vasárnap
dominicalis vasárnapi
Dominus az Úr
Domnus a celebráló pap
doxologia a Szentháromság dicsőítése; misében nagy
doxológia a Glória, szollárok végén kis doxológia a
Glória Patri; a himnuszok utolsó strófájában a
doxológia verse van szedve
duett két szóló hangra vagy szóló hangszerre trt kompo-
zícia
duplex kettős; a liturgiában az ünnepek rangjának egyik
fokozata
dur kemény hangnem

E

elevatio úrfelmutatás
episcopalis püspöki
episcopus püspök
epistola levél; szentleckére gyakran az apostolok levelé-
ből imádkozik a pap s ezt így vezeti be: lectio epistolae
epizéma a gregorián hangjeggyírásban egy vízszintes kis
vonalka a kotta felett (vagy alatt), jelzi a hang kis
megnyúlását
evangélium jó hír; jelenti Krisztus egész tanítását a
négy evangéliumban, vagy azoknak egy részletét,
amelyet a pap a misében imádkozik
Eucharistia Olláriszeniség

F

faldistorium püspöki trónus
ferialis hétköznapi, egyszerű
feria hétköznapi
festum ünnep
filius fiú; nagybetyűvel a második Isteni személy
filia leány; leányegyház
finalis az ének utolsó hangja
finale záró részlet

fortissimo nagyon erősen

forte erősen

frazírozás művészi tagolás a dallam előadásában
fuga többszólamú zenei műfaj, amelynek kezdő témája
egyben az egész mű középponti gondolata is; szerke-
zete szigorú szabályok szerint épül fel
fugato fuga szerűen kezdődő, de annak szabályaihoz
nem következetesen ragaszkodó zenei részlet

G

Gloria dicsőség; nagybetyűvel jelenti a misében a nagy
doxológiát, az angyalai éneket, a mise állandó részeinek
második tételét
Gloria Patri Dicsőség az Atyának; ezzel a dicsőítéssel,
kis doxológiával fejeződik be minden szoltár.
graduale lépcső-ének; szentlecke után éneklendő; vala-
mikor a szószék legfelső lépcsőiről énekeltek a szólisták
(kántorok), innen az elnevezés; a mise dallamait tar-
talmazó liturgikus énekeskönyv

H

harmonia összhang
hebdomada a hét
hebdomada major nagyhét
homofon olyan többszólamú kompozíció, ahol a szóla-
moknak nincs önálló dallamuk és rilmusuk, hanem
csak a legfelső szólam viszi a melódiát, a többi pedig
harmonikailag kíséri
hora óra; a liturgiában jelenti a papi zsolozsma kisebb
részeit, úm. a prima, tercia, sexta, nona (hora)
Hosanna üdv! arám eredetű szó
hostia ostya, áldozat
humerales vállkendő
hymnus ünnepélyes jellegű szent ének
hypo alsó, leszármaztatott; a gregoriánban a plagális
hangnemet jelzi pl. hypo-dór, hypo-frig stb.

I

ictus ritmikus hangsúly
imitatio utánzás; a többszólamúságban egy dallam-
képletet a többi szólam is utánoz
improvisatio rögtönzés pl. az orgonán
incensatio meglomjenezés, megfüstölés
interludium közjáték
intervallum hangköz
intonatio a pap előéneklése, amelyet a Kar folytat, vagy
amelyre a responsumot, a jeleletet énekl
introitus bevonulási, bevezető ének; a mise változó részei
között az első tétel
invitatorium hívogató; a papi zsolozsmában és a
temelési szertartásban jelenti a 94. szollárt a Venite
exultemus Domino-t a hozzátartozó responsummal

J

jubilus az Alleluja utolsó szótagjára eső hosszú dallam-
fűzér

K

Kalendárium naptár
kánon szabály; misében jelenti a Sanctustól az áldozásig
terjedő részt; zenében olyan kompozíció, ahol minden
szólam pontosan ugyanazt a dallamot énekl (kánon)
de más és más időben kezdi
kontrapunkt ellenpont; többszólamú zenei szerkesztési
mód, amelyben a szólamok önálló dallamok; a zene-
szerzésben egyik ága
kromatikus színes; jelenti a módosítás (kereszt vagy
b) által létrejött, nem természetes félhangmenetet, pl.
g-gisz-a
kvilizma a gregorián hangjeggyírásban fűrészfogszerű
hangjegy, a modern trásban fűrészfogszerű jellel el-
látott kotta; az előtte álló hangot erősebb nyomatékkal
és nyújtottabban, magát a kvilizmás hangot pedig
lággyabban és gyorsabban énekeljük (átsiklunk rajta)
Kyrie Uram!; misében az állandó részek első tétel

L

lamentatio siralom; a nagyszerdai, nagycsütörtöki és nagypénteki zsolozsmában jelenti annak legelső részét (I. nocturnus), amelyben az olvasmányok Jeremiás próféta siralmaiból vannak véve
lavabo kis mosdótól és víz a pap kézmosásához mise előtt és mise közben
lectio szentlecke
legato kötöllen
lento lassan
Libera ments meg; a koporsós gyázmise utáni szertartás énekének a kezdete, jelenti az egész szertartást is
liber usualis gyakorlati kézikönyv; a solesmesi bencések által kiadott liturgikus énekeskönyv, amely a missale, breviarium, graduale és antifonale legszükségesebb énekeit és imádságait tartalmazza; ennek egy le rövidített kiadása a liber officii
litaniae rövidebb fohászokból és ismétlődő könyörgések-ből összeállított imádság, illetőleg ének
liturgia nyilvános istentisztelet
lumen fény; a február 2-i gyertyaszentelés alatti antifóna
lucifer világosságot vivő; gyertyavivő
longa hosszú; a régi hangjeggyírásban két vagy három egész kottaértéket képviselő szögletes hangjegy

M

maestoso méltóságteljesen, ünnepélyesen
maggiore nagyobb; a dūr skála olasz neve
Magnificat magasztalja; így kezdődik a Boldogságos Szűz éneke (canticum), amelyet Szent Erzsébet látogatása alkalmával énekelt. (Luk. 1, 47–56.)
martyr vértanú
marcato erősebb nyomatékkal kiemelve
manipulus karon viselt rövidebb stóla, amelyet csak misénél használnak a pap
mater anya; jelenti a plébániatemplomot ott, ahol filia is van
major, majus nagyobb
manual orgonán a kézi billentyűk sorozata
matutinum a papi zsolozsma első fő része
mediatio a zsoltársors középse kadenciája a csillagnál
melizma egy szótagra eső, több neumból álló hangjegy csoport
melodia dallam
mezzo közép, pl. mezzosoprán, mezzoforte
mezza voce fél hanggal, nem teljes hanggal
minima legkisebb; a mai félkotta régi elnevezése
minore a moll skála olasz neve
missa cantata énekes (nagy) mise, amikor a pap is énekel
missa lecta csendes (kis) mise, amikor a pap nem énekel, bár a nép, vagy a Kar énekelhet
missa quotidiana halottért feketében mondott mise, amely azonban nem évfordulói és nem temetéssel kapcsolatos; ilyen azonban csak simplex ünnepeken lehet mondani
mitra püspöksüveg
missale misekönyv
modus egyházi hangnem
modulatio átmenet egyik hangnemből a másikba
moderato mérsékelten
molto nagyon
mora vocis a hang elnyújtása; a gregorián hangjeggyírásban egy kis pont valamely kotta mellett, amely jelzi, hogy azt a hangot kétszeresére kell megnyújtani és lehalkítani; a modern hangjeggyírásban negyed kottával van visszaadva
mordent az orgona (és zongora) irodalomban az előkének különféle változatai
more romano római módra
morendo elhalóan
mosso gyorsan
motetta többszólamú egyházi kompozíció (de nem a mise állandó részei közül)

motivum egy rövid zenei gondolat
mutálás hangváltozás
mysterium tilok

N

navicula tömjéntartó
neuma hangjegy-csoport
nocturnus a papi zsolozsma éjjelre eső része
nomen név
nec virgo nec martyr sem szűz, sem vértanú; liturgikus neve a szent asszonyoknak és özvegyeknek

O

octáv alaptól számított nyolcadik fokon levő hang
offertorium felajánlás; a felajánlás alatti ének, a mise egyik változó része
officium istentisztelet; papi zsolozsma
opus mű
oratio könyörgés
oratorium kis, privát kápolna (templomoknak is vannak oratóriumai); biblikus témát feldolgozó zenei műfaj zenekar, ekkor és szólók részére
orchester zenekar
ordo rend; az egyházi rend szentsége
organum orgona; a régi zenében quint, vagy quart párhuzamban való éneklés
orgonapont több taktuson keresztül kitarított hang, leggyakrabban az orgona pedálján
ostinato mindig újra visszatérő zenei gondolat (ritmus vagy dallam)

P

pacificale kézben tartható és csókra nyújtható kereszt
palla fehér vászonból készült kis kehelyfődő
paramentum liturgikus ruha-felszerelés
partitura az összes szólamoknak együttes lejegyzése egymás fölötti sorokban
Pater noster Miatyánk
patetikus erősen felindult
paschalis húsvéti
pascha húsvét
passio az Úr Jézus szenvedéstörténete
pausa szünet
pedal orgonán a lábbillentyűk sorozata
pes a gregorián kótairásban két fölfelé menő hangjegyből álló neuma
pianissimo igen halkan, nagyon csendesen
piano halkan, csendesen
piu jobban
plagalis oldalsó, leszármaztatott pl. hangnem
pleno v. pieno telt; orgonán az összes regiszterek bekapcsolása
pluviale liturgikus palást, amelyben a pap a litániát, vecsernyét és temetést végzi
poco kicsit,kevésé
pontifex főpap
pontificale főpapi szertartás-könyv
pontificalis főpapi
porre tus három hangjegyből álló neuma, amelyben a középső kóta a legmélyebb
postcommunio áldozás utáni könyörgés
postludium utójáték
praefatio elő-ének, vagy hála-ének; misében a felajánlás után a Sanctus előtt; minden ünnepélyesebb szentelésnél is előfordul s mindig így kezdődik: Vere dignum et justum est
praeorator előimádkozó; egyházmegyei hivatalos imádságoskönyv, amely tartalmazhat kötelező jellegű előírásokat az egyházi zenére és a szertartásokra is
preludium előjáték
pressus a gregorián hangjeggyírásban két neuma találkozása ugyanazon hangon és szótagon; a modern hangjeggyírásban markáló jellel ellátott negyed kotta (szinkópa)

presto gyorsan
prim a hangsor első foka; két egymás után megszólaló
 azonos hang
principalis fő regiszter
proprium saját; valamely ünnep miséjének változó
részei, saját énekei
prosa nem versben, nem kötött formában megírt szöveg
prosodia a szöveg szépen hangsúlyozott kiejtése.
psalmus zsoltár
purificatorium kehelytörlő

Q

quadregesima nagybőjt
quart alaptól számított negyedik fokon levő hang
quint alaptól számított ötödik fokon levő hang

R

recto tono egygyugyanazon a hangon
recitálás egygyugyanazon a hangon nyugodtan, kötötten,
egyenletesen énekelni, vagy elmondani valamilyen
szöveget
regiszter változat (sípsor az orgonában); hangszín;
fogantyú vagy billentő lapocska
repercussio hangismétlés; a gregorián hangjegyzírásban
az újra megcsendítendő hangok
responsorium zenei felelgető forma (a rondo-forma
őse); a papi szolozsmában az olvasmányok után
következik, és pedig a matutinumban a nagy respon-
sorium, a kis órákban a kis responsorium, a respon-
sorium breve
responsum felelet a pap intonációjára
Requiem a feketében mondott mise introitusának a
kezdő szava, jelenti az egész gyászmisét is
ritartando lassítva
ritenuto visszatartva
ritmus zenei löktetés, a hangok időbeli rendje
rituale szertartáskönyv
ritus szertartás; jelentheti a különböző módot, ahogy
azt végzik pl. római ritus, görög ritus, domonkos ritus
stb.
rituskongregáció a szertartási ügyekkel foglalkozó pápai
hivatal Rómában
rubato lopva; az időértékeket nem pontosan betartva,
szabadon előadni
Rorate harmatozatok; az adventi hajnali mise introitu-
sának kezdete, jelenti magát a hajnali misét is
ruber piros; a directóriumban jelzi a miseruha piros
színét, rövidítése r. vagy rub.
rubrica szabály, előírás; a liturgikus könyvekben piros
betűvel van nyomtatva

S

sabbatum szombat
sacerdos pap
sacristia sekrestye
sanctuarium szentély
Sanctus szent; a mise állandó részeinek negyedik tétele
scala lépcső; hangsor
scandicus három jörfelé menő hangból álló neuma.
secund alaptól számított második fok
semibrevis az egész kotta régi neve
semiminima negyed kotta régi neve
septim alaptól számított hetedik fok
sequentia az Alleluja utolsó szótagjára eső hosszú
melizma alá a középkorban megfelelő szöveget tettek;
ez volt a sequentia; később önálló kompozícióvá fejlődött;
ma a liturgiában 5 sequentia használatos:
 1. Victimae Paschali (húsvéti), 2. Veni Sancte
 (pünkösdi), 3. Lauda Sion (úrnapi), 4. Stabat
 Mater (a Hétfájdalmú Szűz ünnepére), 5. Dies
 irae (a Requiemben)
sext alaptól számított hatodik fok
solo egyedül
solemnis ünnepélyes
solideo a püspök kis lila sapkája
soprano legfelső; magas gyermek-, vagy női hang

sostenuto visszatartva, vontatva
staccato elszakítva, szaggatva
stola a miseruha anyagából készült hosszú keskeny litur-
gikus ruha-darab, a papi hatalom és működés jel-
vénje
stringendo gyorsítva
stallum trónus; szentélyben oldalt a celebráns részére
felállított díszes szék; kanonoki padok
strófa versszak
subdiaconus alszerpap
succentor segítő előénekes
superpelliceum karing
szolfézs lapról való olvasás, énekgyakorlat
szolmizáció a hangoknak a Guido-féle (do, re, mi stb.)
nevekkel való megjelölése; kottaolvasás
syllabikus olyan ének, amelyben minden egyes hangra
új szótag esik
syllaba szótag

T

tactus ütem
tabernaculum szentségház
Te Deum Téged Isten; a hálaadó himnusz kezdőszava,
jelenti az egész ünnepélyes hálaadó istentiszteletet is
tema jellegzetes, könnyen áttekinthető zenei gondolat
templum templom
tempo idő; időmérték, gyors vagy lassú és ennek fokoza-
tai az előadásban
tenor magas férfi hang; a zsoltározásban jelenti azt a
hangot, amelyen a szöveg legnagyobb részét énekeljük
(domináns)
tenuto visszatartva
terminatio a zsoltársors végső kadenciája
terz alaptól számított harmadik fok
terzett három szólamra (legtöbbször énekhangra) kom-
ponált tétel
thesis a zenei ritmusban a hangsúlyalan rész
tonalitas hangnemiség; egy bizonyos hangnemhez való
tartozás és ennek az érzékeltetése
tonica a gregoriánban az ének utolsó hangja, másképp
finalis; a többszólamú zenében a hangnem alaphang-
jára épített hármashangzat
tonus hang; a gregoriánban jelenti a zsoltárok hang-
nemét; vagy a pap énekeinek a dallamát pl. az evan-
gélium tónusa, az oratók tónusa stb.
tonus solemnus ünnepélyes dallam
tonus ferialis hétköznapi dallam
tractus nagybőjtben a misékben és a Requiemben a gra-
dualéhoz csatlakozó tétel
traditio hagyomány
tranquillo nyugodtan
transponálni más hangmagasságban játszani (énekelni)
valamely kompozíciót, mint amelyben írva van
torculus három hangjegyből álló neuma, amelyben a
középső hang a legmagasabb
tremolo rezegtetés
trio három hangszer számára írt kompozíció; orgonán
két különböző manódon és pedálon játszandó 3 szó-
lamú kompozíció
tritonus bővített quart, fa — ti
tropus a középkorban a melizmás énekek szövegét ki-
bővítették, hogy a dallam mindenegyes hangja alá
egy-egy szótag jusson, s ezt az új szöveget nevezték
tropusnak. Ebből maradt a Kyriék, ill. misék mos-
tani elnevezése pl. Lux et origo mise
tuba a legmélyebb rézfúvó hangszer; a gregoriánban a
zsoltározásnál a tenor régebbi elnevezése
turibulum tömjénező
turifer tömjénvivő
tutti mind

U

unisono „egy hangon“; több szólam egyesülése egy
szólamná, több szólam ugyanazt a hangot (dallamot)
intonálja
ut a dó hangnak a régi neve

V

velum díszes vállkendő, amelyet a pap a szentséggel való áldáshoz ölt magára

Veni Sancte Jőjj Szentlélek; egy antifóna és egy sequentia kezdő szava, jelenti a Szentlélek segítségülhívásának az egész szertartását is

versiculus kis verssor, röpima szerű fohász, amelyet a pap intonál és amelyre a Kar felel; legtöbbször oratiót vezet be

versus vers; jelenti a graduáléban, az Allelujában és a responsoriumban a szólistára eső részt; de jelent zsolttár- és himnusz-strófát is

vesperae vecsernye, a papi zsolozsmának este (délután) mondandó része

viaticum útravaló; jelenti a szentostyát, ha súlyos beteget áldoztatnak meg vele

vibrato lebegő, reszkető

vigilia éjjeli őrváltás; a liturgiában régen jelentette az ünnep előtti virrasztást, manapság valamely ünnep előkészületi napját

violaceus viola; a bűnbánat színe; rövidítése a direktóriumban viol.

violin kules g kules a második vonalon

virgo szűz

viridis zöld; a közbeeső időszak színe; rövidítése a direktóriumban v., vagy vir.

vivo, vivace élénken, frissen, gyorsan

vocalis magánhangzó; énekhangokra írt kompozíció

vocalizmus egy szótaggal, magánhangzóval énekelt énekgyakorlat

Énekek betűrendes jegyzéke

	Oldal
Absolve Domine (tract.)	93
Adoramus te Christe	205
Adoremus in aeternum	282
Adorna thalamum	139
Adoro te devote	284
Aeterne Rex altissime (hymn., gregorián)	276
Aeterne Rex altissime (népi dallam)	321
Afferte Domino (28. zsolttár)	130
Agnus Dei (Húsvéti mise)	38
Agnus Dei (De Angelis)	44
Agnus Dei (De Beata)	51
Agnus Dei (Euch. Kongresszusi)	57
Agnus Dei (Requiem)	104
Áldott legyen az Isten (engesztelő fohász)	288
Alleluja (nagyszombati, hosszú)	219
Alleluja (nagyszombati ant., rövid)	220
Alma Redemptoris	291
Asperges me	24
Asperges me (recitativo)	25
Asperges me (könnyebb dallam)	26
Attende caelum (tract.)	213
Aufer a nobis (ant.)	260
Ave Maria	328
Ave maris stella (hymn.)	329
Ave Regina caelorum	292
Ave verum	285
Beatus vir (ant.)	251
Benedictus (Húsvéti mise)	37
Benedictus (De Angelis)	43
Benedictus (De Beata)	50
Benedictus (Euch. Kongresszusi)	57
Benedictus (Requiem)	103
Benedictus Dominus Deus (Zakariás éneke)	222
Cantemus Domino (tract.)	212
Christus factus est (grad.)	175
Christus vincit	326
Conditor alme (ant.)	258
Confirma hoc Deus (offert.)	265
Confirma hoc Deus (ant.)	306

	Oldal
Confitemini (116. zsolttár)	220
Confiteor	207
Contere Domine (ant.)	257
Credo (I.)	58
Credo (III.)	63
Crucem sanctam (ant.)	248
Crux fidelis (hymn.)	204
Crux fidelis (könnyebb dallam)	205
Cum angelis (ant.)	150
Cum pervenisset (ant.)	255
Da pacem (ant.)	259
Deo gratias (feleletek)	76
Deo gratias (húsvéti)	255
Deo gratias (háromszoros allelujával)	246
Deus, Deus meus (tract.)	156
Deus noster refugium (45. zsolttár)	130
Dextera Domini (offert.)	178
Dies irae (sequentia)	95
Domine audi vi (tract.)	184
Domine Jesu Christe (offert.)	101
Domine, ne longe (intr.)	153
Domine ne longe (könnyebb dallam)	154
Domine rex (ant.)	257
Domini est terra (23. zsolttár)	148
Dominus Jesus (comm.)	179
Dominus Jesus (könnyebb dallam)	180
Dominus pascit me (22. zsolttár)	178
Ecce fidelis servus (ant.)	249
Ecce lignum crucis	202
Ecce sacerdos magnus (resp.)	302
Emendemus in melius (resp.)	145
Emitte Spiritum (allelujás vers)	263
Eripe me Domine (tract.)	185
Et valde mane (ant.)	222
Exaudi nos Domine (ant.)	144
Exsurge Domine (intr.)	137
Exsurge Domine (recitativo)	138
Exsurge, quare (ant.)	226

	<i>Oldal</i>		<i>Oldal</i>
Factus est repente (comm.)	266	Princeps gloriosissime (ant.)	250
Felix namque es (resp.)	244	Procedamus in pace	149
Fulgebunt iusti (ant.)	250	Puer natus est (intr.)	118
		Puer natus est (recit.)	120
		Pueri Hebraeorum (ant.)	147
Gloria (Húsvéti mise)	34		
Gloria (De Angelis)	40	Regina caeli (időszaki antifóna)	293
Gloria (De Beata)	47	Regina caeli (ant.)	249
Gloria (Euch. Kongresszusi)	54	Responsumok:	
Gloria, laus et honor (hymn.)	151	29. oratória és evangéliumra	68
		30. solemnis praefatióra	70
Haec dies (grad.)	232	31. ferialis praefatióra	72
Hic vir despicens (ant.)	251	32. Pater noster-re	74
Hodie caelesti sponso (ant.)	132	33. Pax Domini-re	75
Hodie Maria (ant.)	252	42. Különböző versikulusokra	88
Hosanna filio David (ant.)	147	Resurrexi (föltámadási)	227
		Resurrexi (intr.)	229
Immutemur habitu (ant.)	145	Resurrexi (recitativo)	231
Improperium (offert.)	172	Requiem (intr.)	90
In caelestibus regnis (ant.)	255	Requiem (grad.)	93
In ferventis oleo (ant.)	252	Requiescant in pace	105
Ingrediente Domino (resp.)	153	Rorate (intr.)	116
Inter natos mulierum (resp.)	245	Rorate (recitativo)	117
Ite in universum mundum (resp.)	243	Rorate (ádventi fohász)	117
Jesu dulcis memoria (hymn.)	325	Sacerdos et Pontifex (ant., gregorián)	304
		Sacerdos et Pontifex (népi dallam)	333
Kyrie (Húsvéti mise)	33	Sacris solemniis (hymn., gregorián)	273
Kyrie (De Angelis)	39	Sacris solemniis (népi dallam)	317
Kyrie (De Beata)	45	Salutis humanae Sator (hymn., gregorián)	275
Kyrie (Euch. Kongresszusi)	53	Salutis humanae (népi dallam)	320
Kyrie (Requiem)	92	Salve Mater misericordiae	330
		Salve Regina	294
Lauda Sion (sequentia)	268	Sancti et iusti (ant.)	254
Laudate Dominum in sanctuario (150. zsoltár)	220	Sanctus (Húsvéti mise)	37
Laudate Dominum, quoniam bonus (146. zsoltár)	132	Sanctus (De Angelis)	42
Libera me (resp.)	106	Sanctus (De Beata)	50
Lumen ad revelationem (ant.)	137	Sanctus (Euch. Kongresszusi)	56
Lumen Christi	209	Sanctus (Requiem)	103
Lux aeterna (comm.)	104	Sicut cervus (tract.)	215
		Spiritus Domini (intr.)	261
Magnificat	134	Spiritus Domini (recitativo)	263
Mandatum novum (ant.)	176	Stabat Mater (sequentia)	332
Manum suam (ant.)	253	Statuit (ant.)	256
Mindenszentek litániája (latin, hosszú)	125	Surrexist Dominus (ant.)	247
Mindenszentek litániája (nagyszombati, rövid)	213		
Mindenszentek litániája (magyar)	237	Tantum ergo (frig)	282
Multifarie (allelujás vers)	123	Tantum ergo (dór)	287
		Tantum ergo (népi dallam)	322–324
Ne reminiscaris (ant.)	246	Te Deum (hymn.)	310
Nolite timere	228	Tenuisti manum (grad.)	155
Nos autem gloriari (intr.)	174	Terra tremuit (offert.)	234
Nos autem gloriari (könnyebb dallam)	174	Tui sunt caeli (offert.)	122
		Turba multa (ant.)	150
O beatum pontificem (ant.)	253		
Obtulerunt pro eo (resp.)	141	Ubi caritas et amor	177
Occurrunt turbae (ant.)	150	Ut queant laxis (hymn.)	334
O filii et filiae (sequentia)	327		
O gloriosa (hymn.)	330	Veni Creator Spiritus (hymn.)	300
O salutaris hostia (hymn.)	286	Veni Sancte Spiritus (allelujás vers)	264
		Veni Sancte Spiritus (ant.)	298
Pange lingua — Tantum ergo (frig.)	282	Veni Sancte Spiritus (sequentia)	264
Pange lingua (teljes szöveg)	181	Venite adoremus (felelet a kereszthódolatnál)	202
Pange lingua — Tantum ergo (népi dallam)	322–324	Verbum caro factum est (resp.)	242
Pascha nostrum (allelujás vers)	232	Verbum supernum (hymn., gregorián)	274
Pascha nostrum (comm.)	235	Verbum supernum (népi dallam)	319
Passio (virágvasárnapi)	158	Victimae paschali laudes (sequentia)	233
Passio (nagy-pénteki)	186	Viderunt omnes fines (grad.)	120
Pater, si non potest (comm.)	173	Viderunt omnes fines (comm.)	122
Pax vobis, ego sum	228	Vidi aquam	27
Per lignum servi facti	206	Vidi aquam (recitativo)	29
Petite, et accipietis (ant.)	248	Vidi aquam (könnyebb dallam)	30
Popule meus	203	Vinea facta est (tract.)	212